ספרי מוסר

שובי נפשי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שובי נפשי

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שובי-נפשי/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

מבוא 4

תכן הספר 5

הקדמה - גלות וגאלת הדעת 6

פרק א' - חלישות הדעת מרצף התמורות . 8

ב. אסור "להתבלבל" 10

ג. סבת היאוש - קטנות אמונה בעצמת התשובה 11

ה. דור הפלא 19

ו. בהירות הדעת במצבים חשוכים 20

ז. בהירות הדעת לדעת מה חובתו בעולמו 23

ח. הטרדת מחשבות אסור ובפרט בזמני תורה ותפלה 24

ט. אין יאוש בעולם 26

י. אין ישר כסלם עקום ואין שלם כלב שבור 30

יא. "נחמו נחמו עמי" 33

יב. לו היינו מאמינים 36

יג. "קרא עלי מועד לשבר בחורי" (איכה א, טו) 37

פרק ב' - חרדות דאגות דכאונות ויתר בעיות הנפש 39

א. בהירות הדעת לנתקף מחרדות ודאגות שוא 39

ב. הדאגה איננה חלי אלא תופעת חסרון אמונה 41

ג. הדאגה והחרדה אין מי שנצול ממנה . 44

ד. הדאגה והפחד - תלות בהקב"ה 45

ה. יסורי הנפש - סיוע לתקון המדות והתאוות 47

ו. יסורי הנפש - יסורים הממרקים 48

ז. תרופת ההתבטלות ליסורי הנפש 49

ח. "חכם ראה רעה ונמלט וכסיל מתעבר ובוטח" (משלי יד, טז) 51

ט. תורה - מישבת דעתו של אדם 52

יא. יצירתיות - רפואת הדכאון / ספורים אישיים 56

יג. תקות וצפית הישועה הכללית והפרטית 59

יד. העצה - לקדם את ימי הבהלה 60

טו. הגורם לבעיות נפש 62

טז. עשה לך רב וקנה לך חבר 64

יז. סגלות להסיר הפחד 66

יח. סכום 68

פרק ג - כפיתיות 70

א. כפיתיות המחשבה באפנים שונים ... 70

ב. כיצד להתיחס כללית לבעיה זו? 71

ג. הטרדות במצות נטילת ידים 73

ד. הטרדות בודאות בטוי וכונת המלים בתפלה 73

ה. הטרדות בענין קנוח 74

ו. הטרדות בהנחת תפלין 74

ז. הטרדות מחשבות מינות 74

ח. הטרדת נדרים ושבועות 75

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון CC BY-NC-SA 2.5 - אסור בשימוש מסחרי

בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל הרב יעקב ישראל לוגאסי שליט"א

הרב יעקב ישראל לוגאסי שליט"א

פְּרָקִים לְהִתְמוֹדְדוּת בְּמִשְׁקְעֵי הַנֶּפֶשׁ וְהַדְּרָכִים לַהֲשָׁבַת הַמְּנוּחָה וְהַשַּׁלְוָה, עֵצוֹת לְחִלּוּץ מְצוּקַת הַרְגָּשׁוֹת אַשְׁמָה מֻחֶמֶת מֻחְדָּל עֲשׂיַת הַחוֹבוֹת הַמֻּטָּלוֹת, וּמֻחֶמֶת הַטָּעָיוֹת הַשׁוֹנוֹת שֶׁחָלְפוּ בְּמַהֲלַךְ חֲצִית גֶּשֶׁר הַחַיִּים.

מבוא

בְּסִפְרִי ''דּוֹר הַתְּמוּרוֹת'' הֶאֱרַכְתִּי בס"ד לְבָאֵר אֶת אֶפְּיְנִיּוּת הָעֲבוֹדָה הַמֻּטָּלֶת עָלֵינוּ בִּתְקוּפַת עִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא, ע"פ מְשָׁלוֹ שֶׁל הגה"ק מֵאוֶוֹ'רוֹב לְמֶלֶךְ שֶׁרָצָה לְהַשְׁלִים אֶת כִּתְרוֹ בְּמִגְוָן הַיַּהֲלוֹמִים הַקַּיְמִים בָּעוֹלָם, וֶהֱיוֹת וְחֶלְקָם נִמְצָאִים בְּמַעֲמַקֵּי הַיָּם וּבְמִכְרוֹת מְסֻכָּנִים נֶאֱלַץ לְגַיֵּס לַעֲבוֹדָה זוֹ אֶת ''אֲסִירֵי עוֹלָם'' הַיּוֹשְׁבִים בְּבֵית כִּלְאוֹ בְּהַבְטָחַת הַזְדַּמְּנוּת ''שִׁחְרוּר''.

הִתְנַיַּסְנוּ אָנוּ, וְלָמָּה דַּוְקָא אָנוּ? זֹאת מִסִּבּוֹת הַנִּסְתָּרוֹת לְאֵ-ל דֵּעוֹת, לַעֲבוֹדַת לִקּוּט שְׁאֵרִית הַיַּהֲלוֹמִים לְכִתְרוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הקב"ה וְדַוְקָא מִתּוֹךְ הַבֹּץ, הֶרֶפֶשׁ וְהַטִּיט תּוֹךְ סִכּוּן הִשְׁרְדוּתֵנוּ מְסֻכָּנַת מְלֹאכָה זוֹ.

כְּהַיּוֹם הַיַּהֲלוֹמִים - שְׁמִירַת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות - נִדְרָשִׁים מֵאִתָּנוּ לְקַיְּמָם מִתּוֹךְ רְדִיפַת עוֹנִּים וּמְפַתִּים בְּכָל מִינֵי פִּתּוּי לְצוּד אֶת נַפְשֵׁנוּ וּלְטָרְפָהּ תּוֹךְ כְּדֵי מְלַאכְתָּהּ.

וְאַחֲרוֹן הַגְּדִיל חֹסֶר יְצִיבוּת הַנֶּפֶשׁ וַחֲלִישׁוּת עֶמְדָּתָהּ מֵרֶצֶף מְעִידוֹתֶיהָ תּוֹךְ כְּדֵי עֲבוֹדָתָהּ הַגּוֹרְמִים לְהִתְעָרְעוּת הַתִּקְוָה וְהַהַצְלָחָה.

הַטָּעוּת הַחֲמוּרָה בְּיוֹתֵר הָעֲלוּלָה לְאַבֵּד לַנֶּפֶשׁ אֶת יְצִיבוּתָהּ הִיא בְּאֵם תַּחְשֹׁד שֶׁהַמְּעִידוֹת וְהַמֶּחְדָּלִים בְּמַהֲלַךְ עֲבוֹדָתָהּ מַטְרָתָם לְדַחוֹתָהּ וְכִי הִנָּם שִׁדּוּרֵי שִׂנְאָה כְּלַפֶּיהָ מֵחֹסֶר שְׁבִיעוּת רָצוֹן הָאֱלֹקִים מִמֶּנָּה, אֲבוֹי לַנֶּפֶשׁ בְּאֵם תִּתְכַּסֶּה הָאֱמֶת לְאֲמִתָּה מִמֶּנָּה שֶׁאָכֵן מַטָּרַת הַמְּעִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת הִנָּם חֵלֶק בִּלְתִּי נִפְרָד מִן הַנִּצָּרֵךְ לְאֶפְּיְנִיּוּת עֲבוֹדָתָהּ בִּתְקוּפָה זוֹ, וְנִסָּיוֹן שְׁבִירַת הָרוּחַ הוּא וְרַק הוּא הַמַּשְׁלִים אֶת תּוֹצָאוֹת הַהַצְלָחָה, שְׁלֵמוּת הַתִּקּוּן הָאַחֲרוֹן אֵינוֹ אֶלָּא בְּהִתְלַוּוֹת וּבְהִצְמֵד אֵלֵינוּ ''הֶסְתֵּר פָּנִים'', וְכַנֶּאֱמַר בִּגְמָרָא חֲגִיגָה ג': ''מִי שֶׁאֵינוֹ בְּהֶסְתֵּר פָּנִים אֵינוֹ מֵהֶם'' [אֵינוֹ מִיִּשְׂרָאֵל].

הַמִּלְחָמָה בֶּאֱמֶת זוֹ מוּל הַשֶּׁקֶר בְּמַטָּרַת הַחֹשֶׁךְ וְהֶסְתֵּר הוּא עִקַּר הַמִּלְחָמָה, וְהַנִּצָּחוֹן בּוֹ הוּא עִקַּר הַנִּצָּחוֹן.

בְּסֵפֶר זֶה הוֹסַפְנוּ לְהַזְרִיחַ וּלְהָאִיר בְּאוֹר הָאֱמֶת אֶת דַּרְכֵּנוּ הָרְצוּפָה בְּהַסְתָּרוֹת וּבְמַעֲקוֹשִׁים, וְהָכִיצַד לִרְאוֹת בַּהֶסְתֵּר אֶת תַּכְלִית הַגִּלּוּי וּבַחֹשֶׁךְ אֶת תַּכְלִית הָאוֹר.

תכן הספר

בְּסֵפֶר זֶה בָּאנוּ לַעֲזֹר לַנֶּפֶשׁ הַמְּטֹרֶדֶת בְּהִיוָתָהּ נִכְפֶּית לְסִבְלָהּ הַנּוֹרָא בְּמִגְוַן אֲפָנִים שֶׁשְּׁמַעְנוּ יָדַעְנוּ וְרָאִינוּ:

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ שֶׁנֶּהֱדָפָה מִשֶּׁטַח מַיִם רַבִּים אֲשֶׁר אֵלֶיהָ הִגִּיעוּ לַהֲנִיעָהּ וְלַהֲנִידָהּ כָּאֲנִיָּה הַמְטֹרֶפֶת בַּיָּם - לִמְצֹא אַף קֶרֶשׁ קָטָן לְהַגִּיעָהּ לְחוֹף מִבְטְחֵי הַשַּׁלְוָה וְהַמַּרְגּוֹעַ שׁוּבִי נַפְשִׁי לְמְנוּחָיְכִי כִּי ה' גָּמַל עָלָיְכִי''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ הַמִּתְיַסֶּרֶת בִּמְבוּכָתָהּ, וְרַעְיוֹנוֹתֶיהָ מִשְׁתּוֹלְלוֹת בְּקִרְבָּהּ רָצוֹא וְשׁוֹב כִּנְשָׁמָה הַנִּזְרֶקֶת בְּכַף הַקֶּלַע - לְהִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתָּהּ וְלָנוּחַ מִטַּלְטוּלֶיהָ - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ הַתְּפוּסָה בְּעִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן רוּחַ - לְהִשְׁתַּחְרֵר מִמְּרִירוּתָהּ וּמִמּוּעָקוֹתֶיהָ - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ שֶׁחָשַׁף עָלֶיהָ עוֹלָמָהּ, וּשְׁרוּיָה הִיא בַּאֲפֵלָה דְּמְיוֹנִית לֵהָנוֹת מֵאוֹר הַיְּפִי שֶׁל סַפִּיר הַשָּׁמַיִם הַמְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵ-ל - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ הַלְקוּיָה בְּ''חֹסֶר סִפּוּק'', וּמְנוּעָה הִיא מִלֵּהָנוֹת מֵאֶשְׁרָהּ הַמָּצוּי תַּחַת יָדֶיהָ. - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ הַמְפֻחֶדֶת וַחֲרֵדָה בִּפְחָדִים וְחֲרָדוֹת שָׁוְא בִּזְמַן שֶׁאֵין לָהּ רוֹדֵף וְאֵין לָהּ מַחְרִיד אֶלָּא הִיא הַמַּחֲרִידָה וְהַמַּפְחִידָה אֶת עַצְמָהּ - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ הַחוֹלָה בְּחֹלִי ''הַדְּאָגָה'', בַּבֹּקֶר תִּדְאַג וּתְצַפֶּה לָעֶרֶב, וּבָעֶרֶב תִּדְאַג וּתְצַפֶּה לַבֹּקֶר - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ הַמַּסִּיחָה דַּעְתָּהּ מֵאֶשְׁרָהּ הָעַכְשָׁוִי וּמְרוֹקֶנֶת אֶת מְקוֹם אֶשְׁרָהּ לְפַנּוֹתוֹ לְצָרַת הַמָּחָר - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ הַחַשְׁדָנִית, הַחוֹשֶׁדֶת אֶת עַצְמָהּ בָּחֲלָיִים שֶׁאֵין בָּהּ, חוֹלֶמֶת הִיא בְּהָקִיץ עַל מְצִיאֻיוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ וְלֹא נִבְרְאוּ בְּקִרְבָּהּ - כְּאִלּוּ וְהִנָּם בְּתוֹכָהּ - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ שֶׁהִשְׁכִּילָה בֶּעָבָר וְהִסְתַּגְּלָה לְמַשְׂכִּילוֹת הַמַּשְׂכִּילִים וְהִנֵּה אֲחָזָתָהּ רוּחַ הַסְּכָלִים - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ הַזְּכוּרָה אֶת עֲבָרָהּ הַמְאֻשָּׁר הַפּוֹרֵחַ וְהַמְשַׂגְשֵׂג וְהִנֵּה בָּאָה בִּסְעָרָה רוּחַ שְׁטוּת וֶהֱמִירָתוּ בְּדִכָּאוֹן וּמָרָה שְׁחוֹרָה - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ הַגְּבוּרָה אֲשֶׁר שָׁלְטָה בְּרוּחָהּ וְכָבְשָׁה אֶת יְצָרֶיהָ וּפִתְאוֹם נִכְבְּשָׁה לִפְנֵי עֶבֶד כִּי יִמְלֹךְ - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ הַמְיֻשֶּׁבֶת הַזִּכְרָנִית הָעֲרָנִית לְהֵהָפֵךְ לְמֻבָלְבֶּלֶת, שַׂכְחָנִית וּמְרַחֶפֶת - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ הַמְּאִירָה הַשּׁוֹפַעַת וּמַשְׁפַּעַת מֵהַקְּרָנַת אוֹרָהּ לְכָל שְׁכֵנֶיהָ וְסוֹבְבֶיהָ לִהְיוֹת חֲשׂוּכָה וְנִזְקֶקֶת לְחַסְדֵי הָאָרַת פְּנֵיהֶם וּלְעִידּוּדָם שֶׁל גּוֹמְלֵי חֲסָדִים - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ בַּעֲלַת הָעָצְמָה לְחַסֵּן אֶת עַצְמָהּ וְאֶת חַבְרוֹתֶיהָ, לִהְיוֹת חֲשׂוּפָה וְחַסְרַת נוֹגְדָנִים בִּפְנֵי רוּחַ קַלָּה שֶׁל מַחְשָׁבוֹת טוֹרְדוֹת וּמְצִיקוֹת וְאֵין בְּיָדָהּ לְהָדְפָם - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ הָעֲיֵפָה מוּל כְּפִיָּתִיּוּת שֶׁל פְּקֻדַּת טִפְּשׁוּת רַעְיוֹנֶיהָ לִהְיוֹת מִתְפָּרֶכֶת בַּעֲבוֹדַת פָּרֶךְ בְּצִיּוּת מָלֵא שֶׁל תִּפְקּוּד הוֹרָאוֹת מְצוּקֹת הַנֶּפֶשׁ - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ הַקַּצָּה בַּעֲמַל תִּסְכּוֹלֶיהָ בְּהַנְהָגַת צַדִּיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ וּבְיֶתֶר עִקְּרֵי יְסוֹדוֹת הַדָּת - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ שֶׁאָזַל כֹּחָהּ וְנֶחְלְשָׁה בְּדַעְתָּהּ בְּהַתְמָדַת מְעִידוֹתֶיהָ וּנְפִילוֹתֶיהָ בִּרְאוֹתָהּ חֹסֶר יַצִּיבוּתָהּ בְּהַתְמָדַת הִתְגַּבְּרוּתָהּ עַל יְצָרֶיהָ - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ לְהִתְאוֹשֵׁשׁ מִמַּשְׁקָעֵי קְשָׁיֵי הַיַּלְדוּת שֶׁחָלְפוּ עָלֶיהָ וְעִרְעֲרוּ אֶת מַעֲרֶכֶת כֹּחַ סִבְלָהּ - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ הַנִּפּוֹלָה מִיְּסוּרֵי מַצְפּוּנֶיהָ, מֵרִגְשֵׁי אַשְׁמוֹתֶיהָ וּמֵחֲרָטַת כִּשְׁלוֹנוֹתֶיהָ לְהָשִׁיב לָהּ אֶת תִּקְוַת אֱמוּנַת הַתִּקּוּן. - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

- כַּמָּה קָשֶׁה לְנֶפֶשׁ שֶׁאִבְּדָה אֶת אֱמוּנָתָהּ מִבּוֹרְאָהּ הֶחָשָׁה בְּשִׁדּוּרֵי שִׂנְאָה מֵהַבּוֹרֵא כְּלַפֶּיהָ לְהָשִׁיב לָהּ אֶת אֱמוּנַת בְּרִית הָאַהֲבָה הַנִּצְחִית הַמֻּבְטַחַת מִבּוֹרְאָהּ אֵלֶיהָ. - ''שׁוּבִי נַפְשִׁי...''

כָּאֵלֶּה יָדָעְנוּ שָׁמַעְנוּ וְרָאִינוּ מִיְּסוּרֵי הַנֶּפֶשׁ, אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁהִתְיַחַסְנוּ לָכֻלָּם וּלְעוֹד, אֲנִי תְּפִלָּה לַה' הָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ לְעַצְבוֹתָם שֶׁלֹּא תֵּצֵא תַּקָּלָה מִתַּחַת יָדֵינוּ וְיִהְיוּ דְּבָרֵינוּ אֱלֹהָ לְהוֹעִיל וּלְהַצִּיל.

הקדמה - גלות וגאלת הדעת

כָּל עִנְיְנֵי גָּלוּת וּגְאֻלָּה תְּלוּיִים בַּדַּעַת. אֵין גָּלוּת קָשֶׁה מִגָּלוּת הַדַּעַת וְאֵין גְּאֻלָּה אֶלָּא בְּהַגְאֵל הַדַּעַת, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בישעיה ה, יג) ''גָּלָה עַמִּי מִבְּלִי דָעַת'', עֶצֶם זֶה שֶׁהַדַּעַת אֵינָהּ בְּהִירָה אֵצֶל הָאָדָם וּמְבֻלְבֶּלֶת הִיא אֶצְלוֹ - זֶהוּ עַצְמוֹ הַגָּלוּת.

וְהַגְּאֻלָּה הִיא הַחְזָרַת הַדַּעַת לְתִקּוּנָהּ דְּהַיְנוּ לִבְהִירוּתָהּ וּלְיִשּׁוּבָהּ לְלֹא בִּלְבּוּל, וְזוֹ הַהַבְטָחָה הַמְיֻחֶלֶת לָנוּ לֶעָתִיד - ''וּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה''' (ישעיה יא, ט).

בִּגְאֻלַּת מִצְרַיִם כְּשֶׁנִּתְבַּשְּׂרְנוּ עַל יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע''ה עַל גְּאֻלָּתֵנוּ אָז, נֶאֱמַר לוֹ מֵאֵת ה' לוֹמַר לְעַם יִשְׂרָאֵל בֵּין הַיֶּתֶר מִשְׁפָּט זֶה ''וְיָדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי ה'', וְהוּא לְכְאוֹרָה תָּמוּהַּ מָה עִנְיָן

בְּנֶאֱלַת מִצְרַיִם לִהְיוֹת אַחַת הַמַּטָּרוֹת "וְיָדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי ה'" וְכִי מָה אִכְפַּת לוֹ לְהַקָּבָ"ה מִידִיעַת מִצְרַיִם אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְאֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר בְּפַשְׁטוּת שֶׁהַכַּוָּנָה הִיא שֶׁמִּבְשֵׁר הַקָּבָ"ה לְמֹשֶׁה כִּי יִהְיוּ פְּלָאִים כָּאֵלֶּה שֶׁאֲפִלּוּ עַם קָשֶׁה וְאַכְזָר כְּמִצְרַיִם יִשְׁתַּכְנַע כִּי אֲנִי ה', וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנֵי אֵ-ל חַי שֶׁיֶּחְדַּר אֶצְלָם מְציאוּת וְהַשְׁגָּחַת ה'.

אִם כֵּן רוֹאִים אָנוּ שֶׁבִּבְשׂוֹרַת הַגְּאֻלָּה נִתְבַּשְּׂרוּ יִשְׂרָאֵל "וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי ה'", שֶׁבְּעֶצֶם זוֹ עִקַּר הַגְּאֻלָּה - יְשׁוּב הַדַּעַת.

וּמוּבָא בַּחֵזַ"ל (שמו"ר ג') בְּשָׁעָה שֶׁסֵּרֵב מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה לִגְאֹל אֶת יִשְׂרָאֵל וְאָמַר "שְׁלַח נָא בְּיַד תִּשְׁלָח", אָמַר לוֹ הַקָּבָ"ה "אִם אֵין אַתָּה גּוֹאֵל אֵין זוּלָתְךָ גּוֹאֵל". וְכֵיָדוּעַ מֵהָאָר"י הַקָּדוֹשׁ שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה הָיָה בִּבְחִינַת "הַדַּעַת" שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה וְהַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה בַּדַּעַת, וְלָכֵן אִם אֵין הוּא גּוֹאֵל אֵין מִי שֶׁיִּגְאַל ("נתיבות שלום").

וּכְמוֹ כֵן הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה שֶׁהֻבְטַחְנוּ עָלֶיהָ בְּהַבְטָחַת וּמָלְאָה הָאָרֶץ "דֵּעָה אֶת ה'" תִּהֵא עַל יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה כַּמּוּבָא בְּ"אוֹר הַחַיִּים" הַקָּדוֹשׁ פְּעָמִים רַבּוֹת, וּמְקוֹרוֹ הוּא מֵהַמּוּבָא בְּ"תִקּוּנֵי זֹהַר": מֹשֶׁה - רָאשֵׁי תֵּבוֹת מַה שֶּׁהָיָה הוּא, וּמוּבָא זֹאת בְּתִקּוּנֵי זֹהַר כַּמָּה פְּעָמִים. כְּלוֹמַר מֹשֶׁה שֶׁהָיָה הַגּוֹאֵל הוּא יִהְיֶה הַגּוֹאֵל לְפִי שֶׁדַּרְכּוֹ נִזְכֶּה לִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת לְהַשִּׂיג אֶת ה' וְאָז חַיֵּינוּ יִהְיוּ בְּהִירִים וּמְיֻשָּׁבִים לְלֹא בִּלְבּוּל כְּלָל.

וְזֶהוּ תַּכְלִית וְיִעוּד כָּל הָעוֹלָם לְהַגִּיעַ לִישׁוּב הַדַּעַת בְּתַכְלִית, וּכְמוּבָא בָּרַמְבַּ"ם בְּעִנְיְנֵי בִּיאַת מָשִׁיחַ סוֹף הִלְכוֹת מְלָכִים וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: וְלֹא יִהְיֶה אֶז עֶסֶק כָּל הָעוֹלָם אֶלָּא לְדַעַת אֶת ה' בִּלְבַד, וְיִהְיוּ יִשְׂרָאֵל חֲכָמִים גְּדוֹלִים וְיוֹדְעִים דְּבָרִים סְתוּמִים וְיַשִּׂיגוּ דַּעַת בּוֹרְאָם כְּפִי כֹּחַ הָאָדָם שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה' כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים".

נִתְבּוֹנֵן!

הַיָּמִים הַיָּפִים בְּיוֹתֵר הַמְנֻבָּאִים לָנוּ מִנְּבִיאֵינוּ נְבוּאוֹת אֱמֶת יָמִים שֶׁל אשֶׁר וְשִׂמְחָה, שָׁלוֹם אֲמִתִּי, הִשְׁתַּעְבְּדוּת בְּכָל אֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁיִּהְיוּ תַּחַת יָדֵינוּ, הַכֹּל הַכֹּל לְצָרְךָ הִישׁוּב הַדַּעַת כְּדֵי שֶׁנִּהְיֶה פְּנוּיִים וּמְיֻשָּׁבִים לְדַעַת אֶת ה', הֲרֵי שֶׁתַּכְלִית הַיִּעוּד בְּכָל הַהַבְטָחוֹת הוּא דַּעַת בְּרוּרָה וּרְגוּעָה לְלֹא בִּלְבּוּל כִּי זֶהוּ עִקַּר הַגְּאֻלָּה.

וְהוּא שֶׁסִּיֵּם שָׁם הָרַמְבַּ"ם:

וְלֹא נִתְאַוּוּ הַחֲכָמִים וְהַנְּבִיאִים אֶת יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ, לֹא כְּדֵי שֶׁיִּשְׁלְטוּ עַל כָּל הָעוֹלָם, וְלֹא כְּדֵי שֶׁיִּרְדּוּ בָּעַכּוּ"ם, וְלֹא כְּדֵי שֶׁיְּנַשְּׂאוּ אוֹתָם הָעַמִּים, וְלֹא כְּדֵי לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׂמֹחַ, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ פְּנוּיִין בַּתּוֹרָה וּבְחָכְמָתָהּ, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם נוֹגֵשׂ וּמְבַטֵּל".

אִם כֵּן, מֵאַחַר וְתַכְלִית הָאוֹר הוּא הֶאָרַת הַדַּעַת הֲרֵי שֶׁתַּכְלִית הַחֹשֶׁךְ הוּא חַשְׁכוּת הַדַּעַת, אֲזַי הַיּוֹם, שֶׁהִנֵּנוּ בְּעִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא, יָמִים שֶׁהֵם תַּכְלִית הַהֶסְתֵּר, הֲרֵי שֶׁזִּמַּנֵּינוּ תַּכְלִית קָטְנוּת הַדַּעַת שֶׁלֹּא הָיָה מֵעוֹלָם, וְזוֹ חוֹבָתֵנוּ בְּעִדָּן זֶה שֶׁהַחֹשֶׁךְ הִנּוֹ בְּתַכְלִית וּכְנֶאֱמַר "כִּי הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יְכַסֶּה אֶרֶץ וַעֲרָפֶל לְאֻמִּים" (ישעיה ס, ב), לְהַזְרִיחַ כְּמִדַּת הָאֶפְשָׁר אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ, וְלוּ אֲפִלּוּ בְּאוֹר מוּעָט מֵאֹד כְּאוֹר הַנֵּר, כְּהַיּוֹם יֶשְׁנוֹ מִשְׁנֶה חֲשִׁיבוּת לְכָל אוֹר קָטָן לְבַקֵּעַ בּוֹ אֶת הַחֲשֵׁכוּת הֶעָבֶה שֶׁאָנוּ שְׁרוּיִים בָּהּ, הַמִּתְבַּטֵּא בְּבִלְבּוּל נוֹרָא שֶׁל פְּרָטִים רַבִּים, בִּלְבּוּל הָאֱמוּנָה, פְּחָדִים, חֲרָדוֹת, דְּכָאוֹנוֹת, עַצְבוּת, דְּאָגוֹת, יֵאוּשׁ, חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, חֹסֶר עֵצָה בַּעֲבוֹדַת ה', שֶׁהַמְכַנֶּה הַמְשֻׁתָּף לְכֻלָּם אִבּוּד יִשּׁוּב הַדַּעַת.

בְּסֵפֶר זֶה נַעֲזֹר לְעַצְמֵנוּ וְלַאֲחֵרִים לִלְמֹד וּלְלַמֵּד כֵּיצַד מֵיצְבִים אֶת הַשְׁפִּיעוּת וְכֵיצַד לְמְנֹעַ חֲדִירַת הַבִּלְבּוּל לְמוֹחֵנוּ.

בְּפֶרֶק א' נַעֲסֹק בְּדַרְכֵי הִתְמוֹדְדוּת מְצוּקַת הַנֶּפֶשׁ מִמַּהֲלַךְ עֲבוֹדַת ה'.

בְּפֶרֶק ב' נַעֲסֹק בְּדַרְכֵי הִתְמוֹדְדוּת מְצוּקַת הַנֶּפֶשׁ מִמִּקְרֵי הַחַיִּים.

בְּפֶרֶק ג' נַעֲסֹק בְּדַרְכֵי הִתְמוֹדְדוּת מְצוּקַת כְּפִיָּתִיּוּת הַנֶּפֶשׁ

פרק א' - חלישות הדעת מרצף התמורות

א. תכלית מטרת כח הרע לבלבל את ישוב הדעת.

לָנוּ נִדְמֶה עֲבֵרָה מַה הִיא? חִלּוּל שַׁבָּת, גָּזֵל, עֲרָיוֹת וְכַדּוֹמֶה, וְאִלּוּ "לְהִתְבַּלְבֵּל" אֵינוֹ נִרְאֶה לָנוּ כְּעָוֹון כְּלָל.

אוּלָם זוֹ טָעוּת.

עִקַּר מַטָּרַת הַיֵּצֶר הַמַּחְטִיא הִיא "לְבַלְבֵּל".

וְנִתְבּוֹנֵן הִתְבּוֹנְנוּת מִסְחָרִית פְּשׁוּטָה.

מַהוּ סוֹחֵר מְמֻלָּח?

סוֹחֵר הָעוֹבֵד הַרְבֵּה וּמַרְוִיחַ מְעַט - בְּוַדַּאי שֶׁאֵינוֹ סוֹחֵר מֻצְלָח.

סוֹחֵר הָעוֹבֵד מְעַט וּמַרְוִיחַ מְעַט - כְּמוֹ כֵן אֵין לִקְרֹא לוֹ סוֹחֵר מֻצְלָח.

סוֹחֵר הָעוֹבֵד הַרְבֵּה וּמַרְוִיחַ הַרְבֵּה - גַּם לָזֶה לֹא יִקָּרֵא עֲדַיִן סוֹחֵר מֻצְלָח.

סוֹחֵר הָעוֹבֵד מְעַט וּמַרְוִיחַ הַרְבֵּה, אָכֵן, זֶהוּ סוֹחֵר מַצְלִיחַ, וְכַמּוּבָן בִּתְנַאי שֶׁרְוָחוֹ בָּטוּחַ וְלֹא נָתוּן בְּסַכָּנָה.

יִצְרֵנוּ הָרַע שֶׁהוּא הַשָּׂטָן אֲשֶׁר הֻטַּל עָלָיו תַּפְקִיד הַהֶסָּתָה לְהָסִית בְּנֵי אָדָם מִדֶּרֶךְ הַתּוֹרָה לְצַדֶּךָ הַמִּבְחָן וְהַבְּחִירָה, הִנּוֹ מִן הַסְּתָם סוֹחֵר מְמֻלָּח, שֶׁהֲרֵי הוּא בְּתַפְקִידוֹ לְמַעְלָה מֵחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁבַע מֵאוֹת שָׁנָה, וְכַנִּרְאֶה שֶׁזֶּה וְתֶק דַּי מְכֻבָּד בִּשְׁבִיל לִהְיוֹת סוֹחֵר מְמֻלָּח.

מֻתָּר לָנוּ וְחוֹבָה עָלֵינוּ לַחְדֹּר לִפָּחוֹת קְצָת לִתְכָלָיו וּלְמַהֲלֵכֵי מִלְחַמְתּוֹ עִמָּנוּ.
וּבְכֵן נַעֲמִיק קְצָת בְּעָרְמָתוֹ.
מָה רֻוַח יֵשׁ לוֹ בְּהַחְטָאַת הָאָדָם בַּעֲבֵרָה מִצַּד הָעֲבֵרָה עַצְמָהּ, כְּלוֹמַר נִתְיַחֵס לָעֲבֵרָה מִצַּד הָעֲבֵרָה בִּלְבַד מִבְּלִי הַהַשְׁלָכוֹת כְּתוֹצָאָה מֵהָעֲבֵרָה.
אָדָם נִתְפַּתָּה לְיִצְרוֹ, נִכְשַׁל וְעָבַר עֲבֵרָה, אִם לֹא יִהְיוּ לוֹ אֵלּוּ הֵם הַשְׁלָכוֹת נוֹסָפוֹת, מִצַּד עֶצֶם הָעֲבֵרָה עַצְמָהּ הֲרֵי יֶשְׁנָהּ אֶפְשָׁרוּת לִתְשׁוּבָה, וְהַתְּשׁוּבָה אֵינָהּ עוֹלָה בְּיֹקֶר, מְחִירָהּ הִנּוֹ חֲרָטָה, וִדּוּי, עֲזִיבַת הַחֵטְא.
הָבָה וְנִרְאֶה מַהִי בְּעֶצֶם חֲרִיפוּתוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר בְּמִסְחָר.
אִם הַמְדֻבָּר בְּאָדָם צַדִּיק שֶׁקָּשֶׁה לְהַחְטִיא אוֹתוֹ וְצָרִיךְ הַיֵּצֶר הָרַע לְהִתְאַמֵּץ הַרְבֵּה לְהַחְטִיאוֹ, הֲרֵי שֶׁאֵין כָּאן שׁוּם חֲרִיפוּת בְּמִסְחָר שֶׁהֲרֵי עוֹבֵד הוּא קָשֶׁה לְהַחְטִיאוֹ וּמַרְוִיחַ מְעַט, שֶׁהֲרֵי מִיָּד יָשׁוּב הַצַּדִּיק בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית שֶׁל חֲרָטָה, וִדּוּי וְקַבָּלָה עַל עֲזִיבַת הַחֵטְא וּמַה הַרְוִיחַ יִצְרוֹ.
אִם הַמְדֻבָּר בְּאָדָם רָשָׁע שֶׁקַּל מְאֹד לְהַחְטִיאוֹ, הֲרֵי שֶׁאָז הַיֵּצֶר עוֹבֵד אִמְנָם מְעַט וּמַרְוִיחַ הַרְבֵּה, אוּלָם כָּאן הוּא מִסְתַּכֵּן בְּמִסְחָרוֹ שֶׁהֲרֵי אִם אָדָם זֶה יַחְלִיט לַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה הֲרֵי שֶׁבַּחֲרָטָה וִדּוּי וְקַבָּלָה מִיָּד יֶהְפְּכוּ לוֹ כָּל עֲוֹנוֹתָיו לִזְכֻיּוֹת וְכָל הַשְׁקָעָתוֹ תֵּלֵךְ לְטִמְיוֹן, שֶׁהֲרֵי בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים אֲפִלּוּ צַדִּיקִים אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲמֹד.
אִם הַמְדֻבָּר בְּאָדָם בֵּינוֹנִי, עוֹבֵד הַיֵּצֶר קָשֶׁה בִּשְׁבִיל לְהַחְטִיאוֹ, וְכָאן אוֹ שֶׁאָדָם זֶה יָשׁוּב מֵהֵר מֵחֶטְאוֹ, אוֹ אֲפִלּוּ אִם יִתְעַכֵּב מִלָּשׁוּב, אֲבָל סוֹף סוֹף כְּשֶׁיָּשׁוּב כָּל הַשְׁקָעָתוֹ שֶׁל יִצְרוֹ יָרְדָה לְטִמְיוֹן.
אִם כֵּן מַהִי הַמְמֻלָּחִיּוּת שֶׁיֶּשְׁנָהּ אֵצֶל סוֹחֵר זֶה, זֶה אַלְפֵי שָׁנִים.
הַתְּשׁוּבָה פְּשׁוּטָה:
אֵין מַטָּרַת הַיֵּצֶר בְּהַחְטָאַת הָאָדָם עֶצֶם הַחֵטְא גֵּרִידָא, אֶלָּא הַמַּטָּרָה לְהַשִּׂיג אֶת הַיֵּאוּשׁ וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת כְּתוֹצָאָה יְשִׁירָה מֵהַחֵטְא. אָדָם חוֹטֵא, מִתְחָרֵט, עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, שׁוּב חוֹטֵא וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה וּמְקַבֵּל עָלָיו לְבַל יָשׁוּב לְכִסְלוֹ שׁוּב, וְהִנֵּה פַּעַם שְׁלִישִׁית שׁוּב נִכְשָׁל מִתְאַמֵּץ הוּא שֶׁלֹּא לִפֹּל בְּרוּחוֹ וּלְנַסּוֹת עוֹד פַּעַם לְקַבֵּל עָלָיו תְּשׁוּבָה, לְאַחַר מִכֵּן נִכְשָׁל פַּעַם רְבִיעִית וַחֲמִישִׁית, הֲלֹא אָז כְּבָר נִכְנָס בְּמֹחוֹ מַחְשָׁבָה, זֶהוּ, עַד כָּאן זֶה לֹא בִּשְׁבִילִי, נִסִּיתִי כְּבָר אַרְבַּע וְחָמֵשׁ פְּעָמִים וְשׁוּב מָעַדְתִּי אִם כֵּן אֱיֶזֶה טַעַם יֵשׁ לְנַסּוֹת שׁוּב, הֲרֵי הַתּוֹצָאָה בְּרוּרָה - שׁוּב מְעִידָה וְשׁוּב מְעִידָה, וְכָאן מַגִּיעַ הוּא לְמַסְקָנָה שֶׁעֲבוּדָה זוֹ הִיא לְמַעְלָה מִכֹּחוֹתָיו וְחָדַל מִלְּהִתְעַמֵּת עִם יִצְרוֹ עָלֶיהָ.
אֶת זֶה רָצָה הַיֵּצֶר לְהַרְוִיחַ וְזוֹ מַטָּרָתוֹ.

לֹא יָרְוִיחַ הַיֵּצֶר הָרַבֶּה בְּהַחְטָאַת הָאָדָם בַּעֲבֵרָה מִצַּד הָעֲבֵרָה גְּרִידָא, כִּי כָּל זְמַן שֶׁדַּעְתּוֹ יַצִּיבָה וְלֹא נֶחְלְשָׁה וּמַאֲמִין הוּא בְּכֹחַ הַתְּשׁוּבָה שֶׁיֵּשׁ בְּיָדָהּ לַהֲשִׁיבוֹ עַל מַעֲמָדוֹ הָרִאשׁוֹן הֲרֵי שֶׁמִּיָּד יַעֲשֶׂה זֹאת וּמַה הִרְוִיחַ יִצְרוֹ, אֶלָּא הֵיֵּצֶר מַטָּרָתוֹ לְהָבִיא אֶת הָאָדָם לַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת הַמִּתְבַּטֵּאת בְּ"הַחְלָטַת כְּנִיעָה".

וְזֶהוּ רֶוַח עָצוּם שֶׁהֲרֵי מֵעַתָּה מְלַאכְתּוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר נַעֲשֵׂית מֵאֵלֶיהָ שֶׁלֹּא עַל יְדֵי פִּתּוּי כָּלָל וְסִכּוּי הַתְּשׁוּבָה שֶׁהוּא בְּעֶצֶם הַסִּכּוּן שֶׁלּוֹקֵחַ עַל עַצְמוֹ הַיֵּצֶר הוּא נָמוּךְ מְאֹד, כֵּיוָן שֶׁזֶּה שֶׁנָּפַל לְיֵאוּשׁ וְלַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת הַסִּכּוּי שֶׁלּוֹ נָמוּךְ מִלַּחְזֹר לְעַצְמוֹ אַחַר שֶׁאִבֵּד אֶת בִּטְחוֹנוֹ מִסִּכּוּיוֹ לְשׁוּב.

ב. אסור "להתבלבל"

כָּתַב הָאֲרִיזַ"ל כִּי ב' הָאוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁל בָּלָק וּבִלְעָם הֵם "בִּלְבֵּל", שֶׁלֹּא יָכוֹל כֹּחַ הָרַע לִשְׁלֹט בָּאָדָם אֶלָּא אִם כֵּן מְבַלְבְּלוֹ.

וְהוּא כְּמוֹ כֵן מַאֲמַר חֲזַ"ל כִּפְשׁוּטוֹ, אֵין אָדָם חוֹטֵא אֶלָּא אִם כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת, דְּמָה עִנְיַן רוּחַ שְׁטוּת לְחֵטְא, אֶלָּא חוֹטֵא זֶהוּ לְשׁוֹן הַוֶּה שֶׁהָאָדָם חוֹטֵא וְשׁוּב חוֹטֵא וְחוֹזֵר עַל חֶטְאוֹ כְּסִדְרָן, זֶה אֵינוֹ אֶלָּא אִם כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת וּבִלְבּוּל הַדַּעַת שֶׁאִלְמְלֵי הָיְתָה דַּעְתּוֹ יַצִּיבָה לֹא הָיָה מַתְמִיד בְּחֶטְאוֹ.

וּלְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה, לְאָדָם שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ בְּחוֹבוֹתָיו וְנִכְנָס לְחוֹב שֶׁל עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים דּוֹלָר וְאֵינוֹ מוֹצֵא דֶּרֶךְ לָצֵאת מֵחוֹבוֹתָיו, מֵרֹב יֵאוּשׁוֹ הֶחְלִיט לִלְוּוֹת עוֹד סְכוּם שֶׁל עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים דּוֹלָר, הַאִם בְּכָךְ פָּטַר אֶת בְּעָיָתוֹ?!

וּכְמוֹ כֵן רוֹאִים אָנוּ, אָדָם בַּעַל עֵסֶק שֶׁעָסְקָיו מִתְמוֹטְטִין, אֲזַי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא אִבֵּד אֶת שִׁפְיוּתוֹ הֲרֵי שֶׁהִנּוֹ חָרוּץ לַחְשֹׁב מַחְשָׁבוֹת כֵּיצַד לְחַדֵּשׁ אֶת עָסָקָיו בְּדֶרֶךְ זוֹ אוֹ בְּדֶרֶךְ זוֹ וּלְשַׁקֵּם אֶת עַצְמוֹ מֵחָדָשׁ, וְאִלּוּ כַּאֲשֶׁר הַבִּלְבּוּל וַחֲלִישׁוּת דַּעְתּוֹ הִשְׁתַּלְּטוּ עַל אוֹתוֹ בַּעַל עֵסֶק, כְּבָר אֵינוֹ מְשִׁתַּדֵּל כְּלָל לְשַׁקֵּם עַצְמוֹ, כָּנוּס הוּא בְּתוֹךְ עַצְמוֹ הַמָּרָה הַשְּׁחוֹרָה מִתְגַּבֶּרֶת עָלָיו וְאֵין כֹּחַ בְּנַפְשׁוֹ לְחַלֵּץ אֶת עַצְמוֹ.

אִם כֵּן, הֲיֵשׁ אִסּוּר יוֹתֵר חָמוּר מֵאֲשֶׁר "לְהִתְבַּלְבֵּל".

עָלֵינוּ לְהַכִּיר אֶת דֶּרֶךְ מִלְחֲמָתוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר, פְּעָמִים בָּא הוּא בְּדֶרֶךְ יְשִׁירָה פְּעָמִים בְּדֶרֶךְ הַסְוָאָה, וּכְמוֹ שֶׁיָּדוּעַ בְּתַכְסִיסֵי מִלְחָמָה שֶׁלִּפְעָמִים פּוֹתְחִים בְּמִלְחָמָה עִם הָאוֹיֵב מִצַּד מִזְרָח כְּשֶׁלְּאֲמִתּוֹ שֶׁל דָּבָר עִקַּר הַמַּטָּרָה לְתָקְפּוֹ מִצַּד מַעֲרָב. וְכָל הַהִתְקָפָה מִצַּד מִזְרָח אֵינוֹ אֶלָּא עַל מְנָת לְגָרֹר אֶת כֹּחַ הָאוֹיֵב לְכִוּוּן הַמִּזְרָח וּלְנַטְרְלוֹ מִכִּוּוּן מַעֲרָב וְאַחַר כָּךְ לְתָקְפּוֹ מִכִּוּוּן מַעֲרָב בְּאֵין מַפְרִיעַ.

כָּךְ הִיא דַּרְכּוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר שֶׁמַּכְשִׁיל אֶת הָאָדָם בְּתַאֲוֹות וּמִדּוֹת רָעוֹת וּלְמַרְאִית עַיִן כְּאִלּוּ וְזוֹ מַטָּרָתוֹ, וּבְעֶצֶם מַטָּרָתוֹ לְאַבֵּד לָאָדָם אֶת עֶשְׁתּוֹנוֹתָיו, וְהָאָדָם רוֹאֶה אֶת הַיֵּצֶר כְּאוֹיֵב בְּכָךְ שֶׁהֶחְטִיאוֹ בַּעֲבֵרָה, וְאִלּוּ בַּיֵּאוּשׁ שֶׁצָּמַח בְּלִבּוֹ אֵינוֹ רוֹאֶה בּוֹ אֶת אוֹתוֹ אוֹיֵב שֶׁהֶחְטִיאוֹ, אֶלָּא חוֹשֵׁב שֶׁזּוֹ תּוֹצָאָה טִבְעִית בְּגַלַּל הָעֲבֵרָה וּמִתְמַקֵּד הוּא לִרְאוֹת אֶת שׁוֹנְאוֹ בָּזֶה שֶׁהֶחְטִיאוֹ וּבָזֶה רוֹאֶה אֶת סוֹף הַנֶּזֶק שֶׁעָשָׂה לוֹ וְלֹא יָדַע וְלֹא הֵבִין שֶׁקִּבֵּל הוּא מֵכָּה מֵאֲחוֹרָיו הַרְבֵּה יוֹתֵר חֲזָקָה וְהִיא הַיֵּאוּשׁ וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְאִבּוּד הַבִּטָּחוֹן מִלְּהַאֲמִין בְּעַצְמוֹ כִּי יֵשׁ בּוֹ עוֹד כֹּחַ לְהִתְמוֹדֵד עִם יִצְרוֹ שׁוּב וְשׁוּב.

וְרַק בָּזֹאת שֶׁיְּחַזֵּיק הָאָדָם אֶת יִשּׁוּב דַּעְתּוֹ יֵשׁ לוֹ סִכּוּי לָשׁוּב לְאֵיתָנוֹ.

וּבַמֶּה בְּעֶצֶם יָצְדַק לָאָדָם לְהַחֲזִיק אֶת דַּעְתּוֹ אַחַר שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו מְעִידוֹת בְּמַהֲלַךְ עֲבוֹדָתוֹ שֶׁלִּכְאוֹרָה מְהַוִּים הֵמָּה סִבָּה מֻצְדֶּקֶת לַחְדֹּל מֵהֶמְשֵׁכִיּוּתָהּ, נִבְאַר בַּפֶּרֶק הַבָּא.

ג. סבת היאוש - קטנות אמונה בעצמת התשובה

נֶאֱמַר בְּפָרָשַׁת נִצָּבִים (ל, יא) "כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לֹא נִפְלֵאת הִיא מִמְּךָ וְלֹא רְחֹקָה הִיא לֹא בַשָּׁמַיִם הִיא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשָּׁמַיְמָה... וְלֹא מֵעֵבֶר לַיָּם הִיא לֵאמֹר מִי יַעֲבָר לָנוּ אֶל עֵבֶר הַיָּם... כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשֹׂתוֹ".

"כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת" - אֵיזוֹ מִצְוָה? עַל אֵיזוֹ מִצְוָה מִתְכַּוֶּנֶת הַתּוֹרָה לְזָרְזֵנוּ שֶׁאֵינָהּ לֹא בַּשָּׁמַיִם וְלֹא מֵעֵבֶר לַיָּם אֶלָּא קְרוֹבָה הִיא אֵלֵינוּ עַד הַפֶּה וְהַלֵּב?

הַגְּמָרָא דּוֹרֶשֶׁת פָּסוּק זֶה עַל מִצְוַת הַתְּשׁוּבָה, (וְכַמּוּבָא בְּ"בַּעַל הַטּוּרִים" כָּאן) וְסָמְכוּ דִּבְרֵיהֶם עַל הַנֶּאֱמָר תֵּכֶף בַּפָּסוּק הַקּוֹדֵם "כִּי תָשׁוּב אֶל ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ".

וְכָאן יֵשׁ לְהָבִין מַדּוּעַ דַּוְקָא עַל מִצְוַת הַתְּשׁוּבָה הֻצְרְכָה הַתּוֹרָה לְהַבְהִיר לָנוּ שֶׁאֵינָהּ בַּשָּׁמַיִם וְאֵינָהּ מֵעֵבֶר לַיָּם אֶלָּא הִנָּהּ קְרוֹבָה אֵלֵינוּ בְּפִינוּ וּבִלְבָבֵנוּ.

הַתְּשׁוּבָה לְכָךְ הִיא, יָדוֹעַ יָדַע הַקָּבָ"ה כִּי בְּנֵי הָאָדָם יִהְיוּ קְטַנֵּי אֱמוּנָה בְּמַתְּנַת הַתְּשׁוּבָה, וּפָשׁוּט "יִתְחַסְּדוּ" לֹא לְהַאֲמִין שֶׁכָּל כָּךְ מַהֵר אֶפְשָׁר לַחְזֹר לְמַעֲמָד הָרִאשׁוֹן בְּכֹחַ הַתְּשׁוּבָה, וְדַוְקָא לְמִצְוַת הַתְּשׁוּבָה יִתְיַחֲסוּ בְּחֹסֶר אֱמוּנָה כְּמִצְוָה שֶׁהִיא בַּשָּׁמַיִם אוֹ מֵעֵבֶר לַיָּם וְאֵינָהּ אַקְטוּאָלִית כָּל כָּךְ.

וְנִרְאֶה עוֹד רְאָיוֹת נוֹסָפוֹת מִן הַמִּקְרָא וּמִן הַסִּפְרָא שֶׁחִשֵּׁשׁ הַקָּבָ"ה לְקִטְנוּת אֱמוּנָה בְּמִיָּחֵד עַל מִצְוַת הַתְּשׁוּבָה.

בְּיֶחֱזְקֵאל (לג, יא) נֶאֱמַר: "חַי אֲנִי נְאֻם ה' אִם אֶחְפֹּץ בְּמוֹת הָרָשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ וְחָיָה", וְהוּא פֶּלֶא! לְשֵׁם מָה הֻצְרַךְ הַקָּבָ"ה לִשְׁבֹּעַ שֶׁהִנּוֹ מְקַבֵּל בִּתְשׁוּבָה, אֶלָּא כְּאָמוּר צָרַךְ גָּדוֹל רָאָה הַקָּבָ"ה עַד כְּדֵי שִׁבּוּעָהּ כְּדֵי לְשַׁכְנֵעַ אֶת בָּנָיו כִּי הַתְּשׁוּבָה מוֹעִילָה וְלֹא הִסְתַּפֵּק בְּהוֹדָעָה גְּרִידָא.

רְאָיָה נוֹסֶפֶת הַמַּמְחִישָׁה לָנוּ אֶת הַצֹּרֶךְ שֶׁל הַבּוֹרֵא בְּשִׁכְנוּעַ תּוֹעֶלֶת הַתְּשׁוּבָה:
הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת: ''לֹא הָיָה רָאוּי דָּוִד רָאוּי לְאוֹתוֹ חֵטְא אֶלָּא כְּדֵי לְהוֹרוֹת תְּשׁוּבָה לַיָּחִיד''.
נִתְבּוֹנֵן קְצָת בְּדִבְרֵי הַגְּמָרָא.
הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת כָּל הָאוֹמֵר דָּוִד חָטָא אֵינוֹ אֶלָּא טוֹעֶה, וְכַמּוּבָא בַּגְּמָרָא כַּמָּה לִמּוּדֵי זְכוּת עַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע''ה, אָכֵן אִם נַבִּיט בְּפַשְׁטוּת פְּסוּקֵי הַמִּקְרָא נִרְאֶה שֶׁהַכָּתוּב הִכְתִּים אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע''ה בְּכֶתֶם נוֹרָא לְלֹא שׁוּם זְכוּת, וּכְמִשָּׁלוֹ שֶׁל נָתָן הַנָּבִיא הַמַּמְשִׁיל אֶת חֵטְא דָּוִד לְשִׁפְלוּת הֶעָשִׁיר הַגַּזְלָן שֶׁגָּזַל אֶת כִּבְשַׂת הָרָשׁ, הֲרֵי שֶׁבְּכָךְ מִתְיַחֵס הוּא לְחֵטְא דָּוִד ע''ה כְּצַעַל מַעֲשֶׂה שֶׁפֵּל הָרָאוּי לְאַחַד הָעָם הַהוֹלֵךְ אַחַר יִצְרוֹ.
וּתְמִיהָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר יֶשְׁנָהּ כָּאן, מַדּוּעַ הֵבִיא הַקָּבָ''ה מִכְשׁוֹל חָמוּר עָוֹון אֵשֶׁת אִישׁ לַחֲסִידוֹ וַאֲהוּבוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וַהֲלֹא הַקָּבָ''ה שׁוֹמֵר אֶת חֲסִידָיו וְנֶאֱמָנָיו. נִתְבּוֹנֵן בְּכָל גְּדוֹלֵי הַדּוֹרוֹת שֶׁבְּכָל דּוֹר וְדוֹר הֲנִהְיָה כַּדָּבָר הַזֶּה אוֹ הֲנִשְׁמַע כְּמוֹהוּ שֶׁיִּכָּשֵׁל אֶחָד מִקְּדוֹשֵׁי הַדּוֹרוֹת מֵהַנְּבִיאִים אוֹ מֵהַתַּנָּאִים, הָאֱמוֹרָאִים, מֵאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, הָרִאשׁוֹנִים, הָאַחֲרוֹנִים בְּחֵטְא מַכְתִּים כָּזֶה, וְלָמָּה מַגִּיעַ חֵטְא שֶׁכָּזֶה לְדָוִד מְשִׁיחַ ה' שֶׁהָיָה כְּמוֹ כֵן רֹאשׁ הַסַּנְהֶדְרִין.
קֻשְׁיָא זוֹ הָיְתָה קָשָׁה לַגְּמָרָא. וְתֵרָצָה ''כְּדֵי לְהוֹרוֹת תְּשׁוּבָה לַיָּחִיד''.
כְּלוֹמַר בְּעֶצֶם לֹא הָיָה מַגִּיעַ לְדָוִד לְהִכָּשֵׁל בְּחֵטְא שֶׁכָּזֶה, אֵין הוּא פָּחוּת מִכָּל קְדוֹשֵׁי וּגְדוֹלֵי הַדּוֹרוֹת שֶׁשָּׁמַר הַקָּבָ''ה עַל כְּבוֹדָם וּשְׁמָרָם מֵחֵטְא כְּדִין הַבָּא לִטַּהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ, וְלָמָּה אִם כֵּן בְּכָל זֹאת רָאָה הַקָּבָ''ה בְּחָכְמָתוֹ לְהַפִּיל אֶת דָּוִד בְּחֵטְא כָּזֶה, הֱיוֹת וְיָדוֹעַ יָדַע הַקָּבָ''ה שֶׁעֲתִידִין בָּנָיו לַחֲטֹא וְלִפֹּל בְּיַד יְצָרָם, וַעֲלוּלִים הֵמָּה לִפֹּל לַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁבָּזֶה כֹּחוֹ וְהַצְלָחָתוֹ שֶׁל יְצָרָם גָּדוֹל וּמֻצְלָח, וּבִפְרָט כְּשֶׁיְּחָטְאוּ בַּחֲטָאִים גְּדוֹלִים יִתְיָאֲשׁוּ מִדָּתָם מֵחֹסֶר אֱמוּנַת הַתִּקְוָה, וְרָאָה הַקָּבָ''ה בְּחָכְמָתוֹ שֶׁדָּבָר אֶחָד יוּכַל לְשַׁכְנְעָם בַּאֱמִתּוּת מְצִוַּת הַתְּשׁוּבָה וְעָצְמָתָהּ. וְהוּא בְּכָךְ שֶׁיִּקַּח אֶת אֶחָד הַמְיֻחָד שֶׁבִּגְדוֹלֵי הַדּוֹרוֹת, יַחְטִיאֵהוּ בְּחֵטְא נוֹרָא כְּעִוָּון אֵשֶׁת אִישׁ וּלְבַסּוֹף יְקַבְּלֵהוּ בִּתְשׁוּבָה - ''לְהוֹרוֹת תְּשׁוּבָה לַיָּחִיד'', שֶׁכָּל מִי שֶׁיִּכָּשֵׁל יֹאמְרוּ לוֹ כְּלֵךְ אֲצָל דָּוִד שֶׁחָטָא בְּאֵשֶׁת אִישׁ וְקִבְּלָהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.
וְלָמָּה דַּוְקָא דָּוִד הַמֶּלֶךְ?
אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁבָּחַר הַקָּבָ''ה דַּוְקָא בּוֹ אַחַר שֶׁנִּשְׁבַּע לוֹ ה' שֶׁיִּשְׁמֹר לוֹ בְּרִיתוֹ, וְכַנֶּאֱמַר ''נִשְׁבַּע ה' לְדָוִד אֱמֶת... אִשִּׁית לְכִסֵּא לָךְ'', לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְיִרְאוּ כִּי שָׁמַר לוֹ הַקָּבָ''ה אֱמוּנִים לָנֶצַח עַל אַף חֶטְאוֹ וְלֹא נָטַשׁ בְּרִיתוֹ אִתּוֹ לְעוֹלָם.
נוֹרָא לְהִתְבּוֹנֵן!
חָס הַקָּבָ''ה עַל הַחוֹטְאִים שֶׁיַּעַמְדוּ בָּמֶשֶׁךְ הַדּוֹרוֹת, וְיֵדַע אֶת יִצְרָם וַחֲלִישׁוּת דַּעְתָּם, לָקַח לוֹ צַדִּיק וְחָסִיד מְשִׁיחַ ה' אָב לְכָל בַּעֲלֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ (כִּדְבְרֵי הָאֲרִ''י שֶׁכְּשֶׁשֵּׁם שְׁמֹשָׁה רַבֵּנוּ

אָב לְכָל הַנְּבִיאִים, דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה אָב לְכָל בַּעֲלֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ), וּכְדֵי לְהוֹרוֹת לָהֶם כֹּחַ הַתְּשׁוּבָה לֹא נִמְנַע הַקָּבָ"ה מִלְּהַכְתִּים אֶת מְשִׁיחוֹ בְּכֻלָּם נִצְחִי בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

וְטַעַם לַחֲשָׁשׁוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא עַל קַטְנוּת אֱמוּנָה מִצַּדֵּנוּ בְּמֵיָחֵד עַל מִצְוַת הַתְּשׁוּבָה, הֱיוֹת בְּעֶצֶם הַתְּשׁוּבָה אֵינָהּ מִצַּד הַהִגָּיוֹן שֶׁהֲרֵי אָדָם שֶׁחָטָא וְעָבַר עֲבֵרַת חֹק בְּמִדְינָתוֹ וּכְשֶׁהוּבָא אֶל הַשּׁוֹפֵט וְהוֹדָה בְּאַשְׁמָתוֹ מְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ לֵאמֹר: מוֹדֶה אֲנִי בְּאַשְׁמָתִי וְעִם כָּל זֶה מְבַקֵּשׁ הִנְנִי לְפָטְרֵנִי מִן הָעֹנֶשׁ, וּמַדּוּעַ? הֱיוֹת וּמַבְטִיחַ הִנְנִי שֶׁלֹּא אָשׁוּב פַּעַם נוֹסֶפֶת עַל עֲבֵרָתִי. תְּשׁוּבָה שֶׁכָּזוֹ תְּקַבֵּל?! בְּוַדַּאי שֶׁלֹּא. וְכִי אֵיפֹה שְׁמַעְנוּ שֶׁשּׁוֹפֵט פָּטַר אָדָם מֵעֹנֶשׁ בִּשְׁבִיל הַהַבְטָחָה שֶׁעוֹד פַּעַם לֹא יָשׁוּב לְכִסְלוֹ, וְאִלּוּ אֵצֶל הַקָּבָ"ה תּוֹפֵס וּמוֹעִיל הַבְטָחָה שֶׁכָּזוֹ לְמִחֹל וּלְהַעֲבִיר פֶּשַׁע וּלְכַלָּה חַטָּאת.

וְאֶפְשָׁר שֶׁלְּכָךְ אָמְרוּ חֲזַ"ל, תְּשׁוּבָה נִבְרֵאת קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. וּלְכְאוֹרָה לָמָּה הֻצְרַךְ לִבְרֹא אֶת הַתְּשׁוּבָה קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, אֶלָּא הַטַּעַם הוּא, הֱיוֹת שֶׁהַקָּבָ"ה בָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַנְהָגַת "מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה" וְהַיְנוּ אָדָם שֶׁעָשָׂה רַע יְקַבֵּל רַע, וּמִבְּלִי זֶה לֹא יִכּוֹן תִּפְקוּד הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי הַקָּבָ"ה מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט וּכְנֶאֱמַר "אֲנִי ה' אֹהֵב מִשְׁפָּט". אִם כֵּן הֲרֵי שֶׁלְּאַחַר שֶׁבָּרָא הַקָּבָ"ה אֶת עוֹלָמוֹ חָקַק חֻקִּים לְקִיּוּם הָעוֹלָם וְאֶחָד מֵהֶם הוּא כָּאָמוּר "מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה", וְהֲרֵי תְּשׁוּבָה הִנַּהּ "עֲקִיפַת הַחֹק", שֶׁהֲרֵי הַחֹק מְחַיֵּב שֶׁיִּרָצֶה הַחוֹטֵא אֶת עָנְשׁוֹ, וּמִבְּלִי רְצוּי הָעֹנֶשׁ לֹא נִתְקַן הַחֵטְא, וְהִנֵּה בָּאָה מִצְוַת הַתְּשׁוּבָה שֶׁמַּשְׁמָעוּתָהּ בַּקָּשַׁת חֲנִינָה מֵעֹנֶשׁ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, וּבְסַךְ הַכֹּל מִכֹּחַ הַבְטָחַת עֲזִיבַת גְּרִידָא.

לָכֵן הֻצְרַךְ הַקָּבָ"ה לִבְרֹא אֶת הַתְּשׁוּבָה קֹדֶם בְּרִיאַת הָעוֹלָם, שֶׁאָז טֶרֶם הוּחַקּוּ חֻקֵּי הַבְּרִיאָה, וְכָל חֻקֵּי הַבְּרִיאָה כְּפוּפִים לְתְנַאי קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם שֶׁהוּא תְּנַאי הַתְּשׁוּבָה שֶׁרַק עִם הַתְּשׁוּבָה יִבָּרֵא הָעוֹלָם, וְאִלְמָלֵי הָיָה בּוֹרֵא הַקָּבָ"ה אֶת הַתְּשׁוּבָה קֹדֶם בְּרִיאַת הָעוֹלָם נִבְצַר הָיָה מִלְּבָרְאָהּ אַחַר כָּךְ שֶׁהֲרֵי יֵשׁ בָּהּ עֲקִיפַת הַחֹק.

וְנִתְבּוֹנֵן כַּמָּה שׁוֹלֶטֶת עָלֵינוּ קַטְנוּת אֱמוּנָה בְּמִצְוַת הַתְּשׁוּבָה, אָדָם מְקַבֵּל עָלָיו קַבָּלָה כָּל שֶׁהִיא שְׁמִירַת הָעֵינַיִם, שְׁמִירַת הַלָּשׁוֹן, הִתְנַבְּרוּת עַל הַכַּעַס וְכַדּוֹמֶה, מַצְלִיחַ לְהִתְגַּבֵּר שָׁבוּעַ וּלְאַחַר מִכֵּן מוֹעֵד מְקַבָּלָתוֹ וְנִכְשָׁל, לְגַבּוֹר יֶחָשֵׁב אִם מַצְלִיחַ הוּא לְהִתְגַּבֵּר עַל חֲלִישׁוּת דַּעְתּוֹ מֵהַנְּפִילָה וְיַתְחִיל מֵחָדָשׁ, אוּלָם אִם יִשְׁנוּ וְיִשָּׁלְשׁוּ מְעִידוֹתָיו הֲרֵי שֶׁיַּגִּיעַ לְמַסְקָנָה שֶׁעָלָיו לֶרֶדֶת מִשְּׁאִיפוֹתָיו וּמֵהָרָמָה שֶׁדָּרַשׁ מֵעַצְמוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא עָמַד בְּקַבָּלָתוֹ וְאִם כֵּן הֲרֵי שֶׁקְּשָׁה הִיא מִנְּשׁוֹא אֶצְלוֹ, וְכָךְ יוֹרֵד הוּא בְּשִׁאִיפוֹתָיו מַדְרֵגָה לְמַטָּה מִמַּדְרֵגָה.

לוּ הָיְתָה אֱמוּנַת עֶצְמַת הַתְּשׁוּבָה בְּרוּרָה לָנוּ, הֲרֵי שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הָיִינוּ נִשְׁבָּרִים וְיוֹרְדִים מִשְּׁאִיפוֹתֵינוּ, שֶׁהֲרֵי לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה, לְאָדָם הַתּוֹפֵר בֶּגֶד וּבְמַהֲלַךְ הַתְּפִירָה נִקְרַע לוֹ חוּט הַתְּפִירָה וּבְכֵן מַחְלִיט הוּא אַחַר שֶׁנִּקְרַע לוֹ חוּט הַתְּפִירָה לְהַשְׁלִיךְ אֶת כָּל הַבֶּגֶד לְאַשְׁפָּה,

וַהֲלֹא הַבַּר דַּעַת מֵבִין שֶׁכְּשֶׁנִּקְרָע חוּט קוֹשְׁרִים אוֹתוֹ וּמַמְשִׁיכִים לִתְפֹּר, הַתְּשׁוּבָה מְאַחָה קְרָעִים, לוּ הָיְתָה אֱמוּנָתֵנוּ פְּשׁוּטָה וּבְרוּרָה שֶׁבַּתְּשׁוּבָה אֶפְשָׁר לְאַחוֹת קְרָעִים תֵּכֶף וּמִיָּד הֲרֵי שֶׁלֹּא הָיֵינוּ נִשְׁבָּרִים מִקְּטִיעַת הָרֶצֶף בָּעֲבוֹדָה, שֶׁהֲרֵי הָרֶצֶף מִצַּד עַצְמוֹ מְהַוֶּה תַּמְרִיץ לְהֶמְשֵׁכְיוּת, הַשּׁוֹבֵר אֶת הָרֶצֶף הֵמָּה הַמַּעִידוֹת הַקּוֹטְעוֹת אֶת הָרֶצֶף, לוּ הָיָה בָּרוּר לָנוּ שֶׁאֶת קְטִיעוֹת וּקְרָעִים אֵלּוּ אֶפְשָׁר לְאַחוֹת מִיָּד בְּהַבָּעַת חֲרָטָה עַל הֶעָבָר וְקַבָּלָה עַל הֶעָתִיד לֹא הָיֵינוּ נִשְׁבָּרִים, אֶלָּא שֶׁבְּעֵינֵינוּ קָשֶׁה לְהַאֲמִין שֶׁכָּל כָּךְ מַהֵר אֶפְשָׁר לְאַחוֹת קְרָעִים.

וְנִתְבּוֹנָן עוֹד בְּדִבְרֵי הָרַמְבַּ"ם בְּהִלְכוֹת תְּשׁוּבָה: "אֶמֶשׁ הָיָה זֶה [הַחוֹטֵא] שׁוֹנֵאוּ מְשֻׁקָּץ וְתוֹעֵבָה עוֹשֶׂה מִצְוֹות וְטוֹרְפִין לוֹ אוֹתָם בְּפָנָיו וְכוּ', וְהַיּוֹם אֲהוּב וְקָרוֹב נֶחְמָד וְיָדִיד, וְהוּא פֶּלֶא וְכִי מַה הִסְפִּיק חוֹטֵא זֶה שֶׁהָיָה אֶמֶשׁ בְּגֶדֶר שָׁנוּאַי מְשֻׁקָּץ וּמְתֹעָב לְהֶהָפֵךְ בֵּן יוֹם לְאָהוּב קָרוֹב וְיָדִיד וְנֶחְמָד, אֶלָּא וַדַּאי אֵינוֹ אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַתְּשׁוּבָה לֹא בַּשָּׁמַיִם הִיא וְלֹא מֵעֵבֶר לַיָּם - קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ.

וּכְמוֹ כֵן מָצִינוּ בַּגְּמָרָא הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה עַל מְנָת שֶׁאֲנִי צַדִּיק גָּמוּר חוֹשְׁשִׁין לַקִּדּוּשִׁין, וְהַגְּמָרָא לֹא אַיְירֵי בְּאֶחָד שֶׁנִּרְאֶה צַדִּיק, אֶלָּא גַּם בְּאָדָם מִן הַשּׁוּק וּבַעַל עֲבֵרָה, וְאִם כֵּן הֲיִתְכֵּן שֶׁיֵּשׁ מַשֶּׁהוּ בִּדְבָרָיו, אֶלָּא כָּאמוּר אֶפְשָׁר שֶׁהִרְהֵר תְּשׁוּבָה, וּתְשׁוּבָה אֵינָהּ אֶלָּא בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ, כְּלוֹמַר, הַחְלָטָה בַּפֶּה וּבַלֵּב לַעֲשׂוֹת, וּמִיָּד הֲוֵי בַּעַל תְּשׁוּבָה.

וּכְדֵי לְהַמְחִישׁ יוֹתֵר אֶת קַטְנוּת אֱמוּנָתֵנוּ בְּעֶצְמַת כֹּחַ הַתְּשׁוּבָה אָבִיא מַעֲשֶׂה אֲמִתִּי, נִזְדַּמֵּן לִי פַּעַם לְדַבֵּר עִם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שָׁבוּר וּמְיֹאָשׁ, וּשְׁאַלְתִּיהוּ הֲכֵיצַד הִתְחִיל אֶצְלוֹ סִבַּת הַיֵּאוּשׁ, וְעָנָה לִי שֶׁהָלַךְ הוּא בְּדֶרֶךְ הַתְּשׁוּבָה בְּהַצְלָחָה אוֹלָם בְּאֶחָד הַיָּמִים הִתְעַצֵּל מְאֹד וְלֹא קָם לַתְּפִלָּה בַּבֹּקֶר, וְעָבַר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה, וְאֶת הַנָּחַת הַתְּפִלִּין דָּחָה בְּאוֹתוֹ יוֹם מִשָּׁעָה לְשָׁעָה עַד שֶׁגַּם לֹא הִנִּיחַ תְּפִלִּין בְּאוֹתוֹ יוֹם. וּכְשֶׁנִּזְכַּר בָּעֶרֶב שֶׁאוֹתוֹ יוֹם לֹא הִנִּיחַ תְּפִלִּין נִשְׁבַּר לְגַמְרֵי, וּבְעִקְבוֹת מַשְׁבֵּר זֶה עוֹד כַּמָּה שְׁבוּעוֹת אַחַר כָּךְ לֹא הִנִּיחַ תְּפִלִּין מִמַּשְׁבְּרוֹ וְיֵאוּשׁוֹ. וְתוֹפָעָה כָּזוֹ מְצוּיָה הַרְבֵּה לֹא רַק אֵצֶל חִלּוֹנִים הַשָּׁבִים בִּתְשׁוּבָה, אֶלָּא כְּמוֹ כֵן אֵצֶל בְּנֵי הַתּוֹרָה הַמּוֹעֲדִים בְּמַהֲלַךְ גְּדָרִים וְקַבָּלוֹת שֶׁקִּבְּלוּ עַל עַצְמָם. וּמִסִּיקִים מַסְקָנָה לֶרֶדֶת בִּשְׁאִיפוֹתֵיהֶם וּלְהִתְפַּשֵּׁר עִם הַשָּׂטָן בְּחָשְׁבָם שֶׁבְּכָךְ שֶׁיֵּרְדוּ מֵהָרָמָה לָהּ שֶׁאָפוּ יִסְתַּדְּרוּ עִם יִצְרָם וְיִחְיוּ עִמּוֹ בְּשָׁלוֹם לְלֹא מִלְחָמָה, וְשָׂכְחוּ שֶׁאוֹתוֹ שָׂטָן אֵינוֹ בַּר פְּשָׁרָה אֶלָּא בִּרְצוֹנוֹ לְהַאֲבִיד אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי וְרַק נִגַּשׁ הוּא בְּדֶרֶךְ פְּשָׁרָה אוּלָם לֹא זוֹ כַּוָּנָתוֹ אֶלָּא כִּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא "צוֹפֶה רָשָׁע לַצַּדִּיק וּמְבַקֵּשׁ לַהֲמִיתוֹ", לַהֲמִיתוֹ וְרַק לַהֲמִיתוֹ, לַהֲמִיתוֹ לְגַמְרֵי וְלֹא לַחֲצָאִין וְלִשְׁלִישׁ.

אֲבָל לוּ חָכְמוּ יַשְׁכִּילוּ זֹאת לְדִבְרֵי הַגְּמָרָא בְּיוֹמָא פ"ז אָמַר רַבִּי מַתְיָא בֶּן חָרֹשׁ לְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה שְׁמַעְתָּ חִלּוּקֵי כַּפָּרָה. אָמַר לוֹ עֲבֵר אָדָם עַל מִצְוַת עֲשֵׂה - לֹא זָז מִשָּׁם

עַד שֶׁמּוֹחֲלִים לוֹ, הֲרֵי אוֹתוֹ חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שֶׁמִּעַד וְלֹא קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע וְלֹא תְּפִלָּה וְלֹא תְּפִלִּין, אִם בְּאוֹתוֹ יוֹם הָיָה עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה וּמַאֲמִין לְדִבְרֵי הַגְּמָרָא בְּ"יוֹמָא", שֶׁלֹּא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֲלִין עַל בִּטּוּל מִצְווֹת עֲשֵׂה אֵלּוּ שֶׁלֹּא קִיְּמָם, מִיָּד הָיָה מִתְעוֹדֵד וּמַמְשִׁיךְ אֶת הָרָצָף. אוּלָם בִּגְלַל קַטְנוּת אֱמוּנָתוֹ בְּעָצְמַת הַתְּשׁוּבָה הֶחְלִיט שֶׁאֵין בְּאֶפְשָׁרוּתוֹ לְאַחוֹת אֶת הַקֶּרַע, וּלְדַעְתּוֹ כְּדַאי לִזְרֹק הַכֹּל, כְּאוֹתוֹ שֶׁזָּרַק אֶת הַבֶּגֶד בִּשְׁבִיל קְרִיעַת חוּט הַתְּפִירָה.

וְכֵן לְגַבֵּי מִצְווֹת לֹא תַּעֲשֶׂה - יוֹם כִּפּוּר מְכַפֵּר וְכֵן לְגַבֵּי חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין שֶׁאָמְנָם יֵשׁ צֹרֶךְ בְּיִסּוּרִים, אוּלָם הַיִּסּוּרִים זֶה מִצַּדּוֹ יִתְבָּרַךְ, מִצַּדֵּנוּ דַּי בִּתְשׁוּבָה בְּיוֹם כִּפּוּר הַמְכַפֵּר לְנַמְרֵי עַל עֲוֹונוֹתֵינוּ לְהֵחָשֵׁב כִּבְרִיָּה חֲדָשָׁה וּלְהַתְחִיל דַּף חָדָשׁ.

וְאָכֵן כֵּן לְהַאֲמִין בְּהֶחְלֵט לְדִבְרֵי הָרַמְבַּ"ם שֶׁהַחוֹטֵא שְׁנָאוּי מְשֻׁקָּץ וּמְתֹעָב זֶהוּ בְּוַדַּאי טוֹב לְהַאֲמִין כֵּן קֹדֶם הָעֲבֵרָה כְּדֵי שֶׁלֹּא לַחְטֹא, אוּלָם לְאַחַר הַחֵטְא חַיָּבִים אָנוּ לְהַאֲמִין לְמִשְׁפָּטוֹ הַשֵּׁנִי שֶׁל הָרַמְבַּ"ם שֶׁהַשָּׁב בִּתְשׁוּבָה נֶחְשָׁב הוּא לְאָהוּב קָרוֹב וְיָדִיד, אֶלָּא שֶׁיִּצְרֵנוּ הָרַע מְלַמְּדֵנוּ לְהֶפֶךְ, קֹדֶם הַחֵטְא מְעוֹדֵד הוּא אוֹתָנוּ לַחְטֹא שֶׁהֲרֵי אֶפְשָׁר לָשׁוּב וּלְהֶחָשֵׁב לְאָהוּב קָרוֹב וְיָדִיד, אוּלָם לְאַחַר הַחֵטְא מַרְאֶה לָנוּ אֶת ה' "שְׂנאוּי מְשֻׁקָּץ וּמְתֹעָב", וּמַרְחִיק מִלִּבֵּנוּ אֶת אֱמוּנַת עָצְמַת הַתְּשׁוּבָה הַמְקֻרֶבֶת לִידִידוּת וְאַהֲבָה אֶת הַחוֹטֵא.

וְעַל פִּי זֶה הִסְבַּרְנוּ אֶת הַתְּמִיהָה הַגְּדוֹלָה וְהַמְפֻרְסֶמֶת הֲכִיצַד בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל נִצְטַוִּינוּ לָשׁוּב וּלְהַרְבּוֹת בִּסְלִיחוֹת וּבִכְנִיעָה וּבְבֶכְיָה רַבָּה מֵאֵימַת יוֹם הַמַּאְיִם וְהַחֲרָדָה - יוֹם הַדִּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְהִנֵּה בְּהַגִּיעַ רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁלִּקְרָאתוֹ חָרַדְנוּ אֶת כָּל הַחֲרָדָה הַגְּדוֹלָה בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל, מְצַוִּים אָנוּ לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וְכַנֶּאֱמַר "אִכְלוּ מַשְׁמַנִּים וּשְׁתוּ מַמְתַּקִּים וְאַל תֵּעָצְבוּ כִּי חֶדְוַת ה' הִיא מָעֻזְּכֶם" - תֵּמַהּ, אֶלָּא כָּאמוּר בְּמִצְוֹת הַתְּשׁוּבָה ב' חֲלָקִים, חֵלֶק א' הַוִּדּוּי הַבָּכְיָה וְהַכְנָעָה וְהַדְּאָגָה כִּמְבֹאָר בְּרַבֵּנוּ יוֹנָה בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה, אוּלָם חֵלֶק הַשֵּׁנִי שֶׁל הַתְּשׁוּבָה שֶׁאֵינֶנּוּ קַל מֵהַחֵלֶק הָרִאשׁוֹן וְאוּלַי גַּם יוֹתֵר קָשֶׁה מִמֶּנּוּ - לְהַאֲמִין שֶׁהַתְּשׁוּבָה הוֹעִילָה וְחָזַר הָרֶצֶף לִמְקוֹמוֹ וְאֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ עִם אוֹתָם שְׁאִיפוֹת בָּרָמָה הַגְּבוֹהָה וְלֹא לָרֶדֶת מִשְּׁאִיפוֹתֵינוּ כְּלָל חַס וְחָלִילָה, אֲזַי לְאַחַר שֶׁקִּיַּמְנוּ אֶת הַחֵלֶק הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַתְּשׁוּבָה בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל וְהִתְוַדִּינוּ וּבָכִינוּ וְדָאַגְנוּ מֵחֲטָאֵינוּ חַיָּבִים אָנוּ לְקַיֵּם עֲדַיִן אֶת הַחֵלֶק הַשֵּׁנִי שֶׁל הַתְּשׁוּבָה וְהוּא לְהַאֲמִין שֶׁאָכֵן תְּשׁוּבָתֵנוּ הִתְקַבְּלָה וְאֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ בָּעֲבוֹדָה בָּרָמָה הַגְּבוֹהָה, וְעַל כָּךְ רוֹצֶה הַקָּבָ"ה לִבְחֹן אֶת אֱמוּנָתֵנוּ וּבִטָּחוֹנֵנוּ בּוֹ וְזֹאת בְּצַוּוֹתוֹ אוֹתָנוּ לָבוֹא לְיוֹם הַדִּין בֶּאֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן שֶׁאָכֵן תְּשׁוּבָתֵנוּ הִתְקַבְּלָה. כִּי בְּעָצְמָם זוֹ שִׁלֵּמוּת הַתְּשׁוּבָה וּמִבִּלְעֲדֵי קִיּוּמָהּ שֶׁל הַחֵלֶק הַשֵּׁנִי לֹא תִּכּוֹן הַתְּשׁוּבָה בְּיַד הַשָּׁב כִּי יִשָּׁבֵר וְיִמּוֹט לִפֹּל מִמַּדְרֵגָתוֹ לְחַפֵּשׂ לוֹ קַלּוֹת וּפְשָׁרוֹת עִם יִצְרוֹ.

וְזֶה שֶׁבָּאִים אָנוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּבַקָּשַׁת כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר צַדִּיקִים חֲסִידִים יְשָׁרִים וּתְמִימִים, וְהוּא לְכְאוֹרָה תָּמוּהַּ דְּמָה עִנְיָן לְבַקֵּשׁ לְהִכָּתֵב בְּסֵפֶר שְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, הֲלֹא אִם הָאָדָם צַדִּיק בְּמֵילָא יִכָּתֵב וְיֵרָשֵׁם בִּרְשִׁימַת שְׁאָר הַצַּדִּיקִים, וְאִם רָחוֹק הוּא מִלִּהְיוֹת צַדִּיק הֲלֹא לְבוּשָׁה וּלְחֶרְפָּה תֵּחָשֵׁב לוֹ לִהְיוֹת רָשׁוּם בִּרְשִׁימָתָם, וּכְמוֹ כֵן מַה תּוֹעִיל בַּקָּשָׁתוֹ וּתְחִנָּתוֹ לְהֵרָשֵׁם בִּרְשִׁימָתָן שֶׁל צַדִּיקִים.

וּמְבָאֵר זֹאת הָרַב "שִׂפְתֵי חַיִּים" בְּשֵׁם רַבּוֹ הָרַב "מִכְתָּב מֵאֵלִיָּהוּ" וְרָאִיתִי שֶׁכֵּן מוּבָא בְּסֵפֶר "תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף". שֶׁכְּלֹם נִתְנַבְּאוּ בְּאוֹתוֹ סְגֻנּוֹן, דְּהָאָדָם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִדּוֹן גַּם בְּרוּחָנִיּוּת, וְאֶת דִּינוֹ קוֹבֵעַ הוּא בְּעַצְמוֹ, הוּא הַמַּכְתִּיב לְעַצְמוֹ בְּאֵיזֶה סֵפֶר יִכָּתֵב, כְּשֶׁבָּא הָאָדָם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה עִם רְצוֹנוֹת וּשְׁאִיפוֹת גְּדוֹלוֹת, שְׁאִיפוֹת שֶׁל צִדְקוּת וַחֲסִידוּת וְאֵינוֹ מוּכָן לֵירֵד בִּשְׁאִיפוֹתָיו אֲזַי מַכְתִּיב הוּא אֶת עַצְמוֹ בְּסֵפֶר צַדִּיקִים, וְאִם יוֹרֵד הוּא מִמַּדְרֵגוֹתָיו שְׁאִיפוֹתָיו וּרְצוֹנוֹ לִהְיוֹת בֵּינוֹנִי וְתוּ לֹא, מַכְתִּיב הוּא אֶת עַצְמוֹ בְּסֵפֶר בֵּינוֹנִיִּים. וְאִם אֵינוֹ שׁוֹאֵף לִכְלוּם אֲזַי חַס וְחָלִילָה...

כְּשֶׁאָנוּ בָּאִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּבַקָּשַׁת כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר צַדִּיקִים כַּוָּנָתֵנוּ שֶׁאָנוּ בּוֹטְחִים בַּה' שֶׁקִּבֵּל אֶת הַתְּשׁוּבָה מֵאִתָּנוּ, קִבֵּל הַחֲרָטָה בָּרָצוֹן, וּלְכָךְ בְּכֹחַ בִּטָּחוֹן זֶה בָּאִים אָנוּ לְפָנָיו וּמַצְהִירִים כִּי אֵינֶנּוּ מוּכָנִים לֵירֵד מֵהָרָמָה וְהַשְׁאִיפָה שֶׁלָּנוּ בְּעִקְבוֹת חַטֹּאוֹתֵינוּ וּמְעִידוֹתֵינוּ בַּעֲבוֹדָתוֹ, מַאֲמִינִים אָנוּ בְּכֹחַ הַתְּשׁוּבָה כִּי עָצְמָתָהּ רַב וּפְרִיָּהּ מֵנִיב תּוֹצָאוֹת מְיֻדְּיוֹת לְחוֹלֵל מַהְפֵּךְ בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם וּלְהוֹעִיל לוֹ לְהַתְחִיל דַּף חָדָשׁ, וּמִתְחַדְּשִׁים אָנוּ לִקְרַאת הַשָּׁנָה הַחֲדָשָׁה בְּבַקָּשַׁת "כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר צַדִּיקִים" לְאַחַר הַתְּשׁוּבָה, הַסְּלִיחוֹת וְהַוִּדּוּי שֶׁעָשִׂינוּ בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל מְחַדְּשִׁים אָנוּ אֶת בַּקָּשָׁתֵנוּ לִהְיוֹת צַדִּיקִים מִבְּלִי לְהִתְחַשֵּׁב בַּקְּטִיעוֹת וְהַקְּרִיעוֹת שֶׁהָיוּ בְּמַהֲלַךְ הָעֲבוֹדָה.

וְהַזְּמַן הַמַּתְאִים לְכָךְ בְּיוֹתֵר הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁהֲרֵי כֹּחַ חֲנִינָה זֶה לְאַחוֹת קְרָעִים אֵין בְּיכֹלֶת וְהַשָּׂגַת אֱנוֹשׁ לַהֲבִינוֹ, שֶׁכָּאָמוּר הִנּוֹ מֵעַל חֻקֵּי "מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה", וְהִנּוֹ עֲקִיפַת הַחֹק שֶׁאֵין אֶפְשָׁרוּת לְבַצְּעוֹ רַק לְהַקָּבָ"ה בִּהְיוֹתוֹ מֶלֶךְ, וְרַק בְּיַד הַמֶּלֶךְ יֵשׁ כֹּחַ חֲנִינָה, אֲזַי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם חִדּוּשׁ הַמְּלוּכָה לְמַחֲזוֹר נוֹסָף, יוֹם שֶׁבּוֹ אָנוּ מַמְלִיכִים אֶת הַבּוֹרֵא עָלֵינוּ, כְּבְיָכוֹל אָז בָּאִים אָנוּ וּבְכֹחַ הַמַּלְכוּת שֶׁבְּיָדוֹ מְבַקְּשִׁים אָנוּ חֲנִינָה שֶׁאַל יִתְחַשֵּׁב בְּמַעְידוֹתֵינוּ וּבִנְפִילוֹתֵינוּ וְיַחֲדֵּשׁ אִתָּנוּ אֶת הַבְּרִית לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ, וְהוּא בְּכֹחַ מַלְכוּתוֹ שֶׁהִיא הַסִּבָּה לְאֶפְשָׁרוּת הַחֲנִינָה יִתְרַצֶּה בְּאֵין מוֹנֵעַ לְקַבֵּל אֶת הַצַּעֲתָנוּ לְהַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְזֶהוּ הַנַּחַת הַגָּדוֹל שֶׁלּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּרְאוֹתוֹ שֶׁאֵין אָנוּ יוֹרְדִים בְּרָמַת שְׁאִיפוֹתֵינוּ וְדוֹרְשִׁים כְּתִיבָה בְּסֵפֶר צַדִּיקִים וַחֲסִידִים דַּוְקָא מִבְּלִי לְהִתְפַּשֵּׁר, וּבָזֶה זוֹכִים אָנוּ לְהֵחָשֵׁב עִם צַדִּיקִים וַחֲסִידִים וּלְהִכָּתֵב בִּרְשִׁימָתָן שֶׁל עוֹבְדֵי ה'.

וְלְאוֹר הָאֱמוּר יֵרֶאה לְהָבִין הֵיטֵב אֶת נֻסַּח הַתְּפִלָּה שֶׁתִּקְנוּ לָנוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה בְּבִרְכַּת "הַשִּׁיבֵנוּ אָבִינוּ לְתוֹרָתֶךָ", שֶׁנִּפְחוּ לָנוּ בְּסִיּוּם בְּרָכָה זוֹ בא"ה "הָרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָה". וְהוּא לְכְאוֹרָה שׁוֹנֶה מִנֻּסַּח סִיּוּם כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁהֵרֵי בְּכָל הַבְּרָכוֹת מְסַיְּמִים אָנוּ בַּאֲמִתּוּת כֹּחוֹ בְּפֹעַל שֶׁל אוֹתָהּ בַּקָּשָׁה שֶׁבְּבַקָּשָׁתֵנוּ, כְּגוֹן בְּבַקָּשָׁתֵנוּ רְפָאֵנוּ ה' וְנֵרָפֵא, מְסַיְּמִים אָנוּ בא"ה רוֹפֵא חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, כְּלוֹמַר מְאַמְּתִים אָנוּ בְּסִיּוּם הַבְּרָכָה אֶת כֹּחוֹ וְעָצְמָתוֹ בְּאוֹתָהּ בַּקָּשָׁה שֶׁבְּבַקָּשָׁתֵנוּ, וְכֵן מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים, חוֹנֵן הַדַּעַת וְכוּ'. וּכְמוֹ כֵן הָיָה לְנַסֵּחַ אֶת בִּרְכַּת הֲשִׁיבֵנוּ, כַּאֲשֶׁר מְבַקְּשִׁים אָנוּ שֶׁיְּשִׁיבֵנוּ ה' וְיַחְזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה הָיָה לָנוּ לְסַיֵּם בא"ה "הַמְקַבֵּל בִּתְשׁוּבָה" דְּהַיְנוּ לְאַמֵּת אֶת כֹּחוֹ בְּבַקָּשָׁה שֶׁבְּבַקָּשָׁתֵנוּ מִמֶּנּוּ, וּמַהוּ הַנֻּסָּח שֶׁנִּפְחוּ לָנוּ "הָרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָה" מַאן דְּכַר שְׁמֵיהּ שֶׁל "רָצוֹן" שֶׁהִנּוֹ הָרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָה וַהֲלֹא שִׁנּוּ כָּאן בַּנֻּסָּח הַשָּׁוֶה לְכֻלָּם.

וְלִדְבָרֵינוּ יוּבַן, שֶׁבֶּאֱמֶת עִנְיַן קַבָּלַת הַתְּשׁוּבָה תְּלוּיָה הִיא בִּרְצוֹנוֹ הַפָּשׁוּט לְלֹא שֵׁכֶל וְהִגָּיוֹן, וְאֵין זֶה כְּכָל חֻקֵּי הַבְּרִיאָה שֶׁחָקַק הַקָּבָ"ה שֶׁהִנּוֹ אָכֵן רוֹפֵא וּמְפַרְנֵס וְכוּ' שֶׁאֵלּוּ כְּפוּפִים לְחֹק מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, וְאִלּוּ הַתְּשׁוּבָה אֵינָהּ פּוֹעֶלֶת כְּמוֹ כֵּן אֶלָּא תְּלוּיָה הִיא בִּרְצוֹנוֹ הַפָּשׁוּט, שֶׁכָּךְ רָצָה כִּתְנַאי לִבְרִיאַת הָעוֹלָם וְשֶׁלְּכָךְ בָּרָאהּ קֹדֶם בְּרִיאַת הָעוֹלָם עַל מְנָת שֶׁגַּם הַנְהָגַת "מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה" תְּהֵא כְּפוּפָה לְתְנַאי הַתְּשׁוּבָה שֶׁקִּדֵּם לָהּ.

ד. "הבא לטהר מסיעין אותו" איך פעם ואיך היום...

הַבְטָחַת "הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ" שֶׁזּוֹ כַּמּוּבָן הַבְטָחָה נִצְחִית יֵשׁ לִרְאוֹת בָּהּ כְּהַיּוֹם מַשְׁמָעוּת אַחֶרֶת מֵאֲשֶׁר יָמִים עָבְרוּ.

בְּיָמִים עָבְרוּ שֶׁהָיוּ עוֹבְדֵי ה' בְּתִקּוּפַת הָאֲרַת פָּנִים בִּבְחִינַת "יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ", הֲרֵי שֶׁאָז כְּשֶׁקָּם יְהוּדִי וְהֶחְלִיט הִנְנִי בָּא לְטַהֵר לִפְנֵי בּוֹרְאִי, וּבְכֵן הָיָה מִתְיַגֵּעַ וּמִתְאַמֵּץ בַּתְּפִלָּה לְאָמְרָהּ בְּכַוָּנָה, וְלִהְיוֹת עוֹבֵד ה', וְאָכֵן הָיָה זוֹכֶה לְמַתְּנַת "מְסַיְּעִין אוֹתוֹ", חוּשָׁיו וְהֶרְגֵּשָׁיו הָיוּ מִתְפַּתְּחִים, הָיָה נִתָּן לוֹ אֶפְשָׁרוּת לְהַרְגִּישׁ נֹעַם וּמְתִיקוּת בַּעֲבוֹדַת ה', וּמַמָּשׁ תְּפִלָּתוֹ הָיְתָה מְתוֹךְ עֲרֵבוּת עֲצוּמָה עַד שֶׁמַּמָּשׁ קָשֶׁה הָיָה לוֹ לְהִנָּתֵק מִמִּלּוֹת הַתְּפִלָּה.

וְכֵן מִי שֶׁבָּחַר לוֹ בְּמֶיֻּחָד לִגְדֹּל בַּתּוֹרָה וְהִתְיַגֵּעַ בָּהּ כָּרָאוּי, הִתְקַיְּמָה בּוֹ הַבְטָחַת "מְסַיְּעִין אוֹתוֹ", שֶׁהִתְבַּטְּאָה בִּפְתִיחַת שַׁעֲרֵי חָכְמָה עֲרֵבוּת בַּתּוֹרָה, עַד שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְהִפָּרֵד מִתַּלְמוּדוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה.

בְּיָמֵינוּ יָמִים שֶׁל הֶסְתֵּר פָּנִים יֶשְׁנָהּ גַּם הַבְטָחַת "הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ" אֶלָּא שֶׁהִיא בְּאֹפֶן אַחֵר.

הַיּוֹם שֶׁחוּשֵׁינוּ כָּהוּ וְהַרְגָּשׁוֹתֵינוּ מֻתּוּ בְּקִרְבֵּנוּ וְהַנִּסְיוֹנוֹת תּוֹקְפִים מִכָּל כִּוּוּן, הַהַבְטָחָה לַבָּא לְטַהֵר מִתְבַּטֵּאת בְּכָךְ שֶׁאָכֵן יִתְיַגֵּעַ וְיַעֲמֹל קְשֶׁה לְתוֹרָה אוֹ לִתְפִלָּה אוֹ לִתְקוּן מִדָּה אוֹ תַּאֲוָה מְסֻיֶּמֶת לִפְרֹשׁ מֵהָרַע, וּלְאַחַר שֶׁיָּגַע וְעָמַל כִּדְבָעֵי יִפֹּל נְפִילָה קָשָׁה, וְהַ"מְסַיְּעִין

אוֹתוֹ'' שֶׁמַּגִּיעַ לוֹ לְאוֹתוֹ עָמֵל הוּא שֶׁ''יִּזָּכֶה'' לִרְצוֹת לְהַתְחִיל שׁוּב הַתְּחָלָה חֲדָשָׁה וְלֹא יָמוּת לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ לְהִתְיָאֵשׁ מֵהָעֲבוֹדָה.

וְכֵן הָלְאָה כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ לוֹ הַבְטָחַת ''מְסַיְּעִין אוֹתוֹ'' יִזָּכֶה לָקוּם מִנְּפִילָתוֹ וְלַחְזֹר לְמַעֲמָדוֹ הָרִאשׁוֹן, וְאָכֵן שׁוּב יִפֹּל וְיִכָּשֵׁל וְיִמְעֲדוּ צְעָדָיו וְתִתְעַגֵּם נַפְשׁוֹ לִמְאֹד וְיִסָּתֵר אוֹר פְּנֵי ה' מִמֶּנּוּ וִימֵי חֹשֶׁךְ שֶׁל חֻלְישׁוּת הַדַּעַת קָשִׁים יַעַבְרוּ עָלָיו, אֶלָּא מִכֵּיוָן שֶׁהִתְנַּגַּע וּמַגִּיעַ לוֹ בְּהַבְטָחָה שֶׁאֵינָהּ חוֹזֶרֶת רֵיקָם ''הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ'' יַעֲזְרוּהוּ מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁשּׁוּב יָקוּם וְלֹא יִתְיָאֵשׁ, אֶלָּא יִתְחַזֵּק לְחַפֵּשׂ עֵצוֹת וּדְרָכִים לָקוּם מִנְּפִילָתוֹ וְלַחְזֹר שׁוּב לְמָקוֹמוֹ.

אוֹ כְּמוֹ כֵן יִתָּכֵן שֶׁהַנְּפִילוֹת וְחֻלְישׁוּת הַדַּעַת יִנָּבְעוּ מֵהַיְסוּרִים הָרַבִּים שֶׁיִּפְקְדוּ אוֹתוֹ דַּוְקָא בְּמַהֲלַךְ הַמַּצְלֵחַ שֶׁלּוֹ בַּעֲבוֹדַת ה', דַּוְקָא אָז יִתְעָרְמוּ עָלָיו נְסִיּוֹנוֹת וּקְשָׁיִים, עָגְמַת נֶפֶשׁ בְּמָמוֹן וּבְגוּף וְכֻלּוֹ יְהֵא נָתוּן בְּתִמֵּיהָה אַיֵּה אֱלֹהַיִּי?! הֲלֹא אֲנִי עוֹבֵד אוֹתוֹ בְּכָל לִבִּי וְלָמָּה קָרָאת לִי הַצָּרָה הַזּוֹ.

וּכְמוֹ שֶׁסִּפֵּר לִי חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּי בְּכָל לִבּוֹ וְנַפְשׁוֹ, שֶׁהִשְׁתַּפְּשֵׁף יָפֶה יָפֶה בְּהַרְבֵּה נְסִיּוֹנוֹת שֶׁעָמְדוּ עָלָיו וְעָמַד כִּמְעַט בְּכֻלָּם, שֶׁכְּבָר הִתְרַגֵּל שֶׁכָּל פַּעַם שֶׁעוֹשֶׂה הוּא אֵיזוֹ מִצְוָה בְּמִסְירוּת נֶפֶשׁ אוֹ עוֹמֵד בְּנִסָּיוֹן קָשֶׁה שֶׁעוֹמֵד בְּפָנָיו יוֹדֵעַ הוּא כְּבָר מַה מְחַכֶּה לוֹ מִיָּד לְאַחַר זֶה, אוֹ מַחֲלֹקֶת בַּבַּיִת אוֹ קִלְקוּל בָּרֶכֶב אוֹ בִּזָּיוֹן וְעָגְמַת נֶפֶשׁ אַחֶרֶת וְכַדּוֹמֶה. נוֹרָא!

הַהֶסְתֵּר פָּנִים כָּל כָּךְ גָּדוֹל הַיּוֹם שֶׁכְּבָר יֵשׁ לְהִתְרַגֵּל וּלְהַאֲמִין שֶׁדַּוְקָא לְאַחַר עֲשִׂיַּת רְצוֹן ה' בְּמִסְירוּת מְחַכָּה לָנוּ אֵיזוֹשֶׁהִי מַכָּה...

אִם כֵּן אֲפוֹא הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ וַהֲלֹא דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ הֵמָּה נִצְחִיִּים, אֶלָּא הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ, הַסַּיְעָתָא דִּשְׁמַיָּא מִתְבַּטֵּאת בִּתְקוּפָתֵנוּ הִיא בְּכָךְ שֶׁתִּזְכֶּה לֹא לִפֹּל מֵחֻלְישׁוּת הַדַּעַת וְלֹא לְהִטָּרֵף מֵהַבִּלְבּוּל הַנּוֹרָא הַמְטָרֵף אֶת דַּעַת הַמַּאֲמִין, אֶלָּא בִּתְמִימוּת וּבֶאֱמוּנָה לְהַמְשִׁיךְ אֶת מַהֲלַךְ הָעֲבוֹדָה כְּאִלּוּ וְלֹא קָרָה דָּבָר.

וְזוֹ הַמְּסִירוּת נֶפֶשׁ הַנִּדְרֶשֶׁת מֵאִתָּנוּ הַיּוֹם בְּעִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא, דּוֹר הָעֲקֵבִים, לְלֶכֶת כְּתַפְקִיד הֶעָקֵב בְּתוֹךְ בֵּי"ן רֶפֶשׁ וְטִיט וּמִבְּלִי לְהִתְחַשְּׁבֵן בַּקּוֹרוֹת אִתָּנוּ אֶלָּא בִּתְמִימוּת לְהַמְשִׁיךְ בְּמַהֲלַךְ הָעֲבוֹדָה הָלְאָה וְהָלְאָה וּלְהַאֲמִין כִּי עוֹבְדִים אָנוּ לְאֵ-ל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא, וּכְנֶאֱמַר כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם, וְאֵין לָנוּ שׁוּם הַשָּׂגָה בְּעִמֶּק דְּרָכָיו יִתְבָּרַךְ, וְרַק לֶעָתִיד זְמַן הַנֶּחָמָה הָאֲמִתִּית נִזְכֶּה לְהָבִין דְּרָכָיו הַיְשָׁרִים וְהַצַּדִּיקִים שֶׁל בּוֹרְאֵנוּ וְהָכִיצַד כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֵינוּ הָיָה מֻצְדָּק בְּכָל פְּרָט וּפְרָט.

ה. דור הפלא

חִדּוּשׁ עָצוּם מְחַדֵּשׁ לָנוּ הַנָּבִיא זְכַרְיָה (ח, ו): "כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת כִּי יִפָּלֵא בְּעֵינֵי שְׁאֵרִית הָעָם הַזֶּה בַּיָּמִים הָהֵם גַּם בְּעֵינַי יִפָּלֵא נְאֻם ה' צְבָאוֹת".

הַנָּבִיא זְכַרְיָה מְדַבֵּר עַל דּוֹר קֹדֶם הַגְּאֻלָּה וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם בְּסָמוּךְ בְּכָל אוֹתוֹ פֶּרֶק פְּסוּקִים מֵעְנְיַן הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה. וּבְנִבּוּאָתוֹ אוֹמֵר הוּא לָנוּ שֶׁהַפֶּלֶא שֶׁיִּהְיֶה בְּדוֹר הַגְּאֻלָּה לֹא יִהְיֶה פֶּלֶא רַק בְּעֵינֵי הָעָם אֶלָּא גַּם בְּעֵינֵי הַקָּבָ"ה עַצְמוֹ יִפָּלֵא תּוֹפַעַת הַנְּהָגַת הַדּוֹר הַהוּא. וְיֵשׁ לְהָבִין בַּמֶּה יִפָּלֵא גַּם הַקָּבָ"ה וַהֲלֹא נְבוּאָה זוֹ כְּבָר שָׁלַח הַבּוֹרֵא בְּיַד נְבִיאָיו.

"וְהִשְׁלַחְתִּי רָעָב בָּאָרֶץ... כִּי אִם לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי ה'"

וּמָה אִם כֵּן הַפֶּלֶא, אַחַר שֶׁאֵין נִסְתָּר מִנֶּגֶד עֵינָיו.

וְנִרְאֶה לְהַסְבִּיר בְּסִיעְתָּא דִּשְׁמַיָּא כָּךְ, וְיֵשׁ יְסוֹד לִדְבָרֵנוּ מֵהָרַב "שׁוֹמֵר אֱמוּנִים זצוק"ל.

הַקָּבָ"ה הִנּוֹ כֹּל יָכוֹל וְאַחַת מִנִּפְלְאוֹתָיו וּגְבוּרוֹתָיו הוּא לָתֵת כֹּחַ בְּחִירָה בְּיַד אָדָם חַלָּשׁ וְיצוּר חֹמֶר לְהַחְלִיט עֲבוּר עַצְמוֹ בְּשִׁמְירַת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת, וּבֵין אִם אָנוּ מְבִינִים זֹאת אוֹ לֹא מְבִינִים חַיָּבִים אָנוּ לְהַאֲמִין שֶׁכָּךְ הוּא כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בָּרַמְבַּ"ם שֶׁהַבְּחִירָה בְּיַד הָאָדָם וְלֹא כְּמוֹ הַטִּפְּשִׁים שֶׁסּוֹבְרִים אַחֶרֶת.

וְאִם כֵּן אָמְנָם יֶשְׁנָהּ נְבוּאָה לַהִתְעוֹרְרוּת הַגְּדוֹלָה שֶׁל "לִשְׁמֹעַ דְּבַר ה' בְּאַחֲרִית הַיָּמִים, אוּלָם גַּם בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ יִפָּלֵא הָעֲמִידָה בְּעַקְשָׁנוּת בְּקִשֵּׁי הַהִתְמוֹדְדוּת בְּמַהֲלַךְ הַתְּשׁוּבָה, אַחַר שֶׁעָבוֹדַת ה' וּבְפָרַט הַתְּשׁוּבָה תִּהֵא מְלֻוָּה בְּרֶצֶף שֶׁל עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת, אַכְזָבוֹת חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּפֶלֶא עָצוּם יִהְיֶה לְמִי שֶׁיַּצְלִיחַ לַעֲמֹד וּלְהִשָּׁאֵר אֵיתָן בְּהֶמְשֵׁכִיּוּת עֲבוֹדָתוֹ.

וּכְמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ לְמַעְלָה דְּאֵין יוֹתֵר קָשֶׁה מִתְּקִיפוּת הַדַּעַת לַעֲמֹד נֶגֶד חֲלִישׁוּת הַדַּעַת.

וְזֶהוּ הַנֶּאֱמַר בִּישַׁעְיָה (מט, יח): שְׂאִי סָבִיב עֵינַיִךְ וּרְאִי כֻּלָּם נִקְבְּצוּ בָאוּ לָךְ... וְאָמַרְתְּ בְּלִבָבֵךְ מִי יָלַד לִי אֶת אֵלֶּה וַאֲנִי שְׁכוּלָה וְגַלְמוּדָה גֹּלָה וְסוּרָה, וְאֵלֶּה מִי גִדֵּל, הֵן אֲנִי נִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי אֵלֶּה אַיֵּפֹה הֵם".

וּמְבֹאָר בְּשַׁעַר הַפְּסוּקִים לְהָאֲרִ"י הַקָּדוֹשׁ עַל פְּסוּק זֶה דְּלֶעָתִיד יִתְגַּלֶּה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כַּמָּה וְאֵי אֵלּוּ נִיצוֹצוֹת קְדֻשָּׁה נִתַּקְנוּ עַל יָדוֹ, מַה שֶּׁלֹּא חָשַׁב אָדָם וְתֵאַר לְעַצְמוֹ מַה פָּעַל - יִתְגַּלֶּה לוֹ לֶעָתִיד, וּבְעַצְמוֹ יִתְמַהּ מִי יָלַד לִי אֶת אֵלֶּה, וַאֲנִי חָשַׁבְתִּי עַצְמִי לֹא יָצָלַח לְכָלוּם - שְׁכוּלָה וְגַלְמוּדָה גֹּלָה וְסוּרָה וְלֹא יַחְסְתִּי שׁוּם עֵרֶךְ וַחֲשִׁיבוּת לַעֲבוֹדָתִי, וְאִם כֵּן אֵלֶּה שֶׁהֵם הַנִּיצוֹצוֹת וְהַתִּקּוּנִים הַנִּפְלָאִים שֶׁנַּעֲשׂוּ - מִי גִדֵּל, הֲרֵי סָבַרְתִּי שֶׁאֲנִי נִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי וּמֵאַיפֹה כָּל אֵלֶּה, וְהִנֵּה כֻּלָּם נִקְבְּצוּ וּבָאוּ אֵלַי כִּבְנִים הַשְּׁבִים אֶל אֲבִיהֶם שֶׁיִּלְדָּם וְגִדְּלָם.

וּבְשׁוֹרָה זוֹ נֶאֱמְרָה לְדוֹר אַחֲרוֹן לֶהֱיוֹתָם עוֹבְדֵי ה' בְּתִנְאֵי הֶסְתֵּר בְּתוֹךְ הֶסְתֵּר, וְסוּג עֲבוֹדָתָם בְּאֹפֶן זֶה דַּוְקָא שֶׁיֵּעָלֵם מֵהֶם תּוֹצָאוֹת עֲבוֹדָתָם, וְיֵרָאֶה בְּעֵינֵיהֶם כְּאִלּוּ וּמִשְׁתַּדְּרִים לָהֶם יְמֵי שְׁנָאָה וְאֵין שׂוּם רָצוֹן וְחֵפֶץ בָּהֶם, לָהֶם בָּא יְשַׁעְיָה בִּנְבוּאָה לְחַזְקָם שֶׁיַּמְשִׁיכוּ בַּעֲבוֹדָתָם,

וַעֲבוֹדָתָם אֵינָהּ לְרִיק חַס וְחָלִילָה, וּמִכָּל מַאֲמָץ וְהִתְגַּבְּרוּת נַעֲשִׂים תִּקּוּנִים גְּדוֹלִים, וְאַף שֶׁבֵּינֵי וּבֵינֵי נִתְקָפִים הֲמָּה בִּמְעִידוֹת וּנְפִילוֹת, עִם כָּל זֶה הַבּוֹרֵא הָרַחְמָן שֶׁיּוֹדֵעַ תֹּקֶף יִצְרָם מַחְשִׁיב לָהֶם אֶת הַהִשְׁתַּדְּלוּת וְרוֹאֶה בָּזֶה אֶת הַצְּלָחָתָם וּגְבוּרָתָם וְעוֹשֶׂה בָּזֶה תִּקּוּנִים נִפְלָאִים שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ בְּכָל הַדּוֹרוֹת שֶׁקָּדְמוּ לָהֶם. וְלָהֶם מְבַשֵּׂר הַנָּבִיא שֶׁלֶּעָתִיד יִזְכּוּ לִרְאוֹת פְּלָאוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ מֵעֲבוֹדָתָם וְיִתְקַבְּצוּ מִסְּבִיבָם גְּדוּלִים רַבִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ מֵעֲבוֹדָתָם הַמְפֹרֶכֶת וְיִתְמְהוּ בְּעַצְמָם עַל מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם לְהִתְפָּאֵר.

ו. בהירות הדעת במצבים חשוכים

עַבוֹדַת ה' נִדְרֶשֶׁת בְּכָל מַצָּב וּבְכָל עֵת, וּכְמוּבָא בְּשֵׁם הָאֲרִיזַ"ל: שֶׁאֵין לְךָ יוֹם וְיוֹם שָׁעָה וְשָׁעָה הַדּוֹמֶה לַחֲבֶרְתָּהּ מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם וְהָלְאָה, וְכֵן אֵינוֹ דּוֹמֶה אָדָם לְאָדָם אַחֵר מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וּלְכָל אָדָם בְּכָל עֵת יֶשְׁנָהּ עֲבוֹדָה מְיֻחֶדֶת וְאֵין אָדָם אַחֵר שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹתָהּ, וְכֵן לֹא הוּא בְּעַצְמוֹ יוּכַל לַעֲשׂוֹתָהּ בִּזְמַן אַחֵר.

חֹק זֶה הוּא יְסוֹד גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת ה' הַמְאִירָה אֶת הַדַּעַת מִבְּלִי לִהְיוֹת נִבוֹכָה בְּקֻשְׁיוֹת וַאֲמִתְלָאוֹת לְמִינֵיהֶם, כְּגוֹן, הַיּוֹם אֵינִי יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, הַיּוֹם אֵינִי יָכוֹל לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה מִסִּבַּת טִרְדָּה מְסֻיֶּמֶת, אוֹ בְּתִקּוּפָה זוֹ אֵינִי יָכוֹל לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרִי, אוֹ בְּמַצָּב נִסְיוֹנוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁאֲנִי נָתוּן בָּהֶם לֹא תִּתָּכֵן אֶצְלִי מַהֲלַךְ הֶמְשֵׁךְ הָעֲבוֹדָה וְכַדּוֹמֶה.

"וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹקֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ" (דברים י, יב), הַנִּדְרָשׁ מִמְּךָ לָדַעַת מַה ה' רוֹצֶה מִמְּךָ, מִמְּךָ דַּוְקָא לְפִי טִבְעֶיךָ וְיִצְרְךָ וְכֹחוֹת נַפְשְׁךָ, וְכֵן מַה הוּא שׁוֹאֵל מִמְּךָ "עַתָּה", עַתָּה דַּוְקָא וְלֹא בִּזְמַן אַחֵר, לְפִי שֶׁלְּעוֹלָם יֵשׁ לוֹ יִתְבָּרַךְ דְּרִישָׁה מִמְּךָ דַּוְקָא וְעַתָּה דַּוְקָא, לְפִי מַה שֶׁאַתָּה וּלְפִי הַנְּסִבּוֹת וְהַתְּנָאִים שֶׁאַתָּה נָתוּן וּמְסוּבָּב בָּהֶם.

וּבְכֵן יֵשׁ לָאָדָם זְמַנֵּי עֲלִיָּה וְאָז הַדְּרִישָׁה מְמֻנוּ בְּאֹפֶן אַחֵר מִבִּזְמַנֵּי הַיְרִידָה, בִּזְמַנֵּי עֲלִיָּה צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְאַמֵּץ לְהַגְדִּיל אֶת מִסְּירוּתוֹ בַּעֲבוֹדַת ה' אַחַר שֶׁזּוֹ תְּקוּפָה שֶׁל הִרְגָּשַׁת עֲרֵבוּת וּמְתִיקוּת הַמַּנְעִימָה אֶת הָעֲבוֹדָה וְעָלָיו לְנַצְלָהּ בְּכָל כֹּחוֹ, וְעָלָיו לָקַחַת בַּחֶשְׁבּוֹן שֶׁיָּמִים אֵלּוּ לֹא יַתְמִידוּ לְעוֹלָם וּבְהֶחְלֵט שֶׁיָּמִים אֵלּוּ יַחְלְפוּ וְיָבוֹאוּ תַּחְתָּם יְמֵי יְרִידָה וְהֶסְתֵּר, וְכַמָּה שֶׁיִּתְיַגַּע יוֹתֵר בִּימֵי הָעֲלִיָּה הָרְשִׁימוּ שֶׁיִּשָּׁאֵר לוֹ בִּימֵי הַיְרִידָה יְהֵא גָּדוֹל יוֹתֵר, וְאֵלּוּ יְזַלְזֵל בִּימֵי הָעֲלִיָּה וְיִסְתַּפֵּק בְּמוּעָט וְלֹא יִתְאַמֵּץ לְנַצֵּל יָמִים אֵלֶּה הֲרֵי שֶׁבְּבוֹא יְמֵי הַהֶסְתֵּר הָרְשִׁימוּ שֶׁיִּשָּׁאֵר לוֹ יְהֵא מוּעָט בְּיוֹתֵר וְהַחֹשֶׁךְ יִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּיֶתֶר שְׁאֵת, וְזוֹ הַבְּהִירוּת הַדַּעַת הַנִּצְרֶכֶת בִּתְקוּפַת הָעֲלִיָּה.

וּכְמוֹ כֵן בִּתְקוּפַת הַיְרִידָה נִצְרֶכֶת בְּהִירוּת הַדַּעַת לִמְאֹד לָדַעַת מַה תַּפְקִידוֹ אָז בְּיָמִים שֶׁל קַטְנוּת, וְהוּא לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל כֹּחוֹ לִשְׁמֹר עַל הַקַּיָּם, לֹא לַחְפֹּץ לִנְסֹעַ הָלְאָה וְלַעֲלוֹת, כִּי אָז

בְּרֵאוֹתוֹ כִּי נִבְצָר מִמֶּנּוּ לְהִתְרוֹמֵם יַעֲזֹב אֶת עֲבוֹדָתוֹ לְגַמְרֵי, אֶלָּא יָבִין שֶׁבְּיָמִים שֶׁכָּאֵלֶּה עָלָיו לֶאֱחֹז בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחוֹ.

וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲסֹק בַּתַּלְמוּד, יַעֲסֹק בַּמִּשְׁנָה, וְאִם גַּם לֹא בַּמִּשְׁנָה יַעֲסֹק בַּמִּקְרָא, וּבְדָרָשׁוֹת חֲזַ"ל הַמְחַזְּקִים וּמְקָרְבִים לְאַהֲבַת ה', הָעִקָּר שֶׁלֹּא יַרְפֶּה לְגַמְרֵי, וּבָזֶה שֶׁיֹּאחַז וְלֹא יַרְפֶּה מִמַּה שֶׁכֵּן יֵשׁ בְּכֹחוֹ לֹא יֹאחֲזֶנּוּ הַיֵּאוּשׁ וְהַשְׁבִּירָה, וּבְתֹם יְמֵי הַחֹשֶׁךְ וְהַהַסְתָּרָה בְּנָקֵל יָשׁוּב לְמְקוֹמוֹ וּמַעֲמָדוֹ הָרִאשׁוֹן, כֵּיוָן שֶׁלֹּא הִתְנַתֵּק לְגַמְרֵי.

וְהֵיטֵיב לְבָאֵר זֹאת הָרַב "נְתִיבוֹת שָׁלוֹם" בְּשִׁלּוּב הַפְּסוּקִים שֶׁבַּתּוֹרָה:וּבְיוֹם הָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן כִּסָּה הֶעָנָן אֶת הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל הָעֵדֻת וּבָעֶרֶב יִהְיֶה עַל הַמִּשְׁכָּן כְּמַרְאֵה אֵשׁ עַד בֹּקֶר כֵּן יִהְיֶה תָּמִיד וְגוֹ' עַל פִּי ה' יַחֲנוּ וְעַל פִּי ה' יִסָּעוּ. הִנֵּה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא נִצְחִית וּמְלַמֶּדֶת לַיְהוּדִי אֶת דֶּרֶךְ ה', וְיֵשׁ לְבָאֵר מָה הַנִּצְחִיּוּת בְּפָרָשָׁה זוֹ וּמַהִי דֶּרֶךְ ה' שֶׁיֵּשׁ לִלְמֹד מִמֶּנָּה.

וְיֵשׁ לְבָאֵר שֶׁיּוֹם הָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן מְרַמֵּז עַל הַמִּשְׁכָּן הַפְּרָטִי אֹהֶל שִׁכֵּן בָּאָדָם, כְּמָה דִּכְתִיב וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם, בְּתוֹכוֹ לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא בְּתוֹכָם בְּתוֹךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁהוּא צִוּוּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁכָּל יְהוּדִי יָקִים בְּעַצְמוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מָקוֹם לְהַשְׁרַאת הַשְּׁכִינָה. וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר וּבְיוֹם הָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן לְשׁוֹן נִסְתָּר, וְלֹא כְּתִיב וּבְיוֹם הָקִים מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן, דְּקָאֵי עַל כָּל יָחִיד הַבּוֹנֶה אֶת מִשְׁכָּנוֹ הַפְּרָטִי.

"וּבְיוֹם הָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן כִּסָּה הֶעָנָן אֶת הַמִּשְׁכָּן", כַּאֲשֶׁר יְהוּדִי מֵקִים אֶת מִשְׁכָּנוֹ מִיָּד קָמִים עָלָיו נְסִיּוֹנוֹת בִּבְחִינַת עָנָן הַמּוֹרֶה עַל הֶסְתֵּר וְחֹשֶׁכוּת, "וּבָעֶרֶב יִהְיֶה עַל הַמִּשְׁכָּן כְּמַרְאֵה אֵשׁ", עֶרֶב הוּא זְמַן הִתְגַּבְּרוּת הַחֻמְרִיּוּת וְהַתַּאֲוֹת שֶׁהַיֵּצֶר הָרַע בּוֹעֵר בּוֹ כְּמַרְאֵה אֵשׁ, וְעַל יְהוּדִי לָדַעַת שֶׁכָּל זֶה הוּא נְסִיּוֹנוֹת הַחַיִּים, כִּמְרֻמָּז בְּהֶמְשֵׁךְ הַפָּסוּק "כֵּן יִהְיֶה תָּמִיד הֶעָנָן יְכַסֶּנּוּ וּמַרְאֵה אֵשׁ לָיְלָה", שֶׁכָּךְ הוּא הַסֵּדֶר תָּמִיד בְּכָל יְמֵי חַיָּיו שֶׁל יְהוּדִי שֶׁעוֹבֵר תָּמִיד נְסִיּוֹנוֹת שֶׁל הֶסְתֵּר וְשֶׁל אֵשׁ הַיֵּצֶר הָרַע, "וּלְפִי הֵעָלוֹת הֶעָנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", שֶׁיְּהוּדִי יֵדַע שֶׁכָּל אֵלּוּ הַנִּסְיוֹנוֹת מוֹלִיכִים אוֹתוֹ לְקִרְאַת הַטּוֹב, שֶׁכַּאֲשֶׁר תִּסְתַּלֵּק הַחֲשֵׁכוּת, בְּעֵת הֵעָלוֹת הֶעָנָן, אַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אָז יִסַּע וְיַעֲלֶה מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה, הַחֲשֵׁכוּת מְבִיאָה אַחַר כָּךְ לְאוֹר גָּדוֹל, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (אבות פ"ה) עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת נִתְנַסָּה אַבְרָהָם אָבִינוּ וְעָמַד בְּכֻלָּם, שֶׁלְּכָל הַשָּׁגוֹתָיו וּמַדְרֵגוֹתָיו הִגִּיעַ אַבְרָהָם אָבִינוּ עַל יְדֵי הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו.

וְכֵן אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (ב"ר פנ"ה) עַל הַפָּסוּק "וְהָאֱלֹקִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם", שֶׁמֵּבִיא עַל זֶה מַאֲמַר הַכָּתוּב (תהלים ס) נָתַתָּ לִירֵאֶיךָ נֵס לְהִתְנוֹסֵס, נֵס מִלְּשׁוֹן נְסָיוֹן, נְסָיוֹן אַחַר נְסָיוֹן, שֶׁהֵם עוֹבְרִים תְּדִיר נְסִיּוֹנוֹת, וְכֵן נֵס הוּא מִלְּשׁוֹן גְּדֻלָּה, כַּנֵּס הַזֶּה שֶׁל סְפִינָה שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ

מְאֹד וְנִרְאֶה לְמֵרַחוֹק, בִּשְׁבִיל לְנַסּוֹתָן וּלְגַדְּלָן בָּעוֹלָם, שֶׁכְּדֵי לְהַעֲלוֹתָם לְמַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת הֲרֵי הֵם צְרִיכִים לַעֲבֹר נִסְיוֹנוֹת, וְזֹאת מְלַמֶּדֶת הַתּוֹרָה בְּפָרָשָׁה זוֹ, שֶׁכֵּן יִהְיֶה תָּמִיד הֶעָנָן יְכַסֶּנּוּ וּמַרְאֵה אֵשׁ לָיְלָה, זֶהוּ סֵדֶר הַחַיִּים שֶׁל יְהוּדִי, חַיִּים הָרְצוּפִים נִסָּיוֹן אַחַר נִסָּיוֹן, אַךְ כָּל זֶה מֵבִיא לְ"נָתַתָּ לִירֵאֶיךָ נֵס לְהִתְנוֹסֵס", שֶׁלְּפִי הָעֲלוֹת הֶעָנָן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן, כַּאֲשֶׁר מִסְתַּלֵּק הַחֹשֶׁךְ, יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אוֹ אָז מַתְחִיל הוּא לִנְסֹעַ וּלְהִתְעַלּוֹת לְמַדְרֵגוֹת גְּבוֹהוֹת. עוֹד מָרְמָז בְּפָרָשָׁה זוֹ עַל דֶּרֶךְ עֲבוֹדַת ה'. דְּהִנֵּה בְּחַיָּיו שֶׁל יְהוּדִי יֵשׁ זְמַנִּים מְאִירִים וְיֵשׁ זְמַנִּים חֲשׁוּכִים, וְעַל יְהוּדִי לָדַעַת שֶׁחֲשֵׁכָה כָּאוֹרָה הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה, וְגַם בַּזְּמַנִּים הַחֲשׁוּכִים יֵשׁ לַיְּהוּדִי יְעוּד וְתַפְקִיד וְסֵדֶר עֲבוֹדָה כְּמוֹ בַּזְּמַנִּים הַמְּאִירִים, וְכַאֲשֶׁר כִּסָּה הֶעָנָן עַל הַמִּשְׁכָּן, שֶׁהַקָּבָ"ה מְכַסֶּה עָלָיו בְּהֶסְתֵּר וְחֹשְׁכוּת, הַדֶּרֶךְ אָז לַעֲמֹד עַל מִשְׁמַרְתּוֹ לַעֲבֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתּוֹךְ הֶסְתֵּר וְחֹשְׁכוּת אַךְ לֹא לָלֶכֶת קָדִימָה, כְּמַאֲמַר הַכָּתוּב (קהלת ב) וְהַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ. הַכְּסִיל רוֹצֶה גַּם בַּחֹשֶׁךְ לִהְיוֹת הוֹלֵךְ, אַךְ הָאֱמֶת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת הוֹלֵךְ בַּחֹשֶׁךְ אֶלָּא אָז צָרִיךְ רַק לִשְׁמֹר שֶׁלֹּא יִפֹּל. בְּעֵת שֶׁהֶעָנָן מְכַסֶּה וְיהוּדִי שָׂרוּי בְּהֶסְתֵּר וְחֹשְׁכוּת הַיְעוּד וְהַתַּפְקִיד אָז יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסָּעוּ, שֶׁיְּקַבֵּל אֶת הַהַנְהָגָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהַקָּבָ"ה רוֹצֶה מִמֶּנּוּ עַתָּה שֶׁיַּעַבְדֶנּוּ מִתּוֹךְ הֶסְתֵּר פָּנִים. וּכְלִשּׁוֹן הַכָּתוּב "בְּהַאֲרִיךְ הֶעָנָן עַל הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מִשְׁמֶרֶת ה' וְלֹא יִסָּעוּ", בְּעֵת יַאֲרִיךְ הֶעָנָן אָז רַק וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת ה', יִשְׁמֹר עַל הַתַּפְקִיד שֶׁהַקָּבָ"ה דּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ עַתָּה לְעָבְדוֹ מִתּוֹךְ חֲשֵׁכוּת, אֲבָל לֹא יִסָּעוּ שֶׁאֵין זֶה הַזְּמַן לָלֶכֶת וְלַעֲלוֹת. וּלְפִי הֲעָלוֹת הֶעָנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסָּעוּ, כַּאֲשֶׁר מְסִתַּלֵּק הֶעָנָן וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵאִיר לוֹ שׁוּב אָז הַזְּמַן לִנְסֹעַ וְלָלֶכֶת כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר וּלְהִתְעַלּוֹת מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה. "עַל פִּי ה' יַחֲנוּ וְעַל פִּי ה' יִסָּעוּ", הַכֹּל הוּא בְּהַנְהָגָה עֶלְיוֹנָה, יֵשׁ הַקָּבָ"ה רוֹצֶה שֶׁיַּעַבְדוּהוּ מִתּוֹךְ חֹשֶׁךְ וְיֵשׁ שֶׁהוּא רוֹצֶה שֶׁיַּעַבְדוּהוּ מִתּוֹךְ אוֹר, וְגַם בְּעֵת שֶׁכִּסָּה הֶעָנָן עַל כָּל מְצִיאוּתוֹ יֵדַע יְהוּדִי שֶׁאֵין זֶה מֵאֵלָיו אֶלָּא הַקָּבָ"ה מַנְהִיג זֹאת, שֶׁתּוֹבְעִים מִמֶּנּוּ עַתָּה מִן הַשָּׁמַיִם עֲבוֹדָה כְּזֹאת מִתּוֹךְ כִּסּוּי הֶעָנָן.

וְכֵן מְצִינוּ עִנְיָן זֶה בַּמֶּה שֶׁנֶּאֱמַר קֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה (שמות יט), הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הֶעָנָן בַּעֲבוּר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְּרִי עִמָּךְ, כִּי אָז הָיָה זְמַן גְּלוּיִים עֶלְיוֹנִים בְּיוֹתֵר שֶׁל קַבָּלַת הַתּוֹרָה, וְרָצָה הַקָּבָ"ה לְגַלּוֹת שֶׁגַּם בִּזְמַן שֶׁיֵּא הַחֹשֶׁךְ בְּעַב הֶעָנָן, יָכוֹל יְהוּדִי לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹן ה'. וְזֶהוּ פֵּרוּשׁ הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הֶעָנָן בַּעֲבוּר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְּרִי עִמָּךְ, שֶׁיֵּדְעוּ כֻּלָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁגַּם בְּעַב הֶעָנָן דִּבּוּרִי עִמְּךָ, גַּם אָז אֲנִי מְדַבֵּר אֵלֶיךָ וְקָרוֹב אֵלֶיךָ, וְלֹא יַחְשְׁבוּ שֶׁבִּזְמַן הֶסְתֵּר הַקָּבָ"ה מִתְרַחֵק. וּכְמַאֲמַר ה"בֵּית אַבְרָהָם" זי"ע עַל הַפָּסוּק "וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֲרָפֶל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹקִים", שֶׁיֵּשׁ ג' דְּרָגוֹת שֶׁל חַשְׁכוּת, חֹשֶׁךְ עָנָן וַעֲרָפֶל, וְקֹשֶׁה מִכֻּלָּם עֲרָפֶל שֶׁהוּא חֲשֵׁכָה מְעֻבָּה, וּמֹשֶׁה גִּלָּה לְכָלַל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹקִים, שֶׁהָאֱלֹקִים נִמְצָא

גַּם בְּתוֹךְ הָעֲרָפֶל, שֶׁהַקָּבָ"ה תּוֹבֵעַ מִיהוּדִי שֶׁיַּעֲבֹד אוֹתוֹ בְּתוֹךְ הָעֲרָפֶל אַךְ גַּם אָז הוּא קָרוֹב אֵלָיו, וּכְמַאֲמַר הַכָּתוּב (מ"א ח) "ה' אָמַר לִשְׁכֹּן בָּעֲרָפֶל". וְזוֹהִי דֶּרֶךְ עֲבוֹדַת ה' הַנִּלְמֶדֶת מִפָּרָשָׁה זוֹ, שֶׁעַל יְהוּדִי לָדַעַת בְּכָל הַזְּמַנִּים מַהוּ יְעוּדוֹ וּמַהוּ תַּפְקִידוֹ וּמַה ה' אֱלֹקֶיךָ שׁוֹאֵל מֵעִמְּךָ בְּשָׁעָה זוֹ.

וּבִכְלַל דְּבָרֵינוּ לִהְיוֹת נִזְהָר לְנַצֵּל וְלַחְטֹף כְּפִי הָאֶפְשָׁר גַּם בְּמַצָּב קָשֶׁה, וּכְגוֹן אָדָם שֶׁרָגִיל לָבוֹא לְשִׁעוּר תּוֹרָה יוֹם יוֹם, וְהִנֵּה בְּאַחַד הַיָּמִים לֹא יוּכַל לָבוֹא לַשִּׁעוּר בַּזְּמַן אֶלָּא בְּאִחוּר, טָעוּת לַחְשֹׁב שֶׁכֵּיוָן שֶׁאֲנִי מֻכְרָח לְהַפְסִיד חֲצִי שִׁעוּר הָרִאשׁוֹן אִם כֵּן לְשֵׁם מָה אֶכָּנֵס לַחֲצִי הַשִּׁעוּר הַשֵּׁנִי, כִּי בְּוַדַּאי שֶׁהַנָּכוֹן לַחְטֹף אֶפִלּוּ אֶת הָעֶשֶׂר דַּקּוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת שֶׁל הַשִּׁעוּר.

וְכֵן בַּתְּפִלָּה אִם נֶאֱנַס אָדָם וְלֹא יָכֹל לָבוֹא בִּתְחִלַּת הַתְּפִלָּה בְּוַדַּאי שֶׁהַנָּכוֹן הוּא שֶׁיָּבוֹא בְּאִחוּר וְיַחְטֹף בָּרְכוּ וְקַדִּישׁ וְכוּ'.

וְהוּא שֶׁאוֹמֵר הַתַּנָּא אַל תֹּאמַר לְכְשֶׁאֶפְנֶה אֶשְׁנֶה שֶׁמָּא לֹא תִּפָּנֶה, וּבֵאֵר הָרַבִּי מִקּוֹצְק "שֶׁמָּא לֹא תִּפָּנֶה" - כִּי רוֹצֶה הַקָּבָ"ה לִפְעָמִים אֶת הָעֲבוֹדָה הַטְּרוּפָה וְהַחֲטוּפָה לְפִי שֶׁנַּעֲשֵׂית לְשֵׁם שָׁמַיִם לְלֹא סִפּוּק אִישִׁי, לְפִי שֶׁנַּעֲשֵׂית לִמְקֻטָּעִים וּבַחֲטָף, וְכֻלָּהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם בְּלִבַּד.

וּמִתְּחִלָּה מַרְאֶה הַיֵּצֶר לָאָדָם מַה יֵּצֵא לְךָ מֵחֲצִי תְּפִלָּה, אוֹ מֵחֲצִי שִׁעוּר תּוֹרָה, אוּלָם לְאַחַר שֶׁיִּתְגַּבֵּר הָאָדָם עַל יִצְרוֹ וְיֵלֵךְ בְּכָל זֹאת לְסוֹף הַשִּׁעוּר תּוֹרָה יִתְבּוֹנֵן מַה הִרְוִיחַ, כַּמָּה הֻצְלְחוֹת שֶׁנֶּאֶמְרוּ, וְיִתְּכֵן גַּם אֶת סִכּוּם כָּל הַשִּׁעוּר שֶׁכֵּן הַדֶּרֶךְ הַרְבֵּה פְּעָמִים לְסַכֵּם אֶת כָּל הַשִּׁעוּר בַּסּוֹף, וּלְבַסּוֹף קַדִּישׁ שֶׁאַחַר שִׁעוּר תּוֹרָה, וְרַק אָז יִרְאֶה מָה רָצָה הַיֵּצֶר לְהַפְסִידוֹ.

ז. בהירות הדעת לדעת מה חובתו בעולמו

גַּם בְּדָבָר יְסוֹדִי זֶה לִמְּדוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ אוֹת וְסִימָן לְדַעַת הָאָדָם מָה רְצוֹן ה' מִמֶּנּוּ, לְבַל תִּתְבַּלְבֵּל דַּעְתּוֹ לְשׁוֹטֵט וּלְבַקֵּשׁ אֶת ה' מִבְּלִי לָדַעַת מַה תַּפְקִידוֹ, וּלְבַל יִדְמֶה לְחַיָּל שֶׁקְּרָאוּהוּ לְהִתְגַּיֵּס לַצָּבָא וּמַעֲבִיר שָׁם אֶת יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו מִבְּלִי לָדַעַת מִמְּפַקְּדוֹ מַה בְּדִיּוּק תַּפְקִידוֹ.

וּבְכֵן הָעֲבוֹדָה בִּכְלָלוּת יֵשׁ בָּהּ ב' חֲלָקִים סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב, וּלְכָל חֵלֶק יֶשְׁנוֹ סִימָן לָאָדָם לָדַעַת מַה תַּפְקִידוֹ בָּעוֹלָמוֹ.

בְּחֵלֶק הַ"סוּר מֵרָע" יִרְאֶה וְיִבְחַן בַּמֶּה לִבּוֹ חוֹשְׁקוֹ בְּיוֹתֵר, לְאֵיזוֹ תַּאֲוָה אֲסוּרָה לִבּוֹ נִמְשָׁךְ כְּגוֹן מָמוֹן, כָּבוֹד, עֲרָיוֹת, וְכֵן בְּעִנְיַן הַמִּדּוֹת לְמַה תְּכוּנוֹתָיו וְאָפְיוֹ נוֹטִים בְּמֻיְחָד, וּכְגוֹן לְכַעַס, קַמְצָנוּת, לֵיצָנוּת, מִינוּת, דְּבָרִים בְּטֵלִים, וְיָבִין שֶׁלַּדְּבָרִים שֶׁהוּא נִמְשָׁךְ בְּיוֹתֵר לְהָרַע, בָּהֶם יָשִׂים אֶת עִקַּר תַּפְקִידוֹ לְתַקְּנָם.

וְכֵן בְּחֶלֶק הַ"עֲשֵׂה טוֹב" יִרְאֶה לְמַה לִּבּוֹ מוֹשְׁכוֹ וְנוֹטֶה הוּא בְּאָפְיוֹ אֵלָיו, לְמָשָׁל יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁלִּבָּם מוֹשְׁכָם לְעֵסֶק הַתּוֹרָה בְּדֶרֶךְ הַפִּלְפּוּל, וְיֵשׁ בְּדֶרֶךְ הַבְּקִיאוּת, וְיֵשׁ בְּעִקָּר נוֹטֶה חִשְׁקָם לַהֲלָכָה, וְיֵשׁ לְמוּסָר וּלְחָכְמַת יִרְאַת ה', וְיֵשׁ כָּאֵלֶּה הַנִּמְשָׁכִים בְּיוֹתֵר לְזִכּוּי הָרַבִּים, וְיֵשׁ לַעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, וְיֵשׁ לְחֶסֶד, אֲזַי, יִתְבּוֹנֵן לְמַה כִּשְׁרוֹנוֹתָיו נוֹטִים וְיִרְאֶה לְפַתֵּחַ אֶת כִּשְׁרוֹנוֹתָיו בְּאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁהֵם נוֹטִים בְּמֵיָחֵד.

וְרַק חָשׁוּב לְהַדְגִּישׁ שֶׁיֵּשׁ מִינִימוּם שֶׁחַיָּב אָדָם לִלְמֹד גַּם בַּמֶּה שֶׁאֵין לִבּוֹ נוֹטֶה, וְחַיָּב לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ, וּכְגוֹן לְדַעַת פְּסָקֵי הֲלָכוֹת הַנְּחוּצוֹת לוֹ, וּכְמוֹ כֵן לְפָחוֹת לְנַסּוֹת לְדַעַת דֶּרֶךְ הַתַּלְמוּד וְלַעֲסֹק בְּחֶסֶד וּבְזִכּוּי הָרַבִּים וּבְיֶתֶר הַדְּבָרִים, וְרַק לְאַחַר שֶׁעָסַק וְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָלָם תְּקוּפָה מְסֻיֶּמֶת יִרְאֶה לְמַה לִּבּוֹ נִמְשָׁךְ בְּמְיֻחָד, וּלְמַה כִּשְׁרוֹנוֹתָיו נוֹטִים, וְאָז יֵלֵךְ לְאוֹתוֹ כִּוּוּן לְפַתֵּחוֹ, מִבְּלִי לְהַזְנִיחַ אֶת יֶתֶר הַדְּבָרִים, אֶלָּא שֶׁבָּהֶם יַעֲסֹק כְּפִי יְכָלְתּוֹ, אוּלָם בְּדָבָר שֶׁלִּבּוֹ נוֹטֶה וְרוֹאֶה שֶׁיַּצְלִיחַ בּוֹ אִם יִטְרַח עָלָיו, וְחִשְׁקוֹ וְאַהֲבָתוֹ לְאוֹתוֹ דָּבָר נִמְשָׁךְ כְּאִלּוּ מֵאֵלָיו יָבִין שֶׁעָלָיו צָרִיךְ הוּא לְמְסֹר נֶפֶשׁ וּלְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַקְּשָׁיִים.

כִּי הֵן בְּחֶלֶק הַסּוּר מֵרָע, וְהֵן בְּחֶלֶק הֶעָשֵׂה טוֹב לְאַחַר שֶׁבֵּרַר לוֹ הָאָדָם דֶּרֶךְ יְשָׁרָה הַמּוֹרָה לוֹ חוֹבָתוֹ בְּעוֹלָמוֹ יַעֲמְדוּ עָלָיו קְשָׁיִים וְנִסְיוֹנוֹת לָרֹב כְּדֵי לְטָרְדוֹ מֵהַדֶּרֶךְ הָאֲמִתִּית הָרְאוּיָה לוֹ כְּפִי תִּקּוּנוֹ וְעָלָיו לְהִתְמוֹדֵד עִם נִסְיוֹנוֹת אֵלּוּ.

וּבְכֵן לְסִכּוּם מַהִי הַדֶּרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁיָּבוֹר לוֹ הָאָדָם, כָּל שֶׁהִיא מִצַּד אֶחָד מוֹשַׁכְתּוֹ וְלִבּוֹ חוֹשְׁקוֹ אֵלֶיהָ וּמִצַּד שֵׁנִי יֵשׁ לוֹ נִסְיוֹנוֹת וּקְשָׁיִים לְקַיְמָהּ, יֵדַע כִּי עָלֶיהָ יִתֵּן נַפְשׁוֹ לְקַיְמָהּ, וְכֵן בְּחֶלֶק הַסּוּר מֵרָע - לְמַה שֶׁלִּבּוֹ מוֹשְׁכוֹ לְמִדָּה אוֹ תַּאֲוָה מְסֻיֶּמֶת לֹא יִתְחַמֵּק מִלְּתַקְּנָהּ וְאַף שֶׁיִּרְאֶה כִּי קָשֶׁה עָלָיו הַדָּבָר, לֹא יִשְׁתַּמֵּט לְהַעֲסִיק עַצְמוֹ בִּדְבָרִים אֲחֵרִים הַקַּלִּים עָלָיו וּלְסַפֵּק אֶת מַצְפּוּנוֹ בַּמֶּה שֶׁקַּל לוֹ, אֶלָּא יִשְׁתַּדֵּל לְשִׂים דָּגֶשׁ עַל מַה שֶּׁקָּשֶׁה לוֹ כִּי עַל זֶה בָּא לְמַלֹּאת תַּפְקִידוֹ, וְאִם יִשְׁתַּמֵּט מִתַּפְקִידוֹ זֶה אַף שֶׁעָשָׂה וּפָעַל רַבּוֹת וּנְצוּרוֹת בְּדָבָרִים אֲחֵרִים אָמְנָם יָבֹא בְּשָׂכָרוֹ עֲלֵיהֶם, אוּלָם אֶת עִקַּר תַּפְקִידוֹ לֹא מִלֵּא, וְדוֹמֶה הוּא לְחַיָּל שֶׁאָכֵן עָשָׂה תַּפְקִיד מְסֻיָּם בְּמְסִירוּת אוּלָם מָעַל בְּתַפְקִידוֹ שֶׁנִּתְפַּקֵּד עָלָיו וְהִשְׁתַּמֵּט מִלַּעֲשׂוֹתוֹ.

ח. הטרדת מחשבות אסור ובפרט בזמני תורה ותפלה

בְּעִנְיַן הַטָּרְדַת מַחְשָׁבוֹת אָסוּר כְּהַרְהוּרֵי כְּפִירָה וּמִינוּת אוֹ עֲרָיוֹת הַפּוֹרְצִים לְתֹכֶן מֹחוֹ שֶׁל הָאָדָם, וּבִפְרָט בִּזְמַנֵּי תּוֹרָה וּתְפִלָּה גִּלּוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ סוֹד נִפְלָא, וּמְבָאֵר זֹאת הָרַב שׁוֹמֵר אֱמוּנִים בְּשֵׁם סִפְרֵי תַּלְמִידֵי הבעש"ט זצוק"ל.

וְאֵלּוּ הֵם תֹּכֶן דְּבָרָיו:

אָדָם גּוֹנֵב מֵבִין הוּא שֶׁצָּרִיךְ תִּקּוּן - וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל.

אָדָם מַזִּיק לְחֲבֵרוֹ מֵבִין הוּא שֶׁצָּרִיךְ תִּקּוּן - לְשַׁלֵּם אֶת נִזְקוֹ.

אָדָם חִבֵּל בַּחֲבֵרוֹ מֵבִין הוּא שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁלֵּם 5 דְּבָרִים - נֶזֶק צַעַר רִפּוּי שֶׁבֶת בּשֶׁת.
אָדָם חָטָא בְּעָווֹן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַעֲשֶׂה רוֹאֶה הוּא בַּתּוֹרָה עֹנֶשׁ הָרָאוּי לַמַּעֲשֶׂה כְּגוֹן מַלְקוֹת, כָּרֵת, מִיתוֹת בֵּית דִּין.
אוּלָם אָדָם שֶׁחָטָא בְּמַחְשָׁבוֹת וְהִרְהוּרִים לֹא טוֹבִים מַה תִּקּוּנוֹ, אָדָם שֶׁהִרְבָּה בְּמַחְשָׁבוֹת מִינוּת, אוֹ שֶׁזֶּה בְּמַחְשָׁבוֹת כְּפִירָה לְהֶדְיָא, אוֹ אֲפִלּוּ שֶׁסִּלֵּק יִרְאַת שָׁמַיִם מִנֶּגֶד עֵינָיו שֶׁזֶּה גַּם נִכְלָל בְּמַחְשָׁבוֹת מִינוּת, וְכֵן מַחְשָׁבוֹת עֲרָיוֹת שֶׁחָשַׁב וְהִרְהֵר שֶׁהֵמָּה עָווֹן מִצַּד עַצְמוֹ לְלֹא קֶשֶׁר לְמַעֲשֶׂה הָעֲבֵרָה.
לָנוּ נִרְאֶה חָמוּר וְיֵשׁ לְתַקֵּן אֶת מַעֲשֶׂה הָאִסּוּר שֶׁעָשִׂינוּ, וְאִלּוּ חֲטָאֵי הַמַּחְשָׁבָה לֹא עוֹלֶה בְּדַעְתֵּנוּ שֶׁיֵּשׁ לְתַקֵּן, אָמְנָם זוֹ טָעוּת, מְבֹאָר בְּשׁוּלְחָן עָרוּךְ אֲמוּנִים שֶׁמַּחְשָׁבָה הִיא קוֹמָה שְׁלֵמָה, כְּלוֹמַר גַּם מַמַּחְשָׁבָה שֶׁל אִסּוּר אוֹ כְּמוֹ כֵן מִמַּחְשָׁבָה טוֹבָה שֶׁל מִצְוָה כְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּהִרְהוּר, יוֹצֵר הָאָדָם בָּזֶה מְצִיאוּת מְסֻיֶּמֶת, וְהִיא מְצִיאוּת שֶׁל קְדֻשָּׁה אוֹ שֶׁל סִטְרָא אַחֲרָא כְּפִי מַחְשַׁבְתּוֹ, וְאֵין מַחְשָׁבָה שֶׁהוֹלֶכֶת לְאִבּוּד, כִּלְשׁוֹן הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: ''לֵית רְעוּתָא טָבָא דְּאִתְעֲבִיד''. אֵין רָצוֹן טוֹב שֶׁהוֹלֵךְ לְאִבּוּד, הֲרֵי שֶׁאַף מַחְשֶׁבֶת רָצוֹן יֵשׁ לָהּ מַשְׁמָעוּת וּמְצִיאוּת, שֶׁאֵינָהּ הוֹלֶכֶת לְאִבּוּד. וְכֵיוָן שֶׁמַּחְשֶׁבֶת אִסּוּר הִיא יוֹצֶרֶת מְצִיאוּת שֶׁל מַמָּשׁ צְרִיכָה הִיא תִּקּוּן כְּמוֹ מַעֲשֶׂה הָעֲבֵרוֹת שֶׁל גֶּזֶל וְנֶזֶק וְחַבָּלָה, וְאִם כֵּן הֵיאַךְ מְתַקְּנִים מַחְשָׁבָה, מֵילָא גֶּזֶל וְנֶזֶק אֶפְשָׁר בְּתַשְׁלוּמִים, וְכֵן שְׁאָר אִסּוּרִים כְּחַיְבֵי מַלְקִיוֹת כְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין מְפֹרָשׁ עָנְשָׁן בַּתּוֹרָה, וְעָנְשָׁן הוּא תִּקּוּנָם, אוֹ בְּאֶמְצָעוּת הָעֹנֶשׁ אוֹ בִּתְשׁוּבָה וְיִסּוּרִים, אוּלָם הֵיאַךְ מְתַקְּנִים מַחְשָׁבוֹת שֶׁל אִסּוּר.
וּבְכֵן מְבֹאָר בְּשׁוּלְחָן עָרוּךְ אֲמוּנִים שֶׁתִּקּוּנָם שֶׁל מַחְשָׁבוֹת אִסּוּר הֵם בְּכָךְ שֶׁחוֹזְרִים וְנִשְׁנִים לָאָדָם בְּעַל כָּרְחוֹ וּבְפָרָט בִּשְׁעַת תּוֹרָה וּתְפִלָּה, מְצִיקוֹת לוֹ וּמַטְרִידוֹת אֶת מְנוּחָתוֹ וְהוּא מִשְׁתַּדֵּל לְדָחוֹתָם, זֶהוּ גּוּפָא תִּקּוּנָם שֶׁל אוֹתָם מַחְשָׁבוֹת.
וְלָכֵן אַל יָקוּץ הָאָדָם וְיִלְאֶה מֵעֲבוֹדָתוֹ בְּרָאוֹתוֹ כִּי מַחְשָׁבוֹת הָאִסּוּר מְפוֹצְצוֹת אֶת מֹחוֹ בִּשְׁעַת תּוֹרָה וּתְפִלָּה, וְכֵן אַל יַאֲשִׁים עַצְמוֹ וְיַחְשֹׁב לְעָווֹן לְעַצְמוֹ אֶת מַחְשָׁבוֹת אֵלּוּ הַבָּאִים לְאָנְסוֹ אַדְרַבָּא, יִשְׂמַח כִּי זֶהוּ סִימָן שֶׁבָּאוֹת הֵמָּה עַל תִּקּוּנָם, וּבָזֶה עַצְמוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל לְדָחוֹתָם וּלְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם, וּבִפְרָט בָּזֶה שֶׁמִּצְטַעֵר מֵהֶם וְנִטְרָד מֵהֶם וּמְהַוִּים הֵמָּה לוֹ יִסּוּרִים שֶׁל מַמָּשׁ, זֶהוּ עַצְמוֹ תִּקּוּנָם לְאוֹתָם מַחְשָׁבוֹת שֶׁכְּאָמוּר הֵמָּה מְצִיאוּת לְעַצְמָם הַנִּצְרֶכֶת תִּקּוּן.
וְהָעֵצָה לְהִפָּטֵר מִמַּחְשָׁבוֹת אִסּוּר אֵלֶּה הַתּוֹקְפִים וּבִפְרָט בִּשְׁעַת תּוֹרָה וּתְפִלָּה, הוּא לֹא לְהִלָּחֵם עִמָּם יְשִׁירוֹת כִּי לֹא תוּכַל לָהֶם וְנָפַל תִּפֹּל לִפְנֵיהֶם, אֶלָּא לִדְחֹס מַחְשָׁבוֹת טוֹבוֹת, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְהִתְרַכֵּז בְּדִבּוּרֵי הַתְּפִלָּה מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר, וּכְמוֹ כֵן אֶפְשָׁר לִהְיוֹת שְׁלֵיחַ צִבּוּר שֶׁאָז הַמַּחְשָׁבוֹת פָּחוֹת מִשְׁתַּלְּטוֹת, וְכֵן בַּתּוֹרָה לִלְמֹד עִם חַבְרוּתָא בְּאֹפֶן שֶׁבְּהֶכְרֵחַ יִתְרַכֵּז מֹחֲךָ,

אוֹ לִשְׁמֹעַ הַרְבֵּה שִׁעוּרֵי תּוֹרָה, וּבְדְחִיסַת מַחְשָׁבוֹת טוֹבוֹת וּטְהוֹרוֹת מְמַיְלָא יִתְנַדְּפוּ אוֹתָם מַחְשָׁבוֹת אִסּוּר.

אוּלָם חֲלִילָה מִלָּבוֹא בְּמַשָּׂא וּמַתָּן קָשְׁיוֹת וְתֵרוּצִים עִם אוֹתָם מַחְשָׁבוֹת מִינוּת וּסְפֵקוֹת הָעוֹלִים בְּלֵב הָאָדָם, אֶלָּא חַד מַשְׁמָעִית לְהַחְלִיט אֲנִי אֵינִי מֵשִׁיב לְאוֹתָם מַחְשָׁבוֹת וְאֵין רְצוֹנִי לָשֵׂאת וְלָתֵת עִמָּם וּלְהִשְׁתַּדֵּל לַחְשֹׁב בַּטּוֹב וּמִמֵּילָא הָרַע יִסְתַּלֵּק.

וְגַם אִם תִּרְאֶה שֶׁאֵינְךָ מַצְלִיחַ אַל תִּכָּנֵס לְבִלְבּוּל, אֶלָּא יַשֵּׁב דַּעְתְּךָ בִּרְגִיעָה לְהָבִין שֶׁזֶּה עַצְמוֹ שֶׁאַתָּה מִצְטַעֵר מֵהֶם - נִתְקָנִים הֵמָּה, וְכָל אוֹתָם מַחְשָׁבוֹת אִסּוּר וְצִיּוּרֵי אִסּוּר שֶׁמִּצְטַיְּרִים לְךָ בַּתְּפִלָּה וְהִנְךָ מִצְטַעֵר מֵהֶם הֵמָּה נִתְקָנִים, וְזֶהוּ עֹנֶשׁ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, שֶׁאוֹתָם מַחְשָׁבוֹת שֶׁפַּעַם חָשַׁבְתְּ בְּמֵזִיד וּפָשַׁעְתְּ בְּהִרְהוּרֶיךָ בָּהֶם בָּאִים הֵמָּה עַתָּה לְאָנְסְךָ וּבְעַל כָּרְחֲךָ לְהָצִיק לָךְ, וּבְעֶצֶם בָּאִים הֵמָּה לְקַבֵּל תִּקּוּנָם מִמְּךָ וְזֶהוּ תִּקּוּנָם, וּבְהֶמְשֵׁךְ הַזְּמַן תֵּדַע שֶׁתַּחֲלִישׁ מִבְּעָיָה זוֹ, זוֹ בְּעָיָה זְמַנִּית בִּלְבַד, וּכְמוֹ שֶׁהֵעִיד הָרַב "שׁוֹמֵר אֱמוּנִים" מֵרַבִּים שֶׁצָּעֲקוּ לְפָנָיו מִמְּצוּקַת הַמַּחְשָׁבוֹת וְכָךְ יָעַץ לָהֶם, וּבְסַבְלָנוּת וֶאֱמוּנָה נָחְלְצוּ מֵהֶם כָּל אֶחָד כְּפִי זְמַנּוֹ וּזְרִיזוּת תִּקּוּנוֹ.

וּכְמוֹ כֵן יֵשׁ לַעֲשׂוֹת עֵצַת הַ"בֶּן אִישׁ חַי" הַנִּפְלָאָה וְהִיא מְסִירַת מוֹדָעָה וְגִלּוּי דַּעַת כַּמּוּבָא בַּסְּפָרִים הַסְּפָרַדִּים, וְהַכַּוָּנָה שֶׁהִנּוֹ מוֹסֵר מוֹדָעָה שֶׁהוּא מְבַטֵּל כָּל הַמַּחְשָׁבוֹת שֶׁל מִינוּת וַעֲרָיוֹת וּבִלְבּוּלִים אֲחֵרִים שֶׁיָּבוֹאוּ לוֹ וּבִפְרָט בְּשָׁעַת הַתּוֹרָה וּתְפִלָּה. וְיֹאמַר זֹאת כָּל יוֹם בַּבֹּקֶר קֹדֶם הַתְּפִלָּה וְיוֹעִיל לוֹ שֶׁלֹּא יַחְשֹׁב לוֹ לְכָלוּם אוֹתָם מַחְשָׁבוֹת אֶלָּא יִהְיוּ כַּחֲרֶס הַנִּשְׁבָּר שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ.

וּכְמוֹ כֵן יְקַשֵּׁר עַצְמוֹ עִם הַמְכַוְּנִים בֶּאֱמֶת וְדַעְתּוֹ עַל דַּעְתָּם, וְגַם זֶה מַנֵּסַח הַגִּלּוּי מוֹדָעָה שֶׁתִּתְקֵן הַ"בֶּן אִישׁ חַי" לְאָמְרָהּ.

ט. אין יאוש בעולם

הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִקּוּבְּרִין אָמַר:

"יְהוּדִי שֶׁאֵינוֹ מְסֻגָּל אֲפִלּוּ אַחֲרֵי שֶׁעָבַר אֶת הָעֲבֵרָה הַחֲמוּרָה בְּיוֹתֵר, לְהִתְחַזֵּק וְלַעֲמֹד בִּתְפִלָּה, עֲדַיִן לֹא דָּרְכוּ רַגְלָיו עַל מִפְתַּן הַיַּהֲדוּת".

וּכְדֵי שֶׁיּוּבְנוּ הַדְּבָרִים הֵיטֵב נָבִיא דְּבָרָיו הַנִּפְלָאִים שֶׁל הָרַב "נְתִיבוֹת שָׁלוֹם":

אחז"ל (יומא נד:) בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנְסוּ הָאוֹיְבִים לַהֵיכָל רָאוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַכְּרוּבִים מְעֹרִין זֶה בָּזֶה. וְלִכְאוֹרָה תְּמוּהַּ מְאֹד דַּהֲרֵי דָּבָר זֶה מוֹרֶה עַל גֹּדֶל אַהֲבַת ה' לְיִשְׂרָאֵל, כִּדְאִיתָא בַּחַז"ל (ב"ב צט.) שֶׁבִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם הַכְּרוּבִים פְּנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו וּמְעֹרִין זֶה בָּזֶה, וּבִזְמַן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם פְּנֵיהֶם אֶל הַבַּיִת, וְאֵיךְ בִּשְׁעַת הַחֻרְבָּן שֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ בְּדַרְגַּת עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם הָיוּ הַכְּרוּבִים מְעֹרִין זֶה בָּזֶה. עוֹד מָצִינוּ

מִדְרַשׁ פְּלִיאָה (מובא ב"אוהב ישראל" וב"פרשת דרכים") עַל הַפָּסוּק קָרָא עָלַי מוֹעֵד, שֶׁלֹּא הָיָה יוֹם מוֹעֵד לְיִשְׂרָאֵל כַּיּוֹם שֶׁנֶּחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

וְיֵשׁ לְבָאֵר הָעִנְיָן עַל פִּי מַאֲמַר מָרָן אַדְמוֹ"ר בב"א זי"ע (פר' פנחס), שֶׁיֵּשׁ ב' בְּחִינוֹת שֶׁל עֵת רָצוֹן. יֵשׁ עֵת רָצוֹן כַּאֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ לְמֶלֶךְ בֵּן מֻצְלָח וְחָכָם, שֶׁיֵּשׁ לוֹ תָּמִיד כָּבוֹד מִמֶּנּוּ מִמַּעֲשָׂיו וּמֵחָכְמָתוֹ, שֶׁבְּזֶה מְעוֹרֵר עֵת רָצוֹן אֵצֶל הַמֶּלֶךְ. וְיֵשׁ עוֹד בְּחִינָה שֶׁל עֵת רָצוֹן, כַּאֲשֶׁר יֵשׁ לְמֶלֶךְ בֵּן מְפֻגָּר, שֶׁאֵינוֹ מְסֻגָּל לַעֲשׂוֹת כְּלוּם וְהַכֹּל צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בִּשְׁבִילוֹ, הֲרֵי גַּם הוּא מְעוֹרֵר אֶצְלוֹ עֵת רָצוֹן, מֵאַחַר שֶׁבִּלְעָדָיו הֲרֵיהוּ אָבוּד, שֶׁלְּבַד אֵינוֹ מוֹצֵא עֵצָה לְנַפְשׁוֹ, וּמִתּוֹךְ כָּךְ מִתְעוֹרְרִים עָלָיו רַחֲמֵי הַמֶּלֶךְ. וְהָעֵת רָצוֹן הַזֹּאת עוֹד עוֹלָה עַל הָעֵת רָצוֹן שֶׁמְּעוֹרֵר הַבֵּן הַמֻּצְלָח, שֶׁהֲרֵי בְּעַצְמוֹ לֹא יִצְלַח לְכְלוּם. וּבְחִינָה זוֹ הָיְתָה בְּעֵת חָרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהָיָה אָז הַמַּצָּב הַגָּרוּעַ וְהַיָּרוּד בְּיוֹתֵר שֶׁל כְּלַל יִשְׂרָאֵל, וְעַל יְדֵי זֶה נִתְעוֹרֵר עֵת רָצוֹן מְגֻדָּל הָרַחְמָנוּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כְּלַל יִשְׂרָאֵל, עַל כֵּן מִגְדֶּל רַחֲמֵי שָׁמַיִם הָיוּ הַכְּרוּבִין מְעֹרִין זֶה בָּזֶה. וְעֵת רָצוֹן גָּדוֹל כָּזֶה יֵשׁ בּוֹ מַה שֶּׁאֵין בִּשְׁאָר הַמּוֹעֲדִים שֶׁבָּהֶם הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַדְרֵגָתָם הָרְאוּיָה, וּלְכָךְ לֹא הָיָה יוֹם מוֹעֵד לְיִשְׂרָאֵל כְּיוֹם שֶׁחָרַב בּוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְיֵשׁ לְבָאֵר עוֹד בְּטַעַם הַדְּבָרִים. דְּהִנֵּה אַהֲבַת הַקָּבָ"ה לְיִשְׂרָאֵל הִיא בִּבְחִינַת בָּנִים, כְּמָה דִּכְתִיב בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם. וּבְאַהֲבַת הָאָב לִבְנוֹ יֵשׁ ג' אֲפָנִים:

יֵשׁ הָאַהֲבָה כִּפְשׁוּטָהּ בְּשָׁעָה שֶׁהַבֵּן קָרוֹב אֵלָיו וְנִמְצָא בִּמְחִיצָתוֹ וְהָאָב מִשְׁתַּעְשֵׁעַ עִמּוֹ בְּאַהֲבָתוֹ.

וְיוֹתֵר מִזֶּה הִיא הָאַהֲבָה כַּאֲשֶׁר הַבֵּן מָצוּי הַרְחֵק מֵאָבִיו וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְרָאוֹת עִמּוֹ, שֶׁאָז הָאָב מִתְגַּעְגֵּעַ אֵלָיו מְאֹד, וּכְכָל שֶׁהוּא רָחוֹק יוֹתֵר הַגַּעְגּוּעִים יוֹתֵר חֲזָקִים.

וְיֵשׁ עוֹד בְּחִינַת אַהֲבָה הָעוֹלָה עַל כֻּלָּנָה, בְּשָׁעָה שֶׁהַבֵּן חוֹלֶה אָנוּשׁ וּצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת לוֹ נִתּוּחַ קָשֶׁה לְהַצִּיל אֶת חַיָּיו, וְהָאָב הוּא הָרוֹפֵא הַמְנַתֵּחַ שֶׁצָּרִיךְ לַחְתּוֹךְ בִּבְשָׂרוֹ, שֶׁאָמְנָם מִצַּד אֶחָד הוּא יוֹדֵעַ שֶׁעָלָיו לְהַצִּיל אֶת חַיֵּי בְּנוֹ בְּנִתּוּחַ זֶה, אַךְ מֵאִידָךְ לִבּוֹ נִקְרָע בְּקִרְבּוֹ כְּשֶׁהוּא צָרִיךְ לַחְתּוֹךְ בִּבְשַׂר בְּנוֹ שֶׁסּוֹבֵל בֵּינְתַיִם יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, שֶׁבִּפְנִימִיּוּת הַלֵּב מִתְעוֹרֶרֶת אָז הָאַהֲבָה הַחֲזָקָה בְּיוֹתֵר.

וּכְעִנְיָן זֶה יֵשׁ בְּאַהֲבַת הַקָּבָ"ה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא אַהֲבָה עַזָּה וּגְדוֹלָה בְּלִי גְּבוּל וּבְלִי סוֹף, כְּמָה דִּכְתִיב "אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה'", וְכִדְאִיתָא שֶׁצַּדִּיקִים זְכֻכוּ אֶת כָּל הָאֲהָבוֹת שֶׁלָּהֶם מִלְּבַד הָאַהֲבָה לַבָּנִים, שֶׁמַּאַהֲבָה זוֹ לֹא נִתְקוּ עַצְמָם, וְהַסִּבָּה כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְהַרְגִּישׁ מִבְּחִינַת הָאַהֲבָה שֶׁהַקָּבָ"ה אוֹהֵב אֶת יִשְׂרָאֵל.

וְעַל פִּי הַמָּשָׁל הַנִּזְכָּר שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָב צָרִיךְ לְנַתֵּחַ אֶת בְּנוֹ מִתְעוֹרֶרֶת הָרַחְמָנוּת וְהָאַהֲבָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, הֲרֵי דָּוְקָא בִּזְמַן הַחָרְבָּן וְהַפֻּרְעָנוּת הִתְעוֹרְרָה גְּדֹל אַהֲבַת ה' לְיִשְׂרָאֵל בְּאֹפֶן

מְיֻחָד, שֶׁאָמְנָם מִצַּד אֶחָד זֶה הָיָה נִרְאֶה כְּמִדַּת הַדִּין הַקָּשָׁה בְּיוֹתֵר, אַךְ בְּעֶצֶם חֲרִבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה בִּבְחִינַת נִתּוּחַ קָשֶׁה עַל כָּל חֲטָאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְדַוְקָא בִּשְׁעַת הַחֻרְבָּן נִתְעוֹרְרָה בַּפְּנִימִיּוּת הָרַחֲמָנוּת וְהָאַהֲבָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר לְאֵין שִׁעוּר. וְלָכֵן הָיְתָה אָז בְּחִינַת כְּרוּבִים מְעֹרִין זֶה בָּזֶה, לְגַלּוֹת שֶׁבִּפְנִימִיּוּת הָעִנְיָנִים גְּדֶל אַהֲבַת ה' הִיא בְּלִי גְּבוּל וְסוֹף, וְדַוְקָא בְּשָׁעָה שֶׁהָיְתָה נִרְאֵית כְּלַפֵּי חוּץ כְּקָשָׁה בְּיוֹתֵר גִּלָּה הַקָּבָ"ה גֹּדֶל אַהֲבָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל.

וְזֶהוּ בֶּאוּר הַמַּאֲמָר שֶׁלֹּא הָיָה יוֹם מוֹעֵד לְיִשְׂרָאֵל כְּיוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "קָרָא עָלַי מוֹעֵד", כִּי אָז נִתְגַּלָּה גֹּדֶל הָרַחֲמָנוּת וְגֹדֶל אַהֲבַת ה' בְּלִי גְּבוּל וּבְלִי סוֹף שֶׁהַכְּרוּבִין מְעֹרִין זֶה בָּזֶה, וּכְמַאֲמַר הַכָּתוּב "מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי י' עָנָנִי בַמֶּרְחָב י'", הַיְנוּ שֶׁדַּוְקָא כַּאֲשֶׁר מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי י' אָז מִתְגַּלָּה גֹּדֶל אַהֲבַת ה'.

וְזֶה בֵּאוּר מַה דְּאִיתָא בְּסֵפֶר אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל דְּשַׁבָּת חֲזוֹן הִיא הַשַּׁבָּת הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר מִכָּל שַׁבְּתוֹת הַשָּׁנָה. שֶׁלִּכְאוֹרָה יֵשׁ לְהָבִין מַה טַּעַם הִיא נִקְרֵאת שַׁבַּת חֲזוֹן עַל שֵׁם חֲזוֹן יְשַׁעְיָה, דְּאִם כְּפִשׁוּטוֹ שֶׁכָּל הַנְּבוּאָה הִיא תּוֹכַחַת פֻּרְעָנוּת לְיִשְׂרָאֵל לָמָּה נִקְרֵאת הַשַּׁבָּת עַל שֵׁם חֲזוֹן זֶה, אֶלָּא דְּבִלְשׁוֹן חָזוֹן מְרֻמָּז גַּם עַל נְבוּאָה שֶׁל בְּשׂוֹרָה, וְעִנְיַן חֲזוֹן יְשַׁעְיָה הוּא שֶׁבּוֹ נִתְגַּלָּה גֹּדֶל אַהֲבַת ה' לְיִשְׂרָאֵל בְּכָל הַמַּצָּבִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ, "בָּנִים גִּדַּלְתִּי וְרוֹמַמְתִּי וְהֵם פָּשְׁעוּ בִי", "זֶרַע מְרֵעִים בָּנִים מַשְׁחִיתִים עָזְבוּ אֶת ה'", לְלַמֵּד שֶׁאֲפִלּוּ כַּאֲשֶׁר פָּשְׁעוּ בִּי וְהֵם בָּנִים מַשְׁחִיתִים הֲרֵיהֶם גַּם כֵּן בָּנִים, וַאֲפִלּוּ אִם עָזְבוּ אֶת ה' הֵם גַּם כֵּן בָּנִים, וּכְמוֹ שֶׁמְּזֶה יָלִיף רַבִּי מֵאִיר שֶׁבֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ קְרוּיִים בָּנִים (קדושין לו.), וְהָאָב אֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁמַּעֲנִישׁ אֶת בְּנוֹ לִבּוֹ נִקְרָע בְּקִרְבּוֹ מִגֹּדֶל אַהֲבָתוֹ אֵלָיו, וְכָךְ אֵצֶל הַקָּבָ"ה יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים תָּמִיד בָּנִים בְּכָל מַצָּב שֶׁהֵם.

וְכֵן אִיתָא בזוה"ק רֵישׁ פָּרָשַׁת שְׁמוֹת, כַּד עָאלוּ יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא דְּבָבֶל חַשִּׁיבוּ דְּהָא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שָׁבִיק לוֹן וְלֹא יַשְׁגִּיחַ בְּהוֹן לְעָלְמִין, הַיְנוּ שֶׁהָיוּ שְׁבוּרִים מְאֹד כִּי חָשְׁבוּ שֶׁהַקָּבָ"ה גֵּרֵשׁ אוֹתָם מֵעַל פָּנָיו, בְּהַהִיא שַׁעֲתָא קָרָא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְכָל פָּמַלְיָא דִּילֵיהּ וְכוּ', וְאָמַר לוֹן מָה אַתּוּן עַבְדִין הָכָא, וּמַה בְּנֵי רְחִימָאי בְּגָלוּתָא דְּבָבֶל וְאַתּוּן הָכָא, קוּמוּ חוּתוּ כֻּלְכוֹן לְבָבֶל וַאֲנָא עִמָּכוֹן, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב "כֹּה אָמַר ה' לְמַעַנְכֶם שִׁלַּחְתִּי בָבֶלָה". כַּד נָחֲתוּ לְבָבֶל אִתְפַּתְּחוּ שְׁמַיָּא וְשַׁרַאת רוּחַ נְבוּאָה קַדִּישָׁא עַל יְחֶזְקֵאל וְחָמָא כָּל מַה דְּחָמָא, וְאָמַר לוֹן לְיִשְׂרָאֵל הָא מָאֲרֵיכוֹן הָכָא וְכוּ'. כֵּיוָן דְּשָׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל כָּךְ חָדוּ וְלֹא חַיְשׁוּ עַל גָּלוּתְהוֹן דְּהָא יָדְעוּ דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֹא שָׁבִיק לוֹן. בִּדְבָרִים אֵלּוּ חִזֵּק אוֹתָם וְהֶחְיָה אֶת נַפְשָׁם כְּשֶׁשָּׁמְעוּ שֶׁעָמוֹ אָנֹכִי בְּצָרָה.

וְזֶה שַׁיָּךְ גַּם לְכָל יָחִיד, בְּעֵת שֶׁמַּרְגִּישׁ כְּאִלּוּ הַקָּבָ"ה הִרְחִיקוֹ מֵעַל פָּנָיו עֲצָתוֹ אֲמוּנָה לְהַאֲמִין שֶׁאַהֲבַת ה' לְיִשְׂרָאֵל הִיא נִצְחִית שֶׁאֲהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה'.

הֲרֵי לָנוּ לִרְאוֹת מִכָּל זֶה שֶׁבְּעֶצֶם מִצַּד הַקֶּבֶ"ה אֵין שׁוּם שִׁנּוּי וְאַהֲבָתוֹ כְּלַפֵּינוּ הִיא בְּכָל עֵת וּבְכָל מַצָּב, וְאַדְרַבָּא שֹׂיא רַחֲמָנוּתוֹ עָלֵינוּ בִּזְמַן שֶׁאָנוּ יוֹרְדִים לְשֵׁפֶל הַמַּדְרֵגָה, וְכָאָמוּר שֶׁבִּזְמַן הֶחֳרְבָּן זְמַן שֹׂיא שֶׁל שִׁפְלוּת עַם יִשְׂרָאֵל נִרְאוּ לָהֶם הַכְּרוּבִים מְעֹרִים זֶה בָּזֶה לְהַרְאוֹת חִבָּתָן לְפָנֵי הַמָּקוֹם.

וְעוֹד נִרְאֶה לוֹמַר שֶׁהַקֶּבֶ"ה הֶרְאָה לָהֶם סִימָן זֶה דַּוְקָא בְּרֶגַע זֶה שֶׁעוֹמְדִים הֵמָּה לְהִפָּרֵד מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְלִגְלוֹת בְּגָלוּת בָּבֶל הַקָּשָׁה, לוֹמַר לָהֶם בָּזֶה, דְּעוּ הִנְּכֶם יוֹצְאִים זֶה עַתָּה לְגָלוּת קָשֶׁה וְיִתְּכֵן שֶׁבְּעִקְבוֹת הַגָּלוּת תִּמְעֲדוּ לִנְפִילוֹת קָשׁוֹת וּכְמוֹ שֶׁאָכֵן הָיָה בְּשִׁבְעִים שָׁנָה שֶׁל גָּלוּת בָּבֶל שָׁכְחוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ וְנִשְׁאוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת, אֲזַי, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְפֹּס אוֹתָם הַיֵּאוּשׁ הוֹרָה לָהֶם הַקֶּבֶ"ה בָּזֶה שֶׁלְּעוֹלָם לֹא יַעַזְבֵם וַיַּחְזִירֵם אֵלָיו בְּכָל מַצָּב וּדְיוֹטָא שֶׁיִּרְדוּ אֵלֶיהָ. וְהַסִּבָּה הִיא כִּי אַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא נִצְחִית אַהֲבָה שֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בַּדָּבָר.

וּבָזֶה בֵּאֵר הָרַב "נְתִיבוֹת שָׁלוֹם" טַעַם נִפְלָא מַדּוּעַ בְּלֵיל פֶּסַח כְּשֶׁיּוֹשְׁבִים אָנוּ כִּבְנֵי חוֹרִין מִצְוָה עָלֵינוּ לִפְתֹּחַ אֶת הַהַגָּדָה בִּגְנַאי - מִתְּחִלָּה עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ וְכוּ', לְשֵׁם מָה יֵשׁ בְּלַיְלָה קָדוֹשׁ וְשָׂמֵחַ כָּזֶה לִפְתֹּחַ בִּגְנַאי, אֶלָּא לוֹמַר וּלְהַדְגִּישׁ שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁבָּחַר בָּנוּ הַקֶּבֶ"ה לוֹ לְעַם וְיָצַר אוֹתָנוּ לְאָמָּה לֹא הָיִינוּ בְּמַצָּב רוּחָנִי גָּבוֹהַּ, לְהֶפֶךְ, הָיִינוּ בְּשֵׁפֶל הַמַּדְרֵגָה, כִּי אִלּוּ הָיִינוּ אָז בְּמַצָּב רוּחָנִי טוֹב הָיָה מָקוֹם לוֹמַר שֶׁהַקֶּבֶ"ה בָּחַר בָּנוּ לִהְיוֹתֵנוּ טוֹבִים וְצַדִּיקִים וְאִלּוּ כְּשֶׁנִּרְשֵׁיעַ יַעַזְבֵנוּ, לְכָךְ מַדְגִּישִׁים שֶׁאַהֲבָתוֹ אוֹתָנוּ הִנָּהּ אַהֲבָה שֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בְּשׁוּם דָּבָר וַאֲפִלּוּ לֹא בְּצִדְקוּתֵנוּ שֶׁהֲרֵי מִתְּחִלָּה עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ וְדַוְקָא אָז קֵרְבָנוּ הַמָּקוֹם לַעֲבוֹדָתוֹ, לְהוֹרוֹת לָנוּ לְדוֹרוֹת דְּגַם אִם הִגַּעְנוּ לְשֵׁפֶל הַמַּדְרֵגָה, לֹא גְּרוּעִים אָנוּ מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ שְׁקוּעִים בְּמ"ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה בְּמִצְרַיִם וְעִם כָּל זֶה דַּוְקָא אָז בָּחַר בָּהֶם הַקֶּבֶ"ה וְקֵרְבָם לוֹ לְעַם.

וּמְסַיֵּם הָרַב "נְתִיבוֹת שָׁלוֹם" לְחַדֵּשׁ בְּיֶתֶר שְׂאֵת שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁדַּוְקָא הַיְרִידָה לְשֹׂיא הַשִּׁפְלוּת הִיא וְרַק הִיא יְכוֹלָה לִהְיוֹת הַסִּבָּה לְהִתְחַדְּשׁוּת וְלַחֲוָרָה בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בַּמַּעֲשֶׂה דְּיוֹסֵף מִשֵּׂיתָא וְיָקוּם אִישׁ צְרוּרוֹת בֶּן אֲחוֹתוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה, וְכֵן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן דּוֹרְדַיָּא, הֲרֵי הוּא כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל "כִּי נָפַלְתִּי קַמְתִּי" - אִלְמָלֵי נָפַלְתִּי לֹא קַמְתִּי, שֶׁהַנְּפִילָה עַצְמָהּ גּוֹרֶמֶת לַקִּימָה, אֲצֶל הַגּוֹי נֶאֱמַר כַּאֲשֶׁר הַחֹלֹת לִנְפֹּל לְפָנָיו נָפוֹל תִּפּוֹל, אוּלָם אֲצֶל יְהוּדִי נִשְׁאָר תָּמִיד קַסְטָא דְּחַיּוּתָא, וּכְשֶׁמַּשְׂכִּיל בְּשָׁעָה זוֹ לְהַתְחִיל בְּצַמִּיחָה חֲדָשָׁה מְסֻגָּל הוּא לְהִתְעַלּוֹת לְדַרְגוֹת הַגְּבוֹהוֹת בְּיוֹתֵר.

וְכֵן הוּא בְּתִקּוּפַּתְנוּ תְּקוּפַּת "עִקְבָתָא דִּמְשִׁיחָא" שֶׁהִיא תְּקוּפַּת הַהֶעְדֵּר וְהַהֶסְתֵּר קֹדֶם שֶׁיִּתְגַּלֶּה אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, הַמִּתְבַּטֵּאת אִם בְּצָרוֹת הַגּוּף וְאִם בְּצָרוֹת הַנֶּפֶשׁ בַּיְרִידָה הַגְּדוֹלָה

בְּרוּחָנִיּוּת, עִם כָּל זֶה צְרִיכִים אָנוּ לְהִתְחַזֵּק בַּמְּעַט שֶׁעוֹד נִשְׁאָר בְּקִרְבֵּנוּ שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהִכָּבוֹת לְעוֹלָם וּמִמֶּנּוּ לְקַוּוֹת לִצְמִיחָה חֲדָשָׁה.

י. אין ישר כסלם עקום ואין שלם כלב שבור

מוּבָא בְּסֵפֶר "שׁוֹמֵר אֱמוּנִים" שֶׁאָמַר הרה"ק רַבִּי זוּשָׁא מֵאַנִיפּוֹלִי: מְקֻוֶּה אֲנִי שֶׁאֶזְכֶּה לְעוֹלָם הַבָּא, וְאִם אֶזְכֶּה לֹא יִהְיֶה זֶה בִּזְכוּת יְמֵי הַגְּדֻלּוּת שֶׁעָבַדְתִּי אֶת בּוֹרְאִי בְּגַדְלוּת הַמֹּחִין, אֶלָּא בִּזְכוּת יְמֵי הַקְּטָנוּת הַחֹשֶׁךְ וְהַהֶסְתֵּר, כְּשֶׁעָלָה לִי בְּקֹשִׁי וּבְעָמָל וּבְשִׁבְרוֹן לֵב וּבַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת עַל מְעַט תּוֹרָה וּתְפִלָּה, מִימִים שֶׁכָּאֵלֶּה מְקֻוֶּה אֲנִי לִזְכוֹת לְעוֹלָם הַבָּא.
וּמִכָּאן יָצָא לָנוּ הַשְׁקָפָה שׁוֹנָה מֵהַהַשְׁקָפָה שֶׁאָנוּ רְגִילִים בָּהּ.
וּנְתָאֵר זֹאת בְּאֹפֶן מוּחְשִׁי.
יְהוּדִי קָם לוֹ בַּבֹּקֶר רַעֲנָן לְאַחַר שֶׁשָּׁבַע שֵׁנָה, הִסְפִּיק לָקוּם מֻקְדָּם קֹדֶם הַתְּפִלָּה וְלִלְמֹד מַשֶּׁהוּ, וּמִתּוֹךְ רִכּוּז וְיִשּׁוּב הַדַּעַת הִתְפַּלֵּל אֶת תְּפִלָּתוֹ בְּכַוָּנָה יוֹצֵאת מֵהָרָגִיל, לְאַחַר מִכֵּן שׁוּב יָשַׁב לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וּכְמוֹ כֵן מֶשֶׁךְ אוֹתוֹ יוֹם עָבַר עָלָיו לְלֹא נִסְיוֹנוֹת מְיֻחָדִים לֹא נִתְקַל לֹא בְּלָשׁוֹן הָרַע וְלֹא בִּשְׁאָר עֲוֹונוֹת, עָסַק בַּתּוֹרָה הַרְבֵּה וְהִצְלִיחַ גַּם לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁים יָפִים בַּתּוֹרָה וּבְקִצּוּר עָבַר עָלָיו יוֹם מְבֹרָךְ, וְהוּא לְעַצְמוֹ שָׂבַע רָצוֹן, וְכָל כֻּלּוֹ מְאֻחֶל לְעַצְמוֹ: הַלְוַאי כָּךְ יִהְיֶה כָּל יוֹם.
וְהִנֵּה לַמַּחֲרָת נֶהֱפַךְ הַגַּלְגַּל עַל מְיַדְּעֵנוּ הַמְאֻשָּׁר, לַיְלָה רְצוּפָה בִּכְאֵבִים נְדוּדֵי שֵׁנָה, לְהֵרָדֵם - הִצְלִיחַ רַק כְּשָׁעָתַיִם לִפְנֵי הַתְּפִלָּה, לְאַחַר שְׁעָתַיִם שֶׁל שֵׁנָה טְרוּפָה מְצַלְצֵל הַשָּׁעוֹן, בְּמַאֲמָץ קָשֶׁה וּבְעֵינַיִם עֲצוּמוֹת מִתְגַּבֵּר הוּא עַל עַצְמוֹ, וּבְכֹחַ סוֹחֵב אֶת עַצְמוֹ לִתְפִלָּה אֲלֵיהָ הִגִּיעַ קְצָת בְּאִחוּר, עִם כָּל זֶה בְּכָל כֹּחוֹ מְנַסֶּה לְיַשֵּׁב עַצְמוֹ לְפָחוֹת בִּבְרָכַת אָבוֹת, וְעַל הַכֹּל עוֹבֵר עָלָיו יוֹם שֶׁל מֶתַח שֶׁמִּזְמַן לֹא יָדַע כָּמוֹהוּ, נִסְיוֹנוֹת נָחֻתוּ עָלָיו מִכָּל כִּוּוּן, פֹּה נִסָּיוֹן לְלָשׁוֹן הָרַע, פֹּה נִסָּיוֹן שְׁמִירַת הָעֵינַיִם, פֹּה נִסָּיוֹן לִכְעֹס וּלְהַקְפִּיד, וְהוּא קוֹפֵץ אֶת שִׁפְתוֹתָיו וּמְחַמֵּץ אֶת לִבּוֹ לַעֲמֹד בַּנִּסְיוֹנוֹת הַתּוֹקְפִים אוֹתוֹ, בְּשִׁעוּרֵי תּוֹרָה מִתְאַמֵּץ הוּא לִגְנֹב מַשֶּׁהוּ כַּמָּה שֶׁהוּא כְּבָר יָכוֹל לְאַחַר חֲלִישׁוּת וַעֲיֵפוּת, וְכָךְ עוֹבֵר עָלָיו יוֹם אָרֹךְ וּמְיַגֵּעַ.
אָדָם זֶה בְּהַגִּיעַ עֵת שְׁנָתוֹ עוֹשֶׂה חֶשְׁבּוֹן לְעַצְמוֹ וּמִתְאוֹנֵן עַל מַה נֶּעֱנַשׁ לִהְיוֹת עוֹבֵר עָלָיו יוֹם חָשׁוּךְ כְּזֶה לְעֻמַּת יוֹם שֶׁל אֶתְמוֹל שֶׁהָיָה יוֹם מֵאִיר וְזוֹרֵחַ מֻצְלָח וְקַל, וּבַקָּשָׁה אַחַת בְּפִיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁלֹּא אֶרְאֶה עוֹד יוֹם קָשֶׁה כָּזֶה.
זוֹ הַשְׁקָפָתֵנוּ, וְזוֹ הִסְתַּכְּלוּתֵנוּ.
הָבָה וְנִרְאֶה מַה הִסְתַּכְּלוּתוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה עַל אוֹתוֹ אָדָם:

בַּעֲבוֹר יוֹמוֹ הַמְּצֻלָּח וְקַל אוֹמֵר הַקָּבָ"ה, בְּנִי, מַה הֵבֵאתָ לִי הַיּוֹם, מַה הִקְרַבְתָּ בְּשִׁבִילִי הַיּוֹם, הֲלֹא הַיּוֹם הַזֶּה כֻּלּוֹ הָיָה בִּשְׁבִילְךָ, נֶהֱנֵיתָ בּוֹ, בְּנִסְיוֹנוֹת לֹא נִתְקַלְתָּ וּמַה מְּסִירוּת מָסַרְתָּ לִי בְּיוֹם כָּזֶה.

וְאִלּוּ בַּעֲבוֹר יוֹמוֹ הַקָּשֶׁה אוֹמֵר הַקָּבָ"ה: בְּנִי הַיּוֹם רָאִיתִי מִמְּךָ נַחַת, קַמְתָּ בַּבֹּקֶר לְאַחַר שְׁעָתַיִם שֶׁל שֵׁנָה, וּבְעוֹד תְּנוּמָה מֵעַפְעַפֶּיךָ הִתְגַּבַּרְתָּ כַּאֲרִי לַעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, הִשְׁתַּדַּלְתָּ לַחְטֹף וּלְכַוֵּן כְּפִי יְכָלְתְּךָ, עָמַדְתָּ אוֹתוֹ יוֹם בְּנִסְיוֹנוֹת כַּעַס לְשׁוֹן הָרַע, חְטַפְתָּ תּוֹרָה כְּפִי יְכָלְתְּךָ, מְסִירוּת זוֹ הִנַּחַת גָּדוֹל בִּשְׁבִילִי, שֶׁהֲרֵי מַה שֶּׁעָשִׂיתָ עָשִׂיתָ בַּעֲנָוָה וּבְלֵב נִשְׁבָּר לְעֻמַּת יוֹם אֶתְמוֹל שֶׁהַרְגָּשַׁת הִתְנַשְּׂאוּת הָיָה בְּלִבְּךָ, וְנָתְנָה טַעַם לִפְגָם בַּעֲבוֹדָתְךָ, וְאִלּוּ בְּיוֹם קָשֶׁה זֶה עֲבוֹדָתְךָ הָיְתָה לְרֵיחַ נִיחוֹחַ לְפָנַי.

עִקַּר הָעֲבוֹדָה שֶׁל הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הִיא בִּשְׁעַת חֹשֶׁךְ וְהַסְתָּרָה, וְאַף שֶׁבְּעִקְּבוֹת הַהַסְתָּרָה וְהַחֹשֶׁךְ פְּרִיהּ מוּעָט מִפְּרִי יְמֵי הָעֲלִיָּה וְהַהֶאָרָה, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁכְּרוּכָה הִיא בְּמַעֲידוֹת וּנְפִילוֹת אוּלָם שָׁוֶה הוּא הַלֵּב נִשְׁבָּר בַּעֲבוֹדָה מוּעֶטֶת מֵאֲשֶׁר לֵב רָחָב בַּעֲבוֹדָה מְרֻבָּה.

וְאֶפְשָׁר לוֹמַר עוֹד יוֹתֵר מֵהַנֶּאֱמַר, בְּעֶצֶם תַּכְלִית הָאָדָם הֵמָּה אַךְ וְרַק יְמֵי הַנְּסָיוֹן, וּמַה שֶּׁבֵּינִי וּבֵינִי מְאֻשָּׁר הָאָדָם מִיָּמִים יָפִים וְזוֹהֲרִים זֶהוּ גַּם לְצֹרֶךְ הַהֶפּוּגָה בֵּין נְסָיוֹן לְנְסָיוֹן, שֶׁהֲרֵי אִלּוּ הַנִּסְיוֹנוֹת יִהְיוּ בְּרֶצֶף יִפֹּל הָאָדָם לְגַמְרֵי, אֲזַי כַּהֶפּוּגָה נִתַּן לוֹ יָמִים יָפִים וּמְאִירִים אוּלָם לֹא הֵם הַתַּכְלִית לִשְׁלֵמוּתוֹ, אָכֵן, אָמְנָם הַיָּמִים הַזּוֹהֲרִים הֵמָּה נִתּוּנִים כִּפְרִי עֲמָלוֹ וּבְוַדַּאי יְקַבֵּל שְׂכָרוֹ עֲלֵיהֶם אוּלָם כָּאָמוּר אֵין תַּכְלִית הָאָדָם וּבְנֵינוּ מִיָּמִים שֶׁכָּאֵלֶּה בִּלְבַד.

וְהָרַב ''נְתִיבוֹת שָׁלוֹם'' הֵיטִיב לְבָאֵר זֹאת בְּהַרְחָבָה וּבְבֵאוּר נִפְלָא:

וּמַעֲלָה יְתֵרָה הִיא כַּאֲשֶׁר נִשְׁאַת הַלֵּב שֶׁל יְהוּדִי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִיא מִתּוֹךְ הֶסְתֵּר וְחַשְׁכוּת, בְּעֵת שֶׁמַּרְגִּישׁ עַצְמוֹ כְּמֻשְׁלָךְ חַס וְחָלִילָה וְאַף עַל פִּי כֵן מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָתוֹ בְּנִצְחִיּוּת אַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ, שֶׁזֶּה חָבִיב לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר מֵהָאֲרַת הַלֵּב בַּיָּמִים הַמְּאִירִים. וְכִדְאִיתָא בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ ''עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל'' (עניני ר''ה) עַל מַאֲמַר הַכָּתוּב לָכֶתֶּד אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה, דְּאִיתָא מֵהָאֲרִי''י הַקָּדוֹשׁ עַל זֶה שֶׁדּוֹר הַמִּדְבָּר נֶחְשָׁב כִּבְחִינַת אָחוֹר, וְלִכְאוֹרָה הֲרֵי מָצִינוּ לְהֶפֶךְ שֶׁדּוֹר הַמִּדְבָּר הָיָה רָצוּף גִּלּוּיִים נִשְׂגָּבִים בְּיוֹתֵר, שֶׁהָיוּ לָהֶם מָן וּבְאֵר וְעַנְנֵי כָּבוֹד וּבְכָל יוֹם הָיוּ רוֹאִים אֶת יָדוֹ הָרְחָבָה וְהַמְלֵאָה, וּמַדּוּעַ נֶאֱמַר שֶׁהָיוּ אָז בִּבְחִינַת אָחוֹר?

אֶלָּא שֶׁבְּחִינַת פָּנִים אֵצֶל יְהוּדִי הִיא דְּוָקָא בְּעֵת שֶׁהוּא בְּהֶסְתֵּר, וּבְתוֹךְ הַהֶסְתֵּר הוּא מוֹצֵא אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַךְ כַּאֲשֶׁר יֵשׁ גִּלּוּיִים כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בְּדוֹר הַמִּדְבָּר אֵין זֶה אֶלָּא בְּחִינַת אָחוֹר. וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ לְבָאֵר דִּבְרֵי הַמִּדְרָשׁ לֹא הָיָה יוֹם מוֹעֵד לְיִשְׂרָאֵל כְּיוֹם שֶׁחָרַב בּוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. דְּהִנֵּה עִנְיַן הַמּוֹעֲדִים אֵצֶל יִשְׂרָאֵל הָיָה כְּמַאֲמַר הַכָּתוּב שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ

אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ, גִּלּוּי פָּנִים וְאוֹר אֱלֹקוּת לְמַעְלָה מִכָּל הַשָּׂגָה שֶׁנִּתְגַּלָּה בָּהֶם לְיִשְׂרָאֵל. וּכְנֶגֶד זֶה בִּזְמַן הַחֻרְבָּן, כַּאֲשֶׁר נִכְנְסוּ הָאוֹיְבִים לְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים הַמָּקוֹם הַמְקֻדָּשׁ בְּיוֹתֵר, לְשָׁם הָיָה נִכְנָס רַק הַכֹּהֵן גָּדוֹל וְרַק פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה וּבְקָדֶשָׁה יְתֵרָה, וְעַכְשָׁו כַּאֲשֶׁר רָאֲתָה גּוֹיִם בָּאוּ מִקְדָּשָׁהּ הֶרֵי זֶה שִׁיא הַחֻרְבָּן, וְנָתַן לְתָאֵר אֶת גֹּדֶל שִׁבְרוֹן הַלֵּב שֶׁל כָּלַל יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וּלְבָבָם הַכּוֹאֵב וְהַנִּדְכֶּה עַל מַצָּב שֶׁפֵּל כָּזֶה שֶׁהִגִּיעָם, וְהִרְגִּישׁוּ שֶׁהַקָּבָ"ה הִשְׁלִיךְ אוֹתָם מֵעַל פָּנָיו חַס וְחָלִילָה. וְכֵיוָן שֶׁרָאָה הַקָּבָ"ה אֶת שִׁבְרוֹן לִבָּם שֶׁל כָּלַל יִשְׂרָאֵל אָז נִתְגַּלָּה הַגִּלּוּי שֶׁהִיוּ הַכְּרוּבִין מְעֹרִין זֶה בָּזֶה, כִּי לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה, וְאָפְשָׁר לְשַׁעֵר אֶת גֹּדֶל הַשִּׂמְחָה שֶׁפָּשְׁטָה בְּכָלַל יִשְׂרָאֵל בִּרְאוֹתָם שֶׁהַקָּבָ"ה עִמָּהֶם כְּמוֹ בִּזְמַן שֶׁעוֹשִׂים רְצוֹנוֹ.

וְזֶהוּ פֵּרוּשׁ לֹא הָיָה יוֹם מוֹעֵד לְיִשְׂרָאֵל כַּיּוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כִּי מַהוּ מוֹעֵד, יִחוּד וְזִוּוּג קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְיִשְׂרָאֵל, וְלֹא הָיָה יוֹם מוֹעֵד לְיִשְׂרָאֵל כְּיוֹם הַחֻרְבָּן שֶׁבּוֹ רָאוּ אֶת הַכְּרוּבִין מְעֹרִין זֶה בָּזֶה, וְזֹאת מִשּׁוּם שֶׁהִיוּ אָז בְּתַכְלִית הַשִּׁפְלוּת וּבְלֵב שָׁבוּר וְנִדְכֶּה כָּל כָּךְ עַל כֵּן נִתְגַּלָּה אָז יִחוּד כָּזֶה יוֹתֵר מִכָּל הַמּוֹעֲדִים, דְּרַחְמָנָא לִבָּא בָּעֵי, וּבִבְחִינַת מַאֲמַר חֲזַ"ל (יומא כח:) יוֹמָא דְּעֵיבָא כֵּלְיֵהּ שְׁמִשָּׁא, וּכְמַאֲמַר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי"ע עַל הַפָּסוּק (דברים לא) "וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר", שֶׁהַקָּבָ"ה מִסְתַּתֵּר בְּתוֹךְ הַהֶסְתֵּר.

וְזֶהוּ עִנְיַן שִׁיר הַשִּׁירִים, שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (ידים פ"ג): "אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא לֹא הָיָה כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּדַאי כְּיוֹם שֶׁנִּתַּן בּוֹ שִׁיר הַשִּׁירִים לְיִשְׂרָאֵל", וְהוּא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י (שה"ש א, ב) שֶׁהוּא שִׁיר שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אוֹמֶרֶת בְּגָלוּתָהּ וּבְאַלְמְנוּתָהּ, שֶׁאֲפִלּוּ אָז גְּדוֹלָה וּבוֹעֶרֶת הָאַהֲבָה בֵּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְיִשְׂרָאֵל, בִּבְחִינַת כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה וְגוֹ' רִשְׁפֶּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶתְיָ-ה, מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה וְגוֹ'. וְעַל כֵּן לֹא הָיָה הָעוֹלָם כְּדַאי כְּיוֹם שֶׁנִּתַּן בּוֹ שִׁיר הַשִּׁירִים, לְגַלּוּי שֶׁנִּתְגַּלָּה בּוֹ שֶׁאַף בְּגָלוּתָהּ וּבְאַלְמְנוּתָהּ בְּעֵת תַּכְלִית הָרִחוּק אֵין זֶה אֶלָּא בְּבָתֵּי בְּרָאֵי וְלֹא בְּבָתֵּי גְוָאֵי, בַּפְּנִימִיּוּת שֶׁבַּפְּנִימִיּוּת עַזָּה כַמָּוֶת הָאַהֲבָה שֶׁבֵּין הַקָּבָ"ה וְיִשְׂרָאֵל וּמַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹתָהּ.

וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ מִקּוּבְּרִין זי"ע אָמַר לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ, שֶׁנֶּעֱמְדוּ בְּפָנָיו כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְרָאָה כִּי הַיָּמִים הַמְאִירִים שֶׁהָיָה נִרְאֶה לוֹ כִּי הֵם בְּתַכְלִית הַגְּדֻלּוּת בֶּאֱמֶת הִנָּם יָמִים פְּשׁוּטִים מְאֹד, וְהַיָּמִים שֶׁהָיוּ בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין וְנִדְמוּ כְּיָמִים פְּשׁוּטִים הֵרֵי בֶּאֱמֶת הֵם הַיָּמִים הַמְאִירִים. וְהַיְנוּ שֶׁאֵין הַדָּבָר כְּמוֹ שֶׁהוּא נִדְמֶה לָאָדָם, פְּעָמִים נִדְמֶה לוֹ שֶׁאוֹר לוֹ וּבֶאֱמֶת אֵין זֶה אוֹר, וּפְעָמִים נִדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא בְּתַכְלִית הַשִּׁפְלוּת וּבֶאֱמֶת אֵלּוּ הֵם הַיָּמִים הַמְאִירִים שֶׁלּוֹ, כִּי מִי כַּה' אֱלֹקֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו וְרַחְמָנָא לִבָּא בָּעֵי. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה הַגִּלּוּי שֶׁל זְמַן הַחֻרְבָּן הוּא גִּלּוּי לְדוֹרוֹת, כָּאָמוּר שֶׁבְּעוֹלָם, שָׁנָה, וְנֶפֶשׁ יֵשׁ שְׁנוּיִים וּתְמוּרוֹת, וְיֵשׁ עִנְיָנִים וּזְמַנִּים שֶׁהוּא

בְּתַכְלִית הַחֲשֹׁכוּת, וּבְמִיֻּחָד בַּנֶּפֶשׁ בְּנוֹגֵעַ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו זְמַנִּים שֶׁהוּא בְּתַכְלִית הַשִּׁפְלוּת בַּגּוּפָנִי אוֹ בָּרוּחָנִי, וְלָזֶה נָתַן הַקָּבָ"ה אֶת הַגְּלוּיֹ כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ לַגָּלוּת שֶׁהָיוּ הַכְּרוּבִים מְעֹרִין זֶה בָּזֶה, שֶׁזֶּה נִצְחִי, כַּאֲשֶׁר לִיהוּדִי נְדָמֶה שֶׁכְּבָר אֵין תְּרוּפָה לְמַכָּתוֹ יַחֲזִיק אָז בָּאֱמוּנָה שֶׁאַהֲבַת הַקָּבָ"ה לְיִשְׂרָאֵל הִיא נִצְחִית כְּמָה דִּכְתִיב "אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה'". וְעַל כֵּן כָּל רִדְפֶיהָ -רוֹדְפֵי יְ-ה - הִשִּׂיגוּהָ בֵּין הַמְצָרִים, שֶׁיְּהוּדִי הַמְבַקֵּשׁ תָּמִיד לְהַגִּיעַ אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֵינוֹ מוֹצֵא דֶּרֶךְ בְּכָל מַצָּבָיו הַקְּשִׁים, הֲרֵי דַּוְקָא יְמֵי בֵּין הַמְּצָרִים מְסֻגָּלִים לְהַגִּיעַ בָּהֶם אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

יא. "נחמו נחמו עמי"

עִקַּר הַנֶּחָמָה שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר לְעַם יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּעוֹלָם - אֵין, וְלֹא תִּהְיֶה מְצִיאוּת שֶׁל הִתְנַתְּקוּת בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְשׁוּם גּוֹרֵם לֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹת פֵּרוּד בֵּינֵיהֶם.

מוּבָא בְּסֵפֶר "נְתִיבוֹת שָׁלוֹם":

שַׁבָּת שֶׁלְּאַחַר תִּשְׁעָה בְּאָב נִקְרֵאת שַׁבַּת נַחֲמוּ עַל שֵׁם שֶׁמַּפְטִירִין בָּהּ "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמַר אֱלֹקֵיכֶם", וְהִיא רִאשׁוֹנָה לְשִׁבְעָה הַפְּטָרוֹת דְּנֶחָמְתָּא שֶׁמַּפְטִירִין מִשַּׁבָּת זוֹ וְאֵילָךְ עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְיֵשׁ לְבָאֵר הַכַּוָּנָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל שַׁבַּת נַחֲמוּ וְז' דְּנֶחָמְתָּא.

וּבַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים וְכֵן בְּ"בֵּית אַבְרָהָם" אִיתָא: שֶׁלְּאַחַר יְמֵי בֵּין הַמְּצָרִים שֶׁהֵם שִׁיא הַחֹשֶׁךְ, בָּאָה "שַׁבַּת נַחֲמוּ" בָּהּ קוֹרְאִים הַפָּרָשָׁה "וָאֶתְחַנַּן" עִנְיַן קַבָּלַת הַתּוֹרָה, וְעִנְיָנוֹ שֶׁלְּאַחַר שֶׁעָבְרוּ כָּזוֹ עֵת חֲשֹׁכוּת וּנְפִילָה שֶׁל בֵּין הַמְּצָרִים צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְחַדֵּשׁ שׁוּב וּלְקַבֵּל הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ, וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ לְאַחַר חֵטְא הָעֵגֶל שֶׁהָיְתָה אָז נְפִילָה קָשָׁה כָּזוֹ וּשְׁבִירַת הַלּוּחוֹת, וְאַחַר כָּךְ נִתְפַּיֵּס הַקָּבָ"ה עִם יִשְׂרָאֵל וְנָתַן לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ בַּלּוּחוֹת הַשְּׁנִיּוֹת, וְהַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ בָּזֶה כִּי רָצוֹן הָעֶלְיוֹן הוּא לְבַלְּתִי יַדַּח מִמֶּנּוּ נָדַח, שֶׁאַף בְּמַצָּב הַגָּרוּעַ בְּיוֹתֵר יֵשׁ שׁוּב קַבָּלַת הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ לְבַל יַדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח, וּכְמַאֲמַר הַכָּתוּב (תהלים קלט) "אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנֶּךָּ", כַּאֲשֶׁר הַקָּבָ"ה עוֹזֵר לַיְּהוּדִי בְּאֶתְעָרוּתָא דִּלְעֵלָּא וְהוּא בִּבְחִינַת "אִם אֶסַּק שָׁמַיִם" יוֹדֵעַ הוּא שֶׁשָּׁם אַתָּה, וּכְמוֹ כֵן גַּם בְּעֵת "וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל" כְּשֶׁנָּפַל לִשְׁאוֹל תַּחְתִּית יֵדַע שֶׁהַנֶּךָּ, שֶׁהַקָּבָ"ה עִמּוֹ. וּכְמַאֲמַר הַ"בֵּית אַבְרָהָם" זי"ע עַל הַפָּסוּק (שמות כ) וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֲרָפֶל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹקִים, שֶׁיֵּשׁ ג' בְּחִינוֹת חֲשֹׁכוּת, חֹשֶׁךְ עָנָן וַעֲרָפֶל, וְזוֹ קָשָׁה מִזּוֹ, שִׁיא הַחֹשֶׁךְ הוּא עֲרָפֶל שֶׁהוּא חֲשֵׁכָה מְעֻבָּה, וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֲרָפֶל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹקִים, שֶׁגִּלָּה שֶׁבְּשִׁיא הַחֲשֹׁכוּת בְּתוֹךְ הָעֲרָפֶל שָׁם נִמְצָא הָאֱלֹקִים.

וּמָרָן מִקּוּבְּרִין זי"ע אָמַר שֶׁיְּהוּדִי שֶׁעָבַר עַל הָעֲבֵרָה הַחֲמוּרָה בְּיוֹתֵר שֶׁבַּתּוֹרָה, אִם אֵינוֹ מְסֻגָּל אַחַר כָּךְ לְהִתְיַצֵּב בִּתְפִלָּה וְלִשְׁפֹּךְ לִבּוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לֹא דָּרַךְ עַל מִפְתַּן

הַחֲסִידוּת, וְאַחַר כָּךְ הוֹסִיף שֶׁלֹּא דָּרַךְ עַל מִפְתַּן הַיְהֲדוּת. וְהַיְנוּ כִּי מִפְתַּן הַיְהֲדוּת וְהַחֲסִידוּת שֶׁבַּל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח, וְאַף לְאַחַר שֶׁיְּהוּדִי נָפַל לִשְׁאוֹל תַּחְתִּית בָּעָבְרוֹ עַל הָעֲבֵרָה הַחֲמוּרָה שֶׁבַּתּוֹרָה, גַּם אָז וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ, עֲדַיִן יָכוֹל הוּא לִשְׁפֹּךְ אֶת לִבּוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלַחְזֹר שׁוּב אֶל הַשֹּׁרֶשׁ. וּבָזֶה יֵשׁ לְבָאֵר מַאֲמַר מָרָן הס"ק מִלֶּכוֹבִיץ' זי"ע, "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי", הִתְנַחֲמוּ בָּזֶה שֶׁאַתֶּם עַמִּי עַם הַנִּבְחָר, וְהַיְנוּ שֶׁאֵין לוֹ בַּמֶּה לְהִתְנַחֵם כִּי אִם בָּזֶה שֶׁהוּא יְהוּדִי בֵּן לְעָם הַנִּבְחָר, וְאָז יֹאמַר אֱלֹקֵיכֶם, הַקָּבָ"ה יֹאמַר אֲנִי אֱלֹקֵיכֶם. אִם יְהוּדִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה בְּהִירָה שֶׁבְּתוֹךְ הָעֲרָפֶל שָׁם הָאֱלֹקִים, שֶׁהַקָּבָ"ה עִמּוֹ בְּכָל הַמַּצָּבִים אַף בְּחֹשֶׁךְ וְגֵיא צַלְמָוֶת, אָז יֹאמַר אֱלֹקֵיכֶם, הַקָּבָ"ה יֹאמַר אֲנִי אֱלֹקֵיכֶם.

וְיֵשׁ לְבָאֵר עוֹד, דְּהִנֵּה כְּתִיב (ישעיה מה) יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע אֲנִי ה' עֹשֶׂה כָל אֵלֶּה, וְלִכְאוֹרָה הַקָּבָ"ה הֲלֹא הוּא מְקוֹר הַטּוֹב וְאֵיךְ יָצָא מֵאִתּוֹ שֶׁיִּבְרָא הָרַע? אֲכָן כָּל עִנְיַן הָרַע הוּא בִּבְחִינַת הֶעְדֵּר שֶׁקֹּדֶם הַצִּמְיחָה, עַל דֶּרֶךְ הַזֶּרַע שֶׁזּוֹרְעִים בָּאֲדָמָה שֶׁתְּחִלָּה הוּא נִרְקָב לְגַמְרֵי וְלֹא נִשְׁאַר בּוֹ רַק קוֹסְטָא דְּחַיּוּתָא, וְרַק מִתּוֹךְ כָּךְ מַתְחִיל לִצְמֹחַ, כָּךְ עִנְיַן בּוֹרֵא רָע הוּא עַל דֶּרֶךְ הֶעְדֵּר שֶׁקֹּדֶם הַצִּמְיחָה. וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּרֵאשִׁית הַבְּרִיאָה דִּכְתִיב "וְיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹּקֶר", שֶׁהַקָּבָ"ה בָּרָא אֶת הַבְּרִיאָה בְּאֹפֶן שֶׁל חֲשׁוֹכָא וְהָדַר נְהוֹרָא, שֶׁבַּחֹשֶׁךְ גּוּפוֹ טָמוּן הַנְּהוֹרָא, הַחֹשֶׁךְ הוּא הַמָּבוֹא וְהָאֶמְצָעִי לְהִתְגַּלּוּת הָאוֹר. וְכִדְאִיתָא בַּחֲזַ"ל (ב"ר ב) שֶׁכְּבָר בְּרֵאשִׁית הַבְּרִיאָה נִרְמְזוּ ד' הַגַּלְיוֹת בַּפְּסוּק וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם, תֹּהוּ זוֹ מַלְכוּת בָּבֶל, וָבֹהוּ זוֹ מַלְכוּת מָדַי, וְחֹשֶׁךְ זוֹ מַלְכוּת יָוָן, עַל פְּנֵי תְהוֹם זוֹ אֱדוֹם מַלְכוּת הָרְשָׁעָה, כִּי תַּכְלִית הַבְּרִיאָה הִיא עוֹלַם הַתִּקּוּן, וְכָךְ יָסַד הַקָּבָ"ה שֶׁקֹּדֶם לָכֵן צְרִיכוֹת לִהְיוֹת ד' גַּלְיוֹת הַמַּכְשִׁירוֹת וּמְבִיאוֹת אֶת הָעוֹלָם לְתִקּוּן הַגְּמוּר, עַל דֶּרֶךְ הֶעְדֵּר הַקּוֹדֶם לַצְּמִיחָה. וְכֵן אִיתָא עוֹד בַּמִּדְרָשׁ (שם מד) שֶׁבִּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים נִרְמְזוּ כָּל הַגָּלְיוֹת, שֶׁמִּפָּרֵשׁ הַפָּסוּק וְהִנֵּה אֵימָה חֲשֵׁכָה גְּדוֹלָה נוֹפֶלֶת עָלָיו, אֵימָה זוֹ בָּבֶל, חֲשֵׁכָה זוֹ מָדַי, גְּדוֹלָה זוֹ יָוָן, נוֹפֶלֶת עָלָיו זוֹ אֱדוֹם. וְהַבֵּאוּר בָּזֶה כָּאָמוּר שֶׁכָּל זֶה הֶכְנָה קֹדֶם הַצִּמְיחָה, שֶׁמִּפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵּצֵא הָרָעוֹת אֶלָּא שֶׁבָּרַע עַצְמוֹ טָמוּן הַטּוֹב וְהַהֶעְדֵּר גּוּפוֹ מֵבִיא אֶת הַצִּמְיחָה. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה אֵצֶל יְהוּדִי כַּאֲשֶׁר הוּא עוֹבֵר מַצָּב שֶׁל חַשְׁכוּת וְיוֹדֵעַ וּמַאֲמִין שֶׁאַף כִּי אַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ, אָז בְּתוֹךְ הַחַשְׁכוּת נִמְצֵאת הַדֶּרֶךְ לָבוֹא בָּהּ לִצְמִיחָה חֲדָשָׁה, וּמִתּוֹכָהּ וְעַל יָדָהּ מַתְחִיל לִצְמֹחַ מֵחָדָשׁ וְזוֹכֶה לְקַבֵּל מֵחָדָשׁ אֶת הַתּוֹרָה בִּבְחִינַת קַבָּלַת הַתּוֹרָה שֶׁלְּאַחַר הַנְּפִילָה וְהַשְּׁבִירָה.

וּכְמוֹ שֶׁאָמַר מָרָן מִקּוּבְּרִין זי"ע לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ, שֶׁנֶּעֱמְדוּ לְנֶגֶד עֵינָיו כָּל יְמֵי חַיָּיו וְרָאָה שֶׁהַיָּמִים שֶׁהָיוּ נִדְמִים לוֹ כְּיָמִים מְאִירִים הֵם לַאֲמִתּוֹ שֶׁל דָּבָר יָמִים פְּשׁוּטִים וּנְמוּכִים, וְאִלּוּ הַיָּמִים שֶׁהָיָה סָבוּר שֶׁהֵם הַנְּמוּכִים הֵמָּה הַיָּמִים הַמְּאִירִים. וְהַיְנוּ כִּי כַּאֲשֶׁר יְהוּדִי

שָׁרוּי בְּחַשְׁכוּת וְיוֹדֵעַ שֶׁאַף בְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ עִמּוֹ אָנֹכִי בְּצָרָה וְהַקָּבָ"ה נִמְצָא לְיָדוֹ הֲרֵי בַּחֲשֵׁכָה גּוּפָא נְהוֹרָא שַׁרְיָא, וּבִבְחִינַת הֶעְדֵּר הַקּוֹדֶם לַצְּמִיחָה שֶׁמֵּבִיא לִצְמִיחָה מְחֻדָּשֶׁת.
וּמִכָּאן לְמוּד לַיְהוּדִי שֶׁהַתַּכְלִית שֶׁל חַשְׁכוּת שֶׁלְּאַחַר מִכֵּן יְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה מֻחְדָּשׁ, וַהֲרֵי כָּל יְמֵי חַיָּיו שֶׁל יְהוּדִי רְצוּפִים נִסְיוֹנוֹת הַחַיִּים וְעִתִּים שֶׁל חַשְׁכוּת, וּלְאַחַר שֶׁיּוֹצֵא מֵחַשְׁכוּת גְּדוֹלָה צָרִיךְ לְקַבֵּל הַתּוֹרָה מֻחְדָּשׁ, וְלָדַעַת כִּי בַּל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח, וְכָל הַהֶעְדֵּר הוּא הֶכְנָה לְקִרַאת הַצְּמִיחָה.
וּכְמוֹ שֶׁאָמַר מָרָן הַס"ק מִסְּלוֹנִים זי"ע שֶׁמִּצְוָה לַחְזֹר דַּהֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר שֶׁבֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ נִקְרָאוּ בָּנִים אֲפִלּוּ אִם חָטְאוּ. הִנֵּה זוֹ הַנֶּחָמָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר לַיְהוּדִי מַה שֶּׁאַתֶּם עַמִּי, עַמּוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה, וּבָזֶה יִתְנַחֵם בְּכָל הַמַּצְבִים אֲפִלּוּ הַגְּרוּעִים בְּיוֹתֵר. וּכְשֶׁיֵּשׁ לִיהוּדִי הַכָּרָה זוֹ שֶׁבָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם הֲרֵי זֶה גַּם הַמּוּסָר הֶחָזָק וְהַנּוֹקֵב בְּיוֹתֵר עֲבוּרוֹ, כְּמַאֲמַר מָרָן הַס"ק מִסְּלוֹנִים זי"ע עַל הַפָּסוּק מוּסַר ה' בְּנִי אַל תִּמְאַס, שֶׁהַמּוּסָר שֶׁהַקָּבָ"ה אוֹמֵר לַיְהוּדִי הוּא, הֲרֵי בְּנִי אַתָּה בֶּן הַמֶּלֶךְ, אַל תִּמְאַס עַצְמְךָ בְּהַנְהָגָה שֶׁאֵינָהּ הוֹלֶמֶת אוֹתְךָ, כִּי בֶּן הַמֶּלֶךְ צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג אַחֶרֶת בְּכָל הַנְהָגוֹתָיו.
וּכְמַאֲמַר מָרָן הרה"ק הר"ש מִקָּרְלִין זי"ע כִּי הַנִּרְוֹעַ בְּיוֹתֵר כַּאֲשֶׁר יְהוּדִי שׁוֹכֵחַ שֶׁהוּא בֶּן הַמֶּלֶךְ, אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶת הַהַכָּרָה שֶׁהוּא בֶּן הַמֶּלֶךְ הֲרֵי זֶה עוֹמֵד לוֹ בְּכָל הָעִתִּים לְבַל יִפְּגֹם בְּמַעֲלָתוֹ. וְזֶהוּ כֻּלָּם הַלָּשׁוֹן נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי, כִּדְאִיתָא בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַכָּתוּב וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא, שֶׁגַּם כֵּן נִכְפַּל ב' פְּעָמִים הַסְתֵּר אַסְתִּיר, וְהוּא כְּנֶגֶד ב' עִנְיָנֵי הֶסְתֵּר, יֵשׁ הֶסְתֵּר שֶׁיֵּצֵר הָרַע מְפַתֶּה יְהוּדִי לַעֲשׂוֹת נֶגֶד רְצוֹן ה', אַךְ יֵשׁ הֶסְתֵּר פָּנִים גְּדוֹל מִזֶּה, אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא, שְׁיְהוּדִי אֵינוֹ מַרְגִּישׁ שֶׁהוּא בֶּן הַמֶּלֶךְ וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא מֻשְׁלָךְ לְגַמְרֵי מִלִּפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁדֶּא קַשְׁיָא מִכֻּלָּא. הַיֵּצֶר הָרַע הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר הוּא זֶה שֶׁגּוֹרֵם לוֹ לַיְהוּדִי שֶׁלֹּא יַרְגִּישׁ שֶׁהוּא בֶּן הַמֶּלֶךְ, כִּי כַּאֲשֶׁר יֵצֶר הָרַע מְפַתֶּהוּ לַחְטֹא וְחוֹטֵא הֲרֵיהוּ יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, אֲבָל אִם שׁוֹכֵחַ שֶׁהוּא בֶּן הַמֶּלֶךְ וּמַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ כְּמֻשְׁלָךְ מִלִּפְנָיו יִתְבָּרַךְ הֲרֵי זֶה נִרְוֹעַ מֵהַכֹּל. וּכְנֶגֶד זֶה אָמַר נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי, הַנֶּחָמָה הִיא שֶׁאַתֶּם עַמִּי וַאֲנִי אֱלֹקֵיכֶם, שֶׁבָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם, וְהַמַּעֲלָה שֶׁל בָּנִים הִיא שֶׁתָּמִיד בְּכָל הַמַּצָּבִים הֵם נִשְׁאָרִים בָּנִים אֲפִלּוּ אִם נִתְרַחֲקוּ וְחָטְאוּ, יֵשׁ סוּגֵי קְשָׁרִים שֶׁיְּכוֹלִים לְהִשְׁתַּנּוֹת וְשַׁיָּךְ בָּהֶם הַשְׁלָכָה, אֲבָל בֵּן הוּא מְצִיאוּת נִצְחִית שֶׁקַּיֶּמֶת לְעוֹלָם וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִשְׁתַּנּוֹת, שֶׁלֹּא יִתְּכֵן שֶׁבֵּן יֶחְדַּל מִלִּהְיוֹת בֵּן, וְזוֹהִי הַנֶּחָמָה שֶׁהַקָּבָ"ה מְנַחֵם אֶת יִשְׂרָאֵל, יֹאמַר אֱלֹקֵיכֶם, שֶׁבֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ קְרוּיִין בָּנִים, וִיהוּדִי צָרִיךְ לְחַזֵּק עַצְמוֹ וּלְהִתְנַחֵם בָּאֱמוּנָה הַזֹּאת שֶׁתָּמִיד הוּא בֶּן הַמֶּלֶךְ.

וְזֶה עִנְיַן כָּל הַשִּׁבְעָה דְּנֶחֱמְתָּא שֶׁהֵם כְּבָר הֲכָנָה לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְלַשָּׁנָה הַחֲדָשָׁה. וּכְמַאֲמַר מָרָן אַדְמוֹ"ר בב"א זי"ע עַל הַפָּסוּק "וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹקֶיךָ שׁוֹאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה" וְגוֹ'. מָ"ה רוֹמֶז לְמ"ה יוֹם שֶׁיֵּשׁ מֵהֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁבְּיָמִים אֵלּוּ ה' אֱלֹקֶיךָ שׁוֹאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה וְגוֹ', בְּתִקּוּפָה זוֹ כְּבָר צָרִיךְ יְהוּדִי לַעֲשׂוֹת אֶת הַהֲכָנָה לְקַרַאת רֹאשׁ הַשָּׁנָה מִתּוֹךְ קַבָּלָה נְכוֹנָה לַשָּׁנָה הַחֲדָשָׁה. וְרֹאשִׁית הַהֲכָנָה הִיא נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמַר אֱלֹקֵיכֶם, שֶׁיְּהוּדִי יַרְגִּישׁ שֶׁהוּא בֵּן הַמֶּלֶךְ שֶׁבֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם. כִּי כְּאָמוּר הַגָּרוּעַ בְּיוֹתֵר הוּא כַּאֲשֶׁר יְהוּדִי שׁוֹכֵחַ שֶׁהוּא בֵּן הַמֶּלֶךְ, שֶׁאָז הַיֵּצֶר הָרַע מַצְלִיחַ לְפַתּוֹת אוֹתוֹ לַעֲבֵרוֹת הַשְׁפָּלוֹת בְּיוֹתֵר, אֲבָל אִלּוּ הָיָה זוֹכֵר וּמַרְגִּישׁ שֶׁהוּא בֵּן הַמֶּלֶךְ לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲבֹר עַל רְצוֹן ה' גַּם בְּעֵת פֻּחַז עָלָיו יִצְרוֹ. וְכַאֲשֶׁר קָרֵב וּבָא רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיהוּדִי חָפֵץ לְהִתְחַדֵּשׁ כִּבְרִיָּה חֲדָשָׁה לִקְרַאת הַשָּׁנָה הַחֲדָשָׁה, תְּחִלַּת הַהֲכָנָה הִיא עַל יְדֵי שַׁבָּת נַחֲמוּ וְז' דְּנֶחֱמְתָּא שֶׁהַתּוֹכֶן וְהַכַּוָּנָה שֶׁל כֻּלָּם הִיא נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי, שֶׁאַתֶּם עַמִּי וּבָנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם. וְעַל כֵּן קוֹרִין ז' דְּנֶחֱמְתָּא בְּמ"ה יוֹם אִלּוּ שֶׁבָּהֶם ה' אֱלֹקֶיךָ שׁוֹאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה, כִּי זוֹהִי רֹאשִׁית הַהֲכָנָה לְקַרַאת הַשָּׁנָה הַחֲדָשָׁה שֶׁיְּהוּדִי יַאֲמִין שֶׁבָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ קְרוּיִין בָּנִים, וְיִזְכֹּר וְיַרְגִּישׁ שֶׁהוּא בֵּן הַמֶּלֶךְ.

יב. לו היינו מאמינים

לוּ הָיִינוּ מַאֲמִינִים בִּשְׁלֵמוּת בְּכָל הַנֶּאֱמַר לְעֵיל כַּמָּה בְּהִירוּת הָיְתָה לָנוּ, וְכַמָּה מוּאֶרֶת הָיְתָה הַדֶּרֶךְ לְפָנֵינוּ וְיִשּׁוּב דַּעְתֵּנוּ הָיָה עַל מַתְכֻּנְתּוֹ, מִבְּלִי שֶׁתִּטָּרֵף עָלֵינוּ מַחֲשַׁבְתֵּנוּ לַחְשֹׁב עַל ה' אֱלֹקֵנוּ מַחְשָׁבוֹת שִׁקְרִיִּים וְלַחְשֹׁד בּוֹ כַּאֲשֶׁר יַחְשֹׁד אִישׁ בְּרֵעֵהוּ.

הֲרֵי בֶּאֱמוּנָה זוֹ הָיִינוּ מְבִינִים דְּאַף שֶׁמִּשְׁתַּדְּרִים לְאָדָם יְמֵי שְׁנָאָה כְּבִיכוֹל, וּכְאִלּוּ מָאוֹס וּמְשֻׁקָּץ הוּא בְּגִלַּל מַעֲשָׂיו וְאֵין לוֹ תַּקָּנָה אֵין זֶה אֱמֶת, דְּמִבְּחִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין שׁוּם שִׁנּוּי וּמִצְּדּוֹ כָּל הַדְּרָכִים פְּתוּחִים אֵין שׁוּם שִׁלְטֵי "אֵין כְּנִיסָה" בְּשׁוּם דֶּרֶךְ שֶׁהִיא, וְיָכוֹל הָאָדָם בַּחֲרָטָה לְהַתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְאַף שֶׁנָּפַל שׁוּב עַד אֵין מִסְפַּר פְּעָמִים חַיָּב הוּא לְהַאֲמִין שֶׁעֲבוֹדָתוֹ כְּאִן עֲלֵי אֲדָמוֹת כְּעוֹבֵד נֶאֱמָן לְנַסּוֹת כָּל פַּעַם מֵחָדָשׁ, זֶהוּ סוֹג עֲבוֹדָה שֶׁרוֹצֶה בָּהּ הַקָּבָ"ה שֶׁנַּעֲבָדֵהוּ, וְאַף שֶׁזֶּה נִרְאֶה לָנוּ מוּזָר וּמְפָרֵךְ לִפֹּל וְלָקוּם, לְבָנוֹת וְלַהֲרֹס לִבְנוֹת וְלַהֲרֹס, נַאֲמִין שֶׁכָּךְ רְצוֹן ה' וְנִתְבַּטֵּל לִרְצוֹנוֹ לִהְיוֹת עֲבָדָיו בְּצוּרָה שֶׁכָּזוֹ.

וּבִפְרָט בְּדוֹרֵנוּ שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת כֻּלָּם, זֶהוּ הַנִּדְרָשׁ מֵאִתָּנוּ וְרוֹאִים אָנוּ זֹאת בְּמוֹ עֵינֵינוּ שֶׁכָּךְ רְצוֹן ה' מֵאִתָּנוּ, שֶׁהֲרֵי מֵרִבּוּי הַנִּסְיוֹנוֹת הַתַּקִּיפִים וְהַתְּכוּפִים הַסּוֹבְבִים אוֹתָנוּ הַמְּעִידוֹת וְהַהֲרִיסוֹת מְנַת חֶלְקֵנוּ לְעִתִּים תְּכוּפוֹת, וְאִם כֵּן אֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁמֻּתָּר לָנוּ לְאַחַר מִסְפַּר מְעִידוֹת לְהַנִּיחַ אֶת כְּלֵי הָעֲבוֹדָה וּלְהִתְיָאֵשׁ מִמֶּנָּה, הֲלֹא אִם נַעֲשֶׂה כָּךְ מִי יִשָּׁאֵר לַה' בְּהַיּוֹם הַזֶּה, הֲרֵי הַיּוֹם בִּלְתִּי נִמְנָע לִהְיוֹת נוֹפֵל וְקָם נוֹפֵל וְקָם, אִם כֵּן הֲרֵי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁזֶּה

רְצוֹן ה' בְּתִקּוּפָה זוֹ מֵאִתָּנוּ לִהְיוֹת עוֹבְדִים עֲבוֹדַת פָּרֶךְ זוֹ וְזֶה תִּקּוּנֵנוּ דַּוְקָא, בָּזֶה עוֹשִׂים אָנוּ רְצוֹנוֹ וּמַשְׁלִימִים אֶת תִּקּוּן סוֹף הַדּוֹרוֹת. עֲבוֹדָה כָּזוֹ בְּמַשְׁמָעוּת חֲרִיפָה כְּיָמֵינוּ לֹא הָיְתָה מֵעוֹלָם, וְהִיא שֶׁנּוֹעֲדָה לָנוּ כַּדּוֹר הַמְסַיֵּם לְהִתְעַקֵּשׁ וּלְהַמְשִׁיךְ בִּשְׁמִירַת הַמִּצְוֹוֹת סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב עַל אַף עָגְמַת הַנֶּפֶשׁ וְחֹסֶר הַסִּפּוּק בַּעֲבוֹדָה שֶׁכָּזוֹ, אוּלָם בָּזֹאת אָנוּ נִבְחָנִים אִם בָּנִים אֲנַחְנוּ וֶאֱמוּנָתֵנוּ פְּשׁוּטָה בְּאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם בִּהְיוֹתֵנוּ נִלְחָמִים וְשׁוּב נִלְחָמִים לִכְבוֹדוֹ עַל אַף כָּל הַמַּכּוֹת וְהַפְּצִיעוֹת שֶׁנּוֹחֲתִים עָלֵינוּ בְּמַהֲלַךְ הָעֲבוֹדָה, בְּכָךְ מַפְגִּינִים אָנוּ נֶאֱמָנוּת עֲצוּמָה בְּמִסִירוּת נֶפֶשׁ הַנּוֹבַעַת מִתּוֹךְ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה לְלֹא שׁוּם נְגִיעָה אִישִׁית, שֶׁהֲרֵי בְּאֹפֶן עֲבוֹדָה שֶׁכָּזֶה אֵינֶנּוּ מַרְגִּישִׁים שׁוּם הַרְגָּשַׁת נֹעַם בַּעֲבוֹדָתֵנוּ וַאֲפִלּוּ עוֹלָם הַבָּא מְסֻפָּקִים אָנוּ אִם יֵשׁ לָנוּ בִּרְאוֹתֵנוּ דַּלּוּת מַעֲשֵׂינוּ וְעִם כָּל זֶה מַמְשִׁיכִים לַעֲבֹד וּלְהִלָּחֵם וְשׁוּב לְנַסּוֹת לָקוּם מֵחָדָשׁ, זֶהוּ הַתִּקּוּן הָאַחֲרוֹן הַמַּשְׁלִים אֶת כִּתְרוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה וּמַשְׁלִים אֶת הַהֶכְנָה לִקְרַאת תִּקּוּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי.

יג. "קרא עלי מועד לשבר בחורי" (איכה א, טו)

אֶחָד מֵחֲגִיגוֹתָיו שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁחוֹגֵג הוּא לִשְׁבֹּר אֶת בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל הוּא לְהָבִיאָם לְטֻמְאַת "מִקְרֶה לַיְלָה". וּמִכָּךְ לַהֲבִיאָם לְעַצְבוּת וּלְשִׁבָּרוֹן הַגּוֹרֵם לָהֶם לִפֹּל לַחֲטָאִים גְּדוֹלִים וּלְהִתְיָאֵשׁ מִכָּל עֲבוֹדַת ה', וְלָכֵן לְבָאֵר הָעִנְיָן הֵיטֵב נְבָאֵר בְּפֶרֶק זֶה אֶת תַּרְמִית הַיֵּצֶר בְּעִנְיָן זֶה.

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל, אֵין אָדָם חוֹלֵם אֶלָּא מַהִרְהוּרֵי לִבּוֹ. וְעוֹד אָמְרוּ, "וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע" - שֶׁלֹּא יְהַרְהֵר אָדָם בַּיּוֹם וְיָבוֹא לִידֵי טֻמְאָה בַּלַּיְלָה.

טֻמְאַת מִקְרֶה לַיְלָה הַפּוֹקֶדֶת לְעִתִּים קְרוֹבוֹת אוֹ רְחוֹקוֹת תּוֹךְ כְּדֵי חֲלוֹם, מְעַגֶּמֶת הִיא אֶת נַפְשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם מְאֹד, וּפְעָמִים רַבּוֹת מַשְׁרָה עַצְבוּת גְּדוֹלָה עַד כְּדֵי לְיַאֲשׁוֹ מֵהַתְמָדַת עֲבוֹדָתוֹ בַּקֹּדֶשׁ לְהִשָּׁמֵר מִכָּל רַע, אַחַר שֶׁאֵרַע לוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ וְשֶׁלֹּא לִרְצוֹנוֹ דְּבָרִים שֶׁהֵמָּה הֶפֶךְ מֵהַמַּאֲמַצִּים שֶׁהוּא מַשְׁקִיעַ, וְאוֹמֵר הוּא לְעַצְמוֹ, הֲרֵי כָּל מַה שֶּׁמֻּטָּל עָלַי אֲנִי עוֹשֶׂה וּמִשְׁתַּדֵּל, אוּלָם כָּל זֶה אֵינֶנּוּ שׁוֹוֶה לִי כַּאֲשֶׁר כָּל הַבִּנְיָן נֶהֱרָס לִי לְאַנְסִי וּמִתּוֹךְ כְּפִיָּה שֶׁנִּכְפֶּה אֲנִי לְמִקְרֶה אֲשֶׁר לֹא טָהוֹר בְּעַל כָּרְחִי.

עַל כָּךְ מְעוֹדְדֵנוּ וּמַזְהִירֵנוּ מְאֹד הָרַב "שׁוֹמֵר אֱמוּנִים" זצוק"ל, שֶׁאָכֵן אִם בֶּאֱמֶת מִשְׁתַּדֵּל הָאָדָם לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מִכָּל דָּבָר רַע בְּמַחְשָׁבָה, דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, אֲזַי מִתְגָּרִים בּוֹ כֹּחוֹת הַטֻּמְאָה לָבוֹא עָלָיו מִכִּוּוּן זֶה שֶׁל טֻמְאַת מִקְרֶה לַיְלָה כְּדֵי לְהַפִּילוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ, בְּרֹאוֹתוֹ שֶׁכָּל יְגִיעָתוֹ לָרִיק, וּבְכָךְ יִתְעַצֵּב וְיִתְיָאֵשׁ, וְאַדְרַבָּה, עָלָיו לָדַעַת! מִקְרִים כָּאֵלֶּה אֵינָם פּוֹקְדִים אֶת הַחֲדָלִים מֵעֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ וּמְטַמְּאִים עַצְמָם בְּמֵזִיד בִּרְאִיּוֹת וּמַעֲשִׂים אֲסוּרִים. לְכָאֵלֶּה אֵין מִזְדַּמְּנִים מִקְרֵי טֻמְאָה בְּאֹנֶס מִתּוֹךְ דִּין "קִים לֵיהּ בְּדִרַבָּה מִינֵיהּ", דְּהַיְנוּ, הֱיוֹת וּכְבָר

מִסְתַּפֵּק הַיֵּצֶר בְּכָךְ שֶׁהֵמָּה כְּבָר מְטַמְּאִים אֶת עַצְמָם בְּמֵזִיד, אֲזַי דַּי לוֹ כְּבָר לְהֵחָשֵׁב מְנַצֵּחַ בְּכָךְ, וּמַה לּוֹ לָקוּם וּלְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם מִקְרֶה לַיְלָה הַבָּא מִתּוֹךְ אֹנֶס וּשְׁגָגָה. וּלְהֶפֶךְ - אָדָם שֶׁאֵרַע לוֹ לְעִתִּים מִקְרֶה לַיְלָה, זֶהוּ אוֹת וּמוֹפֵת עַל כְּנִיסָתוֹ לַקֹּדֶשׁ, וְכֵיוָן שֶׁאֵין כֹּחַ הָרַע יָכוֹל לְהַכְרִיחוֹ לְהִכָּשֵׁל בְּמֵזִיד לִהְיוֹת סָר מֵרָע בְּכָל יְכָלְתּוֹ, מְנַסֶּה הוּא לְהַפִּילוֹ בְּמִקְרֶה לַיְלָה בְּדֶרֶךְ שְׁגָגָה אוֹ אֹנֶס. וְהָעִקָּר הוּא לִהְיוֹת פִּקֵּחַ, לֹא לְהִתְעַצֵּב וְלֹא לְדָאֹג מִזֶּה כְּלָל, לְפִי שֶׁבְּכָךְ מִתְגָּרִים הַמָּה בְּיוֹתֵר בִּרְאוֹתָם שֶׁהִגִּיעַ, דֶּרֶךְ זוֹ מָצְלַחַת בְּיָדָם לְהַפִּילוֹ מַעֲבוֹדָתוֹ, אוּלָם כְּשֶׁלֹּא יִתְעַצֵּב מִזֶּה וְלֹא יְדָאֵג מִזֶּה כְּלָל, יְנִיחוּהוּ וְיֵלְכוּ לָהֶם. וּמִקּוֹר דְּבָרָיו הֵמָּה מֵהַחִיד"א ("עבודת הקודש" - "צפורן שמיר" סוף סימן ז).

עַד כָּאן דְּבָרֵינוּ לַיֵּרָא שָׁמַיִם הַמִּשְׁתַּדֵּל בְּכָל כֹּחוֹ לָסוּר מֵהָרַע, אוּלָם הַמִּשְׁתַּדֵּל שֶׁלֹּא לַחְטֹא בְּמֵזִיד בְּפֹעַל אֶלָּא שֶׁלֹּא נִזְהָר מֵהִרְהוּרִים וּמַרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת, הֲרֵי שֶׁכָּאן בְּצֶדֶק נִטְמָא בַּלַּיְלָה, לִהְיוֹת גְּרָמָא בִּנְזָקִין לְעַצְמוֹ בְּכָךְ שֶׁמְּזַלְזֵל וְאֵינוֹ נִשְׁמָר מֵרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת, אֲזַי, הֲגַם שֶׁנִּשְׁמָר מֵהֶחֱטְא בְּמֵזִיד, מִכָּל מָקוֹם גּוֹרֵם הוּא לְעַצְמוֹ שֶׁיִּטַּמְּאוּהוּ בַּלַּיְלָה שֶׁלֹּא לִרְצוֹנוֹ, אֲבָל עֲדַיִן עָלָיו לְדַעַת, שֶׁפְּגָם שֶׁכֵּזֶה רָחוֹק הוּא כְּמֶרְחַק שָׁמַיִם וָאָרֶץ מִפְּגָם בְּמֵזִיד, חַס וְחָלִילָה, וְנִתָּן לְתַקְנוֹ הַרְבֵּה יוֹתֵר בְּקַלּוּת מִפְּגָם בְּמֵזִיד, וְאַל לוֹ לוֹמַר, מֵאַחַר וּכְבָר נִפְגַּם בְּטֻמְאַת לַיְלָה כְּבָר אֵין בֵּינִי לְבֵין הַפּוֹגֵם בְּמֵזִיד וְלֹא כְלוּם. חַס וְחָלִילָה מִלּוֹמַר כָּךְ, דְּהָרֵי סוֹף-סוֹף שׁוֹמֵר עַצְמוֹ בְּכָל יְכָלְתּוֹ שֶׁלֹּא לַחְטֹא בַּיָּדַיִם, אִם כֵּן, בְּוַדַּאי שֶׁכְּבָר הִגִּיעַ לְהֶשֵּׁג גָּדוֹל וְעָצוּם בַּמַּעֲלוֹת הַקְּדֻשָּׁה, אֶלָּא שֶׁעָלָיו לְהִשְׁתַּדֵּל עוֹד לִגְדֹּר עַצְמוֹ בִּרְאִיָּה, בְּמַחְשָׁבָה וְדִבּוּר. לָכֵן יִזְהַר שֶׁלֹּא לְהִתְפַּתּוֹת חָלִילָה. כִּי אַף אָמְנָם שֶׁאֵין מֻשְׁלָם עַתָּה בְּכָךְ שֶׁאֵינוֹ נִשְׁמָר מֵרְאִיּוֹת וּמַחְשָׁבוֹת, וַאֲפִלּוּ שֶׁאֵרַע לוֹ מִקְרֶה לַיְלָה, אֲבָל מִכָּל מָקוֹם צוֹעֵד הוּא קָדִימָה, וְסוֹף-סוֹף יְנַצַּח בְּסִיעָתָא דִּשְׁמַיָּא, כְּשֶׁיִּרְאוּ מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁבֶּאֱמֶת מִצְטַעֵר הוּא וְעוֹשֶׂה אֶת אֲשֶׁר בִּיכָלְתּוֹ. אוּלָם אִם חָלִילָה יִפֹּל לַאֲחוֹרָה - יְאַבֵּד הַכֹּל, וְשׁוּם סִיָּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא לֹא תְּלַוֵּהוּ יוֹתֵר, חַס וְחָלִילָה. לְסִיָּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא זוֹכִים רַק כַּאֲשֶׁר מִתְאַמְּצִים, וְכָל מַאֲמָץ מְזַכֶּה - בַּהֶתְאֵם - לְסִיּוּעַ מִן הַשָּׁמַיִם, אוּלָם כַּאֲשֶׁר, חַס וְחָלִילָה, פּוֹרְקִים עֹל לְגַמְרֵי - מַנַּיִן וּבְאֵיזֶה זְכוּת תָּבוֹא סִיָּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא?!

וְעִקַּר מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי מִמּוֹרִי וְרַבִּי זצוק"ל, שֶׁדִּבֵּר עִם אֶחָד מֵעִנְיָן זֶה, וְאָמַר לוֹ שֶׁלֹּא יִפְחַד מִזֶּה. וְכִמְדֻמֶּה שֶׁאָמַר שֶׁכָּךְ קִבֵּל מֵאֲבוֹתָיו שֶׁלֹּא לִפְחֹד מִזֶּה קֹדֶם הַשָּׁנָה, וּבְאֹם נִזְדַּמֵּן, חַס וְשָׁלוֹם, יִזְהַר מְאֹד מֵעֲצָבוּת וּמִמָּרָה שְׁחוֹרָה. כִּי בְּאֹם הַחִיצוֹנִים רוֹאִים שֶׁמִּתְדַּבֵּק בְּעַצְבוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה, אָז מִתְגַּבְּרִים עָלָיו שׁוּב בְּכָל כֹּחָם, כִּי שָׁרְשָׁם וְעַצְמוּתָם הִיא מָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת.

וּמַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שֶׁהַצַּדִּיקִים יֵשׁ לָהֶם לֵב נִשְׁבָּר גָּדוֹל עַל יְדֵי זֶה, דַּע, אָחִי, כִּי לֵב נִשְׁבָּר אֵינוֹ עַצְבוּת, כַּמּוּבָא בְּסֵפֶר הַתַּנְיָא, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב נִשְׁבָּר, אַדְרַבָּא - מִתְגַּבֵּר וּמִתְחַזֵּק עוֹד יוֹתֵר בַּעֲבוֹדַת ה' בְּחִיּוּת, רַק הוּא בְּשִׁפְלוּת רוּחַ וּבְלֵב נִשְׁבָּר. וְעַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה הִיא, שֶׁלִּבּוֹ נַעֲשֶׂה מְטֻמְטָם, וְעוֹמֵד עַל מַעֲמָדוֹ וְאֵינוֹ עוֹסֵק בַּעֲבוֹדַת ה' מֵחֲמַת נְפִילַת דַּעְתּוֹ בְּעֵינֵי עַצְמוֹ. וְזֶה, חַס וְשָׁלוֹם, סַכָּנָה גְּדוֹלָה לַנֶּפֶשׁ, כִּי עֶצֶם הָעַצְבוּת מַחְשִׁיכָה הַנֶּפֶשׁ עוֹד יוֹתֵר מֵעֶצֶם הָעֲבֵרָה. וְעוֹד מַאֲרִיךְ שָׁם בָּזֶה, כִּי בְּעַצְבוּת וּנְפִילַת הַדַּעַת אֵין מַרְוִיחִין כְּלוּם, רַק מַפְסִידִין הַרְבֵּה מְאֹד, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לְתַכְלִית מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת וּלְתַקֵּן. וְדַע, חֲבִיבִי, שֶׁבְּאֹם תִּרְצֶה לְתַקֵּן נַפְשְׁךָ, אָז הֲגַם שֶׁתִּרְאֶה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהַיֵּצֶר רוֹדֵף אַחֲרֶיךָ בְּעִנְיָן קָרֵי וּמַחְשָׁבוֹת, לֹא תִּפְחַד כְּלוּם. הֲגַם שֶׁתִּרְאֶה שֶׁיְּזַדְּמֵן לְךָ, חַס וְשָׁלוֹם, אֶפִלּוּ בְּכָל לַיְלָה - אַל תִּירָא וְתִפְחַד, וְאַל תִּתְעַצֵּב וְהִשָּׁמֵר מִזֶּה מְאֹד, וְאַל תִּסּוֹג אָחוֹר מִסֵּדֶר תְּשׁוּבָתְךָ, כִּי סוֹף-כָּל-סוֹף אַתָּה תִּהְיֶה הַמְנַצֵּחַ, וְהַמָּה יִכָּלוּ כְּקֵשׁ וְתֶבֶן וּכְמוֹץ אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ. וְהֲגַם שֶׁתִּרְאֶה שֶׁעָבַר עָלֶיךָ כָּכָה שָׁנִים וּזְמַנִּים הַרְבֵּה, אַל תִּפֹּל בְּעֵינֶיךָ, כִּי כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת סֵדֶר תִּקּוּנְךָ דַּיְקָא.

וְעִקַּר - שֶׁתִּזָּהֵר וְתִשָּׁמֵר מֵרְאִיּוֹת מְזִיד, חַס וְשָׁלוֹם, וּמִלְּהַכְנִיס עַצְמְךָ, חַס וְשָׁלוֹם, לְהִרְהוּרִין בִּישִׁין וְכַדּוֹמֶה, וְתַעֲסֹק בִּתְשׁוּבָה בְּכָל כֹּחֲךָ וְלֹא תִּירָא וְלֹא תִּפְחַד כְּלוּם, בְּעֶזְרַת ה'.

וְעִקַּר, לְתַקֵּן בְּאוֹתוֹ יוֹם דַּיְקָא, וְלֹא תַּשְׁהֶה הַתִּקּוּן לְיוֹם אַחֵר, כִּי בְּאוֹתוֹ יוֹם הַתִּקּוּן בְּנֶקֶל יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִבְּלִי שִׁעוּר מִבְּאֹם יַשְׁהֶה הַתִּקּוּן לְיָמִים אֲחֵרִים.

וְהִנֵּה, רֵאשִׁית כֹּל - תִּקּוּן הָרֹאשׁוֹן הוּא לִטְבֹּל בְּמִקְוֶה, כִּי בְּכָל הָאֲפָנִים, כָּל מִינֵי יְצִיאַת הַזֶּרַע, אֶפִלּוּ שֶׁהוּא עַל יְדֵי חֶלְשָׁה וְטִרַּח וַעֲיֵפוּת, וַאֲפִלּוּ שֶׁהוּא בְּהֶתֵּר לְקִיּוּם הַמִּצְוָה, וְעִם כָּל זֶה גּוֹרֵם טֻמְאָה. כְּמַעֲשֶׂה רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אֶלְעַי (ברכות כב) שֶׁרָאָה קֶרִי וְלֹא רָצָה לִלְמֹד עִם תַּלְמִידָיו עַד שֶׁיֵּרֵד לִטְבֹּל, וַהֲגַם כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ סוֹבֵר שֶׁאֵין דִּבְרֵי תּוֹרָה מְקַבְּלִין טֻמְאָה, אֲבָל הוּא הֶחְמִיר עַל עַצְמוֹ. וְעִקַּר, אִם אֶפְשָׁר לוֹ לִטְבֹּל אַחַר זֶה בְּמַיִם קָרִים. וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁטּוֹבֵל בְּמִקְוֶה תָּכֵף וְכִי כָּל מַה דְּאֶפְשָׁר שֶׁלֹּא לִשְׁהוֹת הַטֻּמְאָה עַל עַצְמוֹ, יוֹתֵר טוֹב לוֹ), וְאָז בְּזוֹ הַטְּבִילָה מַחְלִישׁ כֹּחַ הַטֻּמְאָה בִּמְאֹד, וְרוֹצֵץ רָאשֵׁיהֶם.

פרק ב' - חרדות דאגות דכאונות ויתר בעיות הנפש

א. בהירות הדעת לנתקף מחרדות ודאגות שוא

רַבִּים הֵם הַמְיַסְּרִים בַּחֲרָדוֹת וְדָאֲגוֹת שָׁוְא וּבְכָל מִינֵי פְּחָדִים לְמִינֵיהֶם, וְכִמְדֻמֶּה שֶׁדּוֹרֵנוּ מְשֻׁפָּע יוֹתֵר בְּתוֹפָעוֹת אֵלּוּ יוֹתֵר מִבֶּעָבָר.

בס"ד זָכִינוּ לְהוֹצִיא סֵפֶר הַנִּקְרָא בְּשֵׁם "יִשׂוּעַת יִשְׂרָאֵל" בְּנוֹשֵׂא זֶה, וּבְכָאן נוֹסִיף עוֹד כַּמָּה עֵצוֹת לְהָקֵל סֵבֶל נוֹרָא זֶה, שֶׁתּוֹךְ כְּדֵי נְסָיוֹן שֶׁל פְּנִיּוֹת רַבּוֹת שֶׁפָּנוּ אֵלַי בְּעִקְבוֹת הוֹצָאַת סִפְרִי הַנַּ"ל לִפְנֵי כ- 5 שָׁנִים הִתְחַדְּשׁוּ וְהֻבְרְרוּ עוֹד דְּרָכִים לְהָקֵל סִבְלָם שֶׁל אֵלּוּ, שֶׁבְּעִקָּר בָּעֲיָתָם הִיא אִבּוּד יִשּׁוּב הַדַּעַת מֵהַחֲרָדָה וְהַדְּאָגָה אוֹ מֵהַפַּחַד וְהַדִּכָּאוֹן, וּתְרוּפָתָם הִיא הֶשְׁבַּת נַפְשָׁם אֲלֵיהֶם וּכְנֶאֱמַר "שׁוּבִי נַפְשִׁי לִמְנוּחָיְכִי".

כִּי זֹאת חָשׁוּב מְאֹד לָדַעַת שֶׁגַּם לִבְעָיָה זוֹ יֵשׁ לָגֶשֶׁת בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת כְּכָל הָאֶפְשָׁר, וּכְמוֹ שֶׁלְּכָל בְּעָיוֹת הַחַיִּים רַק בְּגִישָׁה בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת וּבְסַבְלָנוּת נִתָּן לְפָתְרָם כֵּן בִּבְעָיוֹת מְסוּג זֶה, וְאַף שֶׁבִּבְעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ זֶה עַצְמָהּ הַבְּעָיָה - חֹסֶר יִשּׁוּב הַדַּעַת, אוּלָם עִם כָּל זֶה כְּשֶׁנִּגָּשִׁים בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת בַּמִּדָּה הָאֶפְשָׁרִית אֶפְשָׁר לְהָקֵל הַרְבֵּה מִסֵּבֶל זֶה, כִּי כְּיָדוּעַ כֹּחַ הַשֵּׂכֶל חָזָק הַרְבֵּה מִכֹּחַ הָרֶגֶשׁ, וְאֶפְשָׁר לְהַגְבִּיר אֶת הַשֵּׂכֶל עַל הָרֶגֶשׁ בַּעֲבוֹדָה עַל "יִשּׁוּב הַדַּעַת".

וְלֹא יְחִידִים הִכַּרְתִּי וְרָאִיתִי שֶׁיָּצְאוּ מִבְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ כָּלִיל, כִּי פָּשׁוּט זוֹ בְּעָיָה שֶׁאֶפְשָׁר לָצֵאת מִמֶּנָּה עִם סַבְלָנוּת וֶאֱמוּנָה.

בְּפֶרֶק זֶה נָבִיא מִסְפַּר תְּגוּבוֹת שֶׁל כָּאֵלֶּה אֲשֶׁר הִתְמוֹדְדוּ בְּסֵבֶל זֶה כְּיצַד רָאוּ לַעֲזֹר לְעַצְמָם בָּאֶפְנִים שֶׁהוֹעִילוּ לָהֶם בְּצוּרָה מַשְׁמָעוּתִית וּלְחַלֵּק מֵהֶם אַף הוֹעִילוּ עֵצוֹת אֵלּוּ עַד כְּדֵי כְּמַעַט הֶעְלֵם הַבְּעָיָה לְגַמְרֵי.

אוּלָם רֹאשִׁית נַקְדִּים שֶׁכָּל הַפִּתְרוֹנוֹת וְהָעֵצוֹת שֶׁנָּבִיא כֻּלָּם מְבֻסָּסִים וּמְיֻסָּדִים עַל פִּי דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל, שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁאֵין לוֹ פִּתְרוֹן בַּתּוֹרָה, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל - מִי כָּמוֹהֶם שֶׁהָיוּ חֲכָמִים בְּחָכְמַת הַנֶּפֶשׁ לָדַעַת אֶת כֹּחוֹתֶיהָ, חֶלְיָהּ וּבְרִיאוּתָהּ.

וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּמִּדְרָשׁ (ילקוט שמעוני שופטים ז' פ' מג) "לְכָל הַרְגָּשָׁה וְהַרְגָּשָׁה נָתַן הַקָּבָ"ה תּוֹרָה".

דְּהַיְנוּ לוֹמַר שֶׁתּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה בְּעֶצֶם חוֹדֶרֶת לְנִבְכֵי וְסִבּוּכֵי הַנֶּפֶשׁ עַד הַחֲדָרִים הָעֲמֻקִּים בְּיוֹתֵר שֶׁל בְּעָיוֹתֶיהָ וְתַחְלוּאֶיהָ וְעַל כָּל רֶגֶשׁ וְרֶגֶשׁ יֵשׁ תּוֹרָה כֵּיצַד לְהַגִּיעַ דַּרְכָּהּ לַפִּתְרוֹן.

רַבּוֹתֵינוּ חָדְרוּ לְמָקוֹר אֲצִילוּתָהּ שֶׁל הַנֶּפֶשׁ וְלִמְקוֹר מַחְצַבְתָּהּ הָאֱלֹקִי וְעַל פִּי זֶה הִגִּישׁוּ לָנוּ פִּתְרוֹנוֹת, בְּנִגּוּד לַתֵּאוֹרְיוֹת הַמְעָוְתוֹת וְהַשִּׁטְחִיּוֹת שֶׁל הַפְּסִיכוֹלוֹגְיָה הַיְּוֹנֶקֶת מֵאַפְלוּלִיּוּת הַחַיִּים, מִיֶּהֱרָה אֲמְבִיצְיוֹנִית שֶׁל גַּאֲוָה מַדְּעִית הַמְנֻגֶּדֶת לֶאֱמֶת וּלְמַהוּת נֶפֶשׁ הָאָדָם.

וְיֵצֶן שֶׁהַבְּעָיָה הָרוֹוַחַת כַּיּוֹם בְּאַסְכּוֹלוֹת שׁוֹנוֹת הִיא שֶׁהַפְּסִיכוֹלוֹגְיָה אֵינָהּ עוֹסֶקֶת כְּלָל בְּמַדַּע מַהוּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הָאָדָם, כָּל עִסּוּקָהּ גְּשׁוּשִׁים בַּתְּחוּם הַשִּׂכְלִי הַמֻּבְהָק וְהַנִּסְיוֹנִי שֶׁבָּאָדָם, וְאֵין לָהּ כְּלוּם עִם הַנַּפְשִׁיּוּת שֶׁלּוֹ וּבְוַדַּאי לֹא בַּמַּשְׁמָעוּת הַמַּהוּתִית הַפְּנִימִית, לְכָל הַיּוֹתֵר עוֹסֶקֶת הִיא בָּרַבְדִּים הָעֶלְיוֹנִים וְהַשִּׁטְחִיִּים שֶׁבַּנֶּפֶשׁ, אַךְ מַהוּת הָאָדָם וְהָאֱמֶת שֶׁבּוֹ אֵינָהּ כְּלָל בִּתְפִישָׁתָם.

(יסוד הדברים שנאמרו מספר ''אוצר המחשבה'' על מאמרי רבי צדוק הכהן מלובלין)
לְדַאֲבוֹנֵנוּ הַיּוֹם כְּמַעַט שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לִמְצֹא אָדָם שֶׁאֵינוֹ סוֹבֵל בְּמִדַּת מָה מִיְּסוּרֵי הַנֶּפֶשׁ, כּוֹלֵל מֵהָאִישׁ הַפָּשׁוּט וְהַהֲמוֹנִי וְעַד הַמֻּכְשָׁר וְהַבַּעַל דֵּעָה, הַפְּסִיכוֹלוֹגִים מְלֵאִים בַּעֲבוֹדָה מֵהַפְּנִיּוֹת הָרַבּוֹת שֶׁל הַזּוֹעֲקִים לְעֶזְרָה, אוּלָם כָּאמוּר כָּל שִׁיטוֹתֵיהֶם אֵינָם אֶלָּא עַל פִּי תֵּאוֹרְיוֹת שׁוֹנוֹת וְנִסְיוֹנוֹת כְּפִי שֶׁרְגִילִים הֵמָּה לִפְעֹל בִּרְפוּאוֹת הַגּוּף, וּפְעָמִים רַבּוֹת עֲצוֹתֵיהֶם וּתְרוּפוֹתֵיהֶם נוֹגְדִים אֶת דַּעַת תּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁלְּדַעְתָּם לְשַׁמֵּחַ אֶת הַנֶּפֶשׁ הַמְדֻכֵּאת אֶפְשָׁרִי וּכְדַאי עַל יְדֵי הֲנָאוֹת הָאָסוּרוֹת לָנוּ עַל פִּי תּוֹרָתֵנוּ, וַהֲרֵי בָּאִים כָּאן לְרַפְּאוֹת אֶת הַמַּחֲלָה בְּסִבַּת הַמַּחֲלָה, שֶׁהֲרֵי מַה מַּחֲלָה אֶת הַנֶּפֶשׁ כְּאסוּרֵי עֲרֵיוֹת וְטֻמְאָתָם הַמְטַמְּאִים אֶת הַנֶּפֶשׁ וְגוֹרְמִים לָהּ הִתְלַבְּשֻׁיּוֹת שֶׁל רוּחוֹת טֻמְאָה לְבַלְבְּלָהּ, אִם כֵּן וְכִי בָּזֶה תִּהְיֶא רְפוּאָתָהּ וַהֲלֹא הֵמָּה הָיוּ סִבּוֹת תַּחְלוּאֶיהָ.
אֵין בְּכַוָּנָתֵנוּ לִפְסֹל אוֹ לֶאֱסֹר אֶת הַהֲלִיכָה אֶצְלָם רַק יֵשׁ לְהַזְהִיר שֶׁכָּל הַהוֹלֵךְ לְהִטַּפֵּל אֶצְלָם שֶׁיִּהְיֶא בְּתֹאוּם עִם דַּעַת תּוֹרָה וְלֹא לָקַחַת אֶת דִּבְרֵיהֶם כְּדִבְרֵי הָאוּרִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא הַנֶּזֶק יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הַתּוֹעֶלֶת.

ב. הדאגה איננה חלי אלא תופעת חסרון אמונה

וְאִם יִמָּשֵׁךְ כָּל אָדָם אַחַר מַחְשֶׁבֶת לִבּוֹ נִמְצָא מַחְרִיב אֶת הָעוֹלָם לְפִי קִצָּר דַּעְתּוֹ (רמב''ם הלכות ע''ז פ''ב ה''ג)
רֵאשִׁית הַכֹּל חַיָּב אַתָּה לָדַעַת שֶׁגַּם עַל בְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ אֶפְשָׁר לְהִתְגַּבֵּר וְיֵשׁ רְפוּאָה לְמַכּוֹת אֵלּוּ וּלְפָחוֹת אֶפְשָׁר לְהַקֵּל בְּהַרְבֵּה אֶת הַסֵּבֶל הַנּוֹרָא וּלְהוֹרִיד אֶת כֹּבְדּוֹ מֵהַנֶּפֶשׁ הַמְיֻסָּרֶת. אִם לֹא תַּאֲמִין שֶׁיְּשֻׁנָּה אֶפְשָׁרוּת לְפִתֹּר אֶת בְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ הֲרֵי שֶׁהַיֵּאוּשׁ יְכַרְסֵם בְּךָ עַד כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ רַחְמָנָא לְצַלָּן.
אַתָּה הַלּוֹקֶה בִּבְעָיוֹת נַפְשִׁיּוֹת נִדְמֶה לְךָ שֶׁהִנְּךָ בִּבְעָיָה שֶׁאֵין שׁוּם אָדָם יָכוֹל לִפְתֹּר אוֹתָהּ, וּבְפֶרֶט כַּאֲשֶׁר נִסִּיתָ לְהֵעָזֵר בִּבְנֵי אָדָם וְהַתּוֹצָאוֹת הָיוּ מְאַכְזְבוֹת, וְהַסִּבָּה לָכָךְ הִיא אַחַת ''עַקְשָׁנוּת''.
הִנְּךָ מִתְעַקֵּשׁ לְהִצָּמֵד לַפַּחַד לַחֲרָדָה וְהַדְּאָגָה אוֹ לָעַצְבוּת שֶׁנִּתְקַפְתָּ בָּהּ, וְאֵינְךָ מוּכָן לְהִשְׁתַּכְנֵעַ שֶׁאֵינְךָ צוֹדֵק, וְכַיָּדוּעַ הַמַּעֲשֶׂה בְּאָדָם שֶׁנָּסַע בְּרִכְבּוֹ וְקָרָה לוֹ פַּנְצֶ'ר בְּגַלְגַּל אֶחָד וְהָלַךְ לוֹ הַגַּלְגַּל עִם הַבְּרָגִים, גַּלְגַּל רֶזֶרְבָה אָמְנָם הָיָה לוֹ אוּלָם בְּרָגִים לַגַּלְגַּל לֹא הָיוּ לוֹ, נִתְקַע הוּא לְיַד גָּדֵר שֶׁל בֵּית חוֹלֵי נֶפֶשׁ וְעָמַד שָׁם אֶחָד מֵחוֹלֵי הַנֶּפֶשׁ הַמְאֻשְׁפָּזִים בַּמָּקוֹם, רָאָהוּ אוֹתוֹ חוֹלֶה מִתְלַבֵּט וְאוֹבֵד עֲצוֹת וְקָלַט אֶת בְּעָיָתוֹ, וְתֵכֶף שָׁאַל לוֹ אוֹתוֹ חוֹלֶה נֶפֶשׁ לָנֶהָג וְאָמַר לוֹ הַאִם מוֹעִיל 3 בְּרָגִים לְגַלְגַּל בְּמָקוֹם 4, עָנָה לוֹ הַנֶּהָג זְמַנִּית זֶה מוֹעִיל. אָמַר לוֹ אוֹתוֹ חוֹלֶה אִם כֵּן יֵשׁ לִי עֵצָה בִּשְׁבִילְךָ, הֲרֵי יֵשׁ לְךָ 3 גַּלְגַּלִּים עִם 4 בְּרָגִים לְכָל גַּלְגַּל,

תּוֹצִיא בֹּרֶג אֶחָד מִכָּל גַּלְגַּל וּתְחַבֵּר אֶת הַגַּלְגַּל הָרְבִיעִי וְיִהְיֶה לְכָל גַּלְגַּל 3 בְּרָגִים וּבְהֶחְלֵט אֶפְשָׁר לִנְסֹעַ כָּךְ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לַמּוֹסָךְ, נִדְהַם הַנֶּהָג מֵעֵצָה פְּשׁוּטָה וְהֶגְיוֹנִית זוֹ וְהִתְפַּלֵּא עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא חָשַׁב עַל כָּךְ. אוּלָם הִתְפַּלֵּא יוֹתֵר שֶׁהֲרֵי אִישׁ זֶה מְאֻשְׁפָּז בְּבֵית חוֹלִים לְחוֹלֵי נֶפֶשׁ וּמַה לְּאִישׁ חָכָם כָּזֶה בְּמָקוֹם כָּזֶה, וְלֹא נִמְנַע מִלִּשְׁאֹל אֶת הָאִישׁ מִבַּעַד לַגָּדֵר: "סְלִיחָה, אִישׁ חָכָם כָּמוֹךָ מָה עוֹשֶׂה בְּמָקוֹם זֶה בִּפְנִים". עָנָהוּ אוֹתוֹ חוֹלֶה: "כְּמוֹ כֵן אֵינִי מֵבִין מָה אַתָּה עוֹשֶׂה בַּחוּץ"...

אֵיךְ אֶפְשָׁר אִם כֵּן לְרַפֹּאת אֶחָד שֶׁכָּזֶה שֶׁבָּטוּחַ שֶׁהוּא נוֹרְמָלִי וְכֻלָּם שֶׁמִּחוּץ לְבֵית חוֹלִים - לֹא נוֹרְמָלִים.

אִם הָיָה אוֹתוֹ חוֹלֶה יוֹרֵד מֵעַקְשָׁנוּתוֹ וּמִתְבַּטֵּל לְדַעַת אֲחֵרִים וּמַאֲמִין שֶׁהוּא טוֹעֶה בְּוַדַּאי שֶׁהָיָה לוֹ סִכּוּי לְהֵרָפֵא, כְּמוּבָן שֶׁזּוֹ דֶּגְמָא קִיצוֹנִית אוּלַם הָעִקָּרוֹן שָׁוֶה לְכָל בְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁאַתָּה מַחְלִיט לִדְאֹג אוֹ לְפַחֵד וְקָשֶׁה לְךָ לְהִשְׁתַּכְנֵעַ שֶׁאַתָּה לֹא צוֹדֵק אֵין מִמַּה לִדְאֹג אֵין מִמַּה לְפַחֵד וְאֵין מִמַּה לְהִתְעַצֵּב.

וּבְכָאן נָבוֹא לַיְּהוּדִי הַמַּאֲמִין לִרְאוֹת יִתְרוֹן הַמַּאֲמִין עַל הַחָסֵר אֱמוּנָה כְּיִתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ.

אָדָם חָסֵר אֱמוּנָה, טוֹעֵן וּבְצֶדֶק לָמָּה שֶׁאֲנִי אֶשְׁתַּכְנֵעַ לְדַעַת אֲחֵרִים הֲלֹא אֲנִי מֵבִין שֶׁיֵּשׁ לִי מִמַּה לְפַחֵד לְהֶחָרֵד לְהִדָּכְאוֹת, אָז מָה אִם אֲחֵרִים לֹא מְבִינִים כָּךְ, מִי אָמַר שֶׁהֵם צוֹדְקִים וַאֲנִי טוֹעֶה, הֲלֹא אֶפְשָׁר שֶׁאֲנִי צוֹדֵק וְהֵם טוֹעִים. וְעוֹד יָכוֹל הוּא לוֹמַר שֶׁהַחֲכָמִים תָּמִיד הֵם מוּעָטִים וְהוּא אֶחָד מֵהֶם וְאֵין לוֹ לְהִבָּטֵל לָרֹב. וּבְפֹרֶט שֶׁיֵּשׁ מָה לְהַצְדִּיק אוֹתוֹ בִּדְבָרִים מְסֻיָּמִים, כְּגוֹן וְכִי אֵין לְדַאֹג שֶׁפִּתְאוֹם יָבוֹא עַל הָאָדָם חֹלִי מְסֻיָּם, וְכִי אֵין לְדַאֹג מִכָּל מַחוֹשׁ שֶׁמָּא יֵשׁ בּוֹ תְּחִלַּת חֹלִי מְסֻכָּן, הֲרֵי הָאֲסוֹנוֹת הִנָּם מַפְתִּיעִים. וְכִי אֵין מִמַּה לְפַחֵד שֶׁמָּא יִקָּרֶה כָּךְ אוֹ כָּךְ, וְכִי חָסֵר עַל מַה לְהִתְעַצֵּב וּלְהִדָּכְאוֹת הַיּוֹם בִּתְנָאֵי הַמַּצָּבִים הַמַּאֲכְזָבִים, לֹא עַל מְעַט בְּנֵי אָדָם יֵשׁ לְהִתְפַּלְאוֹת הַיּוֹם כֵּיצַד מַחְזִיקִים הֵמָּה מַעֲמָד וְלֹא מִתְמוֹטְטִים מִמַּצָּב חַיֵּיהֶם הַקָּשֶׁה בְּפַרְנָסָה, בִּילָדִים חוֹלִים, כַּמָּה בָּתִּים יֵשׁ הַיּוֹם שֶׁאֵין בָּהֶם טִפַּת שִׂמְחָה רַוָּקִים וְרַוָּקוֹת מְבֻגָּרִים חַיִּים יַחַד עִם הַהוֹרִים בִּמְרִיבוֹת לְלֹא רֶגַע שֶׁל מְנוּחָה אוֹ כַּמָּה שֶׁזֶּה שָׁנִים לֹא זָכוּ לְהַפְקֵד בִּפְרִי בֶּטֶן, וְכַדּוֹמֶה, וּבְעֶצֶם יָכוֹל אָדָם לְהָבִיא סִיּוּעַ לְעַצְמוֹ לְהַצְדִּיק אֶת הַסִּבּוֹת לְפַחֵד וּדְאָגָה.

אוּלָם כָּל זֶה לַחָסֵר אֱמוּנָה, לַמַּאֲמִין חַיֶּבֶת לִהְיוֹת הִסְתַּכְּלוּת אַחֶרֶת.

וְכֹה דִּבְּרִינוּ אֵלֶיךָ יְהוּדִי מַאֲמִין בַּתּוֹרָה וּבַחֲכָמֶיהָ, מַאֲמִין בִּגְזֵרוֹת הַתּוֹרָה וּבְצִוּוּי חַכְמֵי הַתּוֹרָה בֵּין אִם הִנְךָ מֵבִין וּבֵין אֵינְךָ מֵבִין. וַהֲרֵי מְקֻיָּם אַתָּה אִסּוּר בְּשָׂר בְּחָלָב, שַׁעַטְנֵז, מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת וְעוֹד הַרְבֵּה מִצְווֹת שֶׁאֵינְךָ מֵבִין טַעֲמָן, וְזֹאת מִתּוֹךְ אֱמוּנָה שֶׁאַתָּה מַאֲמִין

בְּתוֹרַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה וְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּכָל דּוֹר וְדוֹר, אִם כֵּן לָמוּד אַתָּה לִהְיוֹת מְבַטֵּל דַּיְעָתְךָ גַּם כְּשֶׁהִנְךָ מֵבִין אַחֶרֶת, וְיוֹדֵעַ אַתָּה אֶת מְלֶאכֶת הַהִתְבַּטְּלוּת הֵפֶךְ הָעַקְשָׁנוּת מִתּוֹךְ אֱמוּנָה שֶׁחַכְמֵי הַתּוֹרָה הֵמָּה הַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים, וַאֲנִי בַּעַר וְלֹא אֵדַע לְעַמָּתָם כְּלוּם, וְיוֹדֵעַ אַתָּה הֵיטֵב וּלְפָחוֹת מֵבִין אַתָּה אֶת נְחִיצוּתָהּ שֶׁל הַמִּלְחָמָה עַל הָאֱמוּנָה לְעֵמַת הַכְּפִירָה, וְעַד כַּמָּה הִיא בְּנַפְשְׁךָ וְכִי כָּל עֲתִידְךָ בְּב' עוֹלָמוֹת תְּלוּי בָּהּ.

כִּי הִנְךָ מֵבִין הֵיטֵב שֶׁאִם תִּמְשֹׁךְ אַחַר מַחְשֶׁבֶת לִבְּךָ הֲרֵי שֶׁבְּכָךְ תִּבְגֹּד בְּתוֹרַת ה' וְלָכֵן הֶחְלַטְתָּ שֶׁהִנְךָ חַיָּב לְהִתְבַּטֵּל לַתּוֹרָה וְלַחֲכָמֶיהָ.

לָמָּה אִם כֵּן לָמָּה לֹא תִּבְיִן שֶׁכְּשֶׁהִנְךָ נִתְקָף בְּמַחְשָׁבוֹת מְצִיקוֹת וְטוֹרְדוֹת שֶׁל חֲרָדוֹת וְדַאֲגוֹת שְׁוָא כְּמוֹ כֵן עָלֶיךָ לְהִתְבַּטֵּל לְצִוּוּי הַתּוֹרָה שֶׁאָסוּר לַחְשֹׁב מַחְשָׁבוֹת דְּאָגָה אֶלָּא לְבָטֵחַ בַּה' וּלְהַשְׁלִיךְ אֶת עַצְמְךָ לְגֶזֵרוֹתָיו. וְאַף שֶׁתּוֹקְפִים הֵמָּה בְּכֹחַ אֶת מֹחֲךָ, לֹא יִהְיוּ אַחֶרֶת מִמַּחְשָׁבוֹת מִינוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁתּוֹקְפִים לְאָדָם וְצָרִיךְ לְחַפֵּשׂ עֵצוֹת לַהֲסִירָם, וּכְמוֹ שֶׁבָּרוּר לְךָ שֶׁמַּחְשָׁבוֹת מִינוּת יֵשׁ לְבַטְּלָם בֵּין אִם יֵשׁ לְךָ תֵּרוּץ עַל הַקֻּשְׁיוֹת הַצְּצוֹת בְּמֹחֲךָ וּבֵין אִם הַתֵּרוּצִים אֵינָם מְסַפְּקִים אֶת קֻשְׁיוֹתֶיךָ, נֶחֱרָץ אֶצְלְךָ שֶׁיֵּשׁ לְבַטְּלָם כִּי הֵם שֶׁקֶר גָּמוּר, כְּמוֹ כֵן מַחְשָׁבוֹת דְּאָגָה וּפַחַד הַנּוֹבְעִים מֵחֹסֶר אֱמוּנָה וְהִתְבַּטְּלוּת לְגְזֵרַת שָׁמַיִם יֵשׁ לַהֲסִירָם וּבָרוּר שֶׁאֵין לְיַחֵס אֶת אוֹתוֹ חֹמֶר אִסּוּר שֶׁל מַחְשָׁבוֹת מִינוּת לְמַחְשָׁבוֹת הַדְּאָגָה, וּכְמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְהַלָּן שֶׁעַל מַחְשָׁבוֹת מִינוּת אָדָם נֶעֱנָשׁ וְעַל מַחְשָׁבוֹת דְּאָגָה אֵין עֹנֶשׁ אוֹלָם יֶשְׁנוֹ הֶפְסֵד וְאִבּוּד חֵלֶק מִשְׂכַר עוֹלָם הַבָּא, אֶלָּא אִם הַדָּבָר בְּגֶדֶר חֹלִי שֶׁאָז נֶחְשָׁב הַדָּבָר לְיִסּוּרִים הַמְכַפְּרִים עָוֹן וּכְמוֹ שֶׁיִּבְאַר לְהַלָּן.

וְהַסִּבָּה שֶׁאֵינְךָ מִתְיַחֵס לְמַחְשָׁבוֹת הַחֲרָדָה וְהַדְּאָגָה כְּמַחְשָׁבוֹת מִינוּת הִיא פְּשׁוּטָה, לְפִי שֶׁכְּשֶׁהַיֵּצֶר בָּא אֵלֶיךָ בְּמַחְשֶׁבֶת מִינוּת הַנּוֹגֶדֶת אֶת עִקְּרֵי וִיסוֹדֵי הָאֱמוּנָה הִנְךָ מֵבִין שֶׁזֶּהוּ הַשָּׂטָן וְהַיֵּצֶר הָרַע הַמַּסִית לְהַדִּיחַ וּלְקַלְקֵל אֶת הָאֱמוּנָה, וּכְשֶׁהִנְךָ נִתְקָף בִּפְחָדִים וְדְאָגוֹת חוֹשֵׁב אַתָּה שֶׁזֶּה חֹלִי, וְאֵין לָזֶה שַׁיָּכוּת עִם יֵצֶר הָרַע אֶלָּא זֶהוּ חֹלִי כְּכָל הַחֳלָיִים הַגּוּפָנִיִּים שֶׁאָדָם חַיָּב לִסְבֹּל מֵהֶם וְאֵין מַה לַּעֲשׂוֹת כְּנֶגְדָּם.

וְזוֹ הַטָּעָיָה חֲמוּרָה שֶׁגּוֹרֵר אוֹתְךָ הַיֵּצֶר לְהִסְתַּבֵּךְ בָּהּ.

כִּי לַאֲמִתּוֹ שֶׁל דָּבָר הָעִנְיָן הוּא כָּךְ: כָּל אָדָם נוֹרְמָלִי יָכוֹל לִהְיוֹת צוֹדֵק בְּהֶיוֹתוֹ דּוֹאֵג וְאֵינָהּ תּוֹפַעַת חֹלִי מִצַּד הַהִנָּיוֹן שֶׁבָּהּ, אֶלָּא שֶׁהַקָּבָ"ה יָצַר אֶת הָאָדָם בְּחָכְמָה וְנָטַע בְּקִרְבּוֹ מַה שֶּׁנִּקְרָא בְּשֵׂם "בִּטָּחוֹן עַצְמִי", לְכָל אָדָם יֵשׁ בִּטָּחוֹן עַצְמִי לַצָּרָכִים הַמִּינִימָלִיִּים שֶׁהוּא נִצְרָךְ לָהֶם, וְאַף שֶׁמִּצַּד הַהִנָּיוֹן הַדְּאָגָה הָיְתָה צְרִיכָה לְלַוּוֹת אֶת הָאָדָם עַל כָּל צַעַד בָּעוֹלָם נָוֶה הַתְּלָאוֹת שֶׁאָנוּ בּוֹ, אוּלָם אִם הָיְתָה דְּאָגָה זוֹ מְצוּיָה בְּתִכְיפוּת לֹא הָיִינוּ יְכוֹלִים לְהִתְקַיֵּם, לְפִי שֶׁהָיִינוּ מְפַחֲדִים לָצֵאת מִבָּתֵּינוּ, דּוֹאֲגִים יוֹם וְלַיְלָה פֶּן יִקְרָאֵנוּ אָסוֹן אוֹ חֹלִי, לֹא הָיִינוּ

נוֹסְעִים בַּדְּרָכִים פֶּן תִּקְרָאֵנוּ תְּאוּנַת דְּרָכִים, וְלֹא הָיִינוּ יְכוֹלִים לְתַפְקֵד כְּלָל, לְכָךְ לְכָל אָדָם יֵשׁ לוֹ מִינִימוּם שֶׁל "בִּטָּחוֹן עַצְמִי" שֶׁנָּטַע בּוֹ הַקָּבָ"ה לְצֹרֶךְ תִּפְקּוּדוֹ שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְבִטָּחוֹן בַּה' עַל כָּל דָּבָר, כִּי רֹב בְּנֵי הָאָדָם אֵינָם בְּמַדְרֵגַת הַבִּטָּחוֹן כָּרָאוּי, וְהָעוֹלָם יְהֵא שָׁמֵם לוּ לֹא יִתַּפְקְדוּ בְּנֵי אָדָם בִּכְלוּם מִבִּלְעֲדֵי הַבִּטָּחוֹן.

אִם כֵּן זֶה שֶׁנֶּחֱלָה בָּחֳלִי הַדְּאָגָה, אֶכֶן זֶהוּ חֹלִי וּכְמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ בַּגְּמָרָא "וְהֵסִיר ה' מִמְּךָ כָּל חֹלִי" - זֶה חֳלִי הַדְּאָגָה, קָרְאוּ לָזֶה חֹלִי מִבְּחִינַת שִׁנּוּי הַנּוֹרְמָה שֶׁל הַדּוֹאֵג בְּיַחַס לִשְׁאָר בְּנֵי אָדָם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם אֶת טֶבַע הַבְּרִיאָה "בַּבִּטָּחוֹן הָעַצְמִי" כְּאָמוּר, אוּלָם מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בְּבֶן אָדָם הַלּוֹקֶה בָּחֳלִי הַדְּאָגָה שֶׁהוּסַר מִמֶּנּוּ "הַבִּטָּחוֹן הָעַצְמִי" וְנִשְׁאַר לוֹ לִהְיוֹת תְּלוּי בְּבִטָּחוֹן בַּה' גַּם בַּצְּרָכִים הַמִּינִימָלִיִּים שֶׁלּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵינוֹ יָכוֹל לְתַפְקֵד כְּלָל מִבְּלִי לִבְטֹחַ בַּה' בְּכָל פְּרָט.

כָּךְ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִקְרֹא לָזֶה כָּל כָּךְ חֹלִי כְּמוֹ שֶׁיּוֹתֵר נָכוֹן לִקְרֹא לָזֶה חֹסֶר אֱמוּנָה, שֶׁהֲרֵי בֶּאֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת מַשְׂלִים הוּא לְעַצְמוֹ אֶת הֶחָסֵר, וּשְׁכָרוֹ אִתּוֹ לְזַכּוֹתוֹ בִּזְכוּת נִפְלָאָה, שֶׁבַּמֶּה שֶׁאֲחֵרִים קִבְּלוּ בְּ"מַתָּנָה" - בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְאֵינָם דּוֹאֲגִים מִמֵּיתָה אוֹ מֵחֹלִי אוֹ מִשְׁאָר אֲסוֹנוֹת שֶׁאֵין לָהֶם עַל כָּךְ שׁוּם שָׂכָר, נִזְקַק הוּא לַעֲבֹד עַל כָּךְ בְּעֶשֶׂר אֶצְבְּעוֹתָיו וּבְעָמָל רַב לְטָרֵחַ לְהַשִּׂיג אֶת חֶסְרוֹנוֹ בְּבִטָּחוֹן עַצְמוֹ בְּבִטָּחוֹן בַּה' אֱלֹקָיו, אַשְׁרָיו וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ. (ועוד יבואר להלן)

ג. הדאגה והחרדה אין מי שנצול ממנה

"מִי בַז לְיוֹם קְטַנּוֹת" מִי גָּרַם לַצַּדִּיקִים שֶׁיִּתְבַּזְבְּזוּ שֶׁלְּחָנָם לֶעָתִיד לָבוֹא - קְטַנּוּת אֱמוּנָה שֶׁהָיְתָה בָּהֶם. (סוטה מח)

מִבְּחַן הָאֱמוּנָה הִנּוֹ מִבְּחָן דַּק וּמְסֻבָּךְ וְכָל אֶחָד נִבְחָן בּוֹ לְפִי מַדְרֵגָתוֹ, מִבְּחָן זֶה תּוֹקֵף אֶת הָאָדָם בָּאֳפָנִים רַבִּים וּמְגֻוָּנִים הַשּׁוֹנִים זֶה מִזֶּה, וְכִמְעַט שֶׁאֵין לְךָ אָדָם שֶׁיִּצְרוֹ שָׁלוּ דּוֹמֶה לְשֶׁל חֲבֵרוֹ.

תַּכְלִית הָאָדָם הוּא לִהְיוֹת נִבְחָן בְּנִסְיוֹנוֹת הָאֱמוּנָה הֵיאַךְ הוּא עוֹבֵר אוֹתָם, וְהֵם דִּבְרֵי חֲבַקּוּק הַנָּבִיא שֶׁכָּלַל אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ עַל כְּלָל אֶחָד, וּכְנֶאֱמַר בַּגְּמָרָא מַכּוֹת כד: בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת - "וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה. כְּלוֹמַר, גַּם לְאַחַר שֶׁיַּגִּיעַ הָאָדָם לְמַדְרֵגַת צַדִּיק, סָר מֵרַע וְעוֹשֶׂה טוֹב, וְכָל הֲלִיכוֹתָיו וְהַנְהָגוֹתָיו עַל פִּי הַתּוֹרָה לֹא יָסוּר מִמֶּנָּה, עֲדַיִן קִיּוּמוֹ תָּלוּי בְּסַכָּנָה וְרַק עִם הָאֱמוּנָה יֵשׁ לוֹ סִכּוּי לִחְיוֹת וְלֹא לְהֵאָבֵד מִן הָעוֹלָם. וְהֵם דִּבְרֵי הַגְּמָרָא בְּסוֹטָה (מח) מִי גָּרַם לַצַּדִּיקִים שֶׁיִּתְבַּזְבְּזוּ שֶׁלְּחָנָם לֶעָתִיד לָבוֹא - קְטַנּוּת אֱמוּנָה שֶׁהָיְתָה בָּהֶם. יָכוֹל לִהְיוֹת צַדִּיק בְּפֹעַל אוּלָם גַּם אֲצֶל אוֹתוֹ צַדִּיק יִתָּכֵן וְתִפֹּל הַטָּעְיָה בִּשְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה.

טָעוּת בְּהַכָּרָה אֲמִתִּית שֶׁגַּם:
לְדָאֹג, זוֹ עֲבֵרָה הַנּוֹבַעַת מִפְּגַם הָאֱמוּנָה
לְפַחֵד, זוֹ עֲבֵרָה הַנּוֹבַעַת מִפְּגַם הָאֱמוּנָה
לְהֵעָצֵב, זוֹ עֲבֵרָה הַנּוֹבַעַת מִפְּגַם הָאֱמוּנָה.
זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת גַּם אֲצֶל צַדִּיקִים וְשׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְווֹת.
וּמְבָאֶרֶת לָנוּ שָׁם הַגְּמָרָא דְּגְמָא לְקַטְנוּת אֱמָנָה, "מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ הַיּוֹם וְאוֹמֵר מָה אֹכַל לְמָחָר הֲרֵי זֶה קְטַן אֱמָנָה".
הָרְאֵתָ לָדַעַת שֶׁתְּפִסָּה הַגְּמָרָא דְּגְמָא שֶׁל דְּאָגָה פְּשׁוּטָה וּמְצִיאוּתִית בְּהֶחְלֵט, אָדָם שֶׁתְּלוּיִים בּוֹ תִּינוֹקוֹת לְפַרְנְסָם וְאֵין לוֹ מִמַּה לְפַרְנֵס אֶת עַצְמוֹ, שֶׁהֲרֵי הַגְּמָרָא דִּבְּרָה בְּכָל אֹפֶן גַּם בְּאֹפֶן שֶׁבֶּאֱמֶת הָאָדָם אוֹבֵד עֲצוֹת מֵהֵיכָן יָבִיא פַּת לִבְנֵי בֵּיתוֹ מָחָר, אִם הַיּוֹם יֵשׁ לוֹ מַה לְהַאֲכִילָם וְדוֹאֵג מַה יְהֵא מָחָר חוֹרֶצֶת הַגְּמָרָא אֶת מַדְרֵגָתוֹ בֶּאֱמוּנָה - כִּקְטַן אֱמוּנָה, וְלֹא תֹּאמַר, שֶׁאָדָם כָּזֶה רַק חֶסְרוֹן מַדְרֵגָה יֵשׁ בּוֹ וְאֵין שׁוּם תְּבִיעָה עָלָיו שֶׁהֲרֵי עָנְשׁוֹ שֶׁיִּתְבַּזְבֵּז שִׂלְחָנוֹ עַל כָּךְ לֶעָתִיד לָבוֹא.
וְאָכֵן נָדַיִּק בִּדְבָרֵי הַגְּמָרָא שֶׁלֹּא תִּפְסָה לְשׁוֹן עֲנִישָׁה לְצַדִּיק שֶׁאֵינוֹ מֻשְׁלָם לְגַמְרֵי בֶּאֱמוּנָתוֹ, אֶלָּא רַק חֶסְרוֹן וּפְגַם בְּשָׂכְרוֹ לְעוֹלָם הַבָּא.
וְנִרְאֶה הַטַּעַם פְּשׁוּט, כִּיוָן שֶׁאֵין הַקָּבָ"ה בָּא בִּטְרוּנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו וְלֹא כָּל אָדָם וַאֲפִלּוּ לֹא כָּל צַדִּיק יָכוֹל לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה זוֹ שֶׁלֹּא לִדְאֹג כְּלָל, לָכֵן אֵין מַגִּיעַ לוֹ לִהְיוֹת נֶעֱנָשׁ אוּלָם הֱיוֹת וְסוֹף סוֹף חֲסַר אֱמוּנָה הוּא נִפְגָּם שִׂלְחָנוֹ לֶעָתִיד לָבוֹא, אֶלָּא אִם כֵּן הָאָדָם בְּמַדְרֵגָה גְּדוֹלָה כְּיוֹסֵף הַצַּדִּיק שֶׁנֶּעֱנַשׁ עַל שֶׁהִשְׁתַּדֵּל לְהֵעָזֵר בְּשַׂר הַמַּשְׁקִים.
וּבִכְלָל זֶה עֶצֶם הַסֵּבֶל שֶׁסּוֹבֵל הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה לֶהֱיוֹתוֹ דּוֹאֵג, שֶׁזֶּה עִנּוּי נֶפֶשׁ לְעַצְמוֹ שֶׁיְּכֹל הַצַּדִּיק לַחְסֹךְ אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ בִּהְיוֹתוֹ מִתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן בַּה' וּמַשְׁלִיךְ עַצְמוֹ לַהֲלִיכוֹת הַגּוֹזֵר וְיוֹדֵעַ כִּי הַגְּזֵרָה אֱמֶת וְהֶחָרִיצוּת שֶׁקֶר כִּלְשׁוֹן הַחוו"ה, וְאָז הָיָה מַרְוִיחַ חַיִּים נוֹחִים וּשְׁקֵטִים שְׁלֵוִים וּרְגוּעִים שֶׁזֶּהוּ בְּעֶצֶם מַהוּת הַבִּטָּחוֹן וְעִקַּר מְצָוָתוֹ.
הֲרֵי שֶׁבְּעֶצֶם חֹלִי הַדְּאָגָה הִנּוֹ נַחֲלַת הַכְּלָל וּפוֹגֵעַ הוּא אַף בַּצַּדִּיקִים, אִם כֵּן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תּוֹעֶלֶת, אֶת תּוֹעַלְתּוֹ שֶׁל חֹלִי זֶה וּנְחִיצוּתוֹ נְבָאֵר בַּקֶּטַע הַבָּא.

ד. הדאגה והפחד - תלות בהקב"ה

אָמַר רָבָא אָמַר רַב סְחוֹרָה אָמַר רַב הוּנָא: מִי שֶׁהַקָּבָ"ה חָפֵץ בּוֹ - מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִים שֶׁנֶּאֱמַר: "וַה' חָפֵץ - דַּכְּאוֹ". (ישעי' נג, י) (ברכות ה')
שָׁאַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי מִפְּנֵי מָה הָיָה הַמָּן יוֹרֵד לְיִשְׂרָאֵל בְּכָל יוֹם וְלֹא פַּעַם בְּשָׁבוּעַ, אֶלָּא מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה קוֹבֵעַ פַּרְנָסָה לִבְנוֹ בְּכָל יוֹם, וְהָיָה בְּנוֹ מְקַבֵּל פָּנָיו בְּכָל יוֹם, הֵחֵל

אָבִיו לִקְבֹּעַ פַּרְנָסָתוֹ אַחַת לְשָׁבוּעַ וְהֵחֵל הַבֵּן לְהַקְבִּיל פְּנֵי אָבִיו פַּעַם בְּשָׁבוּעַ, כְּשֶׁרָאָה אָבִיו כָּךְ חָזַר לִקְבֹּעַ פַּרְנָסַת בְּנוֹ בְּכָל יוֹם כְּדֵי שֶׁיְּהֵא מַקְבִּיל פָּנָיו בְּכָל יוֹם.

הֲרֵי לָנוּ לִרְאוֹת שֶׁדַּוְקָא לֶהֱיוֹת הַבֵּן אֲהוּבוֹ שֶׁל אָבִיו וּרְצוֹנוֹ לִרְאוֹתוֹ בְּכָל יוֹם מְצַמְצֵם לוֹ אֶת פַּרְנָסָתוֹ לְיוֹם אֶחָד בִּלְבַד כְּדֵי לִגְרֹר אוֹתוֹ לִתְלוֹת בּוֹ בְּכָל יוֹם.

תּוֹעֶלֶת גְּדוֹלָה יָכוֹל לִמְצֹא הַמִּתְקָף בִּדְאָגוֹת וַחֲרָדוֹת, כִּי בְּסֵבֶל זֶה נֶאֱלָץ הוּא לְהִתְּלוֹת בְּבוֹרְאוֹ בְּכָל עֵת, וְעֵינָיו לַמָּרוֹם שֶׁיּוֹשִׁיעוֹ עַל צָרְכָיו הַמִּינִימָלִיִּים בְּיוֹתֵר, דְּבֵקוּתוֹ בְּבוֹרְאוֹ תָּמִידִית.

וּכְמוֹ שֶׁסִּפֵּר לִי אֶחָד מֵהַסּוֹבְלִים בְּסֵבֶל זֶה, "אֲנָשִׁים נִזְכָּרִים לִבְטֹחַ בַּה' וְלִתְלוֹת עֵינֵיהֶם אֵלָיו לִפְנֵי נִתּוּחַ אוֹ לִפְנֵי אֵיזֶה נְסִיעָה לְחוּ"ל הַכְּרוּכָה בְּסַכָּנָה, וְאִלּוּ אֲנִי נִזְקָק לִתְלוֹת עֵינַי לְהַקָּבָ"ה כְּדֵי לְלֶכֶת מֵרְחוֹב זֶה לְרְחוֹב הַשֵּׁנִי".

וּמַמְשִׁיךְ וְאוֹמֵר לִי: "לִפְעָמִים שׁוֹאֵל אֲנִי אֶת עַצְמִי הַאִם סֵבֶל זֶה שֶׁל הַחֲרָדוֹת וְהַפְּחָדִים שֶׁנִּתְקָף אֲנִי בָּהֶם זוֹ בְּרָכָה אוֹ קְלָלָה - קָשֶׁה לִי לְהַחְלִיט".

וּבָאֱמֶת לַיְּהוּדִי הַמַּאֲמִין שֶׁרוֹאֶה אֶת ה"גַּם זוֹ לְטוֹבָה" בְּכָל דָּבָר, אֵין סָפֵק שֶׁיֵּשׁ לוֹ לִהְיוֹת מְאֻשָּׁר בְּסִבְלוֹ וְלִרְאוֹת אֶת אַהֲבַת ה' אֵלָיו, וְהֵיאַךְ יֵשׁ לוֹ לְהַקָּבָ"ה נַחַת בַּהֲרָמַת עֵינָיו אֵלָיו, וְעֶבְדָּא שֶׁלְּחָצוֹ הַקָּבָ"ה לְפִנָּה דְּחוּקָה מֵהַגַּעְגּוּעִים שֶׁעוֹשֶׂה הוּא לַבּוֹרֵא בִּנְשִׂיאַת עֵינָיו לְבוֹרְאוֹ, דְּאִלּוּ לֹא הָיָה לְהַקָּבָ"ה נַחַת מִנְּדְנוּדָיו שֶׁל זֶה הָיָה מְסַפֵּק לוֹ צָרָכָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא לִשְׁמֹעַ קוֹלוֹ, וְכִדְמָצִינוּ בְּקִלְלַת הַנָּחָשׁ וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְזֹאת בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תְּהֵא לוֹ סִבָּה לְשַׁאת תְּפִלָּה לַמָּרוֹם מֵאִי הַחֵפֶץ לִשְׁמֹעַ קוֹלוֹ, אִם כֵּן סִימָן מֻבְהָק יֵשׁ בְּיַד הַמַּאֲמִין לִרְאוֹת הֲכֵיצַד חָפֵץ ה' בּוֹ וּכְנֶאֱמַר "וַה' חָפֵץ - דַּכְּאוֹ" (ישעיה נג, י), וּמִזֶּה דָּרְשׁוּ חֲזַ"ל מִי שֶׁהַקָּבָ"ה חָפֵץ בּוֹ מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִים, וּרְאֵה לְשׁוֹן חֲזַ"ל "מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִים", כְּלוֹמַר לֹא סְתָם יִסּוּרִים, אֶלָּא יִסּוּרִים הַמְּדַכְּאִים אֶת הַנֶּפֶשׁ.

שֶׁהֲרֵי רוֹאִים אָנוּ הַרְבֵּה מְיֻסָּרִים בְּכָל מִינֵי יִסּוּרִים וְעִם כָּל זֶה לֹא מְבִיאִים אוֹתָם יִסּוּרֵיהֶם לִתְלוֹת עֵינֵיהֶם בְּהַקָּבָ"ה, וְהַטַּעַם לְפִי שֶׁיֵּשׁ הֶבְדֵּל גָּדוֹל בֵּין יִסּוּרֵי הַגּוּף לְיִסּוּרֵי הַנָּפֶשׁ, בְּיִסּוּרֵי הַגּוּף תּוֹלֶה הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ בִּתְרוּפוֹת שׁוֹנוֹת וּבְרוֹפְאִים שׁוֹנִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם יָדַע בְּחֹלִי הַגּוּף, אוּלָם בְּחֹלִי הַנֶּפֶשׁ שֶׁהַצְּלָחָתָם שֶׁל הָרוֹפְאִים דַּלָּה מְאֹד, וּפְעָמִים רַבּוֹת שֶׁמְּקַלְקְלִים הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמַּה שֶׁמְּתַקְּנִים, כָּאן עוֹמֵד הָאָדָם בְּעֵינַיִם מוּרְמוֹת לַמָּרוֹם בִּלְבַד. וְזֶה "מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִים", לְפִי שֶׁחָפֵץ ה' בּוֹ וּמִתְעַנֵּג כְּבִיכוֹל עַל תְּפִלּוֹתָיו, וְהַטְרָדוֹתָיו שֶׁל סוֹבֵל זֶה לְעֹנֶג הֵם אֵצֶל ה' וְאֵינוֹ מוֹאֵס בָּהֶם כְּלָל, לָכֵן מְאַלְּצוֹ לְמַצָּב שֶׁכָּזֶה, לִהְיוֹת בַּבֹּקֶר עֵינָיו לַמָּרוֹם שֶׁיַּעֲבֹר הַיּוֹם בְּהַצְלָחָה וּרְגִיעָה, וּבָעֶרֶב מוֹדֶה הוּא עַל הַבֹּקֶר וְצוֹוֵחַ עַל הַלַּיְלָה וְכֵן חוֹזֵר חֲלִילָה, וְכֵן לִפְנֵי כָּל פְּרָט וּפְרָט שֶׁעוֹמֵד לַעֲשׂוֹת, מַקְדִּים תְּפִלָּה, שֶׁבְּעֶצֶם דָּבָר זֶה צָרִיךְ

כָּל יְהוּדִי וִיהוּדִי בַּאֲשֶׁר הוּא לַעֲשׂוֹתוֹ אֶלָּא מִי וָמִי זוֹכֶה לְקַיֵּם זֹאת, וְאִלּוּ הוּא, אָמְנָם בָּעַל כְּרָחוֹ, אֲבָל עִם כָּל זֶה זוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֻשָּׁר עִם הַבּוֹרֵא בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע, בְּהִסְתּוֹבְבוֹ בְּבֵיתוֹ בַּהֲלִיכָתוֹ בַּדֶּרֶךְ שְׂפָתָיו רוֹחֲשׁוֹת תְּפִלָּה וְלִבּוֹ לַה' יִצְעַק לְהוֹשִׁיעוֹ וּלְהַצִּילוֹ, הֱיֵשׁ רֶוַח גָּדוֹל מִזֶּה?!

ה. יסורי הנפש - סיוע לתקון המדות והתאוות

הָעוֹלָם מְהַתֵּל בִּבְנֵי אָדָם, אֲנָשִׁים רָצִים לְהַבְלֵי הָעוֹלָם מִתְגַּלְגְּלִים בְּחוֹבוֹת לִרְדֹּף וּלְהַשִּׂיג אֶת הָעֲרָכִים הַנִּפְסָדִים וְשׁוֹכְחִים אֶת הָעֲרָכִים הַיְקָרִים שֶׁהֻמָּה תּוֹרָה וּמִצְוֹת.

כַּמָּה קָשֶׁה לְאָדָם לְהִבָּדֵל מֵחָמְרִיּוּת עוֹלָם הַזֶּה וּלְהָבִין אֶת אַפְסִיּוּתָם וְלֹא לָתֵת לָהֶם כָּל עֶרֶךְ, הֲרֵי זוֹ מִלְחָמָה קָשָׁה לְכָל הַחַיִּים, אִם זֶה לְחֵימָה עַל צְבִירַת הוֹן לֶאֱסֹף וְלֶאֱסֹף, עוֹד עֵסֶק וְעוֹד עֵסֶק, עוֹד שָׁעוֹת עֲבוֹדָה בִּשְׁבִיל לְהַרְוִיחַ יוֹתֵר וְכַדּוֹמֶה, וּבִפְרָט כְּשֶׁזֶּה מִסְתַּבֵּךְ עִם אִי יֹשֶׁר בְּמַשָּׂא וּמַתָּן, שֶׁאָז נִכְשָׁל הָאָדָם בְּגֶזֶל וְאוֹנָאָה עַל פִּי כָּל מִינֵי הֶתֵּרִים לְמִינֵיהֶם שֶׁמַּמְצִיא הוּא לְעַצְמוֹ, מִלְּבַד הַבִּטּוּל תּוֹרָה וּתְפִלָּה וּבִטּוּל יֶתֶר שְׁאָר מִצְוֹות חֲשׁוּבוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת מִקִּיּוּמָם מִסִּבַּת הָרְדִיפָה אַחַר הַמָּמוֹן שֶׁגּוֹרֵר קִנְאָה תַּאֲוָה וְחֶמְדָּה, רְדִיפַת הַלּוּקְסוּס וְהַמּוֹתְרוֹת שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף.

וְאִם זֶה מִלְחָמָה אַחַר חֶמְרִיּוּת הֲנָאוֹת הָעוֹלָם בְּטִיּוּלִים וּבִלּוּיִים רַבּוּי אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, שְׂחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ הַמַּרְגִּילִים לַעֲרָיוֹת, פְּגַם הָעֵינַיִם וְלָשׁוֹן הָרַע, דְּבָרִים בְּטֵלִים לְלֹא כָּל נְקִיפַת מַצְפּוּן עַל הַזְּמַן שֶׁנִּשְׁרַף, מַה לְהַאֲרִיךְ בִּדְבָרִים יְדוּעִים אֲשֶׁר כָּל אֶחָד יוֹדֵעַ מָרַת נַפְשׁוֹ וְלִקּוּיוֹ בְּהִתְדַּבְּקוּת בְּחֶמְרִיּוּת הָעוֹלָם הַמַּסִּיחָה דַּעְתּוֹ מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה וְכָל קִיּוּם הַמִּצְוֹות אֶצְלוֹ כְּמִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה.

וּכְמוֹ כֵן מִי נִצָּל מִמִּדּוֹת רָעוֹת כַּגַּאֲוָה וְגַסּוּת רוּחַ וְהִתְנַשְּׂאוּת עַל בְּנֵי הָאָדָם הַמִּתְבַּטֵּא בְּהַקְפָּדוֹת וְכַעַס עַל שְׁטֻיּוֹת וַהֲבָלִים, מִי מַצְלִיחַ לְהָבִין שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה עַל כָּל פְּרָטָיו אֵינוֹ שָׁוֶה לִכְעֹס וּלְהִתְרַגֵּז בִּשְׁבִילוֹ, כַּמָּה עָמָל דָּרוּשׁ לְאָדָם הָרוֹצֶה בְּטוֹבַת נַפְשׁוֹ כְּדֵי לְהִשְׁתַּלֵּם בְּמִדָּה אַחַת, וְכַיָּדוּעַ בְּשֵׁם הַגְּרַ"א שֶׁתַּכְלִית בִּיאַת הָאָדָם לָעוֹלָם הוּא עַל מְנָת לְתַקֵּן אֶת מִדּוֹתָיו, הַמִּדּוֹת אֵינָם עוֹזְבִים אֶת הָאָדָם עַד זִקְנָה וְשֵׂיבָה, עַד כְּנִיסָתוֹ לַקֶּבֶר מְסֻכָּן הָאָדָם לִפֹּל בְּגַאֲוָה וְכַעַס וּבְיֶתֶר מִדּוֹת רָעוֹת.

הַמִּתְיַסֵּר בְּנַפְשׁוֹ הֲרֵי הוּא כְּמִי שֶׁהִתְבַּגֵּר בְּשִׂכְלוֹ וְהִתְעַלָּה מֵעַל כָּל שְׁטוּתֵי וְהַבְלֵי הָעוֹלָם מִיָּד מֵבִין הוּא אֶת אַפְסִיּוּת עֶרְכֵי עוֹלָם הַזֶּה הֲכֵיצַד אֵין לָהֶם שׁוּם עֶרֶךְ, לֹא לַמָּמוֹן, לֹא לְאָכְלָה וּשְׁתִיָּה, שְׂחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ בִּכְלָל לֹא בַּמַּשְׂגִּים שֶׁלּוֹ, כָּל קִנְאָתוֹ בְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קְצָת יְשׁוּב דַּעַת וְרָצוֹן בַּחַיִּים וְתוּ לֹא, אֵינוֹ חָפֵץ בְּשׁוּם דָּבָר אַחֵר מִלְּבַד קְצָת רְגִיעוּת וְשַׁלְוָה, מִתְפַּלֵּל הוּא עַל פִּתּוֹ הַחֲרֵבָה שֶׁיֹּאכְלֶנָּה בְּתֹאַבוֹן וּבְשִׂמְחָה וְלֹא יוֹתֵר, אֵינוֹ מְצַפֶּה וְחוֹמֵד

לְהַגִּיעַ לְשׂוּם מַעֲמָד בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהַכֹּל שְׁטוּת וְהֶבֶל בְּעֵינָיו, אִם כֵּן הַמַּאֲמִין מְנַצֵּל אֶת דִּכְאוֹנוֹ וְחֶרְדָתוֹ לָבוּז לְעִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה דָּבָר שֶׁקָּשֶׁה מִנְּשׁוֹא לְכָל אָדָם וְאֶצְלוֹ נִקְנֶה זֹאת בְּקַלּוּת, תּוֹפֵס הוּא סְפָרִי מוּסָר וְרוֹאֶה אֶת עַצְמוֹ מַתְאִים מְאֹד לַמּוּסָרִים הַכְּתוּבִים שָׁם, אָמְנָם זֶה אֶצְלוֹ בָּא בִּכְפִיָּה שֶׁלֹּא מֵרְצוֹנוֹ, אוּלָם כַּמָּה מְאֻשָּׁר אָדָם זֶה בִּרְאוֹתוֹ אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֵּם לְגַבֵּי הָרַבֵּה בְּנֵי אָדָם הַחֲסֵרִים, בָּרוּר שֶׁאֵין הוּא מַאֲשִׁים אוֹתָם עַל חֶסְרוֹנָם כְּמוֹ שֶׁאֵין הוּא מַצְדִּיק כְּבוֹד לְעַצְמוֹ עַל הֱיוֹתוֹ מֻשְׁלָם יוֹתֵר אַחַר שֶׁאֶצְלוֹ זֶהוּ מִצַּד הַהֶכְרֵחַ, אֲבָל עִם כָּל זֶה יֵשׁ לוֹ עַל מָה לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ מְאֻשָּׁר בְּכָךְ שֶׁאֵין הוּא לְקוּי בִּלְקוּיֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי אָדָם. וְכַמָּה קַל לְאָדָם הַמַּאֲמִין הַזֶּה אַחַר שֶׁבָּז הוּא לְחָמְרִיּוּת הָעוֹלָם לְהַכִּיר בָּעֲרָכִים הָרוּחָנִיִּים שֶׁל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה, כָּל אָמֵן וְאָמֵן, כָּל קַדִּישׁ וְכָל קְדֻשָּׁה, כָּל צְדָקָה וְחֶסֶד, בִּהְיוֹתוֹ מְנֻתָּק מֵחַיֵּי הַחֹמֶר וְאֵין אֶצְלוֹ אֶת הַמְּחִיצָה הֶעָבָה שֶׁל הַחֹמֶר שֶׁהִיא הִיא הַגּוֹרֶמֶת לְנַתֵּק אֶת הָאָדָם מֵעֶרְכֵי עוֹלָם הַבָּא וְקִנְיָנָיו, אֶצְלוֹ הִיא אֵינָהּ קַיֶּמֶת.

וּכְמוֹ שֶׁגַּם בְּנוֹשֵׂא זֶה הִתְבַּטֵּא אֶצְלִי פַּעַם אַחַד הַסּוֹבְלִים מִדִּכָּאוֹן: "קָשֶׁה לִי סִבְלִי מְאֹד, אוּלָם סִבְלִי מְסַיֵּעַ לִי בַּבְּחִירָה, וְאִם אֵצֶל אֲחֵרִים הַבְּחִירָה חָפְשִׁית וּמְתֻסְכָּלִים הֵמָּה בַּהַחְלָטָה, אֶצְלִי יֶשְׁנָהּ "כְּפִיָּתִיּוּת" לִבְחֹר בַּטּוֹב וּבְתוֹר יְהוּדִי מַאֲמִין מְקַבֵּל אֲנִי זֹאת בְּשִׂמְחָה וְרוֹאֶה זֹאת כְּסִיּוּעַ מִן הַשָּׁמַיִם".

כַּמָּה אֲמִתִּיִּים דְּבָרִים אֵלּוּ וְכַמָּה בְּכֹחָם לְהַוּוֹת מַרְגּוֹעַ לַנֶּפֶשׁ הַמְיֻחֶלָה.

ו. יסורי הנפש - יסורים הממרקים

גָּדֵל הַתּוֹעֶלֶת שֶׁבְּתִקּוּן יִסּוּרֵי הַנֶּפֶשׁ לְעַוְונוֹת, שֶׁיִּסּוּרֵי הַנֶּפֶשׁ הֵמָּה בְּעֶצֶם תִּקּוּן שׁוֹרֶשׁ מַמָּשׁ, לְתַקֵּן אֶת הָעָוֹון מִשָּׁרְשׁוֹ וּמִפְּנִימִיּוּתוֹ וְהַטִּפּוּל אוֹ תִּקּוּן הָאָדָם נַעֲשֶׂה טִפּוּל שׁוֹרֶשׁ וְלֹא חִיצוֹנִי בִּלְבַד, וּבִפְרָט בִּזְמַן זֶה שֶׁל עִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא, יֵשׁ לִרְאוֹת כָּל הַתְקָפָה שֶׁל טִרְדַּת מַחְשָׁבוֹת וְדִכָּאוֹן פַּחַד חֶרְדָּה כְּיִסּוּרִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּל אֶחָד מֵבִין שֶׁיִּסּוּרִים כִּשְׁבִירַת יָד אוֹ רֶגֶל אוֹ שְׁאָר יִסּוּרֵי גּוּף מְמָרְקִים עֲוונוֹתָיו שֶׁל אָדָם, וְכֵן יִסּוּרֵי הֶפְסֵד מָמוֹן, בְּזִיּוֹנוֹת וְכַדּוֹמֶה הֵמָּה יִסּוּרִים הַמְכַפְּרִים, כֵּן בְּיֶתֶר שְׁאֵת וּפִי כַּמָּה וְכַמָּה יִסּוּרֵי נֶפֶשׁ שֶׁל פַּחַד חֶרְדָּה דִּכָּאוֹן מְנַקִּים אֶת נִשְׁמַת הָאָדָם בְּיֶתֶר שְׁאֵת, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁטּוֹעִים הָרַבֵּה בְּחֶשְׁבָּם שֶׁאֵין זֶה בִּכְלָל הַיִּסּוּרִים, וְרוֹאִים בְּעֵיָה זוֹ שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא תּוֹפָעַת לַחַץ כְּתוֹצָאָה מִמְּקָרֵי הַחַיִּים הַמְאַכְזְבִים, חָלִילָה, אֵין שׁוּם מִקָּרֶה בָּעוֹלָם וְאִם נִקְלַעְתָּ לְמַצָּב שֶׁאַתָּה נָתוּן בּוֹ וְסוֹבֵל מִמֶּנּוּ אֵין תִּקּוּן נִפְלָא יוֹתֵר מִזֶּה, וְלָכֵן מַה שֶּׁעָלֶיךָ לְהִתְבּוֹנֵן כְּדֵי לְנַצֵּל אֶת יִסּוּרֶיךָ הוּא לְהַרְהֵר בִּתְשׁוּבָה וּבְכָל פַּעַם שֶׁהִנְּךָ נִתְקָף בְּיִסּוּרֵי נֶפֶשׁ לְהָבִין שֶׁכָּעֵת מִתְחוֹלֵל בְּקִרְבְּךָ נִקּוּי וּכְבִיסָה לִכְתֻמֵּי עֲוונוֹת הַנֶּפֶשׁ, וּבְסֵבֶל נוֹרָא זֶה הִנְּךָ מְתַקֵּן וּמְטַהֵר אֶת נִשְׁמָתְךָ, לָכֵן קַבֵּל זֹאת בִּרְגִיעָה וּבֶאֱמוּנָה, וּבִנְשִׁיאַת עֵינַיִם לַמָּרוֹם תִּרְחַשׁ תְּפִלָּה בְּשִׂפְתוֹתֶיךָ שֶׁיִּהְיוּ יִסּוּרֶיךָ אֵלּוּ לְכַפָּרַת

עֲוונוֹת וְכָאמור בְּיסודֵי הַנֶּפֶשׁ נִתְקַן הָרַע מִשָּׁרְשׁוֹ עָמֹק עָמֹק, וּכְמוֹ שֶׁכּוֹתֵב הַחִיד"א בְּאַחַת הַמְקוֹמוֹת שֶׁבַּעֲבֵרָה שֶׁעוֹבֵר הָאָדָם נִפְעָל ב' פְּעֻלּוֹת, א' טֻמְאָה חִיצוֹנִית בְּאֵיבָרָיו, וְהַב' טֻמְאָה פְּנִימִית בְּנַפְשׁוֹ. וְאוֹתָהּ טֻמְאָה בַּפְּנִימִיּוּת שֶׁבְּנַפְשׁוֹ קָשֶׁה מְאֹד לְתַקְּנָהּ, וּבְיסודֵי הַנֶּפֶשׁ שֶׁהֵם יְסודִים וּמַכּוֹת לִפְנִימִיּוּת הַנֶּפֶשׁ הֲרֵי שֶׁאָז נַעֲשֶׂה תִּקּוּן נִפְלָא לִפְנִימִיּוּת שֹׁרֶשׁ הַנֶּפֶשׁ לְזַכְּכָהּ מִטֻּמְאָתָהּ.

וְנִתְבּוֹנֵן עוֹד עַד כַּמָּה יְסודִים אֵלּוּ מְתַקְּנִים בְּאֹפֶן נִפְלָא יוֹתֵר מִיְּסודֵי הַגּוּף, שֶׁהֲרֵי הַגֵּיהִנּוֹם שֶׁהוּא יְסודֵי נֶפֶשׁ הַחוֹטֵאת אֵינוֹ לְגּוּף וְלְעֻצְמוֹת הַיְבֵשׁוֹת שֶׁבַּקֶּבֶר אֶלָּא הֵמָּה יְסודִים לְנֶפֶשׁ הָאָדָם, וְכַנּוֹדָע יְסודֵי הַגֵּיהִנּוֹם קָשִׁים פִּי כַּמָּה וְכַמָּה מִכָּל יְסודֵי עוֹלָם הַזֶּה, אִם כֵּן אָדָם שֶׁיִּתְיַסֵּר בְּנַפְשׁוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּיסודֵי נֶפֶשׁ הֲרֵי שֶׁיְּסודִין אֵלּוּ הֵמָּה מַעֲיַן יְסודֵי הַגֵּיהִנּוֹם.

בְּאַחַת הַשִּׂיחוֹת שָׁלִי עִם מְיֻסָּר אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ אָמַר לִי: "שֶׁאֲנָשִׁים שֶׁלֹּא מִתְיַסְּרִים בְּנַפְשָׁם אֵינָם מְבִינִים מַה זֶּה יְסודֵי נֶפֶשׁ, וְהִסְבִּיר לִי שֶׁקְּרוֹבָיו וִידִידָיו לֹא פַּעַם כְּשֶׁבָּאוּ לְעוֹדְדוֹ וּלְחַזְּקוֹ אָמְרוּ לוֹ תֵּן תּוֹדָה לַה' שֶׁאַתָּה בָּרִיא וְאֵין לְךָ שׁוּם מַחֲלָה אֵיבָרֶיךָ שְׁלֵמִים אֵינְךָ נָכֶה, אֵינְךָ עִוֵּר אוֹ חֵרֵשׁ וְכַדּוֹמֶה, וְאֵינָם מְבִינִים שֶׁהָיִיתִי מוּכָן לְסְבֹּל הַכֹּל רַק לֹא אֶת יְסודֵי הַנֶּפֶשׁ, וַאֲנִי אָכֵן "נְכֵה רוּחַ" שֶׁהוּא קָשֶׁה הַרְבֵּה מִ"נְכֵה רֶגֶל".

וְהוּא כָּאָמוּר שֶׁיְּסודֵי עוֹלָם הַבָּא קָשִׁים לְנֶפֶשׁ הָאָדָם לְאֵין שִׁעוּר בְּיַחַס לְיְסודֵי עוֹלָם הַזֶּה, וּכְמוֹ שֶׁהָעֲנָגִים לְעוֹלָם הַבָּא אֵין לָהֶם יַחַס לְעֲנָגֵי עוֹלָם הַזֶּה כֵּן הוּא בָּעֲנָשִׁים, וּכְמוֹ כֵן אֵין שׁוּם יַחַס בֵּין יְסודֵי הַגּוּף לְיְסודֵי הַנֶּפֶשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה עַצְמוֹ, שֶׁיְּסודֵי הַנֶּפֶשׁ הֵמָּה מֵעַיִן יְסודֵי הַגֵּיהִנּוֹם לַנֶּפֶשׁ הַחוֹטֵאת.

וְזֶהוּ תִּקּוּן הַזֹּהַר בְּיוֹתֵר שֶׁנַּעֲשָׂה הַיּוֹם, וּרְאֵה בְּסִפְרֵי "יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל" פֶּרֶק ח' דְּבָרִים נִפְלָאִים הֲכִיצַד בָּחַר לוֹ הַקָּבָ"ה בַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן - דּוֹר הַמְסַיֵּם - דַּוְקָא בְּמַכּוֹת מִסּוּג זֶה שֶׁנֶּחְשָׁבִים לְפֶרַע־עוֹן בִּמְזֻמָּן, אַחַר שֶׁאֵין זְמַן לִפְרֹעַ הַיּוֹם לַחֲטָאִים בְּהַקְפָּה, הָעוֹלָם טָרֵם סְגִירַת חֶשְׁבּוֹן, הִגִּיעַ זְמַן תִּקּוּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי, וְהַפֶּרַע־עוֹן נַעֲשֶׂה בִּמְזֻמָּן וְזָרִיז, וְלָכֵן עָנְשֵׁי הַנֶּפֶשׁ הַיּוֹם רַבִּים וְקָשִׁים כִּי הֵמָּה הַמְמָרְקִים בִּמְעַט זְמַן כְּמוֹ יְסודֵי הַגּוּף שֶׁל זְמַן רַב. וְאֵלּוּ הֵמָּה יְסודִים מְתֻמְצָתִים וְאֵיכוּתִיִּים בְּרִכּוּז גָּבוֹהַּ שֶׁמְּעַט מֵהֶם שָׁקוּל כְּנֶגֶד הַמְּרֻבֶּה וּלְמַהֵר תִּקּוּנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּתַחֲלִיף לְעָנְשֵׁי הַגֵּיהִנּוֹם וְהַגִּלְגּוּלִים וְיֶתֶר יְסודֵי הַנֶּפֶשׁ לְמִינֵיהֶם, שֶׁלֹּא נוֹתַר זְמַן יוֹתֵר לְהַקִּיף וְלִמְשֹׁךְ בְּיְסודִים אֵלּוּ, (יסוד הדברים מה"חפץ חיים").

ז. תרופת ההתבטלות ליסורי הנפש

הַגּוֹרֵם הָעִקָּרִי לְהַגְבִּיר אֶת סֵבֶל יְסודֵי הַנֶּפֶשׁ הוּא חֹסֶר הַשְׁלֵמָה עִם הַמַּצָּב, וּבְעֶצֶם סִבָּה זוֹ הִיא סִבָּה לְהַגְבָּרַת הַסֵּבֶל בְּכָל מִגְוַן יְסודֵי הַחַיִּים וְיוֹתֵר מֵעֶצֶם הַיְסודִים עַצְמָם סוֹבֵל הָאָדָם מֵהִתְמָרְדוּתוֹ לְקַבְּלָם. יְכוֹלִים לִהְיוֹת ב' בְּנֵי אָדָם שֶׁפִּרְנָסָתָם בְּצִמְצוּם, אֶחָד חַיָּיו חַיֵּי

גַּן עֵדֶן וְהַשֵּׁנִי חַי בְּגֵיהִנּוֹם בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַתָּמִים - הַמַּשְׂלִים עִם מַצָּבוֹ וְשָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ וְרוֹאֶה אֶת הַטּוֹב שֶׁבְּמַצָּבוֹ וּמִסְתַּפֵּק בְּמוּעָט הִנּוֹ הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר, וְאִלּוּ הֶחָכָם בְּעֵינָיו - הַמִּתְמָרֵד וְאֵינוֹ מַשְׂלִים עִם מַצָּבוֹ וְכָל יָמָיו טְרוּנְיָא וְקִנְטוּר, חֶסֶר סִפּוּק, קִנְאָה וְתַחֲרוּת, חַיָּיו חַיֵּי גֵּיהִנּוֹם כְּבָר בָּעוֹלָם הַזֶּה וְזֶה רַק הַקֶּדֶם מִלְּבַד הַפֻּרוֹת...

וּבְעֶצֶם פָּשׁוּט שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת סְתָם תָּמִים וּלְהִתְבַּטֵּל לַמַּצָּב הַקָּשֶׁה בּוֹ הָאָדָם נָתוּן, כִּי זוֹ טִפְּשׁוּת, אַחַר שֶׁטָּבַע הָאָדָם לִרְצוֹת לְקַנֵּאת, אִם כֵּן לֹא לְהַרְגִּישׁ הַרְגָּשַׁת נְחִיתוּת בְּמַצָּבוֹ הַיְרוּד שֶׁל הָאָדָם זֶה דָּבָר שֶׁלֹּא נִתָּן.

אוּלָם אָנוּ הַמַּאֲמִינִים יֵשׁ לָנוּ סִבָּה גְּדוֹלָה שֶׁלֹּא לְהַרְגִּישׁ נְחִיתוּת בְּמַצָּבֵנוּ וְלוּ הַיָּרוּד בְּיוֹתֵר, וְהוּא הִתְבַּטְּלוּת לִרְצוֹן ה'.

הַמַּאֲמִין הַשָּׁלֵם יוֹדֵעַ שֶׁהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית שֶׁל הַקָּבָ"ה הִיא עַל כָּל מַכָּה קְטַנָּה, וּכְמוּבָא בַּגְּמָרָא שֶׁאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה אֶלָּא אִם כֵּן גּוֹזְרִים עָלָיו מִלְּמַעְלָה, וְאִם כֵּן עַל מַכָּה קְטַנָּה כְּנָקִיפַת אֶצְבַּע יֵשׁ צֹרֶךְ בְּדִיּוּן שָׁמַיִם בִּשְׁמִיעַת סַנֵּגוֹר וְקַטֵּגוֹר שֶׁל בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה, יֶשְׁנוֹ צֹרֶךְ בִּגְזַר דִּין סוֹפִי לַחְרֹץ דִּינוֹ שֶׁל הַנֶּאֱשָׁם, וְכָל זֶה עֲבוּר מַכָּה קְטַנָּה בָּאֶצְבַּע, וְכֵן עַל הֶפְסֵד מָמוֹן כָּל שֶׁהוּא, וְכֵן עַל טִרְחָא כְּמִי שֶׁנִּתְכַּוֵּן לְהוֹצִיא 3 פְּרוּטוֹת מִכִּיסוֹ וְיָצְאוּ 2 מֵהֶם וְצָרִיךְ לִטְרֹחַ לְהוֹצִיא שׁוּב אֶת הַשְּׁלִישִׁית. וְכֵן מִי שֶׁנֶּהֱפַךְ חֲלוּקוֹ וְצָרִיךְ שׁוּב לְפָשְׁטוֹ וּלְהָפְכוֹ.

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה יִסּוּרִים קָשִׁים מֵאֵלּוּ כְּשִׁבְירַת יָד אוֹ רֶגֶל חַס וְחָלִילָה, אוֹ חֹלִי בָּאֵיבָרִים הַפְּנִימִיִּים שֶׁל הָאָדָם שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה זֹאת בְּמִקְרֶה אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט עַד כַּמָּה וּמָתַי.

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה יִסּוּרֵי נֶפֶשׁ שֶׁל הָאָדָם שֶׁקְּשִׁים הֵמָּה מִכֹּל, שֶׁאֵין הֵם בְּמִקְרֶה חָלִילָה, וְהַכֹּל תַּחַת הַשְׁגָּחָתוֹ הָרַחְמָנִית וְהָאֱבָהִית שֶׁל הַקָּבָ"ה, עַד כַּמָּה תֻּתְקַף בְּיִסּוּרֵי נֶפֶשׁ, עַד כַּמָּה יִהְא עָצְמַת הַחֲרָדָה, עָצְמַת הַדִּכָּאוֹן וְהַפַּחַד, הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה.

וּמִי כְּמוֹ הַסּוֹבְלִים בְּפֹעַל מִיסּוּרֵי נֶפֶשׁ יוֹדְעִים לְסַפֵּר גֹּדֶל הַשְׁגָּחָתוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה עֲלֵיהֶם, מִכֻּלָּם אֲנִי שׁוֹמֵעַ (כַּוָּנָתִי לַמַּאֲמִינִים שֶׁבָּהֶם) שֶׁרוֹאִים הַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה, פְּעָמִים שֶׁמְּתוּחִים וְדוֹאֲגִים הֵמָּה מְאֹד מֵאֵרוּעַ מְסֻיָּם כֵּיצַד יִהְיֶה וְכֵיצַד יַעֲבֹר בְּשָׁלוֹם, וְהִנֵּה רוֹאִים יְשׁוּעָה וְהַכֹּל עוֹבֵר עַל הַצַּד הַטּוֹב, וְלִפְעָמִים נִתְקָפִים הֵמָּה בְּיִסּוּרֵיהֶם וְחוֹשְׁבִים שֶׁזֶּהוּ דַּי אֵינָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל יוֹתֵר וְטוֹב מוֹתָם מֵחַיֵּיהֶם וְהִנֵּה מִשְׁתַּחְרֵר הַלַּחַץ וְחוֹזְרִים הֵם לְאֵיתָנָם.

וּכְמוֹ שֶׁהִתְבַּטֵּא לְפָנַי אֶחָד מֵהַסּוֹבְלִים מִסֵּבֶל זֶה:

"הַנְּפָשִׁים שֶׁל הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית שֶׁאֲנִי רוֹאֶה בְּסִבְלִי כָּל כָּךְ רַבִּים עַד שֶׁנֶּהֱפְכוּ לִי לְטֶבַע, וְיָכֹל אֲנִי לַחֲזוֹת מֵרֹאשׁ אֶת הַנֵּס שֶׁאָכֵן יֵאָרַע". לָכֵן בִּקְרוֹב עָלֶיךָ מְרֵעִים לְהָרַע לְךָ בְּתַקִּיפוּת

דִּכָּאוֹן מָרָה שְׁחוֹרָה עַצָּבוֹן חֲרָדָה, שִׂכֶב בִּמְנוּחָה וְהַרְגַּע אֶת עַצְמְךָ וְהִתְבַּטֵּל לִרְצוֹן ה', וְדַע נֶאֱמָנָה כִּי הַקָּבָ"ה נִמְצָא מֵאַחֲרֵי כָּל תְּקִיפָה וּתְקִיפָה, וְיָדוֹ הָרַחְמָנִית וְהָאוֹהֶבֶת מַשְׁגַּחַת עָלֶיךָ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית וְאֵינְךָ נָתוּן לְמִקְרֶה חָלִילָה, וְתֵדַע כְּמוֹ כֵן שֶׁבְּשָׁעָה זוֹ נִשְׁמָתְךָ עוֹבֶרֶת סְחִיטָה, וְזֶה עַתָּה לוֹחֲצִים עַל כַּפְתּוֹר הַסְּחִיטָה לְכַבֵּס אֶת כְּתָמֶיהָ, וְכָךְ הַרְפֵּה אֲבָרֶיךָ לִכְבוֹד קוֹנְךָ עַד יַעֲבֹר זַעַם.

וְדַע, שֶׁזּוֹ סְגֻלָּה גְּדוֹלָה וְנִפְלָאָה מֵרַבֵּנוּ חַיִּים מִוואלאז'ין זצ"ל וּבְדֶרֶךְ זוֹ הָלְכוּ כָּל גְּדוֹלֵי עוֹלָם, וּמְקוֹר הַדְּבָרִים מֵהָרַמְבַּ"ם בְּסִפְרוֹ מוֹרֶה נְבוֹכִים, לְסַלֵּק כָּל דִּינִים וְהִשְׁתַּלְטוּת כֹּחוֹת זָרִים מֵעַל הָאָדָם הוּא בְּאֹם הוּא מְקֻשָּׁר מַחְשַׁבְתּוֹ לְעִלַּת הָעִלּוֹת, וּמִתְרַכֵּז בֶּאֱמוּנָה שֶׁאֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בָּעוֹלָם לְשׁוּם כֹּחַ מִצַּד עַצְמוֹ, וְרַק הַקָּבָ"ה מַפְעִיל אֶת כָּל הַכֹּחוֹת כֻּלָּם, וְכֻלָּם נְתוּנִים לִגְזֵרוֹתָיו, בְּכָךְ כְּמוֹ כֵן זוֹכֶה הוּא שֶׁיִּתְפָּרְדוּ מֵעָלָיו כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן וְלֹא יוּכְלוּ לְהָרַע לָךְ, וְרַק הַשְׁגָּחַת ה' תְּהֵא לְטוֹבָה עָלֶיךָ.

וּבִסְגֻלָּה זוֹ יֵשׁ בְּכֹחָהּ לְסַלֵּק אֶת כָּל הַדִּינִים וְכֹחוֹת הַטֻּמְאָה מֵהָאָדָם וַאֲפִלּוּ אֶת הָרוּחוֹת הָרָעוֹת בְּכִשּׁוּפִים וְהַקְשָׁרִים לְמִינֵיהֶם יוֹתֵר מִכָּל סְגֻלָּה אַחֶרֶת, וְכַמַּעֲשֶׂה בַּגְּמָרָא בְּרַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא וְאוֹתָהּ מְכַשֵּׁפָה שֶׁרָצְתָה לְהַזִּיקוֹ לִטֹּל עָפָר מִתַּחַת רַגְלָיו עַל מְנַת לְהַזִּיקוֹ, וְאָמַר לָהּ: טְלִי עָפָר כִּרְצוֹנֵךְ - אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ כְּתִיב. וְהֵינוּ כַּנַ"ל, אָמַר לָהּ עֲשִׂי מַה שֶּׁתִּרְצִי וְלֹא תּוּכְלִי עֲשׂוֹת כְּלוּם אַחַר שֶׁאֲנִי חָזָק בֶּאֱמוּנַת אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ.

וּבְדוּק וּמְנֻסֶּה מֵרַבִּים הַסּוֹבְלִים מִיסּוּרֵי נֶפֶשׁ שֶׁהִשְׁתַּמְּשׁוּ בְּעֵצָה זוֹ וְנוֹשְׁעוּ לְפָחוֹת לִזְמַן מְסֻיָּם עַד יַעֲבֹר זַעַם, וּבְכָךְ הִנְּךָ מְחַשֵּׁל אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה, מְהַדֵּק אֶת הַקְּשָׁרִים עִם בּוֹרְאֶךָ וְרוֹאֶה נַסֵּי הַשְׁגָּחָתוֹ עַל בִּשְׂרְךָ, וּבָזֶה בָּאִים תַּכְלִית מַטָּרַת יְסוּרֶיךָ עַל מְקוֹמָם, וְיֵשׁ קוֹנֶה עוֹלָמוֹ בְּחָכְמָתוֹ.

וְרָאִיתִי בַּסֵּפֶר הַיָּקָר "לִקּוּטֵי אֲמָרִים" סִבַּת תּוֹעֶלֶת הָאֱמוּנָה לְחֹלִי הַנֶּפֶשׁ, לְפִי שֶׁחֹלִי הַנֶּפֶשׁ הִנּוֹ לְמַטָּה מִן הַשֵּׂכֶל שֶׁהֲרֵי2 אֵין בּוֹ מִן הַשֵּׂכֶל, וְלִצֵּאת עִם הַשֵּׂכֶל נֶגֶד מַה שֶּׁלְּמַטָּה מִן הַשֵּׂכֶל זֶה אִי אֶפְשָׁר, לְפִי שֶׁחֹסֶר הַשֵּׂכֶל אֵינוֹ סוֹבֵל אֶת הַשֵּׂכֶל, וּבְכֵן צָרִיךְ לָבוֹא לְלְמַטָּה מִן הַשֵּׂכֶל לֹא עִם שֵׂכֶל, אֶלָּא עִם לְמַעְלָה מִן הַשֵּׂכֶל שֶׁגַּם הוּא אֵינוֹ שֵׂכֶל וְרַק הוּא בִּלְבַד יָכוֹל לְנַצֵּחַ אֶת הַלְּמַטָּה מִן הַשֵּׂכֶל לְפִי שֶׁשְּׁנֵיהֶם אֵינָם שֵׂכֶל, וּמַהוּ לְמַעְלָה מִן הַשֵּׂכֶל - אֱמוּנָה, אֱמוּנָה הִיא לְמַעְלָה מִן הַשֵּׂכֶל, וְעִמָּהּ בִּלְבַד אֶפְשָׁר לְהַשְׂקִיט אֶת הַטִּפְּשׁוּת שֶׁהִיא לְמַטָּה מִן הַשֵּׂכֶל.

ח. "חכם ראה רעה ונמלט וכסיל מתעבר ובוטח" (משלי יד, טז)

הֶחָכָם כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁרָעָה עֲלוּלָה לָבוֹא עָלָיו נִמְלָט וּמַקְדִּים לִבְרֹחַ קֹדֶם בּוֹאָהּ, וְהַכְּסִיל עִם עֲבֵרוֹתָיו וְטִפְּשׁוּתוֹ בּוֹטֵחַ בְּעַצְמוֹ וְנִכְנָס בְּתוֹךְ הָרָעָה מִתּוֹךְ אֹמֶץ טִפְּשִׁי.

טִרְדוֹת וְהַתְקָפוֹת בְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ רַבִּים וּמְגֻוָּנִים הֵם, הַפִּלְפּוּל שֶׁיֵּשׁ לְדוּן בְּמַהֲלָךְ כָּל גֶּוֶן וְגֶוֶן שֶׁל בְּעָיַת נֶפֶשׁ הוּא מֶרְכָּב וּמְסֻבָּךְ, וְאֵיךְ אָמַר לִי פַּעַם אֶחָד מֵהַמֻּטְרָדִים בְּנַפְשׁוֹ: ''לוּ הָיִיתִי כּוֹתֵב אֶת הַמַּשָּׂא וּמַתָּן שֶׁהָיָה לִי בְּמַהֲלַךְ הַפְּסִיכוֹלוֹגְיָה שֶׁלִּי עִם עַצְמִי בְּדֶרֶךְ שְׁאֵלָה וּתְשׁוּבָה, הָיִיתִי מוֹצִיא עֲשָׂרוֹת כְּרָכִים עֲבֵי כֶּרֶס שֶׁל שו''ת''.

כַּמָּה יָכְלוּ סוֹבְלֵי בְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ לַחְשֹׂךְ וּלְהַקְטִין אֶת סִבְלָם לוּ הָיוּ אוֹחֲזִים בְּמִדַּת הַתְּמִימוּת מִבְּלִי לָשֵׂאת וְלָתֵת בִּשְׁאֵלוֹת וּתְשׁוּבוֹת עִם הַמַּחְשָׁבוֹת הַמַּטְרִידוֹת, אוּלַי אֲנִי סוֹבֵל מִזֶּה?! וְאִם לֹא, כִּי לֹא יִתָּכֵן שֶׁאֲנִי סוֹבֵל מִמַּה שֶּׁחָשַׁבְתִּי אָז אוּלַי אֲנִי סוֹבֵל מִמַּה שֶּׁהוּא אַחֵר וְכַדּוֹמֶה, הַקֻּשְׁיוֹת וְהַתֵּרוּצִים הֵנָּם הַמְּבוּכָה הַחֲמוּרָה בְּיוֹתֵר שֶׁסּוֹחֶבֶת אֶת הַסּוֹבְלִים לְמַעְגַּל הַסֵּבֶל בְּיֶתֶר שְׂאֵת, וְהַמָּה בְּפִקְחוּתָם חוֹשְׁבִים שֶׁאִם יְתָרְצוּ אֶת הַקֻּשְׁיָא הַמַּטְרִידָה אוֹ יָסִירוּ אֶת הַפַּחַד וְהַחֲרָדָה הַתּוֹקֶפֶת בְּאֵיזֶה מַעֲנֶה תְּשׁוּבָה יֵחָלְצוּ מִצָּרָתָם, וְזוֹ טָעוּת, הַיֵּצֶר מְגַלְגֵּל אוֹתָם וְגוֹרֵר אוֹתָם לְמַעֲרְבֹלֶת שֶׁל בִּלְבּוּל וּלְמַעֲרֶכֶת שְׁלֵמָה שֶׁל קֻשְׁיוֹת, תֵּרוּצָם בְּנוֹשֵׂא הַבִּלְבּוּל שֶׁלָּהֶם אֵינוֹ אֶלָּא פִּתּוּי - כְּאִלּוּ וְהִנֵּה גִּלּוּ אֶת מְקוֹר הַבָּעְיָה, וְזֹאת כְּדֵי לִסְחֹב אוֹתָם שׁוּב לְמִדְוֹרַת הַטֵּרוּף, וּלְהַמְשִׁיךְ אִתָּם אֶת הַמִּשְׂחָק הַמַּטְרִיד, כִּי לֹא חָסֵר לוֹ אַחַר כָּךְ פְּרִכּוֹת לִפְרֹק אֶת הַגִּלּוּי וְהַמְצָא שֶׁגִּלּוּ, אֲבָל כְּבִיכוֹל נוֹתֵן הוּא לָהֶם אֶפְשָׁרוּת הַרְגָּעָה וְהַכֹּל בְּמַטָּרָה כְּדֵי לְסָחֲפָם שׁוּב לְמַהֲלַךְ וְכוּחַ סוֹעֵר וְשׁוֹטֵף שֶׁיְּעַרְבֵּב אֶת מֹחָם לְגַמְרֵי.

וּבְכֵן הָעֵצָה שֶׁנּוֹתֵן שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הֶחָכָם בֶּאֱמֶת מִכָּל הָאָדָם לְאִישׁ הֶחָכָם שֶׁכְּשֶׁרוֹאֶה רָעָה - נִמְלָט.

הֶחָכָם מַחְלִיט זֶהוּ אֵין אֲנִי דָּן וּמְפַלְפֵּל בִּבְעָיָתִי בֵּין אִם אֲנִי מוֹצֵא תְּשׁוּבָה הַמַּרְגִּיעָה אוֹ לֹא, אֵין אֲנִי נִגְרָר לְוִכּוּחַ עִם עַצְמִי, מַשְׁלִיךְ אֲנִי עַצְמִי עַל בּוֹרְאִי וְעוֹשֶׂה אֶת מַה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת מִבְּלִי לָדוּן וּלְפַלְפֵּל בִּשְׁאֵלוֹת שֶׁל מַה יֵּשׁ לִי? מַה מְקוֹר תְּחוּשָׁה זוֹ? עַל אֵיזֶה חֹלִי הִיא מַצְבִּיעָה? לָמָּה אֶתְמוֹל הִרְגַּשְׁתִּי כָּךְ וְהַיּוֹם אַחֶרֶת? וְכוּ' וְכוּ' לְאֵין סֵפֶר שו''ת.

וְאִלּוּ הַכְּסִיל בּוֹטֵחַ בְּעַצְמוֹ, וְאַף שֶׁרוֹאֶה שֶׁהִתְאַכְזֵב וְנָפַל, וְעַד שֶׁהָיָה נִדְמֶה לוֹ שֶׁנִּרְגַּע שׁוּב נִטְרָפָה עָלָיו דַּעְתּוֹ בְּפִרְכָה שֶׁפֵּרְכָה לוֹ אֶת מַרְגּוֹעוֹ, אֵינוֹ אוֹמֵר חָדָל, אֶלָּא שָׁב שֵׁנִית לְמַעֲרֶכֶת הַמְּבוּכָה הַמְּבִיכָה אוֹתוֹ יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהָיָה קֹדֶם, וְשׁוּב מְנַסֶּה לְתָרֵץ וּלְהַקְשׁוֹת וְאֵינוֹ אוֹמֵר דַּי. לָכֵן הָעֵצָה הַיְעוּצָה הִיא לְהַסִּיחַ אֶת הַדַּעַת מִפִּלְפּוּל הַשְּׁטָיוֹת, לִדְחֹס מַחְשָׁבוֹת חִיּוּבִיּוֹת שֶׁל תּוֹרָה וְחָכְמָה וּכְמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בַּקֶּטַע הַבָּא, וּבְכָךְ מִמֵּילָא לֹא יִמְצְאוּ מַחְשָׁבוֹת שֶׁל שְׁטוּת מָקוֹם בְּמֹחוֹ.

ט. תורה - מישבת דעתו של אדם

בְּקֶטַע זֶה אֵין לִי יוֹתֵר טוֹב מֵאֲשֶׁר לְהָבִיא מִכְתָּב כְּמַתְכֹּנְתּוֹ מִסּוֹבֵל שֶׁסָּבַל רַב מְאֹד מֵחֲרָדוֹת וְדִכְאוֹנוֹת עֲמֻקּוֹת וְאֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁיָּצָא מֵהֶם לְגַמְרֵי וּבְמֵיָחַד בְּאֶמְצָעוּת הַתּוֹרָה:

אֶפְשָׁר לוֹמַר בְּהֶחְלֵט שֶׁמִּבְּלִי הַתּוֹרָה לְעוֹלָם לֹא הָיִיתִי נֶחְלָץ מִמַּצָּבִי, לָמַדְתִּי תּוֹרָה בְּכֹחַ וּבְעַקְשָׁנוּת, עַל אַף שֶׁמַּצָּבִי לֹא אִפְשֵׁר לִי לְהִתְרַכֵּז בַּתּוֹרָה, אוּלָם מַמָּשׁ בְּכֹחַ וּמִתּוֹךְ בִּלְבּוּל וְטֵרוּף אָחַזְתִּי סֵפֶר וַאֲפִלּוּ גְּמָרָא וְלָמַדְתִּי עִם חַבְרוּתָא, וְאַף שֶׁהָיִיתִי מִתְיַסֵּר בְּתוֹכִי מְאֹד מִתּוֹךְ הַטִּרְדָּה וְהַבִּלְבּוּל הַחֲרָדוֹת הַדִּכְאוֹנוֹת וּרְדִיפַת מַחְשָׁבוֹת טוֹרְדוֹת, פְּחָדִים וְכַדּוֹמֶה, עִם כָּל זֶה הֵבַנְתִּי וְהֶאֱמַנְתִּי שֶׁמִּבְּלִי תּוֹרָה אֲנִי אָבוּד לְגַמְרֵי. בִּשְׁעוֹת הַהַרְפָּיָה שֶׁבֵּין רוּחַ שְׁטוּת זוֹ לְרוּחַ שְׁטוּת אַחֶרֶת הָיִיתִי שׁוֹקֵד יוֹתֵר עַל לִמּוּדֵי דָּבָר שֶׁהֵבִיא לִי סִפּוּק עָצוּם וְרֵב, עוֹד דַּף גְּמָרָא לָמַדְתִּי הַיּוֹם, עוֹד פֶּרֶק מִשְׁנָה בְּעִיּוּן, הֲלָכוֹת, מוּסָר וְכַדּוֹמֶה, כָּל הַלִּמּוּדִים הָאֵלּוּ נָתְנוּ בִּי כֹּחַ לְרָצוֹת לְחָיוֹת עַל אַף הַכֹּל, הֵסַבּוּ לִי קְצָת עֹנֶג בַּחַיִּים הַשְּׁחוֹרִים לִסְחֹב עוֹד יוֹם וְעוֹד יוֹם, וְכַמּוּבָן שֶׁגַּם סְגֻלַּת כֹּחַ הַתּוֹרָה עָשְׂתָה אֶת שֶׁלָּהּ, וְכַנֶּאֱמַר: "פִּקּוּדֵי ה' יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב", כָּךְ שֶׁבֵּין מוּעָקָה לְמוּעָקָה הָיוּ נִדְחָפִים לְתוֹכִי כַּמָּה שַׁבְרִירִים שֶׁל שִׂמְחָה שֶׁנָּתְנוּ לִי אֶת כֹּחַ הַהֶמְשֵׁכִיּוּת לַקִּיּוּם, וְגַם נָפְחוּ בִּי תִּקְוָה לְהַחְלָמָה מִתּוֹךְ אֱמוּנָה בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ: "אִם רָאִיתָ שֶׁיִּסּוּרִים מְמַשְׁמְשִׁים וּבָאִים עָלֶיךָ רוּץ לְחַדְרֵי תּוֹרָה וְהֵם מִסְתַּלְּקִים מִמְּךָ" שֶׁנֶּאֱמַר "וּבְנֵי רֶשֶׁף יַגְבִּיהוּ עוּף".

וּכְמוֹ כֵן הָלַכְתִּי הַרְבֵּה לְשִׁעוּרֵי תּוֹרָה בַּהֲלָכָה וּבְאַגָּדָה, וְנִזְהַרְתִּי בַּעֲנִיַּת אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא הַמְבַטֵּל גְּזֵרוֹת וּבִפְרָט לְאַחַר דְּרָשַׁת הֶחָכָם בְּמִיָּחֵד בְּאַגָּדָה שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עַל קְדִישׁ זֶה כְּדִבְרֵי חֲז"ל.

כִּי הָיָה לִי בָּרוּר, סְתָם לְהַסִּיחַ אֶת הַדַּעַת מִמַּחְשָׁבוֹת הַטּוֹרְדוֹת בְּדִכָּאוֹן וַחֲרָדָה וְעַצְבוּת הֲרֵי שֶׁזֶּה בִּלְתִּי אֶפְשָׁרִי, כִּי אָדָם צָרִיךְ לַחְשֹׁב מַשֶּׁהוּ, וְאֵין בְּאֶפְשָׁרוּת הָאָדָם לְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִמַּחְשָׁבָה פְּלוֹנִית אִם לֹא שֶׁהוּא דוֹחֵס לְעַצְמוֹ מַחְשָׁבָה אַחֶרֶת בִּמְקוֹמָהּ. וְלָכֵן כַּמָּה פָּשׁוּט לְאֵלֶּה שֶׁחוֹשְׁבִים לְהַחֲלִיץ מִמְּצוּקַת נֶפֶשׁ הַמַּטְרִידָה אֶת מְנוּחָתָם עַל יְדֵי שֶׁנָּה מְרֻבָּה, אוֹ אֲכִילָה אוֹ פִּטְפּוּטֵי מִלִּים סְתָם לְלֹא מַחְשָׁבָה, שֶׁבְּוַדַּאי טָעוּת בְּיָדָם לַחְשׁוֹב שֶׁבְּדָרְכִים אֵלּוּ בִּלְבַד יוֹשִׁיעוּ, כִּי אִם לֹא יַכְנִיסוּ מַחְשָׁבוֹת רְצִינִיּוֹת חִיּוּבִיּוֹת לְתוֹכָם לֹא יִסְתַּלְּקוּ אוֹתָם טוֹרְדָנִים מֵהָרֹאשׁ, וְכַמּוּבָן מִתּוֹךְ אֱמוּנָה שֶׁאֵין מַחְשָׁבוֹת חִיּוּבִיּוֹת כִּדְבְרֵי תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה.

הָיִיתִי גַּם בְּתַקֻּף חֶמְרַת מַצָּבִי מִתְחַזֵּק בְּכֹחַ לִדְחֹס מַחְשָׁבוֹת תּוֹרָה בָּאַגָּדוֹת וּבַדְּרוּשִׁים בְּדֶרֶךְ קְשָׁיוֹת וְתֵרוּצִים, וְהָיִיתִי רוֹשֵׁם אֶת הַחִדּוּשִׁים שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ לִי זֶה עָזֹר לִי מְאֹד לְהַבְרִיחַ בְּמִדַּת מָה אֶת הַמַּחְשָׁבוֹת הַמְּצִיקוֹת וְלִסְחֹב עוֹד זְמַן בְּלִי סֵבֶל.

כִּיהוּדֵי מַאֲמִין בַּתּוֹרָה בְּכֹחָהּ וּבִסְגֻלָּתָהּ הִתְעַנַּגְתִּי עַל כָּל שָׁעָה שֶׁהִצְלַחְתִּי לִלְמֹד, הִתְעַנַּגְתִּי מִכָּל פִּלְפּוּל הַחֲבֵרִים, מִכָּל שְׁאֵלָה וּתְשׁוּבָה בְּשִׁעוּרֵי תּוֹרָה, מִכָּל חִדּוּשׁ יָפֶה שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ לִי בַּהֲלָכָה וּבְאַגָּדָה מֵהָרַב מַגִּיד הַשִּׁעוּר.

וְאֵלּוּ שֶׁנָּתְנוּ לִי כֹּחַ לְקַוּוֹת לְטוֹב, כִּי בְּעֶצֶם הָעֹנֶג שֶׁהָיָה לִי בַּשָּׁעוֹת הַיָּפוֹת אוֹתָן הָיִיתִי מְנַצֵּל לְתוֹרָה, אֱמוּנָה הָיְתָה לִי שֶׁתִּהְיֶינָה לִי עוֹד שָׁעוֹת כָּאֵלֶּה, וְלָכֵן גַּם בַּתְּקוּפוֹת הַקָּשׁוֹת שֶׁהָיוּ מִתְגַּבְּרִים עָלַי מַחְשָׁבוֹת הַמְצוּקָה יָדַעְתִּי יָבוֹאוּ גַּם שָׁעוֹת יָפוֹת לָהֶם הָיִיתִי מְקַוֶּה וְהַתִּקְוָה הִיא שֶׁנָּתְנָה לִי כֹּחַ לְתַפְקֵד וּלְהַמְשִׁיךְ לִרְצוֹת בַּחַיִּים.

וּבְמֹאד מְאֹד עָלַי לְצַיֵּן אֶת עֶזְרַת הַתּוֹרָה לְתַחְלוּאַי בַּשָּׁעוֹת הַלַּיְלָה הַקְּטַנּוֹת, הָיִיתִי סוֹבֵל מְאֹד מִנְּדוּדֵי שֵׁנָה, בַּשָּׁעוֹת הַלַּיְלָה הַקְּטַנּוֹת כָּל בְּנֵי הַבַּיִת יְשֵׁנִים וַאֲנִי מִתְגַּלְגֵּל בְּמִטָּתִי וּמִתְיַסֵּר מִסִּיּוּטֵי מַחְשָׁבוֹת חֲרָדוֹת וְדִכְאוֹנוֹת, מַה יָּכֹל לַעֲזֹר לִי בַּשָּׁעוֹת אֵלּוּ אִם לֹא הַתּוֹרָה. הָיִיתִי קָם קוֹרֵא דַּפֵּי זֹהַר בְּגִרְסָא כִּי לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְרַכֵּז, אוֹ שֶׁהָיִיתִי קוֹרֵא סִפְרֵי עִידּוּד הַמְחַזְּקִים אֶת הַנֶּפֶשׁ כְּמוֹ הַסֵּפֶר ''מְשִׂיבַת נֶפֶשׁ'' וְאַגַּב, מִמַּקּוֹר מֻסְמָךְ שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם גְּאוֹן הַמּוּסָר בְּדוֹרֵנוּ הָרַב וולְבֶּה שְׁלִיטָ''א שֶׁסֵּפֶר זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּאֶמְתַּחְתּוֹ שֶׁל כָּל בֶּן יְשִׁיבָה. וְכָךְ הָיִיתִי מַעֲבִיר אֶת הַשָּׁעוֹת הַקָּשׁוֹת שֶׁל הַבְּדִידוּת בְּמֶשֶׁךְ הַלַּיְלָה וּמַמְתִּין לְאוֹר הַבֹּקֶר לָקוּם לַתְּפִלָּה לִשְׁפּוֹךְ שִׂיחִי לִפְנֵי הַבּוֹרֵא ''הָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ לְעַצְבוֹתָם''.

וְכַיּוֹם בָּרוּךְ ה' שֶׁזָּכִיתִי לְהֵרָפֵא לְגַמְרֵי מִמְּצוּקוֹת הַנֶּפֶשׁ לְמִינֵיהֶם, חוֹשֵׁב אֲנִי מֶה הָיִיתִי עוֹשֶׂה לוּלֵי הַתּוֹרָה, וְעַל אַף שֶׁמַּתְאִים לְכָל אֶחָד לוֹמַר ''לוּלֵי תוֹרָתְךָ שַׁעֲשׁוּעָי אָז אָבַדְתִּי בְּעָנְיִי'', עָלַי יָשַׁב פָּסוּק זֶה בְּחוּשׁ מַמָּשׁ, וְאֵין לִי סָפֵק שֶׁהָרִבָּה הָרִבָּה יְכוֹלִים לְהָעִיד עַל עַצְמָם אֶת קִיּוּם הַפָּסוּק הַזֶּה בְּבִשָּׂרָם כְּמוֹ שֶׁבְּדוֹרוֹת עָבְרוּ הֵעִידוּ רַבִּים פָּסוּק זֶה עַל עַצְמָם, וּבְעֶצֶם זֶה סוֹד קִיּוּמוֹ שֶׁל כָּל יְהוּדִי.

וְאִם רַבִּים חוֹשְׁבִים שֶׁהַתְּרוּפָה לִמְצוּקָתָם הַנַּפְשִׁית הִיא פְּסִיכִיאָטָרִים, אוֹ כַּדּוּרִים לְמִינֵיהֶם הַמַּשְׁחִיתִים אֶת הַגּוּף וּמוֹעִילִים לְמֻחֱצָה לִשְׁלִישׁ וְלִרְבִיעַ וְגַם אֶת זֹאת ''לֹא שָׁמַעְנוּ''... יֵדְעוּ מֵעַתָּה יֵשׁ אֱלֹקִים בְּיִשְׂרָאֵל, וּבְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנָּתַן לָנוּ טָמַן וְאָצַר בְּתוֹכָהּ אֶת מֵיטַב הַסְּגֻלּוֹת וְהַתְּרוּפוֹת יוֹתֵר מִכָּל מִינֵי הַתְּרוּפוֹת וְהַסְּגֻלּוֹת לְמִינֵיהֶם, וּבְעֵדוּת נֶאֱמָנָה קוֹרֵא אֲנִי עַל עַצְמִי אֶת הַפָּסוּק ''זֹאת נֶחָמָתִי בְעָנְיִי כִּי אִמְרָתְךָ חִיָּתְנִי''.

י. יש עם מי לדבר...

''דְּאָגָה בְלֵב אִישׁ יַשְׁחֶנָּה'' (משלי יב, כה)

לֹא פַּעַם שָׁאַלְתִּי אֶת הַסּוֹבְלִים מִבְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁהָלְכוּ לִפְסִיכוֹלוֹגִים וְיָשְׁבוּ עִמָּם לְשִׂיחָה, מֶה עָזַר לְךָ הַפְּסִיכוֹלוֹג? הַרְבֵּה מֵהֶם עָנוּ לִי אֶת אוֹתָהּ תְּשׁוּבָה: ''הוּא שָׁמַע אוֹתִי, הוּא שָׁמַע כָּל מַה שֶׁאָמַרְתִּי לוֹ וְזֶה הִרְגִּיעַ אוֹתִי מְאֹד, כִּי שִׁפַּכְתִּי אֶת כָּל מַה שֶׁהָיָה לִי בַּלֵּב''.

וּבֶאֱמֶת זֶה חֶסֶד גָּדוֹל לִשְׁמֹעַ אֲנָשִׁים שֶׁכָּאֲלוּ וְאַף שֶׁאֵין בְּיָדֵינוּ לַעֲזֹר לָהֶם, עֶצֶם זֶה שֶׁיֵּשׁ מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתָם יֵשׁ לָהֶם רְגִיעָה גְּדוֹלָה מִכָּךְ, אֶלָּא שֶׁלְּצַעֲרֵנוּ אֵין הָרַבֵּה הַמִּסְגָּלִים לִשְׁמֹעַ אוֹתָם, אוֹ מִסִּבַּת חֹסֶר סַבְלָנוּת, אוֹ מִכָּךְ שֶׁמַּשְׁפִּיעַ לָהֶם לְרָעָה עַל מַצַּב רוּחָם לְשׂוֹחֵחַ עִם

אֲנָשִׁים שֶׁכָּאֵלּוּ אוֹ מִתּוֹךְ שֶׁנִּדְמֶה לָנוּ שֶׁכֵּיוָן שֶׁאֵין בִּיכָלְתֵּנוּ לַעֲזֹר לָהֶם אֵינָנוּ רוֹאִים צֹרֶךְ לִשְׁמֹעַ אוֹתָם.

בְּכָל אֹפֶן יֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה מִן הָאֱמֶת שֶׁהֵם נִרְגָּעִים מְאֹד בְּכָךְ שֶׁיֵּשׁ אֹזֶן קַשֶּׁבֶת לִשְׁמֹעַ אֶת צָרוֹתֵיהֶם וְאֶת מַהֲלַךְ הַתִּסְבֹּכֶת שֶׁלָּהֶם בַּנֶּפֶשׁ, וּמִצָּוָה גְּדוֹלָה לִשְׁמֹעַ אוֹתוֹ לְחַזֵּק לִבָּם בֶּאֱמוּנָה וּבְטָחוֹן.

אֶלָּא מַה שֶּׁבִּרְצוֹנֵנוּ לְבָאֵר, מַדּוּעַ לְהַעֲדִיף אֶת הַשִּׂיחָה עִם פְּסִיכוֹלוֹגִים וְאֶת שְׁפִיכַת הַלֵּב לְאָזְנֵיהֶם מֵאֲשֶׁר לִשְׁפֹּךְ אֶת הַלֵּב כַּמַּיִם לִפְנֵי הַקָּבָ"ה וּכְנֶאֱמַר "שִׁפְכִי כַמַּיִם לִבֵּךְ נֹכַח פְּנֵי ה'".

כַּמָּה רַע יֵשׁ לְחוֹלֶה אוֹ אֲפִלּוּ לְכָל הַנָּתוּן בִּבְעָיָה אֲחֶרֶת כְּגוֹן בְּעָיָה מִשְׁפָּטִית סְבוּכָה, חוֹבוֹת מְעִיקִים כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ לְאוֹתוֹ אָדָם צִפִּיָּה וְקִוּוּי מִמִּי שֶׁהוּא שֶׁאוּלַי יוּכַל לַעֲזֹר לוֹ כְּגוֹן רוֹפֵא אוֹ עוֹרֵךְ דִּין אוֹ גְּמַ"ח שֶׁיּוּכַל לְחַלְּצוֹ מִצָּרָתוֹ. הֲרֵי שֶׁתִּקְוָה זוֹ מְחַיָּה אוֹתוֹ וּמְיַשֶּׁבֶת אֶת דַּעְתּוֹ, וְגַם כְּשֶׁמִּתְאַכְזֵב פַּעַם אַחַת מְנָסֶה עוֹד פַּעַם בְּאֹפֶן אַחֵר, וְרַק לְאַחַר שֶׁכָּלוּ לוֹ כָּל הַתִּקְוֹוֹת אָז נוֹפֵל וְקוֹרֵס מִתַּחְתָּיו חָסַר אוֹנִים.

יֵשׁ לָנוּ בּוֹרֵא כָּל הָעוֹלָמוֹת מַשְׁגִּיחַ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית עַל כָּל הַנַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ וּכְמוֹ שֶׁהֶאֱרַכְנוּ לְעֵיל, וְאָזְנוֹ קַשֶּׁבֶת לִשְׁמֹעַ כָּל בְּעָיָה, וְחָפֵץ הוּא לִשְׁמֹעַ קוֹלֵנוּ בְּקָרְאֵנוּ אֵלָיו, אֵין הוּא קָץ בְּטַרְחָנִים וּבְנוּדְנִיקִים, לְהֶפֶךְ תַּכְלִית רְצוֹנוֹ שֶׁנִּרְאֶה אֶת תְּלוּתֵנוּ בּוֹ וְנַאֲמִין בּוֹ שֶׁרַק הוּא כֹּל יָכוֹל, וְזוֹ הַמַּטָּרָה שֶׁהוּא הֵסֵב אוֹתָנוּ לְלָחָצִים כֵּיוָן שֶׁרוֹצֶה הוּא בִּשְׁלֵמוּתֵנוּ, וּשְׁלֵמוּתֵנוּ תְּלוּיָה בְּכָךְ שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ וְנָבִין כִּי אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ.

וּמַה עוֹד שֶׁאֵלָיו יִתְבָּרַךְ הִנְךָ יָכוֹל לְגֶשֶׁת תָּמִיד בְּכָל עֵת לְלֹא תּוֹר וּלְלֹא לַחַץ וּדְחִיפוּת.

וּמָה עוֹד שֶׁכָּאן הִנְךָ פּוֹנֶה לְאָבִיךָ שֶׁמְּרַחֵם עָלֶיךָ, כּוֹאֵב לוֹ וְצַר לוֹ לִרְאוֹתְךָ בַּמַּצָּב שֶׁהִנְךָ בּוֹ.

וּמַה עוֹד שֶׁהִנְךָ פּוֹנֶה לְמִי שֶׁבֶּאֱמֶת יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, וּמִצִּדּוֹ אֵין שׁוּם מוֹנֵעַ מִלְּהוֹשִׁיעֲךָ שֶׁאָכֵן הוּא כֹּל יָכוֹל.

וּמָה עוֹד שֶׁמַּמְתִּין הוּא לְמוֹצָא פִּיךָ וּמְחַכֶּה לְבוֹאֲךָ אֵלָיו, בְּמָקוֹם שֶׁתַּמְתִּין אַתָּה לַהִזְדַּמְּנוּת לְגֶשֶׁת אֵלָיו.

וּמָה עוֹד שֶׁגַּם אִם הִתְאַכְזַבְתָּ פַּעַם אַחַת וְלֹא נַעֲנֵיתָ אֵין שׁוּם סִבָּה שֶׁלֹּא לַחְזֹר שֵׁנִית עַל מְבֻקָּשְׁךָ, כִּי מַה שֶּׁלֹּא נַעֲנֵיתָ מִפַּעַם רִאשׁוֹנָה אֵין מֵחסֶר יְכָלְתּוֹ חָלִילָה, אֶלָּא מִצַּד שֶׁעֲדַיִן לֹא הִסְפִּיקָה הַזְּכוּת שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתְךָ כָּךְ שֶׁיֵּשׁ טַעַם לְנַסּוֹת שׁוּב וּלְהַפְצִיר בְּרַחֲמִים נוֹסָפִים, וְאֵין שׁוּם סִבָּה לְיֵאוּשׁ מִכָּךְ שֶׁלֹּא נַעֲנֵיתָ אֲפִלּוּ לְאַחַר פְּעָמִים רַבּוֹת, כִּי כָּל פַּעַם יֶשְׁנָהּ הִתְיַחֲסוּת מֻחְדָּשׁ לְבַקָּשָׁתְךָ הַאִם לַעֲנוֹתָהּ אוֹ לֹא.

וּבִפְרָט שֶׁהַיּוֹתֵר נָכוֹן שֶׁאֵין שׁוּם תְּפִלָּה שֶׁהוֹלֶכֶת לְאִבּוּד, כָּל תְּפִלָּה פּוֹעֶלֶת מַשֶּׁהוּ, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לָרוֹצֶה לְפָרֵץ חַלּוֹן בַּקִּיר, וּבְכָל יוֹם לוֹקֵחַ פַּטִּישׁ וּמְקַלְקֵף מֵהַקִּיר כַּמָּה ס"מ, אָכֵן בָּרוּר שֶׁעַד שֶׁלֹּא יִפְרֹץ אֶת הַמִּילִימֶטֶר הָאַחֲרוֹן עַדַיִן יִשְׁרֹר הַחֹשֶׁךְ בַּחֶדֶר כְּפִי שֶׁהָיָה הַקִּיר עָבֶה מִתְּחִלָּה, אוּלָם מִי פֻּתִי לֹא מֵבִין שֶׁיֶּשְׁנָהּ כָּאן הִתְקַדְּמוּת לְפְרִיצַת הַקִּיר וּבְעוֹד מַכָּה קְטַנָּה לְבַסּוֹף יִפְרֹץ הָאוֹר לְתוֹךְ הַחֶדֶר.

כֵּן הוּא בַּתְּפִלּוֹת, כְּדַאי לְנַסּוֹת כָּל פַּעַם מֻחְדָּשׁ לְהִתְפַּלֵּל, אֵין תְּפִלָּה שֶׁהוֹלֶכֶת לְאִבּוּד כָּל תְּפִלָּה פּוֹעֶלֶת מַשֶּׁהוּ וּלְבַסּוֹף הַתְּפִלָּה הָאַחֲרוֹנָה תַּכְרִיעַ אֶת הַבַּקָּשָׁה לְהֵעָנוֹת עָלֶיהָ וּלְמַלֹּאתָהּ.

תְּבִין שֶׁאֶת אוֹתוֹ רֹגַע שֶׁאַתָּה מַשִּׂיג אֲצֶל פְּסִיכוֹלוֹג - שֶׁאֵין בּוֹ הַרְבֵּה פְּרָטִים שֶׁהִזְכַּרְנוּ לְמַעְלָה בְּיִתְרוֹן הַבַּקָּשָׁה מֵהַקָּבָ"ה עַל הַפְּסִיכוֹלוֹג - לְפָחוֹת תַּשִּׂיג אֶת הַקָּבָ"ה, וּכְפִי שֶׁבֵּאַרְנוּ הַרְבֵּה יוֹתֵר מִכָּךְ יֵשׁ לְךָ סִכּוּי לְהֶרָגַע בְּרִבּוּי שִׂיחָה בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ, כְּשֶׁהִיא מִתּוֹךְ אֱמוּנָה: אֲנִי מְשִׂיחַ עִם בּוֹרְאִי אֱהוּבִי, שֶׁבְּוַדַּאי מַאֲזִין אֵלַי וּבְלֹא סָפֵק יוּכַל לַעֲזֹר לִי, וּכְמוֹ שֶׁהַפְּסִיכוֹלוֹגִים עַצְמָם אוֹמְרִים שֶׁלַּמַּאֲמִינִים בְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ נְמוּכוֹת בְּכַמּוּת וּבְאֵיכוּת, וְהַמְּצִיאוּת מוֹכִיחָה זֹאת בַּעֲלִיל.

וְהַפְּנִיּוֹת כְּלַפָּיו מְהַוּוֹת כָּל פַּעַם תִּקְוָה מֻחְדָּשׁ כֵּיוָן שֶׁלְּכָל תְּפִלָּה יֶשְׁנָהּ הִתְיַחֲסוּת לְעַצְמָהּ כְּאָמוּר, וְהַתִּקְוָה הִיא הַנּוֹתֶנֶת לַיֶּעֱף כֹּחַ לְהֶמְשֵׁךְ הַהִתְמוֹדְדוּת הַמְפָרֶכֶת בְּמַהֲלַךְ הַסֵּבֶל, הָאוֹחֵז בְּדֶרֶךְ זוֹ - הַיֵּאוּשׁ מִמֶּנּוּ וְהָלְאָה, לְעוֹלָם לֹא יִפֹּל לְיֵאוּשׁ אַחַר שֶׁכָּל פַּעַם חַי עַל תִּקְוָה מֻחְדָּשׁ.

יא. יצירתיות - רפואת הדכאון / ספורים אישיים

הַיּוֹם יֶשְׁנָם אִרְגּוּנִים רַבִּים הַמַּעֲסִיקִים אֲנָשִׁים הַסּוֹבְלִים מִבְּעָיוֹת מֶתַח - בְּשֵׁם "רִפּוּי בְּעִסּוּק", בְּהֶחְלֵט שֶׁזֶּה מוֹעִיל אָמְנָם זֶהוּ עַדַיִן חִקּוּי לַיְעִילוּת שֶׁיֶּשְׁנָהּ בְּדֶרֶךְ רִפּוּי זֶה.

אָדָם מְסֻגָּל לַעֲבֹד בַּעֲבוֹדָה שֶׁמַּשְׂכֻּרְתָּהּ נְמוּכָה אוּלָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִמֶּנָּה סִפּוּק יוֹתֵר בְּקַלּוּת מֵאֲשֶׁר בַּעֲבוֹדָה שֶׁמַּשְׂכֻּרְתָּהּ גְּבוֹהָה אוּלָם לְלֹא סִפּוּק מִמֶּנָּה.

הַסִּפּוּק וַחֲזוֹן הַיְצִירָתִיּוּת מְהַוֶּה לָאָדָם אֶת אִשְׁרוֹ הָאֱמִתִּי וְנוֹפֵחַ בּוֹ כֹּחַ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַרְבֵּה קְשָׁיִים הָעוֹמְדִים לוֹ בְּדַרְכּוֹ, כְּשֶׁלְּנֶגֶד עֵינָיו תְּמוּנַת הַיְצִירָה תּוֹצָאַת עָמְלוֹ וִיגִיעוֹ.

כְּךָ הִטְבִּיעַ הַקָּבָ"ה בְּטֶבַע הָאָדָם שֶׁיִּחְשׁק לִיצֹר, וּמִסִּבָּה זוֹ בְּנֵי אָדָם נוֹשְׂאִים נָשִׁים, מְקִימִים בָּתִּים, עוֹבְדִים וְטוֹרְחִים, אַחֶרֶת לֹא הָיָה קִיּוּם לָעוֹלָם.

רַבִּים סוֹבְלִים מִ"דִּכָּאוֹן" - מַהוּ "דִּכָּאוֹן"?

חֹסֶר סִפּוּק, לֹא שָׁוֶה לָהֶם הַחַיִּים, אֵינָם מוֹצְאִים נַחַת מִכְּלוּם, הַרְגָּשַׁת רֵיקָנוּת מְשַׁוַּעַת, וּכְכָל שֶׁתְּחוּשַׁת הָרֵיקָנוּת עֲמֻקָּה יוֹתֵר כֵּן הַדִּכָּאוֹן עָמֹק וְחָשׁוּךְ יוֹתֵר.

כִּיהוּדִים מַאֲמִינִים בַּה' וְתוֹרָתוֹ קַל לָנוּ לְהָבִיא לְעַצְמֵנוּ סִפּוּק וְאשֶׁר.
וְכָאן נָבִיא כַּמָּה דֻּגְמָאוֹת מִסּוֹבְלֵי דִּכָּאוֹן שֶׁשּׂוֹחֲחִתִּי עִמָּהֶם כֵּיצַד רָאוּ כָּל אֶחָד מִשֶּׁלּוֹ לִבְחֹר לְעַצְמוֹ סִבָּה לְאשֶׁר וְסִפּוּק.
סִפֵּר לִי אֶחָד בְּשֵׁם ד.ק.: כְּשֶׁרָאִיתִי שֶׁהַדִּכָּאוֹן מַתְחִיל לְהִשְׁתַּלֵּט עָלַי הֶחְלַטְתִּי לַעֲסֹק הַרְבֵּה בְּחֶסֶד וּצְדָקָה, הִכְנַסְתִּי אֶת עַצְמִי לְעֹל שֶׁל צְדָקָה וּגְמ"ח, הַחְלוֹתִי לַעֲזֹר לַאֲנָשִׁים בִּמְצוּקָה, לִשְׁמֹעַ אוֹתָם, לִתְמֹךְ בָּהֶם כְּפִי יְכָלְתִּי, לְהַלְווֹת לָהֶם. וּבְמֶשֶׁךְ הַזְּמַן אַף פָּתַחְתִּי אֲגַדָּה לְסַלֵּי מָזוֹן, וּבְמוֹ יָדַי הָיִיתִי מְחַלֵּק בְּצִנְעָא סַלֵּי מָזוֹן לְמִשְׁפָּחוֹת נִזְקָקוֹת, הַסִּפּוּק הָיָה עָצוּם וּמַרְנִין, כַּמּוּבָן מִלְּבַד סְגֻלַּת הַמִּצְוָה הַמַּבְטִיחָה "כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת מְרַחֲמִים עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם", עֶצֶם עִסּוּקִי וְטִרְדָּתִי בְּמִצְוָה זוֹ הִסְיחָה דַּעְתִּי הַרְבֵּה מִמַּחְשָׁבוֹת הָעֶצֶב שֶׁלִּי, מִלְּאָה לִי הַרְבֵּה חָלָל לָרֵיקָנוּת שֶׁהָיְתָה בִּי וּבְמֶשֶׁךְ הַזְּמַן יָצָאתִי מִדִּכָּאוֹנִי אֶפְשֶׁר לוֹמַר לְגַמְרֵי.
סִפּוּר נוֹסָף מֵאַחֵר בְּשֵׁם ר. ס. שֶׁסָּבַל כְּמוֹ כֵן מִדִּכָּאוֹן קָשֶׁה סִפֵּר לִי שֶׁכִּמְעַט לֹא הָיָה יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ, יוֹם אֶחָד יָעַץ לוֹ אֶחָד מִיִּדִידָיו לָתֵת שִׁעוּרֵי תּוֹרָה וּמְסַפֵּר הוּא: לֹא הָיִיתִי מְסֻגָּל לְהַאֲמִין שֶׁזֶּה בִּשְׁבִילִי, הֲרֵי אֲנִי בְּקִשְׁיֵי יוֹצֵא מֵהַבַּיִת, אוֹתוֹ יָדִיד שִׁכְנַע אוֹתִי רַבּוֹת, וּבְמַאֲמָץ רַב הֶחְלַטְתִּי לְקַבֵּל עָצְתוֹ וְלָתֵת שִׁעוּר תּוֹרָה, בֶּהֱיוֹת וְהָיָה לִי קְצָת כֹּשֶׁר דִּבּוּר, הַחְלוֹתִי בְּשִׁעוּרֵי תּוֹרָה בַּתְּחִלָּה לִשְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים וּלְאַט לְאַט גָּדַל כַּמּוּת הָאֲנָשִׁים, וְכֵן הִתְרַבּוּ הַשִּׁעוּרֵי תּוֹרָה, וְהָיִיתִי הוֹלֵךְ מִשִּׁעוּר לְשִׁעוּר לָתֵת תּוֹרָה לַאֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים וַעֲמָמִים, וְהִרְגַּשְׁתִּי סִפּוּק עָצוּם בָּרֶב קֶשֶׁב שֶׁל שׁוֹמְעַי, וּבַהִתְעַנְיְנוּת שֶׁלָּהֶם לִשְׁמֹעַ פִּסְקֵי הֲלָכָה וְתַלְמוּד. וּבְמֶשֶׁךְ הַזְּמַן הִתְרַבּוּ הַשּׁוֹמְעִים וְהַסִּפּוּק הָלַךְ וְגָדַל.
עוֹד אֶחָד בְּשֵׁם מ.ל. אֲשֶׁר הוּא כְּהַיּוֹם אֶחָד מֵהֶחְשׁוּבֵי הַמַּרְצִים בָּאָרֶץ וּמֵהֶחְשׁוּבֵי מְזַכֵּי הָרַבִּים בְּיָמֵינוּ שֶׁסָּבַל שָׁנִים מִדִּכָּאוֹן נַפְשִׁי עָמֹק, וּלְבַסּוֹף הֶחְלִיט לְלֶכֶת עַל זְכוּי הָרַבִּים, וְכָךְ הוּא מְסַפֵּר: "הַחְלוֹתִי לִדְרֹשׁ דִּבְרֵי מוּסָר וְהִתְעוֹרְרוּת בְּאַחַד הַבָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת שֶׁבְּעִירִי, וּבְמֶשֶׁךְ הַזְּמַן הִתְמַחֵיתִי לִדְרֹשׁ דִּבְרֵי מוּסָר וְהִתְעוֹרְרוּת בְּאַחַד הַבָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת שֶׁבְּעִירִי, וְהָיָה לִי קְצָת כֹּשֶׁר דִּבּוּר, וְכָךְ הִתְחַלְתִּי לְהַרְצוֹת בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וְהַזְמָנוֹת הָיוּ מִתְרַבּוֹת

לִהְיוֹת טַלְפָּן מִתְנַדֵּב בְּאִרְגּוּנֵי תְּשׁוּבָה, אוֹ בִּשְׁאָר צְרָכִים הַנִּצְרָכִים שָׁם, וּכְמוֹ כֵן אִרְגּוּן תְּהִלִּים לִילָדִים, וּבָזֶה רָאָה סִפּוּק רַב, בִּהְיוֹתוֹ מְסַיֵּעַ בְּקֵרוּב רְחוֹקִים.
לְסִכּוּם, לַיְהוּדִי הַמַּאֲמִין לֹא חָסֵר יְצִירוֹת יָפוֹת וּמְסַפְּקוֹת שֶׁיָּכוֹל הוּא לִמְצֹא לְעַצְמוֹ כְּדֵי לְהָשִׁיב אֶת נַפְשׁוֹ אֵלָיו וּלְהוֹצִיאָהּ מִשּׁוֹמְמוּתָהּ וְרֵיקָנוּתָהּ וּלְשַׁקְּעָהּ בְּתַעֲסוּקָה מְסַפֶּקֶת שֶׁתִּפְאֶרֶת הִיא לְעוֹשֶׂיהָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.
וּכְמוֹ כֵן לְנָשִׁים יְשָׁנָה אֶפְשָׁרוּת לְהִצְטָרֵף לְאִרְגּוּן מַדְרִיכוֹת בְּטֶהֱרַת הַמִּשְׁפָּחָה, אִרְגּוּנֵי חֶסֶד, תְּהִלִּים, רְשׁוּם יְלָדִים לת"ת, וְכַדּוֹמֶה.

יב. שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך...

הוֹלֵךְ אֶת הַחֲכָמִים יֶחְכַּם, וְהוֹלֵךְ אֶת הַמְיַשָּׁבִים - יִתְיַשֵּׁב.
אֵין סָפֵק שֶׁדּוֹרֵנוּ חָסֵר אֹשֶׁר סִפּוּק וְשִׂמְחָה מִכְּפִי שֶׁהָיוּ בַּדּוֹר שֶׁלְּפָנֵינוּ וְכָל שֶׁכֵּן בְּדוֹרוֹת קוֹדְמִים יוֹתֵר, וְכַמָּה סִבּוֹת לְכָךְ, אוּלָם נִתְיַחֵס לְאֶחָד מֵהַגּוֹרְמִים הַמַּכְרִיעִים בְּיוֹתֵר וְהוּא לֶהֱיוֹתֵנוּ "דּוֹר חָכָם בְּעֵינָיו".
רַבּוּ וְהִתְרַבּוּ הַיּוֹם הַלּוֹחֲמִים מִלְחֶמֶת חָרְמָה בְּמִדַּת הַ"תְּמִימוּת", עַד שֶׁאֵין לְךָ הַיּוֹם יוֹתֵר מִסְכֵּן וְלֹא יַצְלַח כְּמוֹ הָאִישׁ הַתָּמִים. הַיּוֹם הָאִישׁ הַתָּמִים לֹא מוֹצֵא אֶת עַצְמוֹ כָּשִׁיר לִכְלוּם, דָּחוּי הוּא לַשּׁוּלַיִם בַּחֶבְרָה. הַחֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם סוֹלְדִים מִמֶּנּוּ בַּגָּלוּי לְלֹא הַסְתָּרַת פָּנִים.
וּלְיֶתֶר בֵּאוּר כַּוָּנָתֵנוּ "אִישׁ תָּמִים" - לֹא לְטַפֵּשׁ, לֹא לְמַצֶּמְצֵם בִּידִיעַת הֲוָיוֹת הָעוֹלָם, כַּוָּנָתֵנוּ תָּמִים - יָשָׁר, וְנִסְבִּיר מַהוּ "אִישׁ יָשָׁר".
"וְהָאֱלֹקִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם יָשָׁר וְהֵמָּה בִּקְשׁוּ חִשְׁבֹּנוֹת רַבִּים".
הֲרֵי מְגִלָּה לָנוּ הַפָּסוּק שֶׁמִּדַּת הָאִישׁ הַיָּשָׁר הִיא לְהֶפֶךְ מֵהַמְבַקֵּשׁ חִשְׁבּוֹנוֹת רַבִּים.
הַקָּבָ"ה בָּרָא אֶת הָאָדָם יָשָׁר, וְאִם יֵלֵךְ הָאָדָם יָשָׁר כְּפִי שֶׁבְּרָאוֹ הַקָּבָ"ה מֻבְטָח הוּא כִּי הַשַּׁלְוָה וְהָרֹגַע יְלַוּוּהוּ עַד יוֹמוֹ הָאַחֲרוֹן.
הָרִבּוּי מִבְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ נוֹבְעִים מִתִּסְכּוּל שֶׁל קֻשְׁיוֹת וְאִי הֲבָנוֹת בְּמִקְרֵי הַחַיִּים הַחֲרִיגִים שֶׁגּוֹרְמִים לְזַעֲזוּעַ נַפְשִׁי, וְהַשְּׁאֵלוֹת לָמָּה זֶה קָרָה? מַה יִּהְיֶה? מַה יִתְפַּתַּח מִזֶּה? אוֹ אִם קָרָה כָּךְ בְּוַדַּאי שֶׁגַּם יִקָּרֶה כָּךְ. וְכַדּוֹמֶה מַחְשָׁבוֹת מִסּוּג זֶה הֵמָּה אוֹיְבֵי הַתְּמִימוּת, וּבְמֵילָא אוֹיְבֵי הַשַּׁלְוָה וְהָרֹגַע הַמַּכְנִיסִים אֶת הַנֶּפֶשׁ לְמַעֲרֵבֶלֶת שֶׁל בִּלְבּוּל, לְאִבּוּד יַצִּיבוּתָהּ, וּלְהִתְעָרְעֲרוּתָהּ בְּמַצָּב חָמוּר.
הִבָּטִיחָה תּוֹרָה!
תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹקֶיךָ, וּפֵרַשׁ רַשִׁ"י כַּאֲשֶׁר תֹּאחַז בְּמִדַּת הַתְּמִימוּת וְתִהְיֶה "תָּמִים", אָז תִּזְכֶּה שֶׁתְּהֵא "עִם ה' אֱלֹקֶיךָ", תְּהֵא צָמוּד אֵלָיו צָמוּד לִשְׁמִירָתוֹ לְהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית לְטוֹבָה עָלֶיךָ.

בְּמִלִּים אֲחֵרוֹת הַמִּלְחָמָה עַל הַתְּמִימוּת זוֹ מִלְחָמָה עַל הָאֱמוּנָה, כִּי אֱמוּנָה פֵּרוּשָׁהּ "הַטָּלַת אֱמוּן", דְּהַיְנוּ הַמַּאֲמִין הַשָּׁלֵם מַצְהִיר: אֲנִי מַטִּיל אֱמוּן מָלֵא בְּבוֹרֵא עוֹלָם וּמַשְׁלִיךְ עַצְמִי עַל גְּזֵרוֹתָיו וְהַנְהָגוֹתָיו עִמִּי, וּמַאֲמִין וְסוֹמֵךְ עָלָיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בִּשְׁבִילִי אֶת הַכִּי טוֹב שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת בִּשְׁבִילִי.

וְכַיָּדוּעַ כַּמָּה הַיּוֹם הַמִּלְחָמָה בְּעִצּוּמָהּ, "מִלְחֶמֶת הָאֱמוּנָה לְעֵמַת הַמִּקְרֶה", הַכְרָזַת כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי וְהַכְחָשַׁת הָאֱמוּנָה וְהַהַשְׁגָּחָה בְּעִצּוּמָהּ אֵצֶל הָרְחוֹקִים תּוֹפְסֵי הַתִּקְשֹׁרֶת, הַמַּמְחִיזוּת שֶׁל אֵלֶּה מִתְבַּטֵּאת בְּמִיֵּחַד בָּעִקָּרוֹן שֶׁלָּהֶם הֲכִיצַד לְנַתֵּק וּלְנַטְרֵל אֶת אֵרוּעֵי הָעוֹלָם מִמְּקוֹרָם שֶׁהוּא הַבּוֹרֵא, וּלְפָרְשָׁם בְּדֶרֶךְ עַרְטִילָאִית מִכֹּחַ עֶלְיוֹן לְכֹחַ עַצְמִי וְשֶׁיִּהְיֶה פְּשׁוּטוֹ הַטִּפְּשִׁי בְּיוֹתֵר, אוּלָם כְּאָמוּר זוֹהִי מֻמְחִיוּת "לְהַחְכִּים אֶת הַטִּפְּשׁוּת".

לוּ הָיִינוּ מִתְעַצְּמִים לְאַמֵּץ לָנוּ אֶת מִדַּת הַתְּמִימוּת בַּה' בְּהִתְבַּטְּלוּת גְּמוּרָה לְמַהֲלַךְ הַנְהָגָתוֹ וּמִתּוֹךְ אֱמוּן מָלֵא בּוֹ שֶׁאָכֵן אָנוּ בְּיָדָיִם אוֹהֲבוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וְנַעֲשֶׂה עֲבוּרֵנוּ הֲכִי טוֹב שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת עֲבוּרֵנוּ, אֲזַי, הָיִינוּ רְגוּעִים וּשְׂלֵוִים וְיוֹצְאִים בְּקַלּוּת מֵהַיְסוּרִים הַמְסֻבָּכִים וְהַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר שֶׁתּוֹקְפִים אוֹתָנוּ בַּגּוּף וּבַנֶּפֶשׁ. מַה שֶּׁבְּהֶעְדֵּר מִדָּה זוֹ סָבַךְ קָטָן כְּבָר מַצְלִיחַ לְהָבִיךְ אוֹתָנוּ וּלְתַעְתֵּעַ בָּנוּ לְהָנִיעַ וּלְהָנִיד אֶת מְנוּחָתֵנוּ כַּאֲשֶׁר יָנוּעַ הָעֵלֶה בָּרוּחַ.

יג. תקות וצפית הישועה הכללית והפרטית

ג' חֶשְׁבּוֹנוֹת צוֹדְקוֹת נִתָּן לַעֲשׂוֹת כְּדֵי לְהוֹרִיד אֶת הַנֶּפַח שֶׁבִּדְמְיוֹן הַמַּחֲלָה הַקָּשָׁה יוֹתֵר מֵהַמַּחֲלָה עַצְמָהּ.

חֶשְׁבּוֹן א.

מִי אָמַר שֶׁהַמַּחֲלָה לֹא תּוּסַר מִמְּךָ בִּזְמַן קָרוֹב הֲרֵי הַרְבֵּה הֶחְלִימוּ בְּהַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה וְחָזְרוּ לְעַצְמָם.

חֶשְׁבּוֹן ב.

וְכִי יוֹדֵעַ אַתָּה כַּמָּה תִּחְיֶה שֶׁאַתָּה מַחְלִיט שֶׁתִּצְטָרֵךְ לְחָיוֹת עִם מַחֲלָה זוֹ אוֹ זוֹ עוֹד עֲשָׂרוֹת בַּשָּׁנִים.

חֶשְׁבּוֹן ג.

מַאֲמִינִים אָנוּ בְּעִקְרֵי הָאֱמוּנָה, וְאֶחָד מֵהֶם בְּמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ שֶׁיָּבוֹא, וְאִם כֵּן אוּלַי מִיָּד יִקָּיֵם בָּנוּ "וּפִתְאֹם יָבוֹא אֶל הֵיכָלוֹ הָאָדוֹן אֲשֶׁר אַתֶּם מְבַקְשִׁים", וְאָז יֶסְרוּ כָּל מִינֵי חֳלָיִים וְהַצַּעַר וְאַף הַמָּוֶת יִבָּלַע לָנֶצַח. וְהַשִּׂמְחָה וְהַבִּטָּחוֹן יְהֵא מָנַת כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

אִם כֵּן כְּדַאי לְהַשְׁקִיעַ בַּהֶכָנָה לִקְרַאת הַיָּמִים הַיָּפִים הַמְקֻוִּים הַצְּפוּיִים לָנוּ, לְהָכִין עַצְמֵנוּ לִקְרַאת הָאֲשֶׁר הַגָּדוֹל שֶׁמְּחַכֶּה לָנוּ, וּלְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשֵׂינוּ לְתַקְּנָם בְּמָקוֹם לַחְשֹׁב עַל כָּל מִינֵי שְׁטֻיּוֹת וְדִמְיוֹנוֹת, פְּחָדִים וַחֲרָדוֹת שֶׁתּוֹקְפִים אֶת כֹּחַ הַדִּמְיוֹן שֶׁלָּנוּ לְהַדִּיחַ אוֹתָנוּ

מֵהַמַּטָּרָה, וּלְהַטְרִידֵנוּ בְּמַחְשָׁבוֹת שֶׁל שְׁטוּת בִּמְקוֹם בְּמַחְשָׁבוֹת שֶׁיְּכוֹלִים לְהוֹבִיל אוֹתָנוּ לְאַשֶּׁר נִצָּחִי.

וּבִפְרָט שֶׁאָנוּ בְּיָמִים שֶׁכָּל סִימָנֵי דּוֹר הַמְּסַיְּם הַמּוּבָאִים בַּגְּבִיאִים בַּתַּלְמוּד וּבַמִּדְרָשִׁים כְּבָר עָשֶׂר פְּעָמִים מֵאַחֲרֵינוּ, וְלֹא נוֹתָר לָנוּ אֶלָּא לְהַמְתִּין וּלְצַפּוֹת עַל כָּל יוֹם מַמָּשׁ לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה וְהַנִּצְחִית שֶׁאֵין אַחֲרֶיהָ גָּלוּת נוֹסֶפֶת.

אָמְנָם בְּוַדַּאי חַיָּבִים אָנוּ לְצַפּוֹת לַגְּאֻלָּה מִתּוֹךְ חֶרְדָּה וּכְאֵב עַל כְּבוֹד הַשָּׁמַיִם הַמְחֻלָּל, וְכָל חִשְׁקֵנוּ צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה שֶׁיִּגְדַּל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח שְׁמוֹ בְּפִי כָּל חַי לְעוֹלָם וָעֶד.

אָמְנָם בְּוַדַּאי שֶׁמַּתִּיר לָנוּ וּמְצַוֶּה עָלֵינוּ כְּדֵי לְעוֹדֵד אֶת עַצְמֵנוּ מִסֵּבֶל חֶבְלֵי מָשִׁיחַ לִזְכֹּר אֶת הַיָּמִים הַיָּפִים הַצְּפוּיִים לָנוּ, לְהִתְעוֹדֵד שֶׁכְּדַאי לָנוּ כָּל הַסֵּבֶל הַמַּשְׁגִּיחַ עָלֵינוּ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא הֲכָנָה לִקְרַאת הַיָּמִים הַמְּנֻבָּאִים לָבוֹא עָלֵינוּ.

וּבִפְרָט שֶׁבַּיְּסוּרִים הַקָּשִׁים שֶׁל חֶבְלֵי מָשִׁיחַ וּבִפְרָט הַיִּסּוּרֵי נֶפֶשׁ מִתְקַנִּים וּמִזְדַּכְּכִים אָנוּ אֶת נִשְׁמָתֵנוּ בְּיֶתֶר שְׂאֵת לֶהֱיוֹתֵנוּ מְאִירִים אֶת אוֹר הָאֱמוּנָה בַּמְּקוֹמוֹת הַחֲשׁוּכִים בְּיוֹתֵר הַמַּאֲפִילִים עַל הַנֶּפֶשׁ לְעַצְבָהּ וּלְדַכְּאָהּ, וּבְהִשְׁתַּדְּלוּתֵנוּ לְהָאִיר לַנֶּפֶשׁ אֶת אוֹר הָאֱמוּנָה לְחֶשְׁכַת הָאֲפֵלָה שֶׁבְּנַפְשֵׁנוּ הֲרֵי שֶׁזּוֹ עֲבוֹדַת הֲכָנָה בִּבְחִינַת אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא לְזַכּוֹתֵנוּ בְּאִתְעָרוּתָא דִּלְעֵלָּא הַצְּפוּיָה לָנוּ בְּקָרוֹב.

וְאַדְרַבָּא, כְּכָל אֲשֶׁר יְסוֹבְבוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ קְשָׁיִים, וְיִרְבּוּ מַקִּיפִים עָלֶיהָ לְהַחְלוֹתָהּ וּלְדַכְּאָהּ, וְהִיא כְּגִבּוֹר תַּעֲמֹד עַל נַפְשָׁהּ לְיַצְּבָהּ בְּשִׂמְחָה מִתּוֹךְ בִּטָּחוֹן בֵּאלֹקֶיהָ, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמָהּ בְּצִפִּיָּה לַגְּאֻלָּה הַכְּלָלִית וְהַפְּרָטִית שֶׁלָּהּ כֵּן יִגְדַּל אָשְׁרָהּ וְיִרְבֶּה חֶזְיוֹנָהּ בְּשׂוּב ה' לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים.

יד. העצה - לקדם את ימי הבהלה

תַּכְלִית הָאָדָם הֵמָּה הַנְּסִיּוֹנוֹת, הַהִתְמוֹדְדוּת בִּזְמַנִּים קָשִׁים הֵמָּה הַבּוֹנִים לָאָדָם אֶת נִשְׁמָתוֹ וְאֶת אֶשְׁרוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

לָנוּ נִדְמֶה כִּי יְמֵי הָאֹשֶׁר שֶׁלָּנוּ הֵמָּה הַיָּמִים הַשְּׁקֵטִים וְהָרְגוּעִים, יָמִים שֶׁהַהַצְלָחָה הֵאִירָה לָנוּ פָּנִים בַּעֲבוֹדָתֵנוּ הָרוּחָנִית, לְלֹא נְסִיּוֹנוֹת לָשׁוֹן הָרַע, כַּעַס, שְׁמִירַת הָעֵינַיִם, בִּטּוּל תּוֹרָה, מַחֲלֹקֶת וְעוֹד. מְבָרְכִים אָנוּ אֶת עַצְמֵנוּ בְּיָמִים שֶׁכְּאֵלֶּה שֶׁיִּהְיוּ יָמִים כָּאֵלֶּה וְרַק כָּאֵלֶּה מְנַת חֶלְקֵנוּ לְאֹרֶךְ יָמִים.

אוּלָם עָלֵינוּ לְהָבִין, "אָדָם לְעָמָל יוּלָּד". נוֹלַדְנוּ לַעֲמֹל, תַּכְלִית הַבְּנִיָּה שֶׁל הָאָדָם נַעֲשֵׂית דַּוְקָא בִּימֵי הַהִתְמוֹדְדוּת וְהַהֶאָבְקוּת עִם כֹּחוֹת הָרַע הַמַּפְרִיעִים לוֹ בְּדַרְכּוֹ דֶּרֶךְ הָעוֹלֶה בֵּית אֵ-ל.

יָמִים שֶׁהִסְתַּבַּכְנוּ בָּהֶם בְּנִסְיוֹנוֹת וְהַתוֹצָאוֹת הָיוּ דַּלוֹת אוּלָם מִתּוֹךְ מַאֲמָץ וְהִתְמוֹדְדוּת - יָמִים שֶׁאֵין בָּהֶם בְּרָכָה הֵם בְּעֵינֵינוּ, אוּלָם בְּעֵינֵי הַבּוֹרֵא הַהִסְתַּבְּכְלוּת הִיא לְהֶפֶךְ הַגָּמוּר.
יְמֵי הַשַּׁלְוָה וְהָרֵגַע וּבְהֶחְלֵט שֶׁהִנָּם יָמִים פּוֹרִיִּים בְּהַצָּלָחוֹת נִפְלָאוֹת בַּעֲבוֹדָתֵנוּ אוּלָם סְבָּתָן הֶעְדֵּר הַהִתְמוֹדְדוּת וְהַלְּחִימָה, אָכֵן עוֹשִׂים אָנוּ בְּיָמִים שֶׁכָּאֵלֶּה נַחַת רוּחַ לַבּוֹרֵא, אָמְנָם אֵינָם תַּכְלִיתִיִּים. דַּוְקָא הַיָּמִים הַמְטֹרָפִים וְהַסְּבוּכִים בְּנִסְיוֹנוֹת שֶׁהִצָּלַחְנוּ לַחְטֹף בָּהֶם בְּמְסִירוּת נֶפֶשׁ וַאֲפִלּוּ מְעַט - הֵמָּה יְמֵי הַגְּבוּרָה וְנִצָּחוֹן הַמַּנְחִילִים לָנוּ אֶת שִׂכָּרֵנוּ בְּצֶדֶק וְלֹא בְּחֶסֶד.
וּבְמִלִּים סְפוּרוֹת אָמְרוּ לָנוּ זֹאת חַז''ל, מוּבָא בְּסֵפֶר ''אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן'':
''טוֹב פַּעַם בְּצַעַר מִמַּאָה שֶׁלֹּא בְּצַעַר''.
עָדִיף קִיּוּם מִצְוָה אַחַת בַּחֲטָף מִתּוֹךְ צַעַר יוֹתֵר מִמֵּאָה מִצְוֹות שֶׁכְּמוֹתָהּ שֶׁנַּעֲשׂוֹת מִתּוֹךְ שַׁלְוָה וְנַחַת - שֶׁלֹּא בְּצַעַר, וְזֹאת לְזִכּוֹר שֶׁגַּם בְּאֵיכוּת הֲרֵי מִצְוֹות שֶׁנַּעֲשׂוֹת שֶׁלֹּא בְּצַעַר מְעֻלּוֹת הֵמָּה יוֹתֵר. שֶׁהֲרֵי נַעֲשׂוֹת מִתּוֹךְ רֵגַע וּמֹחִין דְּגַדְלוּת.
עִם כָּל זֶה מְבַשְּׂרִים חַז''ל אֶת הַמְקַיְּם מִצְוָה אַחַת בְּצַעַר, שֶׁמִּסְתָּמָא נַעֲשֵׂית אוֹתָהּ מִצְוָה שֶׁלֹּא בְּשְׁלֵמוּתָהּ שֶׁשְּׁכָרוֹ יוֹתֵר מִמֵּאָה מִצְוֹות שֶׁלֹּא בְּצַעַר שֶׁמִּסְתָּמָא נַעֲשׂוּ בְּשְׁלֵמוּת.
וְאִם נִתָּן לְהֵאָמֵר הֲרֵי שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לוֹמַר בָּזֶה אֱמֶת יוֹתֵר נוֹקֶבֶת לְלֹא הַפְרָזָה עַל הַמִּדָּה.
יְמֵי הַשַּׁלְוָה אַחַר שֶׁאֵינָם תַּכְלִיתִיִּים לָאָדָם אֵינָם אֶלָּא יְמֵי הֶפּוּגָה וּפֶסֶק זְמַן בֵּין תְּקִיפָה לִתְקִיפָה שֶׁל הִתְמוֹדְדוּת בֵּין מַאֲבָק לְמַאֲבָק.
דְּהַיְנוּ, אַחַר שֶׁתַּכְלִית הָאָדָם הִיא הַהִתְמוֹדְדוּת וְהַמַּאֲבָק, לְצֹרֶךְ נִצּוּל זְמַנֵּי הַחַיִּים הָיָה עָלֵינוּ לְהַעֲדִיף יְמֵי הִתְמוֹדְדוּת לְלֹא הֶפּוּגָה כְּדֵי שֶׁלֹּא לְבַזְבֵּז סְתָם אֶת הַחַיִּים, אוּלָם כֵּיוָן שֶׁזֶּה לֹא יִתָּכֵן זֶה בַּמְּצִיאוּת שֶׁהֲרֵי פָּשׁוּט לֹא נַחְזִיק מַעֲמָד בְּיָמִים טְרוּפִים תְּכוּפִים לְלֹא הֶפּוּגָה, נִתָּנָת לָנוּ הֶפּוּגָה בֵּין הִתְמוֹדְדוּת לְהִתְמוֹדְדוּת.
מַה תַּפְקִידֵנוּ בִּימֵי הַהֶפּוּגָה?
יְמֵי הַהֶפּוּגָה אֵינָם בְּמַטָּרָה לִימֵי מְנוּחָה בִּלְבַד בֵּין מַאֲבָק לְמַאֲבָק, מַטָּרָה חֲשׁוּבָה מִזֹּאת יֶשְׁנָהּ לִימֵי הַהֶפּוּגָה.
בִּימֵי הַהֶפּוּגָה כְּשֶׁהָאָדָם נָח מִמַּאֲבָק, וְיִשּׁוּב דַּעְתּוֹ עַל מְכוֹנוֹ, וּמְכוֹנַת הַחֶשְׁיבָה שֶׁלּוֹ פּוֹעֶלֶת כְּתִקָּנָהּ בְּמְנוּחָה וּבְרֵגַע, עָלָיו לְשֶׁבֶת לַחְשֹׁב זְמַן מְסֻיָּם בְּמֶשֶׁךְ כָּל יוֹם עַל יְמֵי הַיְרִידָה הַצְּפוּיִים לָבוֹא לְאַחַר יְמֵי הָרֵגַע, וּלְמַלְּאוֹת אֶת מַצְבְּרָיו בִּבְטָחוֹן וּבֶאֱמוּנָה כַּהֲכָנָה לִקְרַאת יָמִים אֲפֵלִים אֵלּוּ.
וְכֹה יֹאמַר עֶבֶד ה' בְּלִבָּבוֹ:

יָדַעְתִּי וְגַם יָדַעְתִּי כִּי לֹא יֶאֱרְכוּ יְמֵי הַשַּׁלְוָה, וִימֵי הַמַּאֲבָק וְהַלְּחִימָה עֲתִידִים לָבוֹא שֶׁאָז הַמֹּחַ בְּקַטְנוּת וַאֲטִימוּת וּבְכֵן אֲשַׁחְזֵר לְעַצְמִי כָּעֵת כְּשֶׁהִנְנִי בְּשַׁלְוָה וּבְרִגְיעָה אֶת יְמֵי הַקַּטְנוּת, שֶׁאָמְנָם קְשִׁים הֵמָּה בִּשְׁעָתָם, אוּלָם כָּעֵת כשהנני בְּמַצָּב גַּדְלוּת כְּשֶׁרוֹאֶה אֲנִי וּמֵבִין אֶת רוּחַ הַשְּׁטוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלַי בִּימֵי הַקַּטְנוּת שֶׁבְּעֶצֶם נוֹבְעִים הֵמָּה מֵהַסְתָּרַת אוֹר פָּנֵי ה', אִם כֵּן עָלַי לְהָבִין שֶׁכְּשֵׁם שֶׁה' מֵאִיר לִי פָּנִים זֶה עַתָּה, הֲרֵי מִצִּדּוֹ אֵין שִׁנּוּי וּפָנָיו מוּאָרִים תָּמִיד, הַשִּׁנּוּי הוּא מִצִּדִּי, אִם כֵּן אֶשְׁתַּכְנַע לְקַבֵּל עָלַי בִּימֵי הַקַּטְנוּת לְזָכֹר אֶת הָאַרַת פְּנֵי ה' אֲלֵי בִּימֵי הַגַּדְלוּת, וּלְשַׁחְזֵר לְעַצְמִי בִּימֵי הַקַּטְנוּת אֶת הַיִּפְי וְהַזֹּהַר שֶׁהָיָה לִי בִּימֵי הַגַּדְלוּת שֶׁבְּעֶצֶם מִצִּדּוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא קַיָּם גַּם בִּימֵי הַקַּטְנוּת, וּבָזֶה לְהַמְשִׁיךְ וְלִשְׁפֹּךְ זִיו וְאוֹר עַל הַחֹשֶׁךְ שֶׁבִּימֵי הַקַּטְנוּת מִימֵי הַגַּדְלוּת. כָּךְ שֶׁיְּמֵי הַהֶפּוּגָה הִנָּם יְמֵי הִתְבּוֹנְנוּת לְהִתְמוֹדְדוּת בִּימֵי הַמַּאֲבָק בִּזְמַן שֶׁהַמֹּחַ שָׁקֵט וְרָגוּעַ.

וְאַף שֶׁיִּשְׁנָהּ קְצָת הַרְגָּשַׁת אִי נְעִימוּת לַחְשֹׁב בִּימֵי הָרַע וְהַשַּׁלְוָה עַל יְמֵי הַקַּטְנוּת, שֶׁהֲרֵי לְכְאוֹרָה זֶה מְדַכֵּא גַּם אֶת יְמֵי הַשַּׁלְוָה, עִם כָּל זֶה כְּדַאי הַדָּבָר מב' סִבּוֹת.

א. אֵין לַחְשֹׁב זֹאת כָּל הַיּוֹם רַק זְמַן מְסֻיָּם בְּמֶשֶׁךְ הַיּוֹם כְּרֶבַע אוֹ חֲצִי שָׁעָה.

ב. עֲדִיף קְצָת לְהִתְיַסֵּר בְּרַעְיוֹנוֹת שֶׁלֹּא כָּל כָּךְ נָעִים לַחְשֹׁב עֲלֵיהֶם בִּמְקוֹם לִסְבֹּל אַחַר כָּךְ בִּימֵי הָרָעָה קְשֵׁי שֶׁקֶשֶׁה מִנִּשּׂוֹא.

עֵצָה זוֹ אֵינָהּ מִשֶּׁלִּי, הֲלֹא הִנָּהּ כְּתוּבָה עַל סֵפֶר הַיָּשָׁר הַמְיֻחָס לְרַבֵּנוּ תַּם, שֶׁהֶאֱרִיךְ שָׁם בִּיעִילוּת עֵצָה זוֹ וְכָתַב שָׁם שֶׁמִּבְּלִי הִיא לֹא תְּכוֹן הַצְלָחַת הַיַּצִּיבוּת לַנֶּפֶשׁ הַמִּתְנוֹדֶדֶת, אֶלָּא רַק בַּהֲכָנָתָהּ בִּימֵי שַׁלְוָתָהּ לִימֵי מְבוּכָתָהּ, וּבִידִיעָתָהּ שֶׁבּוֹא יָבוֹאוּ יְמֵי שִׁנְאָה לְעֻמַּת יְמֵי אַהֲבָה תִּצְטַיֵּד הַנֶּפֶשׁ וְתִתְבַּצֵּר לְקוֹם בְּעֵז בְּיָמֶיהָ הַטְּרוּפִים בְּכָךְ שֶׁזָּכוֹר תִּזְכֹּר אֶת יְמֵי הַיָּמִים שֶׁעָבְרוּ וּכְמוֹ כֵן עוֹד יָבוֹאוּ, יָמִים שֶׁל הֶאָרַת פָּנִים, שֶׁבְּעֶצֶם מִבְּחִינַת הָאֱלֹקִים קַיָּמִים הֵם גַּם הַיּוֹם, וְכָל הַחֹשֶׁךְ אֵינוֹ אֶלָּא הֶעְדֵּר הָאוֹר וְאֵינוֹ חֹשֶׁךְ מִצַּד עַצְמוֹ וּכְעָנָן כָּלָה.

טו. הגורם לבעיות נפש

הַגָּאוֹן "שֵׁבֶט הַלֵּוִי" מֵבִיא אֶת הַסִּבָּה הַגּוֹרֶמֶת לְבָעְיוֹת הַנֶּפֶשׁ:

"כָּל הַבָּקִי בְּתַהֲלִיכֵי הַחַיִּים וְהַחִנּוּךְ יוֹדֵעַ - כִּי כָּל הַיְרִידוֹת וְהָעֲלִיּוֹת שֶׁל הָאָדָם תְּלוּיִים בְּשִׁמִּירַת הַקְּדֻשָּׁה - קְדֻשַּׁת הַבְּרִית. פְּגָמֵי הַבְּרִית נִרְאִים מְתוּקִים בְּתִחְלָתָם, אַךְ מָרִים בְּסוֹפָם, הֵמָּה הַמּוֹלִידִים עִצְבוֹן רוּחַ וְאִי שְׂבִיעוּת רָצוֹן, וְגוֹזְלִים מֵהָאָדָם אֶת שִׂמְחַת הַחַיִּים. מַה שֶּׁאֵין כֵּן שְׁמִירַת קְדֻשַּׁת הַבְּרִית וְהָעֵינַיִם וְהַזְּהִירוּת בְּכָל מִינֵי נְגִיעוֹת אִסּוּר וּקְרִיאַת עִתּוֹנִים וּסְפָרִים אֲסוּרִים, גּוֹרְמִים שִׂמְחָה וְחִזּוּק וּמַנְחִילִים שִׂמְחַת חַיִּים, וְשַׁעֲרֵי תּוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם נִפְתָּחִים לְפָנָיו".

עַד כָּאן מִדִּבְרֵי הַגָּאוֹן "שֵׁבֶט הַלֵּוִי".

וְהַגָּאוֹן ''נְתִיבוֹת שָׁלוֹם'' כּוֹתֵב:
פְּגַם בְּרִית קֹדֶשׁ גּוֹרֵם עַצְבוּת, כִּמְרֻמָּז בַּפָּרָשָׁה ''בְּעָצֵב תֵּלְדִי בָנִים'', וְהַעַצְבוּת הִיא הַמְבִיאָה לְכָל הַדְּבָרִים הָרָעִים. פְּגַם בְּרִית קֹדֶשׁ מֵבִיא לְחֹסֶר סְפוּק בַּחַיִּים לִהְיוֹת הָאָדָם מְחַפֵּשׂ וְאֵינוֹ מוֹצֵא, וּבַחֹסֶר שֶׁמּוֹצֵא בְּעַצְמוֹ הוֹלֵךְ לְמַלֹּאת סְפוּקוֹ בְּתַאֲווֹת אֲסוּרוֹת וְהֵמָּה שׁוּב גּוֹרְרוֹת אוֹתוֹ לְעַצְבוּת וֵרִיקָנוּת וְכָךְ חוֹזֵר חָלִילָה.
וְכַיָּדוּעַ פְּגַם בְּרִית קֹדֶשׁ נִקְרָא פְּגַם הַיְסוֹד, שֶׁהוּא יְסוֹד בִּנְיַן הָאָדָם וְהוּא סִבָּה לְבִנְיָנוֹ אוֹ לְחָרְבָּנוֹ.
וְכַנּוֹדָע עוֹד שֶׁטִּפֵּי הַיְסוֹד נִמְשָׁכִים מֵהַמֹּחַ שֶׁשָּׁם מִשְׁכַּן הַדַּעַת הֲרֵי שֶׁהַפּוֹגֵם בְּרִיתוֹ פּוֹגֵם אֶת דַּעְתּוֹ וּבְכָךְ מְסִתַּלֵּק יִשּׁוּב דַּעְתּוֹ לְפִּלְ לְמָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת וּלְאַבֵּד אֶת שִׂפְיוּת הַדַּעַת רַחְמָנָא לְצְלַן.
כְּמוֹ כֵן הַסִּטְיְפִלֶ בְּאֶחָד מִמְּכְתָּבָיו כּוֹתֵב וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: אֱמֶת הוּא שֶׁמִּי שֶׁמּוֹצִיא ז''ל הַרְבֵּה, רַחְמָנָא לְצְלַן נַעֲשֶׂה שָׁבוּר וּמְטֻמְטָם עַל דֶּרֶךְ זֶה הַחֹלִי שֶׁל יֵאוּשׁ וְשִׁבְרוֹן. עַד כָּאן.
וְאַחַד הַסִּפּוּרִים הַמְפֻרְסָמִים בְּשֵׁם הָאֲרִיזַ''ל הוּא מַעֲשֶׂה בְּבָחוּר שֶׁנִּכְנְסָה בּוֹ רוּחַ רָעָה לְבַעְתּוֹ, וְהָלְכוּ לְהָאֲרִיזַ''ל לְרַפֹּאתוֹ וְאָמַר שֶׁתְּרוּפָתוֹ - ג' יָמִים לֹא יִרְאֶה פְּנֵי אִשָּׁה וְתֵצֵא הָרוּחַ מִמֶּנּוּ, הִכְנִיסוּהוּ אָבִיו וְאִמּוֹ לְחֶדֶר אֶחָד סָגוּר וְלֹא שָׁעוּ לְצַעֲקוֹתָיו וְזַעֲקוֹתָיו, בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הִשְׁאִירוּהוּ הוֹרָיו סָגוּר בַּחֶדֶר וְהָלְכוּ מְעַט לָנוּחַ לְאַחַר שֶׁהִתְעַיְפוּ מִשְּׁמִירָה שֶׁשָּׁמְרוּהוּ כְּמַעַט ג' יָמִים בְּתוֹךְ כָּךְ בָּאָה דּוֹדָתוֹ וְנִכְנְסָה לַחֶדֶר וּנְשָׁקָתוּ לְאוֹתוֹ בָּחוּר, וּמִיָּד חָזְרָה הָרוּחַ לָבוֹא בְּתוֹכוֹ וּלְבַעְתּוֹ.
וּבְסֵפֶר הַמִּדּוֹת לְמוּהַר''ן מִבְּרֶסְלֶב:
מִי שֶׁלֹּא תִּקֵּן חֲטַאת נְעוּרָיו סוֹבֵל מִדְּאָגוֹת, כִּי עַל יְדֵי הַחֲטָא זֶה שֶׁל פְּגַם הַבְּרִית מִתְלַבֶּשֶׁת הַקְּלִפָּה הַנִּקְרֵאת ''יְלָלָה'', וּמְבִיאָה לְעַצְבוּת וְיֵאוּשׁ, וְהַנִּמְשָׁךְ לְעַצְבוּת וּלְדִכָּאוֹן רוּחַ סִימָן הוּא שֶׁנִּכְשָׁל בְּחֵטְא נוֹרָא זֶה שֶׁל זֶרַע לְבַטָּלָה, כִּי הַחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה מַכְנִיס עַצְבוּת וְדִכָּאוֹן בָּאָדָם, וּכְכָל שֶׁשּׁוֹקֵעַ בּוֹ הָאָדָם בְּיוֹתֵר כֵּן בָּא לִידֵי עַצְבוּת וּמְרִירוּת וְעַצְלוּת. וְעַל כֵּן הָעֵצָה לְהִתְחַזֵּק בְּשִׁמְירַת בְּרִית קָדוֹשׁ וּלְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ בְּתוֹרָה וּתְשׁוּבָה וְלִזְהֵר מֵהַעַצְבוּן, כִּי הָעַצְבוּן הוּא שׁוּב גּוֹרֵר אֶת הָאָדָם לְהַמְשִׁיךְ וְלִפְגֹּם כְּדֵי לְסַפֵּק אֶת רֵיקָנוּתוֹ וְעַצְבוּתוֹ.
וְעוֹד מָלֵא מִזֶּה בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים, כִּי אֵלּוּ הַפּוֹגְמִים בְּרִיתָם שְׁרוּיִים הֵמָּה בִּפְחָדִים וַחֲרָדוֹת, דִּכָּאוֹנוֹת וְעַצְבוּת כִּי בְּמַחְשַׁבְתָּם לְהִתְאַבֵּד מֵרֹב עֶצְבוֹנָם וְיֵאוּשָׁם, וְהָעֵצָה הִיא עֲזִיבַת הַחֵטְא חֲרָטָה וּדְוִי וְקַבָּלָה.
וּלְדַאֲבוֹנֵנוּ הַגָּדוֹל הַרְבֵּה מֵהַמְּטֻפָּלִים בִּבְעָיוֹת נֶפֶשׁ נוֹעָצִים וְנִנְעָצִים בְּעֵצָה נִבְעָרָה שֶׁל פְּסִיכוֹלוֹגִים אוֹ שֶׁל יְדִידִים כְּסִילִים הַמְיַעֲצִים לָהֶם עֲצַת בִּלְעָם לְהַרְגִּיעַ אֶת דִּכְאוֹנָם וּמְרִי

רוּחָם בַּחֵטְא הַגָּדוֹל שֶׁל עֲרָיוֹת, תַּעֲרֹבֶת אֲנָשִׁים וְנָשִׁים, הִסְתַּכְּלִיּוֹת אֲסוּרוֹת, עִתּוֹנִים, סְרָטִים, בַּחֹמֶר הָרָעִיל בְּיוֹתֵר לִבְעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ מְנַסִּים לִפְתֹּר אֶת בְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ, הֲיַעֲלֶה בְּיָדָם?!

כַּמָּה אִם כֵּן הַסִּבָּה פְּשׁוּטָה הַיּוֹם לִרְבּוּי בְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ וּמְצוּקָתָהּ, אַחַר שֶׁטֵּרוּף הָעֲרָיוֹת וַאֲבִיזָרְיֵהוּ בִּמְלֹא עָצְמָתוֹ, פְּרִיצוּת וְהֶפְקֵרוּת שֶׁיֶּשְׁנָהּ הַיּוֹם לֹא הָיְתָה מֵעוֹלָם, וּכְמוֹ כֵן רִבּוּי בְּכַמּוּת וְאֵיכוּת בְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ לֹא הָיוּ כְּמוֹתָם מֵעוֹלָם.

גִּלּוּי גָּדוֹל גִּלּוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ אֵבֶר אֶחָד יֶשְׁנוֹ בָּאָדָם מַרְעִיבוֹ - שָׂבֵעַ, מַשְׂבִּיעוֹ - רָעֵב, אִם כֵּן זוֹ הֲעֻצָּה הַיְעוּצָה לִרְפּוּי הַנְּשָׁמָה וְהַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף לִגְדֹּר עַצְמֵנוּ בִּגְדָרִים וּסְיָגִים מֵחִלּוּל הַקְּדֻשָּׁה וּלְהַרְבּוֹת בְּיִרְאַת שָׁמַיִם וּשְׁמִירַת הַקְּדֻשָּׁה וּבָזֶה נָבִיא לְעַצְמֵנוּ אֶת הָרְוָחָה וְהָרֹגַע, כָּל הַחָכְמָה הִיא לְזָהֵר מֵהַמְזַמְּנִים שֶׁשּׁוֹלֵף כֹּחַ הָרַע לְמַרְגּוֹעַ הַנֶּפֶשׁ, הַפִּתְרוֹנוֹת שֶׁלּוֹ הֵם מְיֻדָּיִים, כְּבָיְכוֹל הַצָּעוֹתָיו נִרְאוֹת כְּפוֹתְרוֹת אֶת מְצוּקַת הַנֶּפֶשׁ מִיָּד אוּלָם טָמוּן בַּעֲצוֹתָיו סִבַּת הַמַּחֲלָה וְהַמְּרָאָתָהּ. הַמַּאֲמִין הוּא שֶׁנִּצָּל, וּבְפָסוּק אֶחָד סִכֵּם חֲבַקּוּק אֶת נִצְחוֹן הַמִּלְחָמָה בְּסוֹפָהּ ''וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה'', צַדִּיק הוּא בְּחִינַת שׁוֹמֵר הַבְּרִית, כַּמָּה יוּכַל אוֹתוֹ צַדִּיק לְהַחְזִיק בְּצִדְקוּתוֹ - בֶּאֱמוּנָתוֹ, רַק בֶּאֱמוּנָה תְּמִימָה יוּכַל הַצַּדִּיק לְהַמְשִׁיךְ בְּתִקֻּף נְסִיּוֹנוֹתָיו עַל צִדְקוּתוֹ לִהְיוֹת תַּקִּיף וְנוֹעָז שֶׁלֹּא נָתוּן לַפִּתּוּי הַשּׁוֹטֵף אֶת פְּתָיֵי הָעוֹלָם.

וַהֲרֵי לֹא נֶאֱמַר וְאָדָם בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה אֶלָּא צַדִּיק, דְּהַיְנוּ יִצְטָרְכוּ ב' הַפְּרָטִים יַחַד כִּי לֹא יִתָּכֵן זֶה בְּלֹא זֶה. וּדְבָרֵינוּ לַאֲנָשִׁים וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה לְנָשִׁים, אִשָּׁה הַמְהַלֶּכֶת בִּלְבוּשׁ לֹא צָנוּעַ כַּהֲלָכָה וּמְהַוָּה מִכְשׁוֹל לְעַצְמָהּ וְלַאֲחֵרִים בְּוַדַּאי שֶׁכָּאן מְקוֹר הָרָעָה וְהַצָּרָה לִגְרֹם יִסּוּרֵי נֶפֶשׁ לְעַצְמָהּ בִּהְיוֹתָהּ גּוֹרֶמֶת כֵּן לַאֲחֵרִים, וּבִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה שֶׁתַּעֲשֶׂה לְהַקְפִּיד בִּצְנִיעוּת הַלְּבוּשׁ וּהַהַנְהָגָה יָשׁוּב ה' וְיִרְפָּא לָהּ.

טז. עשה לך רב וקנה לך חבר

''דְּאָנָה בְּלֶב אִישׁ יַשְׁחֶנָּה'' - וּבַגְּמָרָא נֶאֱמְרוּ ב' עֵצוֹת, א', יְשִׂיחָנָּה לְהַקָּבָ''ה, ב', יְשִׂיחָנָּה לַחֲבֵרוֹ. בְּעִנְיַן יְשִׂיחָנָּה לְהַקָּבָ''ה כְּבָר דִּבַּרְנוּ לְעֵיל בְּפֶרֶק י', בְּפֶרֶק זֶה נְבָאֵר וְנַרְחִיב אֶת הָעֵצָה הַשְּׁנִיָּה וְהִיא יְשִׂיחֶנָּה לַחֲבֵרוֹ.

הֶאֱרַכְנוּ בַּפְּרָקִים לְעֵיל שֶׁעִקַּר הַתְּרוּפָה לִבְעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ תְּלוּיָה בְּחִזֻּק הֶאֱמוּנָה וּבְהִתְבַּטְּלוּת לַהֲלִיכוֹת הַגּוּזֵר, וְלִרְאוֹת בְּהַנְהָגָתוֹ אֶת הַהַנְהָגָה הַטּוֹבָה וְהַמּוֹעִילָה בְּיוֹתֵר (וראה לקמן בפרק יח' שבארנו זאת בהרחבה).

אוּלָם כְּשֶׁאָדָם נִתְקָף בִּבְלְבּוּל, מֹחוֹ מִתְקַטֵּן וְדַעְתּוֹ אֵינָהּ מְיֻשֶּׁבֶת עָלָיו וְקָשֶׁה לוֹ מְאֹד אָז לְהִתְחַזֵּק וּלְיַשֵּׁב אֶת דַּעְתּוֹ וּלְחַזְּקָהּ בֶּאֱמוּנָה וּבְטָחוֹן, הַפִּתָּרוֹן לָכָךְ שֶׁיִּהְיֶה לְךָ חָבֵר אוֹ רַב

נֶאֱמָן, אִישׁ סוֹד, שֶׁמַּבִּין לִבְעָיִת נַפְשְׁךָ, וְנֶאֱמָן רוּחַ שֶׁלֹּא לוֹמַר לְשׁוּם אָדָם אֶת מַצָּבְךָ, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַבְאִישׁ אֶת מַעֲמָדְךָ דָּבָר שֶׁיְּגָרֵם לְעִרְעוּר הַנֶּפֶשׁ.

וְאַגַּב, יֵשׁ מְאֹד לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא לְפַרְסֵם אֶת עִרְעוּר הַנֶּפֶשׁ וּלְהַעֲלִימוֹ בְּמִדַּת הָאֶפְשָׁר, כִּי אָז תִּדָּחֶה בְּעֵינֵי הַחֶבְרָה, רַבִּים מֵהַחֶבְרָה לֹא יָבִינוּ לִרוּחֲךָ וּלְמוּעַקְתְּךָ וְאַף יָצִיקוּ לְךָ בְּיוֹתֵר בְּהֵצֵר צָעָדֶיךָ מֵהִתְקָרֵב אֲצָלָם.

וְלָכֵן יֵשׁ לְךָ לְחַפֵּשׂ חָבֵר אוֹ רַב אִישׁ סוֹד נֶאֱמָן בְּיוֹתֵר, אוֹהֵב בַּעַל אֱמוּנָה וּבְטָחוֹן וְיִרְאַת שָׁמַיִם שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחוֹ לְעוֹדֵד וּלְחַזֵּק.

לֹא לְחִנָּם אָמְרוּ חֲזַ"ל: "אוֹ חַבְרוּתָא אוֹ מִיתוּתָא".

חַבְרוּתָא נִצְרֶכֶת לֹא רַק לְפִלְפּוּל הַתּוֹרָה וְלַהֲבָנָתָהּ אֶלָּא גַּם לְעֵזֶר וּתְמִיכָה בֶּאֱמוּנָה וּבְטָחוֹן בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ. וְהָרֶוַח הַגָּדוֹל שֶׁתַּרְוִיחַ בְּמְצִיאַת חָבֵר אוֹ רַב סַבְלָן הַמּוּכָן לִשְׁמֹעַ אֶת מוּעָקוֹת לִבְּךָ הוּא לֹא רַק בְּשָׁעָה שֶׁהִנִּיחַ מְדַבֵּר עִמּוֹ מַמָּשׁ וְשׁוֹפֵךְ אֶת מָרִי מְצוּקָתְךָ לְפָנָיו שֶׁאָז בְּוַדַּאי אַתָּה פּוֹרֵק אֶת הַמִּטְעָן הַמַּר שֶׁבִּלְבָּךְ וּמִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה אֶלָּא גַּם כְּשֶׁאֵינְךָ יָכוֹל בְּפֹעַל לְדַבֵּר עִם אוֹתוֹ יָדִיד אוֹ רַב, עֶצֶם זֶה שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ מִי שֶׁמּוּכָן לִשְׁמֹעַ אוֹתְךָ וְיֵשׁ מִי שֶׁמַּבִּין לְרוּחֲךָ וּמוּכָן לַעֲזֹר לְךָ בִּמְצוּקָתְךָ כְּבָר מְכָךְ יָכוֹל אַתָּה לְהַרְגִּישׁ הַרְבֵּה יוֹתֵר טוֹב.

שֶׁהֲרֵי הָאָדָם בִּמְצוּקָתוֹ חַיָּב שֶׁתְּהֵא לוֹ תִּקְוָה וּתְלוּת בַּמּוֹשִׁיעַ שֶׁיּוּכַל לְהוֹשִׁיעוֹ, וְלָכֵן כַּמּוּבָן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְצַמְצֵם אֶת כָּל תְּלוּתוֹ וְתִקְוָתוֹ רַק בַּבּוֹרֵא וּמִסְתַּפֵּק בְּכָךְ כְּדֵי לְהַרְגִּיעַ אֶת עַצְמוֹ בְּוַדַּאי שֶׁעָדִיף זֶה עַל הַכֹּל, אוּלָם לֹא לְכֻלָּם אוֹתוֹ כֹּחַ בְּטָחוֹן לִהְיוֹת בּוֹטְחִים בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בִּלְבַד, וּבְפֹרָט שֶׁחָבֵר טוֹב אוֹ רַב אֵין זֶה סְתִירָה לֶאֱמוּנָה וּבְטָחוֹן, לְפִי שֶׁסִּבַּת הִתְקַשְּׁרוּתְךָ לְחָבֵר אוֹ לְרַב הִיא לְצָרְךָ חִזּוּק הָאֱמוּנָה שֶׁיִּתְחַזְּקוּ הֵמָּה אֶת הָאֱמוּנָה בְּלִבְּךָ מִתּוֹךְ אַהֲבָה כֵּנָה שֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בַּדָּבָר.

"אֵין חָבוּשׁ מַתִּיר עַצְמוֹ מִבֵּית הָאָסוּרִים" - אָדָם הַנֶּאֱסָר וְנֶחְבָּשׁ בְּהַטְרָדַת מַחְשָׁבוֹת וּבִלְבּוּל אֵינוֹ יָכוֹל לְחַלֵּץ עֵת עַצְמוֹ מִבֵּית אֲסוּרִים שֶׁלּוֹ, עָלָיו לֵילֵךְ לְחָבֵר נֶאֱמָן שֶׁאֵינוֹ חָבוּשׁ אֶלָּא מְשֻׁחְרָר בְּמַחְשְׁבוֹתָיו וּמְיֻשָּׁב בְּדַעְתּוֹ וְהוּא וְרַק הוּא שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחוֹ לְשַׁחְרֵר גַּם אוֹתְךָ מִכַּבְלֵי מַחְשְׁבוֹתֶיךָ.

וְזוֹ עֵצָה נִפְלָאָה לְכָל בְּעָיָה וּבְעָיָה, לֹא רַק לִבְעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ אֶלָּא גַּם לִירִידוֹת בְּתוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם, בְּעָיוֹת בַּקְּדֻשָּׁה וּבְמַחְשָׁבוֹת זָרוֹת וְכַדּוֹמֶה, הִתְיַעֲצוּת עִם חָכָם אוֹ חָבֵר נֶאֱמָן וְאוֹהֵב - לְשֵׁם שָׁמַיִם, יְכוֹלוֹת לְהוֹעִיל מְאֹד לְהוֹצִיא מֵיֵאוּשׁ וְעַצְבוּת וּלְהָבִיא אֶת הַבְּעָיוֹת לְפִתְרוֹנָן בְּרֹב יוֹעֵץ.

וְהוּא כְּלָל גָּדוֹל שֶׁמּוּבָא בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁעִקַּר כֹּחוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרַע הוּא בַּמִּסְתָּרִים וּבְהֶעְלֵם - הַפְרֵד וּמְשֹׁל, לְהַפְרִיד בֵּין רֵעִים וְיִרְאֵי שָׁמַיִם וּבְכָךְ לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם כְּשֶׁהֵם אֶחָד

אֶחָד לְעַצְמוֹ, וּמִי שֶׁנִּכְשָׁל בְּעִנְיְנֵי קְדֻשָּׁה אוֹ הַסּוֹבֵל מִבְּעָיוֹת וְהַטְרָדוֹת מַחְשָׁבוֹת וְאֵינוֹ מְדַבֵּר עִם חָבֵר נֶאֱמָן אוֹ רַב שֶׁיָּכוֹל לְהוֹצִיאוֹ מִשְּׁאוֹל תַּחְתִּיָּה זֶה, הֲרֵי שֶׁכָּל בְּעָיוֹת אֵלּוּ הוֹפְכִים לִהְיוֹת סוֹדוֹ פְּנִימִי שֶׁל הַסּוֹבֵל מֵהֶם וְעִמָּם הוּא "מִשְׁתַּעְשֵׁעַ" כָּל הַיּוֹם בְּמִלְחָמָה פְּנִימִית מְסֻבֶּכֶת וּמְפָרֶכֶת.

אֲבָל מִי שֶׁמְּדַבֵּר עִם גָּדוֹל מִמֶּנּוּ וּמְסַפֵּר לוֹ אֶת בְּעָיוֹתָיו וְכִשְׁלוֹנוֹתָיו, הִנֵּה, כְּבָר עֶצֶם הַסִּפּוּר שׁוֹבֵר אֶת כֹּחוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר, כִּי עַל יְדֵי שֶׁמְּסַפֵּר הוּא מוֹצִיא אֶת הַדָּבָר מִפְּנִימִיּוּת הַנֶּפֶשׁ הַחוּצָה עַל יְדֵי הַדִּבּוּר, וְשׁוּב אֵין זֶה תּוֹפֵס מָקוֹם בִּפְנִימִיּוּת הַנֶּפֶשׁ אֶלָּא בְּחִיצוֹנִיּוּתָהּ, וְהַבְּעָיָה הוֹפֶכֶת לִהְיוֹת יוֹתֵר חִיצוֹנִית וּמְשַׁחְרֶרֶת אֶת הַלַּחַץ הַפְּנִימִי.

עֵצָה זוֹ נֶאֱמְרָה מֵרַבּוֹתֵינוּ וּמִגְּדוֹלֵי הַמְּחַנְּכִים הָעוֹסְקִים בִּבְעָיוֹת חִנּוּךְ לַנֹּעַר הַמִּדְגִּישִׁים שֶׁרַבִּים נָפְלוּ וְנִמּוֹקוּ בְּיִסּוּרֵיהֶם וּבִבְעָיוֹתֵיהֶם רַק מִפְּנֵי שֶׁנִּמְנְעוּ מִפְּנֵי הַבּוּשָׁה אוֹ הַפַּחַד לְהַבִּיעַ אֶת פְּנִימִיּוּתָם, לְעֻמָּתָם רַבִּים שֶׁנִּצְּלוּ לְגַמְרֵי בְּקַיְמָם עֵצָה זוֹ. יִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֵף לֶקַח לִהְיוֹת "שׁוֹמֵעַ לְעֵצָה - חָכָם", וּ"תְשׁוּעָה בְּרֹב יוֹעֵץ".

יז. סגלות להסיר הפחד

בְּשׁוּ"ת "רַב פְּעָלִים" ח"ג בְּסוֹפוֹ "סוֹד יְשָׁרִים" סִימָן י"ט הֵבִיא אֶת הַסְּגֻלּוֹת דִּלְהַלָּן לְהִנָּצֵל מִפַּחַד
שְׁאֵלָה:
אֶחָד שֶׁבָּא לוֹ פַּחַד בִּלְבָבוֹ תָּמִיד שֶׁכָּל שָׁעָה יִתְעוֹרֵר הַפַּחַד בִּלְבָבוֹ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָמָּה הוּא מְפַחֵד מַה יַּעֲשֶׂה, יוֹרֵנוּ ושכמ"ה:
תְּשׁוּבָה:

א. תְּחִלַּת הַכֹּל יְזַהֵר בִּקְרִיאַת שְׁמַע שַׁחֲרִית וְעַרְבִית וְשֶׁעַל הַמִּטָּה שֶׁיִּקְרָא אוֹתָהּ בְּכַוָּנָה וּבְמִתּוּן וְעַיֵּן מְגִלָּה דַּף ג' ע"א.

ב. גַּם יְזַהֵר שֶׁלֹּא יַרְגִּיל לְהַנִּיחַ יָדָיו עַל נְחִירָיו וּשְׂפָתָיו וְעַיֵּן בִּגְמָרָא דִּפְסָחִים דַּף קי"ב ע"א.

ג. גַּם יְזַהֵר בִּנְטִילַת יָדַיִם שֶׁל שַׁחֲרִית וְשֶׁל בֵּית הַכִּסֵּא לַעֲשׂוֹתָהּ ג' פְּעָמִים בְּסֵרוּגִין וּבְשׂפִי וְכֵן יְזַהֵר בִּנְטִילַת יָדַיִם אַחַר הַהֲקָזָה וְאַחַר גִּלּוּחַ וְאַחַר נְטִילַת צִפָּרְנָיו לַעֲשׂוֹתָם גַּם כֵּן ג' פְּעָמִים בְּסֵרוּגִין וְעַיֵּן פְּסָחִים דַּף קי"ב ע"א.

ד. גַּם יַרְגִּיל לוֹמַר בְּלַחַשׁ בְּכָל עֵת מִשְּׁעוֹת הַיּוֹם אוֹ מִשְּׁעוֹת הַלַּיְלָה דְּבָרִים אֵלּוּ "עיזא דבי טבחי שמינא מינאי" וְכֵן בְּעֵת שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַפַּחַד בִּלְבָבוֹ אָז תֵּכֶף וּמִיָּד יֹאמַר דְּבָרִים אֵלּוּ וְעַיֵּן בִּגְמָרָא דִּמְגִלָּה דַּף ג' ע"א. גַּם יִשְׁתַּדֵּל לְתִלּוֹת עָלָיו שֵׁן שֶׁל זְאֵב.

ה. גַּם יְזַהֵר לוֹמַר בְּכָל יוֹם בַּבֹּקֶר מִזְמוֹר יוֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים וְיַתְחִיל מִן פָּסוּק וִיהִי נֹעַם.

ו. וְכֵן יֹאמַר גַּם כֵּן מִזְמוֹר שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים וְקֹדֶם שֶׁיִּישַׁן יֹאמַר מִזְמוֹרִים אֵלּוּ פַּעַם אַחַת.

ז. גַּם בְּכָל תְּפִלַּת הָעֲמִידָה הֵן בְּשַׁבָּת הֵן בְּחוֹל יֹאמַר קֹדֶם אֶלֹקַי נְצוֹר מִזְמוֹר שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים.

ח. יְזָהֵר לִלְבֹּשׁ טַלִּית קָטָן כָּשֵׁר וּבָדוּק.

ט. גַּם יִכְתֹּב הַסּוֹפֵר עַל קְלָף כָּשֵׁר שֵׁם נעורירון הַיּוֹצֵא מִן פָּסוּק וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם וְכוּ' וְשֵׁם צדנלב"ש הַיּוֹצֵא מִן פָּסוּק מְעַט צֹרִי וּמְעַט דְּבַשׁ וְכוּ' וְיִתְלֶה עָלָיו, וְשֵׁמוֹת אֵלּוּ כְּתוּבִים בְּשַׁעַר הַכַּוָּנוֹת לְרַבֵּנוּ הָאֲר"י זַ"ל אֵצֶל פִּטּוּם הַקְּטֹרֶת.
עוֹד סְגֻלּוֹת לְהִנָּצֵל מִפַּחַד:

א. יִטֹּל עִמּוֹ עֲרָבָה שֶׁל הוֹשַׁעְנָא רַבָּה שֶׁנֶּחְבְּטָה בַּקַּרְקַע, וּכְמוֹ כֵן יְשִׁימֶהּ מִתַּחַת הַכַּר בְּשָׁעַת הַשֵּׁנָה, וְיַצִּיל מִפַּחַד.

ב. יִתְפֹּס בְּיָדוֹ חֲתִיכַת אֲפִיקוֹמָן (עֲדִיף גְּדֶל כַּזַּיִת) עִם מֶלַח, וּשְׁנֵיהֶם יִהְיוּ עִמּוֹ בְּשָׁעַת בִּרְכַּת סְפִירַת הָעֹמֶר, וְאַחַר הָעֹמֶר יִהְיוּ עִמּוֹ תָּמִיד, וְיַצִּיל מִפַּחַד. וְגַם בָּזֶה טוֹב לָשִׂים תַּחַת הַכָּרִית בְּשָׁעַת הַשֵּׁנָה.

ג. אִם אֵין לוֹ אֲפִיקוֹמָן, יִטֹּל מֶלַח לְבַד בְּשָׁעַת בִּרְכַּת סְפִירַת הָעֹמֶר, וְיוֹעִיל לְהַצִּיל מֵעֵין הָרָע, וְרַק שֶׁיִּזָּהֵר שֶׁלֹּא יִגַּע הַמֶּלַח בְּרִצְפָּה. (רבנו בחיי)

ד. שְׁנֵי מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים מוֹעִילִים מְאֹד לְסַלֵּק הַפַּחַד: מִזְמוֹר יד וּמִזְמוֹר נג.

ה. סְגֻלָּה נִפְלָאָה לְהָסִיר הַפַּחַד - לִקְרֹא אָנָּא בְּכֹחַ וְכוּ' כָּל שְׁתֵּי מִלִּים יַחַד, וּלְכַוֵּן בִּשְׁמוֹת הַקֹּדֶשׁ שֶׁבְּסוֹף כָּל שׁוּרָה מִבְּלִי לְהוֹצִיאָם בַּפֶּה.
וְזֶה תְּאָרוֹ:
 אָנָּא בְּכֹחַ. גְּדֻלַּת יְמִינְךָ. תַּתִּיר צְרוּרָה: (אב"ג ית"צ)
 קַבֵּל רִנַּת. עַמְּךָ שַׂגְּבֵנוּ. טַהֲרֵנוּ נוֹרָא: (קר"ע שט"ן)
 נָא גְּבוֹר. דּוֹרְשֵׁי יִחוּדֶךָ. כְּבָבַת שָׁמְרֵם: (נג"ד יכ"ש)
 בָּרְכֵם טַהֲרֵם. רַחֲמֵי צִדְקָתֶךָ. תָּמִיד גָּמְלֵם: (בט"ר צת"ג)
 חָסִין קָדוֹשׁ. בְּרֹב טוּבְךָ. נַהֵל עֲדָתֶךָ: (חק"ב טנ"ע)
 יָחִיד גֵּאֶה. לְעַמְּךָ פְּנֵה. זוֹכְרֵי קְדֻשָּׁתֶךָ: (יג"ל פז"ק)
 שַׁוְּעָתֵנוּ קַבֵּל. וּשְׁמַע צַעֲקָתֵנוּ. יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת: (שק"ו צי"ת)
 בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

ו. וּסְגֻלַּת הַסְּגֻלּוֹת הִיא הַהַכְנָעָה וְהֲעָנָוָה, כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים מַכְנִיעַ הַקָּבָ"ה אֶת הָאָדָם הַגֵּאֶה וְהַשַּׁלְטָן הַמֵּטִיל מוֹרָאוֹ שֶׁלֹּא לְשֵׁם שָׁמַיִם בְּבֵיתוֹ וּבִסְבִיבָתוֹ בְּכָךְ שֶׁנּוֹפְלִים עָלָיו פְּחָדִים, וְהִיא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה כְּנֶגֶד בִּשְׁבִיל שֶׁהֵטִיל מוֹרָאוֹ וּפַחֲדוֹ עַל בְּנֵי אָדָם.

יח. סכום

"אַל תֹּאמַר מֶה הָיָה שֶׁהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּה, כִּי לֹא מֵחָכְמָה שָׁאַלְתָּ עַל זֶה" (קהלת ז, י)

עָבְרָה עָלֶיךָ תְּקוּפַת שָׁנִים יָפָה וּשְׁלֵוָה, וּלְפֶתַע קָרְסָה הַשַּׁלְוָה וּבְמָקוֹמָהּ נָחֲתָה עָלֶיךָ תְּקוּפָה טְרוּפָה וְטוֹרְדָנִית, הַמַּטְרִידָה וּמְשַׁבֶּשֶׁת לֹא רַק אֶת אֹרַח הַחַיִּים הַנּוֹרְמָלִי שֶׁלְּךָ אֶלָּא גַּם אֶת עֲבוֹדַת ה' הַנִּמְנַעַת מִמְּךָ מֵעַתָּה מִלַּעֲשׂוֹתָהּ בְּאוֹתוֹ יְפִי וְיִשּׁוּב הַדַּעַת כְּמִקֹּדֶם.

לָאָדָם נְדָמָה, וְכִי לֹא טוֹב יוֹתֵר לוֹ הָיִיתִי כְּמִקֹּדֶם, עוֹבֵד ה', עוֹסֵק בַּתּוֹרָה מִתּוֹךְ יִשּׁוּב הַדַּעַת, מִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה, וּלְשֵׁם מַה בָּאתָה עָלַי הַצָּרָה הַזּוֹ שֶׁל מְצוּקַת הַטָּרְדַת מַחְשָׁבוֹת דְּמְיוֹנִיּוֹת וְטִפְּשִׁיּוֹת, מָה חָטָאתִי וּמַה פָּשַׁעְתִּי כִּי בָּאָה עָלַי צָרָה זוֹ, וּמַה תּוֹעֶלֶת יֵצֵא לִי מִמֶּנָּה, הֲלֹא רַק הֶפְסֵד תּוֹרָה וּמִצְוֹות, מֻתָּח עַצְבוּת, אֲוִירָה עֲגוּמָה אֲצָל כָּל בְּנֵי מִשְׁפַּחְתִּי וְעוֹד הַשְׁלָכוֹת מְתַסְכְּלוֹת שֶׁלְּכְאוֹרָה לֹא יוֹצֵא מֵהֶם שׁוּם דָּבָר טוֹב.

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה מְלַמְּדֵנוּ, שֶׁלְּעוֹלָם לֹא יֹאמַר אָדָם: מֶה הָיָה? הֲלֹא "הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּה", אֶלּוּ אֵינָם דִּבְרֵי חָכְמָה, "כִּי לֹא מֵחָכְמָה שָׁאַלְתָּ עַל זֶה".

יְסוֹד הַסֵּבֶל שֶׁלָּנוּ נוֹבֵעַ מִמַּרְדָּנוּת וְעַקְשָׁנוּת, אֵיננוּ מוּכָנִים לְהִתְבַּטֵּל לִרְצוֹן ה'.

מִי אָמַר לְךָ שֶׁלְּהַקָּבָ"ה יֵשׁ לוֹ יוֹתֵר נַחַת מֵעֲבוֹדָתְךָ אוֹתוֹ בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁמָּא, וּמִסְתָּמָא כָּךְ יֵשׁ לוֹ נַחַת מִמְּךָ כָּעֵת, דַּוְקָא כָּעֵת כְּשֶׁהִנְּךָ מִתְמוֹדֵד וּמִתְאַבֵּק עַל כָּל אֹרַח חַיֶּיךָ, וְנִזְקָק אַתָּה לִתְפִלָּה וְלֶאֱמוּנָה לְהֶמְשֵׁךְ קִיּוּמְךָ הַמִּינִימָלִי, וְנֶטֱרַלְתָּ מִכָּל בִּטָּחוֹן עַצְמִי וְנֶאֱלַצְתָּ לָבוֹא לְמַצָּב שֶׁל תְּלוּת בְּהַקָּבָ"ה עַל כָּל פֶּרֶט וּפֶרֶט מִמַּהֲלַךְ חַיֶּיךָ, אוּלַי בָּזֶה יֵשׁ נַחַת לְהַקָּבָ"ה הַרְבֵּה יוֹתֵר.

הַקָּבָ"ה הֶחְלִיט בְּחָכְמָתוֹ לְדָרֹשׁ מִמְּךָ תַּפְקִיד שֶׁכָּזֶה הַיּוֹם, לָמָּה תִּתְעַקֵּשׁ לְסָרֵב וְלִרְצוֹת וְלַחֲזוֹר לְתַפְקִידְךָ הַקּוֹדֵם.

חַיִל נֶאֱמָן שֶׁהֻפְקַד בְּתַפְקִיד מְסָיָם בְּחֵיל הַיַּבָּשָׁה אוֹ הַיָּם, אִם יִתְמָרֵד לְתַפְקֵד דַּוְקָא בְּחֵיל הָאֲוִיר - חַיִל נֶאֱמָן יִקָּרֵא?! הֲלֹא זֶהוּ חַיִל סָרְבָן, עִם כָּל הַמַּחְשָׁבוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁיְּכוֹלוֹת לִהְיוֹת לוֹ שֶׁבְּחֵיל הָאֲוִיר יוּכַל לִפְעֹל יוֹתֵר.

וּבִפְרָט שֶׁאִם הַקָּבָ"ה סָגַר עָלֶיךָ מֵעַתָּה לְחָיוֹת בִּנְתוּנֵי מְצוּקָה סִימָן בָּרוּר שֶׁרוֹצֶה הוּא כָּעֵת אֶת עֲבוֹדָתְךָ בִּתְנָאִים כָּאֵלֶּה דַּוְקָא, וְאַף שֶׁעוֹלֶה הַדָּבָר בְּמַעוּט תּוֹרָה וַעֲבוֹדָה, בִּלְבוּל וְטִרְדוֹת מֻתָּח וְעַצְבוּת, מִי אָמַר לְךָ שֶׁהַקָּבָ"ה רוֹצֶה אֶת דַּפֵּי הַגְּמָרָא שֶׁלְּךָ מִתּוֹךְ נַחַת

וְשַׁלְוָה, אוּלַי טוֹב לוֹ דַּף אֶחָד כָּעֵת שֶׁלְּךָ מִתּוֹךְ טֵרוּף וּבִלְבּוּל. מִי אָנוּ שֶׁנְּנַכְּתִיב לְהַקָּבָ"ה אֶת הַתַּפְקִידִים שֶׁיְּטָלוּ עָלֵינוּ.

לְסִכּוּם!

אַשְׁרֵינוּ שֶׁיֵּשׁ לָנוּ אֱמוּנָה, עִם אֱמוּנָה אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת הַגֶּשֶׁר הַמְסֻכָּן שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁכֻּלּוֹ "גֶּשֶׁר צַר מְאֹד וְהָעִקָּר לֹא לְפַחֵד כְּלָל", וְאֶת הַפַּחַד לֹא נָתַן לְהָסִיר אֶלָּא בֶּאֱמְצָעוּת הָאֱמוּנָה שֶׁפִּרוּשָׁהּ הִתְבַּטְּלוּת לִרְצוֹן ה', בֶּאֱמוּנָה מְלֵאָה לְלֹא שׁוּם חֻשְׁדָנוּת וְחַשְׁשָׁנוּת בַּאֲמִינוּתוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא, נָתַן לַחֹזֶר לְאַט לְאַט לְרַגַּע וְלִבְרִיאוּת הַנֶּפֶשׁ.

הַמַּאֲמִין, כְּשֶׁמַּתְקֵף הוּא בְּשֶׁטֶף מַחְשָׁבוֹת טוֹרְדוֹת לְמִינֵיהֶם, שׁוֹכֵב לוֹ בִּרְגִיעָה וְאוֹמֵר: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אִם בְּעֵינֶיךָ טוֹב כָּךְ, בְּעֵינַי כְּמוֹ כֵן טוֹב".

אִם בְּעֵינֵי הַקָּבָ"ה שֶׁחֻפַּץ בְּתִקּוּנֵי נִשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל בָּנָיו, וּבוֹרֵר לָהֶם סוּגֵי יִסּוּרִים כְּפִי תִּקּוּנָם מִי יָבוֹא אַחַר הַמֶּלֶךְ לְהַרְהֵר אַחֲרָיו, וְכִי כְּשֶׁרוֹפֵא מֻסְמָךְ נוֹתֵן לְךָ תְּרוּפָה, מְסֻגָּל אַתָּה לוֹמַר לוֹ, אֲדוֹנִי הָרוֹפֵא, לְדַעְתִּי עָלֶיךָ לָתֵת לִי סוּג תְּרוּפָה אַחֶרֶת, בְּוַדַּאי שֶׁלֹּא תִּעִיז לוֹמַר לוֹ כָּזֹאת, וְלָמָּה אִם כֵּן מְחַוֶּה אַתָּה דַּעְתְּךָ כְּלַפֵּי הַנְהָגַת הַבּוֹרֵא וּמְעַרְעֵר אַתָּה עַל אֹפֶן רְפוּאָתוֹ אוֹתְךָ.

יֶשְׁנָם אֲנָשִׁים שֶׁלְּצָרְךָ תִּקּוּן נַפְשָׁם צְרִיכִים הֵמָּה לְיִסּוּרֵי גּוּף לְמִינֵיהֶם, וְיֶשְׁנָם כָּאֵלֶּה הַנִּזְקָקִים לְיִסּוּרֵי נֶפֶשׁ, וְהַכֹּל תָּלוּי בְּשִׁקּוּלוֹ שֶׁל תְּמִים דֵּעוֹת הַמַּנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּהַנְהָגַת "מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה".

הַמְיַסֵּר בַּגּוּף הוּא הַמְיַסֵּר בַּנֶּפֶשׁ, וּכְשֵׁם שֶׁבְּיִסּוּרֵי גּוּף קַל לְךָ לְהָבִין וּלְהַאֲמִין כִּי כָּל דְּעָבִיד רַחְמָנָא לְטַב, כֵּן בְּיִסּוּרֵי נֶפֶשׁ עָלֶיךָ לְהַאֲמִין שֶׁזֶּה לְטוֹבָה עִם כָּל הַהַפְרָעוֹת בַּעֲבוֹדַת ה' הַכְּרוּכוֹת בְּיִסּוּרִים אֵלֶּה.

וְכִי גְּלוּת מִצְרַיִם שֶׁנּוֹעֲדָה לְהַכְנִיס אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לְכוּר הַבַּרְזֶל לְצָרֵף אוֹתָם וּלְזַכְּכָם לִקְרַאת מַתַּן תּוֹרָה לֹא הָיְתָה כְּרוּכָה בְּאָבְדַּן הָרוּחָנִיּוּת שֶׁלָּהֶם, הֲלֹא בְּמִצְרַיִם שָׁקְעוּ בִּמ"ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, וְכִי חֲלִילָה הַתִּקּוּן לֹא נַעֲשָׂה, בְּוַדַּאי שֶׁנַּעֲשָׂה הַתִּקּוּן וְהַהֲכָנָה בְּגָלוּת מִצְרַיִם לְתַקְּנָם לִקְרַאת מַתַּן תּוֹרָה כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי הָאֲרִיזַ"ל בְּשַׁעַר הַכַּוָּנוֹת. כְּמוֹ כֵן גָּלוּת בָּבֶל שֶׁהָיְתָה לְמֶשֶׁךְ שִׁבְעִים שָׁנָה בֵּין בַּיִת רִאשׁוֹן לְבַיִת שֵׁנִי, וְכִי לֹא הָיְתָה כְּרוּכָה בְּמַעֲיְדוֹת נוֹרָאוֹת, הֲלֹא אָז נָשְׁאוּ יִשְׂרָאֵל נָשִׁים נָכְרִיּוֹת וְשָׁכְחוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה בְּמֶשֶׁךְ תְּקוּפָה זוֹ עַד שֶׁהֶעֱלָם עֶזְרָא וְלִמְּדָם אֶת כָּל הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ.

וְכֵן בַּגָּלוּת הָאֲרֻכָּה זוֹ שֶׁאָנוּ בָּהּ עַד הַיּוֹם, וְכִי לֹא כְּרוּכָה גָּלוּת זוֹ בְּמַעֲיְדַת הִתְבּוֹלְלִיּוּת וִירִידָה רוּחָנִית תְּהוֹמִית, וְכִי נַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁתִּקּוּן הַגָּלוּת לֹא עוֹשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ, אֵלּוּ הֵם חֶשְׁבּוֹנוֹת שֶׁל הַקָּבָ"ה הָעֲמֻקִּים מִבִּינַת אֱנוֹשׁ, צְרִיכִים לְהָבִין, אֵצֶל הַקָּבָ"ה אֵין "רֶבֶרס",

אֵין לַחְזֹר אֲחוֹרָה כָּל מַעֲשָׂיו מַעֲשֶׂה הִתְקַדְּמוּת קָדִימָה לְצֹרֶךְ הַתִּקּוּן בְּאֵיזֶה אֹפֶן שֶׁנַּעֲשָׂה, כְּמוּבָא בַּגְּמָרָא "כְּשֵׁם שֶׁמִּתְקַדְּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם עַל יְדֵי הַצַּדִּיקִים כָּךְ מִתְקַדְּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם עַל יְדֵי הָרְשָׁעִים". בְּפֶרֶעָנוּת הָרְשָׁעִים גַּם מִתְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם, כְּשֶׁיְּהוּדִי קוֹרֵא לַה' מִשְׁבֵּרוֹן לִבּוֹ וְזוֹעֵק בְּמַר נַפְשׁוֹ לַה' מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְהָאֲפֵלָה שֶׁהוּא שָׁרוּי בָּהּ יִתְּכֵן וְשָׁוֶה לוֹ לְהַקָּבָ"ה זֹאת יוֹתֵר מִכָּל אֵילֵי נְבָיוֹת שֶׁיָּבִיא לוֹ.

כַּמּוּבָן שֶׁהַדְּבָרִים עֲמֻקִּים, וְאָסוּר לָנוּ לַחְקֹר בָּהֶם, אוּלָם הַמֻּטָּל עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן מֵהֶם לִרְאוֹת עַד כַּמָּה בֵּינָתֵנוּ דַּלָּה וּמְסֻכָּנָה מִלְּהָבִין אָרְחוֹתָיו וּדְרָכָיו.

כְּךָ שֶׁלֹּא נוֹתַר לָנוּ אֶלָּא רַק לְקַבֵּל בְּהַכְנָעָה דִּין שָׁמַיִם וְלִזְעֹק וּלְהִתְפַּלֵּל מִקִּירוֹת לִבֵּנוּ לַה' שֶׁיַּצִּילֵנוּ מֵחֲבָלֵי מָשִׁיחַ הַקָּשִׁים בָּהֶם אָנוּ שְׁרוּיִים וְנִצָּא מֵהֶם לְלֹא עָווֹן וּלְלֹא חֵטְא.

וּמִנְּסִיּוֹנִי עִם הַרְבֵּה שֶׁסָּבְלוּ מִסֵּבֶל נַפְשִׁי שֶׁבְּהַתְמָדַת הָאֱמוּנָה וְהַתְּפִלָּה זָכוּ לִגְדוֹלוֹת, כְּלוֹמַר לִהְיוֹת מוֹרֵי דֶּרֶךְ לָרַבִּים, מְנֻסִּים, אֲנֻשֵׁי מִלְחָמָה מְנֻצָּחִים, שֶׁבְּבוֹא הַזְּמַן רַבִּים הֵם שֶׁנֶּהֱנוּ מֵהֶם עֵצָה וְתוּשִׁיָּה, וּבְפֶה מָלֵא הוֹדוּ וְאָמְרוּ לְבוֹרְאָם: "אוֹדְךָ ה' כִּי אָנַפְתָּ בִּי יָשֹׁב אַפְּךָ וּתְנַחֲמֵנִי" (ישעיה יב, א).

פרק ג - כפיתיות

א. כפיתיות המחשבה באפנים שונים

הַטְרָדוֹת מַחְשָׁבוֹת מְגֻוָּנוֹת הֵמָּה, וּבֵין הַקְּשָׁיִים שֶׁבָּהֶם הֵמָּה הַטְרָדוֹת הַתּוֹקְפוֹת בְּהַעֲלָאַת סְפֵקוֹת קִיּוּם הַהֲלָכָה. וְכָאן הָאָדָם מֻטְרָד לְכָאוֹרָה בַּצֶּדֶק הַאִם קִיַּמְתִּי אֶת הַהֲלָכָה כַּדִּין אוֹ לֹא, וּבְעֻצְמָם רַבִּים מֵחֲמַת כְּפִיּוּתָם לְצֵאת יְדֵי כָּל הַדֵּעוֹת אוֹ לָצֵאת יְדֵי כָּל הַסְּפֵקוֹת שֶׁל עַצְמָם נִכְנְסוּ לְלַחַץ וּמָתַח עֲצַבִּים עַד שֶׁעָזְבוּ אֶת קִיּוּם הַמִּצְווֹת לְגַמְרֵי. כְּמוֹ שֶׁיִּדּוּעַ לִי עַל אֶחָד שֶׁהָיָה לֹא רָגוּעַ מִקִּיּוּם מִצְוַת תְּפִלִּין הַאִם זֶה בְּמִקּוֹמָם אוֹ לֹא, וּבְכָל עֵת הָיָה שׁוּב בּוֹדֵק וּמוֹדֵד הַאִם הַתְּפִלִּין לֹא זָזוּ מִמְּקוֹמָם וְכַדּוֹמֶה, וּלְבַסּוֹף קָץ בְּמִצְוַת תְּפִלִּין וּבָעַט בָּהּ לְגַמְרֵי רַחְמָנָא לִצְלַן.

כְּמוֹ כֵן מְצוּיָה בָּעֲיָה זוֹ מְאֹד בְּצַעֲירִים הָרוֹצִים לְכַוֵּן בִּתְפִלָּתָם וּמִסְתַּפְּקִים אִם כִּוְּנוּ בְּאוֹתָהּ מִלָּה אוֹ שֶׁלֹּא כִּוְּנוּ, וְחוֹזְרִים עַל אוֹתָהּ מִלָּה כַּמָּה פְּעָמִים לְוַדַּאוּת שֶׁכִּוְּנוּ בָּהּ כָּרָאוּי, וְכָךְ עוֹלָה לָהֶם הַתְּפִלָּה בְּמֶתַח הַמֵּבִיא לִידֵי עַצְבָנוּת. וְכֵן בִּקְרִיאַת שְׁמַע, חוֹזְרִים עַל אוֹתָהּ מִלָּה הַרְבֵּה פְּעָמִים שֶׁמָּא לֹא בִּטְאוּהָ כָּרָאוּי אוֹ שֶׁמָּא לֹא כִּוְּנוּ בָּהּ כָּרָאוּי, וְכֵן לְגַבֵּי קְנוּחַ יֶשְׁנָם כָּאֵלֶּה הַמְקַנְּחִים עַצְמָם וְאֵינָם מִסְתַּפְּקִים בָּזֶה חוֹשְׁשִׁים שֶׁמָּא עֲדַיִן נִשְׁאַר לְכְלוּךְ הַמְעַכֵּב אֶת הַתְּפִלָּה וְסָפֵק זֶה מֵבִיךְ אוֹתָם לְרַחֵץ שׁוּב וְשׁוּב וְלַחְזֹר לְהִתְפַּלֵּל שֶׁמָּא לֹא יָצְאוּ

שׁוּב. אוֹ מִנְּטִילַת יָדַיִם, שֶׁנּוֹטְלִים יָדַיִם וְחוֹשְׁשִׁים פֶּן לֹא נָטְלוּ כָּרָאוּי וְחוֹזְרִים פְּעָמִים רַבּוֹת עַל נְטִילַת יָדַיִם.

וּכְמוֹ כֵן לְגַבֵּי הַטָּרָדַת מַחְשָׁבוֹת זָרוֹת וּמְשֻׁנּוֹת נֶגֶד הָאֱמוּנָה וְשֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁמְּצִיקוֹת לוֹ בִּפְרָט בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה וְנִדְחָקִים לוֹ לַחְשֹׁב עֲלֵיהֶם בִּפְרָט כְּשֶׁמַּזְכִּיר שֵׁם ה' וְכַדּוֹמֶה, וּבְכָלָל מִשְׁתּוֹלְלוֹת בְּמֹחוֹ מַחְשָׁבוֹת כְּפִירָה וְהַרְהוּרֵי שְׁטוּת לְלֹא שֶׁיִּרְצֶה בָּהֶם כְּלָל.

וְכֵן יֵשׁ הַסּוֹבְלִים מֵרִגְשֵׁי נְחִיתוּת שֶׁנֶּחְשָׁבִים בְּעֵינֵי עַצְמָם לִכְלוּם וְנִכְנָסִים לְשִׁפְלוּת שֶׁמְּבִיאָתָם לְמָרָה שְׁחוֹרָה.

בְּפֶרֶק זֶה נִתְיַחֵס לְתוֹפָעוֹת אֵלּוּ, מִתְּחִלָּה בִּכְלָלוּת, וּלְאַחַר מִכֵּן בִּפְרָטוּת.

ב. כיצד להתיחס כללית לבעיה זו?

רֹאשִׁית יֵשׁ לְדַעַת שֶׁתּוֹפָעָה זוֹ עוֹבֶרֶת וְאֵינָהּ אֶלָּא זְמַנִּית בִּלְבַד, יֵשׁ שֶׁסּוֹבְלִים מִכָּךְ תְּקוּפָה קְצָת יוֹתֵר אֲרֻכָּה וְיֵשׁ יוֹתֵר קְצָרָה אוּלָם בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר אָדָם מִתְבַּגֵּר בְּגִילוֹ אוֹ בְּשִׂכְלוֹ וְרוֹאֶה שֶׁזּוֹ תּוֹפָעַת קַטְנוּת וְחַשְׁשָׁנוּת שֶׁנּוֹבַעַת מֵחֹסֶר בַּגְרוּת.

וְשֵׁנִית, כְּדֵי לְקַצֵּר אֶת יְמֵי הַסֵּבֶל יֵשׁ לְבָאֵר מִתּוֹךְ ב' הוֹכָחוֹת שֶׁתּוֹפָעָה זוֹ לֹא נוֹבַעַת מִיֵּצֶר הַטּוֹב וּמֵהַקְדָּשָׁה אֶלָּא מֵעַצְבָנוּת וּמְמֻתָּח.

הוֹכָחָה רִאשׁוֹנָה - "שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ, הֲרֵי יֵשׁ לָנוּ תּוֹרָה וְדַעַת תּוֹרָה כֵּיצַד לְהָבִין אֶת הַתּוֹרָה, אָסוּר לָנוּ לְהָבִין אֶת הַתּוֹרָה כִּרְצוֹנֵנוּ וְלִחְשֹׁשׁ לְמַה שֶּׁלֹּא חָשְׁשׁוּ אֲבוֹתֵינוּ, וְאִם כֵּן, חֲשָׁשׁוֹת אֵלּוּ אַחַר שֶׁאֵין לָהֶם מָקוֹר בְּדִבְרֵי הַפּוֹסְקִים הֲרֵי יֵשׁ לְךָ לְהָבִין שֶׁאֵינָם אֶלָּא מִצַּד יֵצֶר הָרַע לְבַלְבֵּל וּלְמָרֵר אוֹתְךָ, וּלְהַמְאִיס עָלֶיךָ אֶת הָעֲבוֹדָה.

וְכִי רָאִיתָ אֲצָל רַבּוֹתֶיךָ חַשְׁשָׁנוּת שֶׁאַתָּה חוֹשֵׁשׁ לָהּ, וְאִם לֹא רָאִיתָ אֲצָל רַבּוֹתֶיךָ הֲרֵי שָׁגַם רַבּוֹתֶיךָ לֹא רָאוּ חֲשָׁשׁוֹת שֶׁכָּאֵלּוּ אֲצָל רַבּוֹתֵיהֶם, וּכְמוֹ כֵן כָּאֱמוּר לֹא הֻזְכְּרוּ בַּפּוֹסְקִים שׁוּם חֲשָׁשׁוֹת שֶׁכָּאֵלּוּ, אִם כֵּן הַמֵּטֶל עָלֶיךָ הוּא לְהִתְבַּטֵּל וְלֹא לְהִתְעַקֵּשׁ וּלְהִתְמָרֵד לְהָבִין אֶת הַתּוֹרָה כִּרְצוֹנֵנוּ וּכְפִי הֲבָנָתֵנוּ נֶגֶד הֲבָנַת וֶדֶרֶךְ רַבּוֹתֵינוּ.

וְאִם כֵּן כַּמָּה שֶׁבְּעֵיָה זוֹ נִרְאֵית חֲרִיפָה אֶפְשָׁר לָצֵאת מִמֶּנָּה בְּ"אֱמוּנַת חֲכָמִים", וּכְמוֹ שֶׁיָּדוּעַ שֶׁרַבִּים הִצְלִיחוּ לָצֵאת מִמֶּנָּה וּכְמוֹ שֶׁמֵּעִיד הגר"י קַנְיֶבְסְקִי זצוק"ל בִּמְכְתָּבָיו לְאוֹתָם הַסּוֹבְלִים מִבְּעָיוֹת שֶׁכָּאֵלּוּ.

בִּבְעָיוֹת מִסּוּג זֶה נִזְקָק הַלָּקוּי בְּתוֹפָעָה זוֹ לֶאֱמוּנַת חֲכָמִים, אָמְנָם בָּא הוּא לְבַלְבּוֹלוֹ מִתּוֹךְ הָאֱמוּנָה שֶׁבּוֹ, אוּלָם חֶסְרָה לוֹ "אֱמוּנַת חֲכָמִים" שֶׁהִיא חֵלֶק בִּלְתִּי נִפְרָד מֵחִיּוּבֵי הָאֱמוּנָה בְּעִקְרֵי הַדָּת. וּכְנֶאֱמַר בַּפָּסוּק "הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הֶעָנָן בַּעֲבוּר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְּרִי עִמָּךְ וְגַם בְּךָ יַאֲמִינוּ לְעוֹלָם". וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י "וְגַם בְּךָ" - גַּם בַּנְּבִיאִים הַבָּאִים אַחֲרֶיךָ, וּכְבָר

נִצְטַוִּינוּ לַעֲשׂוֹת כְּכָל אֲשֶׁר יוֹרוּךָ, וְאַפִלּוּ אוֹמֵר לְךָ עַל יָמִין שֶׁהוּא שְׂמֹאל וּשְׂמֹאל שֶׁהוּא יָמִין הֱוֵי שׁוֹמֵעַ וּמַאֲמִין לוֹ.

אִם כֵּן בִּכְגוֹן דָּא, לְךָ נִרְאֶה שֶׁזֶּה "יָמִין" לְהַקְפִּיד עַל קְנוּחַ, נְטִילַת יָדַיִם, הַנָּחַת תְּפִלִּין, קְרִיאַת הַתּוֹרוֹת פְּעָמִים רַבּוֹת וְכַדּוֹמֶה.

וּכְשֶׁהַנֵּךְ שׁוֹאֵל רַב וְאוֹמֵר לְךָ שֶׁזּוֹ טָעוּת הַנֵּךְ חוֹשֵׁב שֶׁהוּא אוֹמֵר לְךָ עַל הַיָּמִין שֶׁלְּךָ שֶׁהִיא שְׂמֹאל, חַיָּב הַנֵּךְ לִשְׁמֹעַ לוֹ.

הָעוֹלֶה לָנוּ מִכָּאן שֶׁרַאשִׁית הַדֶּרֶךְ לְהִפָּטֵר מִסּוּג יֵצֶר עַרְמוּמִי שֶׁכָּזֶה הִיא קִדֶּם כֹּל לְהִשְׁתַּכְנֵעַ שֶׁזֶּה יֵצֶר הָרַע, הַבָּא לְנַצֵּל אֶת חֻלְשַׁת הָעַצַבִּים וּמְתָחָיו שֶׁל הָאָדָם - כִּבְיָכוֹל לְכִוּוּן הַקְּדֻשָּׁה, כִּי אִם יְהֵא לָהֶם אֲפִלּוּ סָפֵק שֶׁמָּא זֶה בָּא מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה וְיֵצֶר הַטּוֹב קָשֶׁה שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם תַּקָּנָה.

וּמִלְּבַד הַהוֹכָחָה שֶׁהֶבֵאנוּ לְמַעְלָה שֶׁמֵּאַחַר וְאֵין זֶה דַּעַת תּוֹרָה לַחְשֹׁשׁ לְכָךְ הֲרֵי שֶׁזֶּה מִצַּד הַיֵּצֶר הָרַע, יֶשְׁנָהּ הוֹכָחָה נוֹסֶפֶת פְּשׁוּטָה שֶׁתּוֹפָעַת כְּפִיוּת זוֹ הִנָּהּ מִצַּד הַיֵּצֶר הָרַע.

שֶׁהֲרֵי, הַתּוֹרָה וּמִצְוֹותֶיהָ הֵמָּה דַּרְכֵי נֹעַם, וּכְנֶאֱמַר "דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם", הֲרֵי שֶׁמִּצְוֹות הַתּוֹרָה צְרִיכִים לְהֵעָשׂוֹת בְּדַרְכֵי נֹעַם בִּדְרָכִים הַמַּנְעִימִים עַל עוֹשֵׂיהֶם נֹעַם וּרְגִיעוּת בְּקִיּוּמָם, וְכֵן כָּל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם, הַיְנוּ שַׁלְוָה וְשָׁלוֹם וְלֹא מַצָּב שֶׁל מִלְחָמָה פְּנִימִית וּסְעָרָה הַמְשַׁבֶּשֶׁת אֶת מְקֵיֵם הַמִּצְוֹות.

אִם כֵּן הֱוֵי מְחַשֵּׁב, חֶשְׁשׁוֹת וּסְפֵקוֹת וְחֻמְרוֹת אֵלּוּ שֶׁבְּלִבְּךָ לָחוּשׁ לָהֶם לְקַיְמָם הַאִם מְבִיאִים הֵמָּה לְךָ שַׁלְוָה רֹגַע וְנֹעַם, אוֹ לְהֶפֶךְ, צֵא וּרְאֵה, הֲלֹא בְּכָךְ הִנֵּךְ נִכְנָס לְסַעֲרַת רוּחַ לְמֶתַח לְעַצְבָּנוּת, וּכְפִי שֶׁהִזְכַּרְנוּ מִכְּאֵלֶּה שֶׁכְּתוֹצָאָה מִכָּךְ עָזְבוּ אֶת קִיּוּם הַמִּצְוֹות אִם כֵּן אֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁתּוֹפָעָה זוֹ הִנָּהּ חִיּוּבִית הַנּוֹבַעַת מֵהַקְּדֻשָּׁה.

כָּתַב הַסְּטַיְפְלֶר זצוק"ל בְּמִכְתָּב "וּבְתַנְאי שֶׁיִּשְׁמַע לְהוֹרָאַת חֲכָמִים, וְלֹא יִהְיֶה עִקְּשָׁן לְהַחֲזִיק עַצְמוֹ חָכָם מִכָּל אָדָם, וְכוּ' הָעִקָּר שֶׁיִּשְׁמַע לַעֲצַת חֲכָמִים וּלְהוֹרָאָתָם מִבְּלִי לְפַלְפֵּל וּבְלִי לְבַדֵּק בְּטַעֲמֵי הַדְּבָרִים". וּבְסוֹף הַמִּכְתָּב כָּתַב, אִישׁ שֶׁמַּרְגִּישׁ עַצְמוֹ שֶׁעֲצַבָּיו מְתוּחִים בְּעִנְיְנֵי שְׁמִירַת הַתּוֹרָה, צָרִיךְ הוּא לְהַנִּיחַ כָּל הַנָּהָגָתוֹ עַל פִּי הוֹרָאַת חָכָם מִבְּלִי שֶׁיַּחְקֹר כְּלָל וּכְלָל טָעֲמִים שֶׁל הַהוֹרָאָה, וְזֶה בָּדוּק וּמְנֻסֶּה שֶׁמּוֹכִיחַ שֶׁהוּא לֹא יָדַע כְּלָל הַטָּעֲמִים, אֶלָּא כֵּן הֲלָכָה פְּסוּקָה וְכֵן יַעֲשֶׂה, דְּאִם לֹא כֵּן חַס וְחָלִילָה יָכוֹל לִפֹּל לְמַחֲלָה נוֹרָאָה וְאַחַר כָּךְ לִפֹּל מִכָּל שְׁמִירַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה חַס וְחָלִילָה".

בַּפְּרָקִים הַבָּאִים נִתְיַחֵס בִּפְרָטוּת לְכַמָּה מִפְּרָטֵי הַבְּעָיָה

ג. הטרדות במצות נטילת ידים

בְּנְטִילַת יָדַיִם יֶשְׁנָם הַמַּפְרִיזִים בְּחֻמְרוֹת לְנַגֵּב אֹזֶן הַכְּלִי לִפְנֵי כָּל פַּעַם שֶׁשּׁוֹפְכִים מַיִם אֶל יָד, מִצַּד שֶׁנִּטְמָא אֹזֶן הַכְּלִי מֵהַמַּיִם שֶׁבְּיַד יָמִין שֶׁנְּטִלָה תְּחִלָּה, עֵצָה פְּשׁוּטָה לָזֶה כָּתַב הַ"מִּשְׁנָה בְּרוּרָה" סִימָן קסב' ס"ק מט לִטֹּל רְבִיעִית בְּבַת אַחַת עַל כָּל יָד וְיָד, וּרְבִיעִית מַיִם זוֹהִי כַּמּוּת שֶׁמְּמַיְלָא בְּדֶרֶךְ כְּלָל שׁוֹפְכִים בִּרְגִילוּת עַל הַיָּדַיִם וְאָז אֵין צֹרֶךְ לָחוּשׁ לְחֻמְרָא זוֹ שֶׁל נִגּוּב אֹזֶן הַכְּלִי בֵּין נְטִילַת יָד לְיָד.

וּרְאֵה שָׁם בְּ"שַׁעַר הַצִּיּוּן" אוֹת מא שֶׁלֹּא רַק בֵּין כָּל נְטִילַת יָד וְיָד אֵין צֹרֶךְ לְנַגֵּב אֶלָּא גַּם בְּנְטִילָה רִאשׁוֹנָה שֶׁטָּרַם שָׁפַךְ עַל יָדוֹ רְבִיעִית מַיִם אֵין צֹרֶךְ לְנַגֵּב אֹזֶן הַכְּלִי לְפִי שֶׁאֵין נִטְמָא כְּלָל הַמַּיִם שֶׁבְּנֶגֶב הַכְּלִי דֶּהֱוֵי כְּמוֹ שֶׁנּוֹגֵעַ בַּמַּיִם שֶׁבַּכְּלִי שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת נְטִילָה.

כָּךְ שֶׁנְּטִילַת יָדַיִם יְכוֹלָה לִהְיוֹת בְּפַשְׁטוּת לְלֹא צֹרֶךְ שׁוּם נִגּוּב לֹא הַיָּד וְלֹא אֹזֶן הַכְּלִי בִּהְיוֹתוֹ שׁוֹפֵךְ רְבִיעִית מַיִם בְּבַת אַחַת וְכָאמּוּר זוֹ כַּמּוּת רְגִילָה שֶׁרְגִילִים לִשְׁפֹּךְ עַל כָּל יָד.

וּכְמוֹ כֵן אֵין צָרִיךְ לִזָּהֵר לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו שֶׁמָּא יַחְזְרוּ הַמַּיִם שֶׁיָּצְאוּ חוּץ לַפֶּרֶק לְתוֹךְ יָדוֹ וְיִטַּמְּאוּהָ אַחַר שֶׁנִּטַּל בִּרְבִיעִית בְּפַעַם אַחַת וְאִם כֵּן אֵין שָׁם מַיִם טְמֵאִים כְּלָל, כִּמְבֹאָר בסי' קס"ב סעי' א'.

וּבְוַדַּאי וַדַּאי כְּשֶׁחֻמְרָא שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה זוֹ מְבִיאָה אֶת הָאָדָם לְבִלְבּוּל וּלְתִסְכּוּל וְגוֹרֶמֶת לַחֵטְא הַגָּדוֹל שֶׁל עַצְבוּת, עַצְבָּנוּת וּמֻתָּח, שֶׁהֲרֵי בְּדֶרֶךְ כְּלָל בְּנֵי אָדָם שֶׁסּוֹבְלִים מִכָּךְ עֲצַבֵּיהֶם קָצָת חַלָּשִׁים וְכָאמּוּר מְנַצֵּל זֹאת הַיֵּצֶר לְתַסְכְּלָם בְּדֶרֶךְ הַמִּצְוָה וּלְכוֹפָם עַל הָרַע שֶׁהוּא טוֹב, אֲזַי אֵין סָפֵק שֶׁבְּוַדַּאי עָדִיף בְּמִקְרֶה כָּזֶה לְהַנִּיחַ אֶת הַחֻמְרָא וְהַחֲסִידוּת כְּדֵי לִהְיוֹת רָגוּעַ וְשָׁלֵו בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹות לַעֲשׂוֹתָם בְּשִׂמְחָה שֶׁהִיא עִקָּר בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹות וּכְנֶאֱמַר תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּשִׂמְחָה.

ד. הטרדות בודאות בטוי וכונת המלים בתפלה

בְּהָיוֹתִי מַשְׁגִּיחַ בְּאַחַת הַיְשִׁיבוֹת הַגְּדוֹלוֹת הָיוּ לִי תּוֹפָעוֹת מִסּוּג זֶה אֲצֶל כַּמָּה בַּחוּרִים, שֶׁהָיוּ מִתְעַכְּבִים בַּתְּפִלָּה וּבִקְרִיאַת שְׁמַע זְמַן רַב לְוַדַּא שֶׁאָכֵן בִּטְאוּ אֶת הַמִּלִּים כָּרָאוּי וּכְמוֹ כֵן כִּוְּנוּ בָּהֶם כָּרָאוּי, וּבְעֶזְרַת ה' הוֹעַלְתִּי לָהֶם בְּכַמָּה עֵצוֹת.

א. הִסְבַּרְתִּי לָהֶם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְהִשְׁתַּכְנֵעַ שֶׁאֵין "חֻמְרוֹת" אֵלּוּ מִצַּד הַיֵּצֶר הַטּוֹב אֶלָּא מִצַּד הַיֵּצֶר הָרַע הַמְנַצֵּל אֶת הַחֻלְשָׁה שֶׁל הָאָדָם כַּמְבֹאָר בַּאֲרִיכוּת לְעֵיל בְּקֶטַע אוֹת ב'.

ב. לְהִתְעַקֵּשׁ שֶׁלֹּא לַחְזֹר בְּשׁוּם פָּנִים עַל אוֹתָהּ מִלָּה וּלְנַסּוֹת לַעֲשׂוֹת כָּזֹאת כַּמָּה פְּעָמִים, וְגַם אִם נִדְמֶה לְךָ שֶׁלֹּא יָצָאתָ יְדֵי חוֹבָה.

ג. לְחַזֵּק אֶת הָאֱמֶת הַזּוֹ הִצַּעְתִּי לָהֶם לְלֶכֶת לַאֲנָשִׁים גְּדוֹלִים שֶׁיְּסַכִּימוּ לַחְתֹּם לָהֶם שֶׁלּוֹקְחִים הֵמָּה אֶת הָאַחֲרָיוּת עַל עַצְמָם שֶׁבִּקְרִיאָה כָּזוֹ שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה בְּוַדַּאי

יָצְאוּ בָּהּ יְדֵי חוֹבָה. וְאָמְנָם פְּעָמִים רִאשׁוֹנוֹת הָיָה קָשֶׁה לָהֶם מְאֹד לַעֲשׂוֹת זֹאת אוּלָם בַּקָּבָלָה שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא לַחְזֹר בְּשׁוּם אֹפֶן עַל אוֹתָם מִלִּים, וּבָאַחֲרִיוּת שֶׁנִּטְלוּ עֲלֵיהֶם אוֹתָם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁהֵם פָּנוּ אֲלֵיהֶם הִצְלִיחוּ בְּכָךְ וּלְאַט לְאַט הִצְלִיחוּ לָצֵאת מִתִּסְכּוּל זֶה.

ד. וּבְעֵצָה נוֹסֶפֶת הִשְׁתַּמַּשְׁתִּי, נָתַתִּי לָהֶם לִקְרֹא לִפְנֵי קְרִיאַת שְׁמַע וְסֵדֶר הָעֲמִידָה שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה, וּבְקַשְׁתִּים לִקְרֹא לְפָנַי בְּקוֹל רָם מִבְּלִי לַחְזֹר עַל שׁוּם מִלָּה נוֹסֶפֶת פַּעֲמַיִם, וְרָאוּ בְּמוֹ עֵינֵיהֶם הֲכִיצַד יְכוֹלִים הֵמָּה לְבַטֵּא הֵיטֵב אֶת הַמִּלִּים וּבְיָדָם לַעֲשׂוֹת זֹאת, וְכֵן בְּקַשְׁתִּים לְכַוֵּן בְּפַשְׁטוּת הַמִּלִּים בְּלִבַּד בִּמְהִירוּת וְרָאוּ שֶׁבִּיכָלְתָּם עֲשׂוֹת זֹאת, וּבְכָךְ הוּכַח לָהֶם שֶׁאֵין זֶה אֶלָּא מְתִיחוּת וְעַצְבָנוּת שֶׁפּוֹקֶדֶת אוֹתָם בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה וְכָאֲמוּר נִצּוֹל הַיֵּצֶר אֶת חֶלְשָׁתָם לְהַמְאִיס לָהֶם אֶת הַתְּפִלָּה וְהַמִּצְוֹות.

ה. הטרדות בענין קנוח

לַמִּתְיַסְּרִים בְּחֹסֶר וַדָּאוּת קִנּוּחַ לְאַחַר עֲשִׂיַּת צָרְכֵיו, כָּתַב הַסְּטַיְפְלֶר בְּמִכְתָּב שֶׁהוּבָא בְּסֵפֶר ''עֵצוֹת וְהַדְרָכוֹת'' לְהרי''ם גְּרִינְוַאלְד שְׁלִיט''א שֶׁהַכִּיר אֶחָד שֶׁכָּזֶה שֶׁמִּתּוֹךְ לְחָצָיו הִפְסִיק לְהִתְפַּלֵּל זְמַן מָה מֵחֲשָׁשׁוֹתָיו אֵלּוּ, וְהֵבִיא שָׁם מִשּׁוּ''ת הַדִּבְרֵי חַיִּים מִצַּאנְז (ח''ב סי' ט') שֶׁבִּזְמַן הַתַּלְמוּד הִסְתַּפְּקוּ לְקַנּוּחַ בְּג' אֲבָנִים כַּמְּבֹאָר בַּגְּמָרָא לְלֹא מַיִם, ע''כ שֶׁמִּדִּינָא זֶה מַסְפִּיק, וְלָכֵן הָרוֹצֶה לְהַחְמִיר לְכָל הַיּוֹתֵר יְקַנֵּחַ בִּנְיָר כַּמָּה פְּעָמִים בְּחָמֵשׁ אוֹ שֵׁשׁ נְיָרוֹת וְאַחַר כָּךְ יִרְחַץ בְּמַיִם, כְּמִבֹּאָר בַּפּוֹסְקִים בְּשֵׁם הָאֲרִיזַ''ל וְינֻגַּב אַחַר כָּךְ אֶת הַלַּחוּת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִשּׁוּם פְּצָעִים. וְיוֹתֵר אֵין לוֹ מַה לְחוּשׁ שֶׁמָּא נִשְׁאַר מֵשֶׁהוּ כְּלָל וּכְלָל.

וּבְמִכְתָּבוֹ מְצַוֶּה הָרַב לְכָל הַשּׁוֹאֲלִים שֶׁלֹּא יִבְדְּקוּ יוֹתֵר מִזֶּה, וּמֵעִיד הוּא שֶׁהִצִּיל צְעִירִים שֶׁשָּׁמְעוּ לוֹ, וְאֶחָד הִתְעַקֵּשׁ וְלֹא שָׁמַע לוֹ עַד שֶׁהִגִּיעַ לְמַצָּב שֶׁאֵינוֹ מִתְפַּלֵּל כְּלָל רַחְמָנָא לִצְלַן.

ו. הטרדות בהנחת תפלין

כְּמוֹ כֵן מוּבָא שָׁם לַמְסֻפָּקִים בְּמִקּוֹם הַנָּחַת הַתְּפִלִּין הַאִם זֶה בָּאֱמְצַע בְּדִיּוּק וְכֵן בְּמִקּוֹם הַקִּבָּרֶת וּמִתְעַכְּבִים עַל כָּךְ הַרְבֵּה, הֵבִיא שָׁם הַסְּטַיְפְלֶר בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים שֶׁמַּה שֶּׁכָּתוּב שֶׁיִּהְיֶה בָּאֱמְצַע אֵינוֹ הַכַּוָּנָה בָּאֱמְצַע מַמָּשׁ רַק דַּי שֶׁהוּא בְּעֵרֶךְ בָּאֱמְצַע, וּכְשֶׁמְּשַׂעֵר בְּלִבּוֹ בְּעֵרֶךְ שֶׁהוּא בָּאֱמְצַע דַּי בְּכָךְ וַאֲפִלּוּ יוֹתֵר מִזֶּה הֵקֵל שָׁם בְּשׁוּ''ת דִּבְרֵי חַיִּים סי' ו'. וּמֵעִיד שָׁם עַל בָּחוּר שֶׁסָּבַל מִטִּרְדָּה שֶׁכָּזוֹ וּבְמֶשֶׁךְ זְמַן קָצָר לְאַחַר יְדִיעָה זוֹ נִתְרַפֵּא מִזֶּה לְגַמְרֵי.

ז. הטרדות מחשבות מינות

הֶאֱרַכְנוּ בָּזֶה בְּפֶרֶק א' אוֹת יא, וּבְסֵפֶר ''עֵצוֹת וְהַדְרָכוֹת'' מֵבִיא מִמָּרָן הַסְּטַיְפְלֶר שֶׁאֵין לְטַפֵּל בִּבְעָיָה זוֹ בְּעֵצוֹת טִבְעִיּוֹת כֵּיוָן שֶׁאֵין לָבוֹא בְּטוֹעֶן וְנִטְעָן לְהַטְרָדַת מַחְשָׁבוֹת אֵלּוּ כִּי

רַק יִסְתַּבֵּךְ יוֹתֵר כְּמוֹ שֶׁהֶאֱרַכְתִּי לְעֵיל אֶלָּא עָדִיף לְטַפֵּל בָּזֶה בְּעֵצוֹת סְגֻלִּיּוֹת וּמָנָה שָׁם כְּגוֹן:
שְׁמִירַת שַׁבָּת כְּהִלְכָתוֹ עִם לְמוּד הִלְכוֹת שַׁבָּת, וְיִשְׁמֹר פִּיו מִדְּבָרִים בְּטֵלִים בְּשַׁבָּת וְרַק יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּבְסִעוּדוֹת שַׁבָּת וּבְשֵׁנָה לִכְבוֹד שַׁבָּת. וְיַעֲשֶׂה הַכֹּל לִכְבוֹד שַׁבָּת וְלֹא בְּכַוָּנָה לְהִנָּצֵל מִסֵּבֶל הַנַּפְשִׁי שֶׁלּוֹ כִּי אָז לֹא יוֹעִיל כָּל כָּךְ, אֶלָּא יַעֲשֶׂה זֹאת לְשֵׁם שָׁמַיִם וְיִרְאֶה פְּלָאִים כֵּיצַד וּמִסְתַּלְקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַסְּפֵקוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים.
וּכְמוֹ כֵן מַצִּיעַ שָׁם לוֹמַר ''פָּרָשַׁת הַתָּמִיד'' שַׁחֲרִית וּמִנְחָה דְּהִיא פָּרָשַׁת עוֹלָה הַמְכַפֶּרֶת עַל הָרְהוּרֵי הַלֵּב. וְעוֹד מַצִּיעַ שָׁם לְהִתְחַזֵּק בְּמִדַּת ה''עֲנָוָה'' וְיַעֲזֹר לוֹ לְהִכָּנַע וּלְהִתְבַּטֵּל לְדִבְרֵי הַתּוֹרָה וַחֲכָמֶיהָ וּמִמֵּילָא יִפָּרְחוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַקֻּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת.
וְעִקַּר הַכֹּל שֶׁיִּתְפַּלֵּל הַרְבֵּה להשי''ת שֶׁיַּצִּילֵנוּ מִמַּחְשָׁבוֹת רָעוֹת, וְהָעִקָּר שֶׁלֹּא יִתְעַצֵּב וְיִדְאַג מִזֶּה כְּלָל אֶלָּא יִתְיַחֵס לָזֶה כִּיסּוּרִים, וּכְמוֹ שֶׁהֶאֱרַכְתִּי לְעֵיל בָּזֶה בְּאוֹת יא' רְאֵה שָׁם וְיִרְוַח לְךָ מְאֹד.

ח. הטרדת נדרים ושבועות

עוֹד מִסֵּפֶר ''עֵצוֹת וְהַדְרָכוֹת'' לַסּוֹבֵל מִדַּחַף פְּנִימִי לִנְדֹּר וּלְהִשָּׁבַע לַעֲשׂוֹת אוֹ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת וְיָכוֹל הוּא לְהִשָּׁבַע וְלִנְדֹּר אֲפִלּוּ כַּמָּה פְּעָמִים בְּיוֹם. וּמֵבִיא שָׁם תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל הַסְּטַיְפְּלֶר שֶׁבָּא אֵלָיו פַּעַם אֶחָד שֶׁסָּבַל מִכְּךָ וְשָׁלְחוּ לַגָּאוֹן מָרָן הָרַב מִבְּרִיסְק זלה''ה, וְהֵשִׁיב לוֹ שֶׁלֹּא חָלִים נְדָרִים וּשְׁבוּעוֹת שֶׁכָּאֵלּוּ כֵּיוָן שֶׁלֹּא נַעֲשִׂים מִתּוֹךְ דַּעַת מְיֻשֶּׁבֶת וְכָמוּבָן שֶׁלְּגוּפוֹ שֶׁל עִנְיָן יֵשׁ לַעֲשׂוֹת שְׁאֵלַת רַב אוּלָם בְּאֹפֶן כְּלָלִי אֵין מַמָּשׁוּת בְּסוּג נְדָרִים כָּאֵלּוּ שֶׁנַּעֲשִׂים מִתּוֹךְ לַחַץ נַפְשִׁי וּמִתְיַחוּת הָעֲצַבִּים.
לְסִכּוּם:
''הָאֱלֹקִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם יָשָׁר וְהֵמָּה בִּקְשׁוּ חִשְׁבֹּנוֹת רַבִּים'', הַחֲמֻרוֹת אֲשֶׁר בּוֹדִים בְּנֵי הָאָדָם מִלִּבָּם הֵמָּה בִּכְלַל הַחֶשְׁבּוֹנוֹת הָרַבִּים שֶׁמְּבַקְּשִׁים אוֹיְבֵי הַשִּׂמְחָה וְהַשַּׁלְוָה לַחְדֹּר לְנֶפֶשׁ הָאָדָם וּלְבַלְבְּלָהּ, הֲרֵי נִתְבּוֹנֵן עִנְיַן ''הַחֲזָקוֹת'' הַמּוּבָאִים רַבּוֹת בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ וְאַף בְּעִנְיְנֵי כָּרֵת שֶׁסּוֹמְכִים עַל הַחֲזָקָה. אִם כֵּן לְמָשָׁל בִּתְפִלִּין יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל הַחֲזָקָה שֶׁמִּסְתָּמָא כְּשֶׁסִּדְּרָתָ אֶת הַתְּפִלִּין בִּמְקוֹמָם הֲרֵי הֵם בְּחֶזְקַת שֶׁנִּשְׁאֲרוּ כְּמוֹ כֵן בִּמְקוֹמָם. וְכֵן אִם קִנַּחְתָּ כְּדֶרֶךְ הַהֲלָכָה בְּחֶזְקַת שֶׁהַמָּקוֹם נָקִי, וְכֵן עוֹד.
אוֹמְרִים חֲזַ''ל: לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וּכְמוֹ כֵן אָמְרוּ אֵין הַקָּבָ''ה בָּא בְּטְרוּנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו, וְכֵאֵלֶּה מַאֲמָרִים לְהַנְחוֹתֵנוּ שֶׁהַתּוֹרָה דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נֹעַם וְיֵשׁ לְקַיְּמָהּ בְּדֶרֶךְ נְעִימָה וְלֹא מִתּוֹךְ לַחַץ וּמֶתַח שֶׁאֵין זֶה מַטָּרַת הַמִּצְווֹת חָלִילָה אֶלָּא הַמַּטָּרָה לְסִפּוּק וְנַחַת וְרַק בָּזֶה חָפֵץ ה'.
סוֹף דָּבָר!

לְסוֹף דָּבָר נְצַטֵּט כָּאן מַאֲמָר נִפְלָא מֵהַסֵּפֶר "שִׂיחוֹת הִתְחַזְקוּת" שֶׁנֶּאֱמְרוּ מֵאֶחָד מִגְּדוֹלֵי הַמּוּסָר בְּדוֹרֵנוּ בְּעִנְיַן הַשֶּׁקֶר הַנּוֹרָא הַנִּטְפָּל לִבְנֵי אָדָם לֹא בְּדֶרֶךְ יְשִׁירָה אֶלָּא בַּעֲקִיפִין, וְכִבְיָכוֹל מַצְדִּיק הַשֶּׁקֶר אֶת דַּרְכּוֹ, וְהֵיאַךְ עָלֵינוּ לְהִתְמוֹדֵד כְּנֶגְדּוֹ.

חז"ל הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים לָנוּ שֶׁעוֹלָם הַזֶּה כֻּלּוֹ שֶׁקֶר, וְנִכְלָל בָּזֶה שֶׁהַיֵּצֶר וְחֵילוֹתָיו מִשְׁתַּדְּלִים עִם כָּל כֹּחוֹתֵיהֶם לְפַתּוֹת לְכָל אֶחָד, שֶׁיִּרְגִּישׁ הַשֶּׁקֶר הַנּוֹרָא, שֶׁאִם הָיָה לוֹ מַצָּב אַחֵר בְּרוּחָנִיּוּת אוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת, הָיָה יוֹתֵר טוֹב בִּשְׁבִילוֹ, וּמַכְנִיס בָּנוּ תָּמִיד מַחְשָׁבוֹת וְהַרְגָּשׁוֹת, אִם לֹא הָיָה לִי הַקְּשָׁיִים הָאֵלֶּה אוֹ הַקְּשָׁיִים הָאֲחֵרִים, אוֹ הַחֻלְשָׁה הַזֹּאת, אוֹ חֻלְשָׁה אַחֶרֶת הָיָה מַמָּשׁ מְצַיָּן, אָז הָיִיתִי יָכוֹל לְהַצְלִיחַ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אָז הָיִיתִי בְּשִׂמְחָה, אָז הָיִיתִי יָכוֹל לְהַגִּיעַ לִשְׂלִיחוּתִי וּלְתַפְקִידִי בָּזֶה הָעוֹלָם, אָז הָיִיתִי זוֹכֶה לְמַלֵּא הַיָּמִים שֶׁלִּי וְהַשָּׁנִים שֶׁלִּי, אָז הָיִיתִי זוֹכֶה לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלִי הַפְרָעוֹת, אִם הָיָה לִי מַצָּב גַּשְׁמִי אַחֵר, אוֹ מַצָּב רוּחָנִי אַחֵר, אוֹ כִּשְׁרוֹנוֹת אֲחֵרִים, אוֹ מִדּוֹת אֲחֵרוֹת, אוֹ שֶׁלֹּא הָיָה לִי מִלְחָמוֹת הָאֵלּוּ, אָז הָיִיתִי יָכוֹל לְהִתְקָרֵב לְאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם כָּל כָּךְ הַרְבֵּה, אָז הָיָה הַרְבֵּה יוֹתֵר טוֹב.

וְאַף שֶׁכְּלָנוּ יוֹדְעִים שֶׁיֵּשׁ יֵצֶר כָּזֶה, מִכָּל מָקוֹם הוּא מַצְלִיחַ לְכָנֵס בָּנוּ, מִשּׁוּם שֶׁהַיֵּצֶר לֹא בָּא לְהֶדְיֹא וְאוֹמֵר לָנוּ דִּבּוּרִים כָּאֵלּוּ, רַק נִכְנָס עָמֹק עָמֹק מְאֹד, לְכָל אֶחָד בְּאֹפֶן וְצוּרָה אַחֶרֶת, וּבְכָל פַּעַם בְּאֹפֶן וְצוּרָה אַחֶרֶת, וְהַרְבֵּה פְּעָמִים זֶה נִכְנָס כָּל כָּךְ עָמֹק עַד שֶׁלֹּא מַרְגִּישִׁים בִּכְלָל שֶׁזֶּה הַיֵּצֶר, רַק חַיִּים עִם הַטָּעוּת הַזֹּאת, וְהַדִּמְיוֹן הַזֶּה, וְהַשֶּׁקֶר הַזֶּה, בְּלִי לֵידַע בִּכְלָל שֶׁזֶּה בָּא מֵהַיֵּצֶר, וְזֶה מֵעִקְּרֵי הָעֲבוֹדָה בָּזֶה הָעוֹלָם לִלְחֹם עִם הַיֵּצֶר הַזֶּה, הֵן לְגַלּוֹת כַּמָּה שֶׁזֶּה מַמָּשׁ שֶׁקֶר, וְהֵן לְגַלּוֹת כַּסֵּדֶר הַהַרְגָּשׁוֹת הָאֵלּוּ, שֶׁנִּכְנָסִים כְּמוֹ אֶרֶס שֶׁל נָחָשׁ, בְּלִי לְהַרְגִּישׁ בָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי "וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב", שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ לְהַכְנִיס כֹּחוֹתָיו בְּלִי שֶׁנִּרְגִּישׁ בָּהֶם, וְהַהַרְגָּשׁוֹת הָאֵלּוּ עוֹשִׂים לָנוּ חֻרְבָּן מַמָּשׁ, הַהַרְגָּשׁוֹת שֶׁמַּרְגִּישִׁים כְּסֵדֶר שֶׁחֵלֶק גָּדוֹל מֵהַחַיִּים הוּא מַצָּב שֶׁל בְּדִיעֲבַד, וּמַרְגִּישִׁים כְּסֵדֶר שֶׁאִם הָיָה מַצָּב אַחֵר הָיָה יוֹתֵר טוֹב, הוֹרְסִים אוֹתָנוּ, וּמַרְחִיקִים אוֹתָנוּ מְאֹד מְאֹד, מִכָּל תַּכְלִיתֵנוּ בָּזֶה הָעוֹלָם.

וְהַהַרְגָּשׁוֹת הָאֵלּוּ בָּאִים, הֵן עַל מַצָּבִים שֶׁל זְמַן קָצָר, לְמָשָׁל, אִם יוֹשְׁבִים לִלְמֹד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְרוֹצִים לִלְמֹד סֵדֶר חָזָק, וְלֹא הוֹלֵךְ מַמָּשׁ כְּמוֹ שֶׁרוֹצִים, אוֹ שֶׁעֲיֵפִים, אוֹ שֶׁקָּשֶׁה לִהְיוֹת שָׁקוּעַ לְגַמְרֵי, אוֹ שֶׁאֵין הַחֵשֶׁק וְהַחִיּוּת כָּל כָּךְ, אוֹ שֶׁאֵין הַבְּהִירוּת, וְכַדּוֹמֶה וְכַדּוֹמֶה, אוֹ אִם בָּאִים לְתִפְלָה, וְאֵין הַמַּצָּב כְּמוֹ שֶׁרוֹצִים, אוֹ כְּשֶׁבָּא נִסָּיוֹן, שֶׁל מִדָּה, אוֹ בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, אוֹ שֶׁל תַּאֲוֹת וּרְצוֹנוֹת, וְכַדּוֹמֶה, וְאֵין הוֹלֵךְ כְּמוֹ שֶׁהָיִינוּ רוֹצִים, אוֹ שֶׁאֵיזֶה יוֹם אוֹ שָׁבוּעַ הוֹלֵךְ עִם הַרְבֵּה קְשָׁיִים, שֶׁלֹּא חָשַׁבְנוּ עַל זֶה, אוֹ בְּעִנְיְנֵי גַּשְׁמִיּוּת, זֶה אָמַר מַשֶּׁהוּ,

וְאַחֵר עָשָׂה מַשֶּׁהוּ, דָּבָר זֶה לֹא הִצְלִיחַ כָּל כָּךְ, וְדָבָר אַחֵר לֹא הָלַךְ כָּל כָּךְ טוֹב, וְכָאן לֹא הָיִיתִי יָכוֹל לִישֹׁן כְּמוֹ שֶׁהָיִיתִי צָרִיךְ, כָּאן אַחֵר מִישֶׁהוּ, וְכָאן הַפַּרְנָסָה לֹא הוֹלֶכֶת כָּל כָּךְ טוֹב, וְעוֹד אֲלָפִים וְרִבְבוֹת מַצָּבִים קְטַנִּים, שֶׁדְּבָרִים הוֹלְכִים לֹא כְּמוֹ שֶׁחוֹשְׁבִים, וְרוֹצִים, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד יָכוֹל לִכְתֹּב סֵפֶר שָׁלֵם, בִּבְחִינַת "זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם", מַה שֶּׁהוֹלֵךְ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁבוּעַ, לֹא כְּמוֹ שֶׁרָצָה, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁחָשַׁב, וְהַיֵּצֶר מְקַשְׁקֵשׁ, וּמַכְנִיס הַהַרְגָּשׁוֹת, שֶׁאִם הָיָה מַצָּב אַחֵר, הָיָה הַרְבֵּה יוֹתֵר טוֹב.

וְהֵן עַל מַצָּבִים שֶׁלִּזְמַן יוֹתֵר אָרֹךְ, שֶׁהַיֵּצֶר מְפַתֶּה אִם הָיוּ לִי מַצָּבִים אֲחֵרִים, אוֹ בַּמַּצָּב שֶׁל הָאָדָם בְּעַצְמוֹ, אִם הָיוּ לִי מִדּוֹת אֲחֵרוֹת, אוֹ כִּשְׁרוֹנוֹת אֲחֵרִים, אוֹ מַצְּבֵי בְּרִיאוּת אֲחֵרִים, אוֹ כֹּחוֹת אֲחֵרִים, וְכַדּוֹמֶה, הָיָה כָּל כָּךְ יוֹתֵר קַל לִי, אוֹ בַּמַּצָּב שֶׁל הַסְּבִיבָה, אִם הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁלִּי הָיְתָה שׁוֹנָה מִמַּה שֶּׁהִיא אוֹ שֶׁהָיִיתִי גָּר בְּמָקוֹם אַחֵר, אוֹ שֶׁהָיָה לִי מָקוֹם תּוֹרָה אַחֵר, אוֹ חֲבֵרִים אֲחֵרִים, אוֹ חַבְרוּתוֹת אֲחֵרִים, אוֹ פַּרְנָסָה אַחֶרֶת, אוֹ שְׁכֵנִים אֲחֵרִים, הָיָה יוֹתֵר קַל, וְיוֹתֵר טוֹב.

וְהַיֵּצֶר, וְהַשֶּׁקֶר, וְהַדִּמְיוֹן הַזֶּה שֶׁמְּסַבֵּב אוֹתָנוּ, כָּל כָּךְ הַרְבֵּה, בְּכָל גִּיל, וּבְכָל מַצָּב בְּאֹפֶן אַחֵר, נִכְלָל בְּמַאֲמַר חַז"ל הַקְּדוֹשִׁים "יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם וּמְבַקֵּשׁ הֲמִיתוֹ", שֶׁהַהַרְגָּשׁוֹת הָאֵלּוּ הֵם מַמָּשׁ בְּחִינַת מִיתָה מִכַּמָּה טְעָמִים. א', שֶׁהַרְגָּשׁוֹת הָאֵלּוּ הוֹרְסִים אוֹתָנוּ וּמַחְרִיבִים אוֹתָנוּ מַמָּשׁ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מִיתָה. ב', שֶׁהֵם מַרְחִיקִים אוֹתָנוּ מֵאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁהוּא מְקוֹר הַחַיִּים, וְחֵי הַחַיִּים. ג', שֶׁהֵם מְבִיאִים אוֹתָנוּ לְכָל מִינֵי הַרְגָּשׁוֹת שֶׁהֵם הִפּוּךְ מִשִּׂמְחָה, וְהִפּוּךְ מֵחַיּוּת, וְכָל הַרְגָּשָׁה שֶׁל עַצְבוּת הוּא בְּחִינָה שֶׁל מִיתָה, כַּיָּדוּעַ, וְעוֹד כַּמָּה טְעָמִים שֶׁהַרְגָּשׁוֹת הָאֵלּוּ הֵם בִּכְלַל מִיתָה, [וְכַמָּה שֶׁדּוֹחִים אוֹתָם, וּמִתְגַּבְּרִים עֲלֵיהֶם, נִכְלָלִים בִּכְלַל חַיִּים, "וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה"].

אֲבָל חַז"ל הַקְּדוֹשִׁים, וְצַדִּיקִים זי"ע, גִּלּוּ לָנוּ, הָאֱמֶת לֵאמֹר, וְזֶה צְרִיכִים לַחְזֹר הַרְבֵּה, וּלְהַכְנִיס עֶמֶק עָמֹק בְּתוֹכֵנוּ, כָּל הַחַיִּים שֶׁזֶּה מַמָּשׁ הַיְסוֹד שֶׁל כָּל הַיְּהָדוּת, וְזוֹ עֲבוֹדָה עַל כָּל הַחַיִּים, וְיֵשׁ בָּזֶה מַדְרֵגוֹת בְּלִי שִׁעוּר וּבְלִי גְּבוּל.

כָּל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה שֶׁלָּנוּ, לְפָנֵי שֶׁיָּרַדְנוּ וּבָאנוּ לָזֶה הָעוֹלָם הַשָּׁפֵל, הֶרְאָה לָנוּ אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם בָּרוּר, מָה הַתַּכְלִית שֶׁלָּנוּ בָּזֶה הָעוֹלָם, וּמַה הַשְׁלִיחוּת שֶׁלָּנוּ, בְּכָל הָעִנְיָנִים, וְאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם הֶרְאָה לָנוּ כָּל הַיָּמִים, וְכָל הַשָּׁבוּעוֹת, וְכָל הֶחֳדָשִׁים, וְכָל הַשָּׁנִים שֶׁלָּנוּ, שֶׁנִּהְיֶה כָּאן בָּזֶה הָעוֹלָם, וְהֶרְאָה לָנוּ מָה אֲנַחְנוּ צְרִיכִים וְיכוֹלִים לִפְעֹל בְּכָל יוֹם, בְּכָל הָעִנְיָנִים, בְּתוֹרָה, וּבִתְפִלָּה, וּבִתְקוּן הַמִּדּוֹת, וּבְטָהֳרָה, וּבְכָל שְׁאָר הָעִנְיָנִים, דְּבָרִים גְּדוֹלִים וְנִפְלָאִים, בְּכָל יוֹם אֶפְשָׁר לִפְעֹל עוֹלָם מָלֵא בְּלִי שִׁעוּר וּבְלִי גְּבוּל, וְאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם הֶרְאָה לָנוּ בְּדִיּוּק כָּל הַקְּשָׁיִים, שֶׁיַּעַבְרוּ עָלֵינוּ, וְכָל הַחֻלְשׁוֹת, וְהַמִּלְחָמוֹת שֶׁיִּהְיוּ לָנוּ, בְּכָל יוֹם,

וּבְכָל שָׁבוּעַ, הַגְּדוֹלִים וְהַקְּטַנִּים, וְאָבִינוּ הֶרְאָה לָנוּ בְּדִיּוּק מַמָּשׁ, כַּמָּה כָּל קֹשִׁי וְקֹשִׁי בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, יְסַיֵּעַ לָנוּ לְהַגִּיעַ לְמַה שֶּׁיְכוֹלִים לְהַגִּיעַ, וְכַמָּה בְּלִי הַקְּשָׁיִים הָאֵלּוּ אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם לְהַגִּיעַ לְמַה שֶּׁיְכוֹלִים לְהַגִּיעַ, הַכֹּל הוּא מְדוּד מַמָּשׁ, וְאָבִינוּ שֶׁמַּשְׁמִים הֶרְאָה לָנוּ בִּבְרִירוּת גְּדוֹלָה, שֶׁזֶּה סֵדֶר הָעוֹלָם, זֶה הַסֵּדֶר שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם בְּלִי לַעֲבֹר הַקְּשָׁיִים, לֵיכָא נְהוֹרָא אֶלָּא דְּנָפִיק מִגּוֹ חֲשׁוֹכָא, "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹּקֶר", כְּדִ הוּא בְּרִיְתוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּרֵישָׁא חֲשׁוֹכָא וְהָדַר נְהוֹרָא, כָּל הַתְחָלוֹת קָשׁוֹת מִכָּאן וְאֵילְךְ יֶעֱרַב לָכֶם, אֵשׁ שְׁחוֹרָה, וְאַחֲרֵי זֶה אֵשׁ לְבָנָה, כָּל אוֹצָר מְכֻסֶּה עִם כִּסּוּי, לְפִי גֹּדֶל הָאוֹר כָּךְ גֹּדֶל הַחֹשֶׁךְ שְׁצְרִיכִים לַעֲבֹר.

וְהַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ רוֹאָה הַכֹּל בִּבְהִירוּת, שֶׁכָּל חֶלְשָׁה, הוּא פֶּתַח וְשַׁעַר וְאֹפֶן וְדֶרֶךְ לְהַגִּיעַ לְהִתְעַלּוּת וְהִתְקָרְבוּת וְהִזְדַּכְּכוּת, וְלַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וּבְשׁוּם אֹפֶן אֵין דֶּרֶךְ אַחֵר, כִּי זֶה תַּכְלִית עוֹלָם הַזֶּה, זֶה תַּכְלִית שֶׁל כָּל הַבְּרִיאָה, זֶה תַּכְלִית שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, יְגִיעָה, וְעָמָל, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נַהֲמָא דְּכִסּוּפָא, [יָדוּעַ שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה דְּבָרִים אֲרֻכִּים וַעֲמֻקִּים וַדַּקִּים, מְאֹד מְאֹד, ואכהמל"ב, אֲבָל רְצוֹן אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁנֵּדַע וְנִזְכֹּר כְּסֵדֶר, שֶׁזֶּה הַתַּכְלִית שֶׁל הָעוֹלָם, וְכָל חֹשֶׁךְ תַּכְלִיתוֹ הוּא לְהַגִּיעַ לָאוֹר], כָּל הַתְחָלוֹת קָשׁוֹת, בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, יֵשׁ כָּל מִינֵי הַתְחָלוֹת, וְכֻלָּם קָשׁוֹת, אֲבָל כָּל הַקְּשָׁיִים וְהַחֶלְשׁוֹת, הֵם לְבוּשׁ חִיצוֹנִי מַמָּשׁ, לְאוֹר נִפְלָא, וְנוֹרָא, וּמָתוֹק, וְעֶרֶב, פְּנִימִי.

וְכָךְ הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ נִפְרֶדֶת לִפְנֵי שֶׁאָנוּ נִכְנָסִים כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה, עִם הַבְּהִירוּת הַגְּדוֹלָה, הִיא רוֹאָה כָּל הַחַיִּים שֶׁלָּנוּ, כָּל הַיָּמִים, וְכָל הַשָּׁבוּעוֹת, וְהַשָּׁנִים, וְכָל הַקְּשָׁיִים, מִקְטָן וְעַד גָּדוֹל, כָּל הָאַלְפֵי אֲלָפִים קְשָׁיִים, וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְעַגְמַת נֶפֶשׁ, בְּרוּחָנִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת, וְכָל הָאַלְפֵי אַלְפִים מִלְחָמוֹת הַיֵּצֶר. בְּסוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב, בְּבֵין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, וּבְבֵין אָדָם לַמָּקוֹם, וְהוּא רוֹאֶה בְּכָל קֹשִׁי וְקֹשִׁי וּבְכָל חֶלְשָׁה וְחֶלְשָׁה, מָה הָאוֹר הַפְּנִימִי, מָה הַתַּכְלִית שֶׁלּוֹ, הַנְּשָׁמָה מִתְפַּעֶלֶת מִגֹּדֶל נִפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא, אֵיךְ כָּל קֹשִׁי הוּא מַמָּשׁ מָדוּד לְהַתַּכְלִית שֶׁלּוֹ, הַנְּשָׁמָה מִתְפַּעֶלֶת מִגֹּדֶל נִפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא, אֵיךְ כָּל קֹשִׁי הוּא מַמָּשׁ מָדוּד לְהַתַּכְלִית שֶׁלָּנוּ, הֵן לְהַתַּכְלִית שֶׁלָּנוּ בְּגִלְגּוּל זֶה, וְהֵן שֶׁל כָּל הַגִּלְגּוּלִים שֶׁלָּנוּ, וְשֶׁל כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁלָּנוּ, הֵן הָאָבוֹת שֶׁלָּנוּ עַד אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְהֵן כָּל הַדּוֹרוֹת עַד בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ.

אֲבָל אַף שֶׁשָּׁם רוֹאָה הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ הַכֹּל מַמָּשׁ, וּמִמֵּילָא לֹא נוֹפֵל לוֹ בְּדַעְתּוֹ לַחְשֹׁב, שֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה אֹפֶן, וְדֶרֶךְ אַחֵר, יוֹתֵר טוֹב לְהַגִּיעַ לְכָל הַדְּבָרִים הַנִּשְׂגָּבִים, שֶׁהוּא צָרִיךְ וְיָכוֹל לְהַגִּיעַ עַל יְדֵי יְרִידָתֵנוּ לָזֶה הָעוֹלָם, מִכָּל מָקוֹם כְּשֶׁנִּכְנָסִים לְכָאן, בָּאִים הַיֵּצֶר וְחֵילוֹתָיו וּמַעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים בְּכָל הַכֹּחוֹת אֶת הָאֱמֶת הַזֶּה, וְכַאֲשֶׁר הַקְּשָׁיִים מַתְחִילִים לְהַגִּיעַ, הֵם מַכְנִיסִים בָּנוּ דִּמְיוֹנוֹת, וּשְׁקָרִים, וּפְתוּיִים, וּמַתְחִילִים לְהַרְגִּישׁ, שֶׁהָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת הַרְבֵּה יוֹתֵר טוֹב

בְּלִי כָּל זֶה, וּכְמוֹ שֶׁדִּבַּרְנוּ בעזה''י לְעֵיל, שֶׁיֵּשׁ כָּל מִינֵי מַצָּבִים שֶׁמַּרְגִּישִׁים וְחוֹשְׁבִים, שֶׁהָיָה הַרְבֵּה יוֹתֵר טוֹב אִפֶּן אַחֵר.

וּמֵעִקְרֵי הָעֲבוֹדָה שֶׁלָּנוּ בָּזֶה הָעוֹלָם, הוּא לְהִשְׁתַּדֵּל לִלְחֹם עִם הַשֶּׁקֶר הַזֶּה וּלְהַכְנִיס עָמֹק בְּתוֹכֵנוּ הַהִסְתַּכְּלוּת הַנְּכוֹנָה, הָאֱמוּנָה הַבְּהִירָה, הַבִּטָּחוֹן הַבָּרוּר, הַהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית הַבְּהִירָה, וְהָאַהֲבָה וְהַחֲבִיבוּת הַנִּשְׁגָּבָה וְהַבְּהִירָה שֶׁאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם אוֹהֵב אוֹתָנוּ, בְּלִי שׁוּם הַשָּׂגָה כְּלָל, שֶׁנִּחְיֶה כְּסֵדֶר עִם ''אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ'', עִם ''ה' אֱלֹקֵינוּ ה' אֶחָד'', עִם ''אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ'', עִם ''וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ'', עִם הַ''בְּנֵי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל'', עִם ''אַהֲבָתִי אוֹתָנוּ'', הַהַרְגָּשָׁה שֶׁל ''יְדִיד נֶפֶשׁ אָב הָרַחֲמָן''.

וּמְמַּילָא כַּמָּה שֶׁחַיִּים עִם זֶה, וּמַכְנִיסִים זֹאת עָמֹק בְּלִבֵּנוּ, יוֹתֵר וְיוֹתֵר עָמֹק מֵמֵילָא יוֹדְעִים וְזוֹכְרִים, שֶׁכָּל קֹשִׁי מֵהַקְטָן וְעַד הַגָּדוֹל, הוּא מֵאֲבִינוּ אֲהוּבֵינוּ, כָּל חוּט הַשַּׂעֲרָה, אֵין טָבַע, אֵין מִקְרֶה, הַכֹּל מֵאֲבִינוּ, וְהַכֹּל לְטוֹבָתֵנוּ הַנִּצְחִית.

וַחֲז''ל הַקְּדוֹשִׁים, וְצַדִּיקִים, זי''ע גִּלּוּ לָנוּ שֶׁזֶּה מֵעִקְרֵי הָעֲבוֹדוֹת שֶׁל אֱמוּנָה, וּבְטָחוֹן, לְהַכְנִיס עָמֹק בְּתוֹכֵנוּ הַמַּהֲלָךְ הַנָּכוֹן לַקְּשָׁיִים, וְלַחְזֹר כְּסֵדֶר הָאֱמֶת, שֶׁכָּל קֹשִׁי הוּא מַמָּשׁ מָדוּד, וְכָל מַשֶּׁהוּ וּמַשֶּׁהוּ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בָּזֶה חָבִיב מְאֹד מְאֹד אֵצֶל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וּפוֹעֲלִים דְּבָרִים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְזֶה תַּכְלִית הַבְּרִיאָה מַמָּשׁ, וְכָל פַּעַם שֶׁחוֹזְרִים זֶה עוֹד פַּעַם וְעוֹד פַּעַם, נַעֲשֶׂה זֶה יוֹתֵר בָּהִיר, [אֲפִלּוּ אִם אֵין מַרְגִּישִׁים, וְרוֹאִים, שֶׁזֶּה פּוֹעֵל, הָאֱמֶת הוּא שֶׁכָּל פַּעַם פּוֹעֵל, וְיֵשׁ בָּזֶה אֲרִיכוּת גָּדוֹל מְאֹד, כַּמָּה כָּל מַשֶּׁהוּ וּמַשֶּׁהוּ שֶׁל עֲבוֹדָה בְּעִנְיַן אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן, הֵן בְּדִבּוּר, הֵן בְּמַחְשָׁבָה, פּוֹעֵל דְּבָרִים נוֹרָאִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּפוֹעֵל דְּבָרִים נוֹרָאִים אֵצֶל הַיְּהוּדִי בְּעַצְמוֹ, וְדִבַּרְנוּ מִזֶּה בעזה''י כַּמָּה פְּעָמִים בַּאֲרִיכוּת מְצַדִּיקִים, וְאוּלַי עוֹד נְדַבֵּר מִזֶּה בעזה''י, ואכהמל''ב].

וּרְצוֹן אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁנִּזְכֹּר כְּסֵדֶר, שֶׁלְּפָנֵי שֶׁבָּאנוּ לְכָאן, רָאִינוּ כְּבָר כָּל הַקְּשָׁיִים, וְשָׁם רָאִינוּ אֵיךְ כָּל קֹשִׁי הוּא מַמָּשׁ לְטוֹבָה, רַק כָּאן הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהַגּוּף, וְהַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית, וְהַיֵּצֶר וְחֵילוֹתָיו, מְסַתִּירִים וּמַעֲלִימִים זֶה [וְיָדוּעַ מִמַּהֲרַ''ל, ור' נַחְמָן בְּרֶסְלֶבֶר, וְהַחִדּוּשֵׁי הָרִי''ם וְעוֹד, זי''ע, שֶׁהָעוֹלָם נִקְרָא בְּשֵׁם עוֹלָם, מִלְּשׁוֹן נֶעֱלָם, שֶׁכָּל עַצְמוּתוֹ וּמַהוּתוֹ שֶׁל זֶה הָעוֹלָם, הוּא לְהַעֲלִים הָאֱמֶת], וְרַק כָּאן, רַק כָּאן, נִדְמֶה בְּדִמְיוֹן מַמָּשׁ, שֶׁהָיָה יוֹתֵר טוֹב כָּךְ אוֹ כָּךְ. רַק כָּאן לֹא רוֹאִים הָאוֹר הַנִּשְׁגָּב הַנִּפְלָא וְהַמָּתוֹק שֶׁגָּנוּז בְּתוֹךְ כָּל קֹשִׁי, רַק כָּאן לֹא רוֹאִים וּמַרְגִּישִׁים הָאֱמֶת שֶׁכָּל קֹשִׁי וְכָל חֶלְשָׁה, הוּא רַק לִבּוּשׁ חִיצוֹנִי לְאוֹר פְּנִימִי. וְהַתַּכְלִית שֶׁלָּנוּ בָּזֶה הָעוֹלָם הוּא לַעֲמֹד בְּסַבְלָנוּת, וּבְעַקְשָׁנוּת, וּבְשׁוּם אֹפֶן לֹא לָזוּז מִמְּקוֹמֵנוּ, הַקְּשָׁיִים אֵינָם שָׁוִים אֶחָד לְהַשֵּׁנִי, הֵן בַּזְּמַן, וְהֵן בְּדַרְגוֹת הַקֹּשִׁי, לְמָשָׁל בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, לִפְעָמִים הַקְּשָׁיִים הֵם קְצָרִים מְאֹד, וְלִפְעָמִים הֵם יוֹתֵר אֲרֻכִּים, וְלִפְעָמִים יוֹשְׁבִים לִלְמֹד,

יֵשׁ קִשֵׁי שֶׁל רַק כַּמָּה דַּקּוֹת, לִפְעָמִים זֶה חֲצִי סֵדֶר, לִפְעָמִים זֶה יוֹם שָׁלֵם, לִפְעָמִים זֶה כַּמָּה יָמִים, לִפְעָמִים זֶה יוֹתֵר, וְכֵן בְּדַרְגּוֹת הַקִּשִׁי, לִפְעָמִים זֶה מַמָּשׁ קָשֶׁה, וְלִפְעָמִים זֶה רַק שֶׁאֵין כָּל כָּךְ חִיּוּת וּמְתִיקוּת וְשִׂמְחָה כְּמוֹ אַחַר כָּךְ, וְכֵן הוּא בְּכָל הָעִנְיָנִים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵין שׁוּם כְּלָל, כַּמָּה זְמַן הַקִּשִׁי, וּבְאֵיזֶה דַּרְגָּא הַקִּשִׁי, אֲבָל הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבְּכָל הַקִּשְׁיִים הוּא, שֶׁרְצוֹן אֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁנִּזְכֹּר כְּסֵדֶר שֶׁזֶּה רַק אֹפֶן וּפֶתַח לְהַגִּיעַ לְאוֹרוֹת נִפְלָאִים וּמְתוּקִים, הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, הוּא מַמָּשׁ אוֹר, וְשַׁעֲשׁוּעִים, וְשִׂמְחָה, מַעְיַן עוֹלָם הַבָּא מַמָּשׁ, "נֶהֱנִים מִזִּיו הַשְּׁכִינָה", וְ"יָפֶה שָׁעָה אַחַת שֶׁל קוֹרַת רוּחַ בָּעוֹלָם הַבָּא מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה", אֲבָל הָעוֹלָם הַבָּא הַזֶּה נְקֻנֶה רַק עַל יְדֵי יִסּוּרִים, וְזֶה הַהַתְחָלוֹת הַקָּשׁוֹת שֶׁיֵּשׁ לָנוּ כְּסֵדֶר, שֶׁכֻּלָּם הֵם קִנְיָנִים לִקְנוֹת עוֹד דַּרְגָּא שֶׁל מַעְיַן עוֹלָם הַבָּא בְּזֶה הָעוֹלָם.

וַחֲז"ל הַקְּדוֹשִׁים, וְצַדִּיקִים זי"ע, גִּלּוּ לָנוּ שֶׁהָאוֹר הַנִּשְׁגָּב הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְטוֹב הַנִּשְׁגָּב, שֶׁיֵּשׁ בִּבְחִינַת "וַאֲנִי קְרֻבַת אֱלֹקִים לִי טוֹב", "כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם", "אֵין טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה", וְהַחִיּוּת הַנִּשְׁגָּבָה, וַעֲרֵבוּת, וּמְתִיקוּת, שֶׁיֵּשׁ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּבְכָל עִנְיְנֵי עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא בְּלִי שִׁעוּר וּבְלִי גְּבוּל מַמָּשׁ, וְאֵין שֶׁמֶץ הַשָּׁגָה לְאַף אֶחָד, לְאֵיזֶה דְּבָרִים נִשְׁגָּבִים, יָכוֹל לְהַגִּיעַ, וּלְכָךְ יֵשׁ כְּסֵדֶר עוֹד קְשָׁיִים, וְעוֹד חֲלָשׁוֹת, וְעוֹד מִלְחָמוֹת, שֶׁכָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ כָּל זְמַן שֶׁנִּמְצָאִים בָּעֲזֶרֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְאוֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבִים אָמֵן בְּזֶה הָעוֹלָם, צְרִיכִים לִהְיוֹת כַּסֵּדֶר הוֹלֵךְ, הָלְאָה וְהָלְאָה, יוֹתֵר וְיוֹתֵר גְּבוֹהַּ, בִּבְחִינַת רָצִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כְּסוּסִים בְּבִצְעִי הַמַּיִם, וְאֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם מְבַקֵּשׁ מֵאִתָּנוּ כְּסֵדֶר, בָּנַי יַקִּירַי אֲהוּבַי, אַל תִּתְרַפּוּ, אַל תִּבְרְחוּ, כְּשֶׁאַתֶּם רוֹאִים קְשָׁיִים וְחֻלְשׁוֹת, עִמְדוּ בְּסַבְלָנוּת וְעַקְשָׁנוּת, עוֹד מְעַט וְעוֹד מְעַט. וְכֵלְשׁוֹן חֲזַ"ל הַקְּדוֹשִׁים, "לְעוֹלָם אַל תְּהִי זָז מִן הַפֶּתַח", אַל תָּזוּז, אֶפִלּוּ אִם נִרְאֶה שֶׁהַדֶּלֶת סְגוּרָה וּמְסֻגֶּרֶת, עֲמֹד חָזָק כְּחוֹמָה, אֲנִי חוֹמָה, עִם גְּבוּרָה גְּדוֹלָה, וְעַקְשָׁנוּת וְסַבְלָנוּת, גִּבּוֹר כַּאֲרִי, וְעַז כַּנָּמֵר, כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשֵּׂא, כָּרַע שָׁכַב כַּאֲרִי וּכְלָבִיא מִי יְקִימֶנּוּ, אֶפִלּוּ אִם זֶה לוֹקֵחַ זְמַן אֹרֶךְ מְאֹד, אֶפִלּוּ שָׁבוּעוֹת, אֶפִלּוּ חֳדָשִׁים, אֶפִלּוּ שָׁנִים מַמָּשׁ [שֶׁלִּפְעָמִים יֵשׁ חֻלְשׁוֹת שֶׁיְּהוּדִי צָרִיךְ לְלַחֵם עֲשָׂרוֹת שָׁנִים, אֲבָל אִם יַעֲמֹד בְּעַקְשָׁנוּת וְלֹא יִבְרַח, סוֹף כָּל סוֹף יִגִּיעַ בעזה"י, ואכהמל"ב], וְאִם לֹא תָּזוּז, תְּגַלֶּה סוֹף כָּל סוֹף, הָאוֹר הַנִּשְׁגָּב, הַנִּפְלָא, וְהַפְּנִימִי, שֶׁמְּכֻסֶּה, וּמְעֻטָּף בְּקִשֵׁי הַזֶּה, אוֹ הַחֻלְשָׁה הַזֹּאת, אָנוּ צְרִיכִים לִזְכֹּר כְּסֵדֶר שֶׁכָּל הַקִּשְׁיִים וְהַחֻלְשׁוֹת, הֵם מַלְבּוּשִׁים חִיצוֹנִיִּים מַמָּשׁ, וְכָל כַּמָּה שֶׁהָאוֹצָר יוֹתֵר גָּדוֹל, כָּךְ גַּם הַלְּבוּשׁ שֶׁלּוֹ יוֹתֵר גָּדוֹל.

כֻּלָּנוּ יוֹדְעִים הָאֱמֶת הַזֶּה, וְכֻלָּנוּ יוֹדְעִים שֶׁכָּל צַעַר וְכָל עֶגְמַת נֶפֶשׁ בְּרוּחָנִיּוּת אוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת, הַכֹּל הֲכִי טוֹב מַמָּשׁ, וְלֹא שַׁיָּךְ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁיִּהְיֶה יוֹתֵר טוֹב מִזֶּה, וְהַכֹּל מָדוּד

מַמָּשׁ לְטוֹבָתֵנוּ הַנִּצְחִית, וּלְטוֹבַת כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁלָּנוּ, אֲבָל זֶה עֲבוֹדָה עֲצוּמָה, וַעֲבוֹדָה שֶׁל כָּל הַחַיִּים, לְהַכְנִיס בְּתוֹכֵנוּ הַיְדִיעָה הַפְּשׁוּטָה הַזֹּאת, עָמֹק עָמֹק, וְלִחְיוֹת עִם זֶה מַמָּשׁ, ''וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה'', וְזֶה מָנָּח בְּדִבְרֵי הבעשה''ק הַמּוּבָאִים בַּ''תּוֹלְדוֹת'', וּבְעוֹד הַרְבֵּה סְפָרִים הַקְּדוֹשִׁים, זי''ע, עַל הַפָּסוּק שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר בְּשֵׁם כְּלַל יִשְׂרָאֵל, ''שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָּמִיד'', אֲנִי מַכְנִיס אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ תָּמִיד [הַמִּדַּת הָרַחֲמִים] בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁנִּרְאִים שֶׁהֵם לְנֶגְדִּי, הֵן בְּרוּחָנִיּוּת, וּבֵין בְּגַשְׁמִיּוּת, וּכְתִיב תָּמִיד, שֶׁזֶּה עֲבוֹדָה תְּמִידִית מַמָּשׁ בְּלִי הֶפְסֵק, וְהָרַמְבַּ''ם וְהָרַמָּ''א, וְעוֹד זי''ע כָּתְבוּ לָנוּ שֶׁשִּׁוִּיתִי זֶה הַיְסוֹד שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְנִכְלָל בָּזֶה, שֶׁהֲעֲבוֹדָה הַזֹּאת לְהַכְנִיס עָמֹק בְּתוֹכֵנוּ כְּסֵדֶר שֶׁכָּל הַדְּבָרִים שֶׁנִּרְאִים שֶׁהֵם ''לְנֶגְדִּי'', כֻּלָּם מַמָּשׁ בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל הֵם לְטוֹבָתֵנוּ מַמָּשׁ, מֵאֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, הוּא מַמָּשׁ מֵהַיְסוֹדוֹת, כְּלָל גָּדוֹל בַּתּוֹרָה, אֲבָל זֶה לֹא הוֹלֵךְ לֹא בְּפַעַם וְלֹא בְּפַעֲמַיִם, וְלֹא בְּמֵאָה פְּעָמִים, רַק תָּמִיד, תָּמִיד, תָּמִיד, בְּלִי הֶפְסֵק, זוֹהִי עֲבוֹדָה לְכָל הַחַיִּים.

וְיָדוּעַ שֶׁכָּל עִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה הֵם מָשָׁל, כַּיָּדוּעַ מִצַּדִּיקִים זי''ע, וּכְמוֹ שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה יֵשׁ תְּמוּנוֹת שֶׁרוֹאִים הַכֹּל, מַמָּשׁ כְּמוֹ חַי, כְּמוֹ כֵּן הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ רוֹאָה שָׁם לִפְנֵי שֶׁאֲנַחְנוּ יוֹרְדִים, כָּל יוֹם וְיוֹם שֶׁלָּנוּ כָּאן בָּזֶה הָעוֹלָם, כְּמוֹ חַי, וְכָל הַקְּשָׁיִים וְכָל הַנִּסְיוֹנוֹת, כָּל הַמִּדּוֹת, וְכָל הַתַּאֲווֹת, וְהָרְצוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁאֲנוּ רוֹאִים כָּאן בָּזֶה הָעוֹלָם, אֲבָל נוֹסָף לְמַה שֶׁאֲנוּ רוֹאִים כָּאן, הַנְּשָׁמָה רוֹאָה כָּל הַפְּנִימִיּוּת, וְכָל הַתַּכְלִית הַנִּשְׂגָּבָה שֶׁל כָּל קִשְׁי, וְאִם זוֹכְרִים זֶה כְּסֵדֶר, שֶׁהַנְּשָׁמָה כְּבָר רָאֲתָה, וְהִיא רָאֲתָה גַּם הַטּוֹבָה הַנִּשְׂגָּבָה, זֶה מְסַיֵּעַ הַרְבֵּה, וְאִם מַרְגִּילִים עַצְמֵנוּ, שֶׁכְּשֶׁבָּא קִשְׁי, מִתְרַגְּלִים מֵיָּד לְהַרְגִּישׁ, זֶה הַקִּשְׁי כְּבָר רָאֲתָה נִשְׁמָתִי, עַל תְּמוּנָה, תְּמוּנָה חַיָּה מַמָּשׁ, וְנִשְׁמָתִי כְּבָר רָאֲתָה הַטּוֹבָה, וְהָאוֹר, וְהַפְּנִימִיּוּת, נִשְׁמָתִי רָאֲתָה הָאַהֲבָה הַנִּשְׂגָּבָה מֵאֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁמֻּנַּחַת בְּתוֹךְ הַקִּשְׁי הַזֶּה, רַק כָּאן בָּעוֹלָם הֶחָשׁוּךְ, אֵין רוֹאִים כְּלוּם, אֲבָל מַה זֶּה מְשַׁנֶּה אִם לֹא רוֹאִים, הֲלֹא זֹאת הָאֱמֶת, וּמִמֵּילָא הָבָה נַעֲמֹד עִם כָּל הַכֹּחוֹת, וְאָז אֶזְכֶּה אֶל הָאוֹר, זֶה מְסַיֵּעַ הַרְבֵּה שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ הַמַּהֲלָךְ הַנָּכוֹן.

וְאֶחָד מֵעִקְרֵי הַסִּבּוֹת הַמְּבִיאִים הַרְגָּשׁוֹת שֶׁל עַצְבוּת, [וְכָל הַהַרְגָּשׁוֹת הִפּוּךְ מִשְׂמְחָה], הוּא הַהַרְגָּשָׁה הָעֲמֻקָּה הַזֹּאת, הָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת יוֹתֵר טוֹב, חֲבָל עַל זֶה וְעַל זֶה, וְעַל זֶה, בְּלִי זֶה, וּבְלִי זֶה הָיָה הַרְבֵּה יוֹתֵר טוֹב, וְכֵן בְּלִי שִׁעוּר, וְכָל זֶה בָּא מֵהַחֹשֶׁךְ שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה שֶׁדּוֹמֶה לְלַיְלָה שֶׁמַּסְתִּיר הָאֱמֶת, שֶׁזֶּהוּ מַמָּשׁ הַיּוֹתֵר טוֹב, וּכְמוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה חֹשֶׁךְ מֵבִיא הִפּוּךְ מִשְׂמְחָה, כְּמוֹ כֵּן הַחֹשֶׁכוּת הַזֶּה מֵבִיא הִפּוּךְ מִשְׂמְחָה, אֲבָל כַּמָּה שֶׁיְּהוּדִי מִשְׁתַּדֵּל לְהִתְחַזֵּק תָּמִיד, וּלְהַכְנִיס עָמֹק בְּתוֹכוֹ הָאוֹר הָאֱמִתִּי, שֶׁאַף שֶׁנִּדְמֶה ''כִּי אֹשֵׁב בַּחֹשֶׁךְ'', הָאֱמֶת הוּא שֶׁ''ה' אוֹר לִי'', ''ה' אוֹרִי וְיִשְׁעִי'' שֶׁהַכֹּל הוּא הַיּוֹתֵר טוֹב, מִתְקָרְבִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְשִׂמְחָה, ''אוֹר זָרוּעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב'', ''מְאוֹר עֵינַיִם יְשַׂמַּח לֵב''.